

TEMPO BEZPIECZEŃSTWA

SECURITY PACE

Redakcja naukowa

**Hanna Sommer
Tomasz Kostecki
Jacek Fabisiak
Grzegorz Zakrzewski**

**OFICyna
WYDAWNICZA**
POLITECHNIKI RZESZOWSKIEJ

Wydano za zgodą Rektora

Redaktor naczelny
Wydawnictw Politechniki Rzeszowskiej
dr hab. inż. Lesław GNIEWEK, prof. PRz

Recenzent
prof. dr hab. Mariusz ZIELIŃSKI

Koncepcja wydawnictwa i redakcja
dr Hanna SOMMER; kmdr por. dr Tomasz KOSTECKI
dr hab. inż. Jacek FABISIAK, prof. AMW; dr inż. Grzegorz ZAKRZEWSKI

Konsultacja
kmdr dr hab. Bartłomiej PĄCZEK, prof. AMW
kmdr dr hab. Wojciech SOKOŁOWSKI, prof. AMW; dr hab. Katarzyna WARDIN, prof. AMW

Publikacja bez korekty w Wydawnictwie, odpowiedzialni za korektę
dr Hanna SOMMER; kmdr por. dr Tomasz KOSTECKI
dr hab. inż. Jacek FABISIAK, prof. AMW; dr inż. Grzegorz ZAKRZEWSKI

Addendum
prof. dr hab. Jerzy BĘDŹMIROWSKI; prof. dr hab. Andrzej MAKOWSKI
dr hab. Jarosław MICHALAK prof. AMW

Konsultacja językowa
dr Edyta ŁOŃSKA (angielski)

Redaktor statystyczny
Grzegorz ZAKRZEWSKI; Hanna SOMMER

Okładka
Grzegorz ZAKRZEWSKI (projekt), Hanna SOMMER (grafika)
*Na okładce wykorzystano zdjęcie telegrafu maszynowego ze zbiorów
Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni*

bezpieczeństwo, generator sytuacji kryzysowych, zarządzanie kryzysowe, bezpieczeństwo energetyczne, bezpieczeństwo społeczne, bezpieczeństwo zamówień publicznych, entropia społeczna, prawo humanitarne, prawo konfliktów zbrojnych, system bezpieczeństwa narodowego safety, crisis generator, crisis management, energy security, social security, public procurement security, social entropy, humanitarian law, law of armed conflict, national security system

p-ISBN 978-83-7934-757-5

e-ISBN 978-83-7934-758-2

© Copyright by Hanna SOMMER, Tomasz KOSTECKI
Jacek FABISIAK, Grzegorz ZAKRZEWSKI
Rzeszów 2025

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
-------------	----

CZĘŚĆ PIERWSZA TECHNOLOGIE INFORMACYJNE A BEZPIECZEŃSTWO

Rozdział 1. *Tomasz Kostecki*

Generator sytuacji kryzysowych jako wsparcie procesu zarządzania kryzysowego	21
1.1. Wprowadzenie	21
1.2. Zarządzanie kryzysowe w spectrum współczesnych zagrożeń	22
1.3. Generator sytuacji kryzysowych – idea i założenia	24
1.4. Możliwości wykorzystania generatora sytuacji kryzysowych	27
1.5. Generator sytuacji kryzysowych jako narzędzie edukacyjno-treningowe ...	31
1.6. Zakończenie	34

CZĘŚĆ DRUGA BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE

Rozdział 2. *Zbigniew Witaszek*

Bezpieczeństwo energetyczne w inspiracjach prorozwojowych sektora wodorowego idei 3W	39
2.1. Wprowadzenie	39
2.2. Gospodarka wodorowa w podsystemie bezpieczeństwa energetycznego	40
2.3. Strategia wodorowa UE i Polski w świetle aktów normatywnych	41
2.4. Wodór w systemie energetycznym państwa	44
2.5. Szanse, wyzwania i bariery w rozwoju sektora wodorowego	48
2.6. Zakończenie	50

CZĘŚĆ TRZECIA PRZEMIANY SPOŁECZNE WOBEC WSPÓŁCZESNYCH WYZWAŃ BEZPIECZEŃSTWA

Rozdział 3. *Joanna Leska-Ślęzak, Jarosław Ślęzak*

Bezpieczeństwo społeczne gminy, na przykładzie Sopotu	57
3.1. Wprowadzenie	58
3.2. Organizacja systemu pomocy społecznej w Sopocie	59
3.3. Centrum Dialogu Społecznego Miasta Sopot	69
3.4. Centrum Integracji Społecznej w Sopocie	70
3.5. Zakończenie	72

CZĘŚĆ CZWARTA
BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I PORZĄDEK PRAWNY PAŃSTWA

Rozdział 4. **Jakub Skowroński**

Organy aparatu państwowego w zakresie bezpieczeństwa sektora zamówień publicznych	77
4.1. Wprowadzenie	77
4.2. Organy administracji publicznej i kontroli państwowej	78
4.2.1. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych	78
4.2.2. Najwyższa Izba Kontroli	80
4.3. Organy ścigania	82
4.3.1. Policja	82
4.3.2. Centralne Biuro Antykorupcyjne	84
4.4. Organy wymiaru sprawiedliwości	85
4.4.1. Sądy	85
4.4.2. Prokuratura	87
4.5. Zakończenie	88

Rozdział 5. **Sławomir Stanisław Dębski**

Entropia społeczna a potrzeba zmian administracji publicznej	91
5.1. Wprowadzenie	91
5.2. Zjawisko entropii społecznej i jego wybrane przyczyny	95
5.3. Możliwość zmian instytucjonalnych w zakresie administracji publicznej na podstawie prawa-model uproszczony	102
5.4. Przykładowe badania i analizy	105
5.5. Zakończenie	110

CZĘŚĆ PIĄTA
HISTORYCZNE ASPEKTY POLSKIEJ
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Rozdział 6. **Adam Czarnecki**

Geneza i ewolucja prawa konfliktów zbrojnych – analiza w ujęciu diachronicznym	115
6.1. Wprowadzenie	115
6.2. <i>Ius ad bellum</i>	116
6.3. Ten okrutny wiek	122
6.4. Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – stan i perspektywy	127
6.5. Zakończenie	130

CZĘŚĆ SZÓSTA
ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE JAKO ELEMENT
BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Rozdział 7. <i>Robert Sudenis</i>	
System zarządzania kryzysowego w perspektywie nawałnicy z 2017 roku	137
7.1. Wprowadzenie	137
7.2. Zarządzanie kryzysowe w systemie bezpieczeństwa państwa	138
7.3. Teoretyczne podstawy zarządzania kryzysowego	140
7.4. Praktyczne aspekty zarządzania kryzysowego	145
7.5. Zakończenie	148
 Zakończenie	 151
 Noty o autorach	 155
 Noty o konsultantach	 161
 Z wydawniczej półki poleca: Jerzy Będziński	 165
 Z wydawniczej półki poleca: Andrzej Makowski	 173
 Z wydawniczej półki poleca: Jarosław Michalak	 177

TABLE OF CONTENTS

Introduction	15
--------------------	----

PART ONE INFORMATION TECHNOLOGIES AND SECURITY

Chapter 1. <i>Tomasz Kostecki</i>	
The crisis situation generator as a support for the crisis management process	21
1.1. Introduction	21
1.2. The crisis management in the spectrum of contemporary threats	22
1.3. The crisis situation generator – idea and assumptions	24
1.4. The possibilities of using the crisis generator	27
1.5. The crisis situation generator as an educational and training tool	31
1.6. Conclusion	34

PART TWO ENERGETIC SAFETY

Chapter 2. <i>Zbigniew Witaszek</i>	
Energy security in development inspirations of the hydrogen sector of the 3W concept	39
2.1. Introduction	39
2.2. Hydrogen economy in the energy security subsystem	40
2.3. Hydrogen strategy of the EU and Poland in the light of normative acts	41
2.4. Hydrogen in the state's energy system	44
2.5. Opportunities, challenges and barriers in the development of the hydrogen sector	48
2.6. Conclusion	50

PART THREE SOCIAL TRANSFORMATIONS IN THE FACE OF CONTEMPORARY SECURITY CHALLENGES

Chapter 3 <i>Joanna Leska-Ślęzak, Jarosław Ślęzak</i>	
Social security of the municipality, on the example of Sopot	57
3.1. Introduction	58
3.2. Organization of the social assistance system in Sopot	59
3.3. Social Dialogue Center of the City of Sopot	69
3.4. The Center for Social Integration in Sopot	70
3.5. Conclusion	72

**PART FOUR
SOCIAL SECURITY AND STATE ORDER**

Chapter 4. *Jakub Skowroński*

State apparatus bodies in the scope of security of the public procurement sector	77
4.1. Introduction	77
4.2. Public administration and state control bodies	78
4.2.1. President of the Public Procurement Office	78
4.2.2. Supreme Audit Office	80
4.3. Law enforcement bodies	82
4.3.1. Police	82
4.3.2. Central Anticorruption Bureau	84
4.4. Judiciary bodies	85
4.4.1. Courts	85
4.4.2. Prosecutor's Office	87
4.5. Conclusion	88

Chapter 5. *Sławomir Stanisław Dębski*

Social entropy and the need for changes of public administration	91
5.1. Introduction	91
5.2. The phenomenon of social entropy and its selected causes	95
5.3. Possibility of institutional changes in public administration based on law – simplified model	102
5.4. Examples of research and analysis	105
5.5. Conclusion	110

**PART FIVE
HISTORICAL ASPECTS OF THE POLISH SECURITY POLICY**

Chapter 6. *Adam Czarnecki*

The origins and evolution of the laws of armed conflict - a diachronic analysis ...	115
6.1. Introduction	115
6.2. <i>Ius ad bellum</i>	116
6.3. "The cruel 20th century"	122
6.4. International humanitarian law – its current state and future prospects	127
6.5. Conclusion	130

**PART SIX
CRISIS MANAGEMENT AS A PART OF NATIONAL SECURITY**

Chapter 7. *Robert Sudenis*

Crisis management system in the perspective of the 2017 storm	137
7.1. Introduction	137
7.2. Crisis management in the security system	138

7.3. The theoretical foundations of crisis management	140
7.4. Practical aspects of crisis management	145
7.5. Conclusion	148
Conclusion	153
Notes on the authors	155
Notes on the consultants	161
Recommendations from the publishing shelf: Jerzy Będźmirowski	165
Recommendations from the publishing shelf: Andrzej Makowski	173
Recommendations from the publishing shelf: Jarosław Michalak	177

WSTĘP

Monografia *Tempo bezpieczeństwa* stanowi wyjątkowe opracowanie jubileuszowe, poświęcone wielowymiarowej analizie współczesnych wyzwań związanych z bezpieczeństwem. Jest to temat niezwykle aktualny, szczególnie w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości XXI wieku, gdzie postęp technologiczny, zmiany klimatyczne, transformacje społeczne oraz złożone uwarunkowania polityczne stawiają przed społeczeństwami i państwami nowe wymagania w zakresie ochrony porządku publicznego i zapewnienia stabilności.

W monografii skupiono się na wieloaspektowym spojrzeniu na problematykę bezpieczeństwa, uwzględniając zarówno jego wymiar technologiczny, energetyczny, społeczny, prawny, jak i historyczny. Autorzy poszczególnych rozdziałów, będący ekspertami w swoich dziedzinach, prezentują dogłębne analizy, które mają na celu nie tylko identyfikację istniejących zagrożeń, ale także wskazanie potencjalnych rozwiązań i mechanizmów wzmacniania odporności systemów państwowych i społecznych. Należy zaznaczyć, że nazwiska, które dominują nad tytułami poszczególnych artykułów są już Państwu doskonale znane z poprzednich edycji przedkładanej serii wydawniczej i są na stałe związane z takimi ośrodkami naukowymi jak m.in. Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, Politechnika Rzeszowska, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Koszalinie, Akademia Nauk Stosowanych w Grudziądzu, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Koszalinie.

Ta jubileuszowa publikacja jest zwieńczeniem oraz podsumowaniem kilkuletniej współpracy naukowców zajmujących się wieloaspektowym ujęciem bezpieczeństwa. Ich doświadczenia, a także dyskusje oraz konstruktywne spory, które można było zaobserwować na łamach prezentowanej serii wydawniczej, pozwoliły spojrzeć naszym czytelnikom na kwestie bezpieczeństwa z zupełnie odmiennej perspektywy.

Należy przy tym nadmienić, że Jubileusz przedkładanej Państwu monografii połączył się z jubileuszem 45-lecia Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich, Akademii Marynarki Wojennej, którego przedstawiciele na stałe zagościli na łamach naszej serii wydawniczej.

Przedkładana monografia składa się ze wstępu, zredagowanego przez grono redaktorów naukowych, stanowiącego wprowadzenie do sześciu rozdziałów oraz podsumowującego całą publikację zakończenia. Zgodnie z naszą tradycją, w końcowej części zamieszczony został rozdział „Z wydawniczej półki”, w którym między innymi profesor Andrzej Makowski poleca czytelnikom pracę habilitacyjną kmdr. dr. hab. Wojciecha Sokołowskiego „Analiza identyfikacyjna i modelowanie

symulacyjne systemu zarządzania kryzysowego w administracji publicznej”. Całość monografii dopełniają noty o autorach, konsultantach naukowych oraz językowych.

Pierwszy rozdział *Technologie informacyjne a bezpieczeństwo* omawia kluczowe znaczenie nowoczesnych technologii w kształtowaniu polityki bezpieczeństwa. W obliczu dynamicznie zmieniających się zagrożeń współczesnego świata, takich jak klęski żywiołowe, kryzysy gospodarcze czy cyberataki, zarządzanie kryzysowe wymaga nowoczesnych narzędzi, które pozwolą na skuteczne planowanie, reagowanie i minimalizowanie skutków sytuacji kryzysowych. W artykule Tomasa Kosteckiego pt. „*Generator sytuacji kryzysowych jako wsparcie procesu zarządzania kryzysowego*” autor analizuje rolę i możliwości wykorzystania nowatorskiego narzędzia, jakim jest generator sytuacji kryzysowych, w kontekście wsparcia działań, w tym kluczowym obszarze. Prezentowane w artykule wnioski są istotnym wkładem w debatę nad nowoczesnymi metodami przygotowywania się na nieprzewidywalne sytuacje kryzysowe i doskonalenia procesów reagowania.

Drugi rozdział zdominowała tematyka związana z *Bezpieczeństwem energetycznym*, podkreślając wagę stabilności energetycznej jako fundamentu funkcjonowania współczesnych państw i społeczeństw. Współczesny świat stoi przed koniecznością przeobrażeń w systemach energetycznych, które muszą jednocześnie sprostać rosnącym potrzebom gospodarczym, ograniczać negatywny wpływ na środowisko oraz zapewniać bezpieczeństwo energetyczne. W tym kontekście gospodarka wodorowa, oparta na wykorzystaniu wodoru jako nośnika energii, staje się jednym z kluczowych elementów transformacji energetycznej. Artykuł autorstwa Zbigniewa Witaszka pt. „*Bezpieczeństwo energetyczne w inspiracjach prorozwojowych sektora wodorowego idei 3W*” podejmuje niezwykle ważne zagadnienia związane z potencjałem wodoru w kształtowaniu podsystemu bezpieczeństwa energetycznego. W obliczu rosnącej presji na transformację energetyczną, gospodarka wodorowa wydaje się jednym z najbardziej obiecujących kierunków rozwoju. Zaprezentowane w artykule analizy i refleksje mogą być cennym wkładem w debatę nad przyszłością sektora energetycznego oraz szeroko pojętym bezpieczeństwem energetycznym.

W trzeciej części zatytułowanej *Przemiany społeczne wobec współczesnych wyzwań bezpieczeństwa* analizowane są społeczne aspekty bezpieczeństwa, w tym kwestie związane z migracją, zmianami demograficznymi i dynamicznymi procesami globalizacji. Bezpieczeństwo społeczne jest jednym z kluczowych aspektów funkcjonowania lokalnych społeczności, szczególnie w kontekście dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych, które wpływają na życie mieszkańców. W artykule Joanny Leska-Słęczak i Jarosława Słęczaka pt. „*Bezpieczeństwo społeczne gminy, na przykładzie Sopotu*” podjęto temat organizacji i funkcjonowania systemu pomocy społecznej w Sopocie, ukazując to nadmorskie miasto jako przykład skutecznych działań na rzecz wzmocnienia lokalnej integracji oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Zaprezentowane wnioski i doświadczenia Sopotu

mogą służyć jako inspiracja dla innych gmin i miast poszukujących efektywnych rozwiązań w obszarze polityki społecznej. W obliczu współczesnych wyzwań, takich jak starzenie się społeczeństwa, migracje czy nierówności społeczne, takie przykłady są szczególnie cenne w debacie nad rozwojem lokalnych systemów wsparcia.

W kolejnej części prezentowanej monografii pod hasłem *Bezpieczeństwo społeczne i porządek prawny państwa* poruszona została problematyka instytucjonalnych i prawnych ram ochrony porządku publicznego oraz budowania społecznego poczucia bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo sektora zamówień publicznych jest kluczowym elementem funkcjonowania państwa, wpływającym na efektywność gospodarowania środkami publicznymi, przejrzystość procesów oraz poziom zaufania społecznego. W artykule Jakuba Skowrońskiego pt. „*Organy aparatu państwowego w zakresie bezpieczeństwa sektora zamówień publicznych*” przedstawiono kompleksowy przegląd instytucji odpowiedzialnych za nadzór, kontrolę i egzekwowanie prawa w tym obszarze, podkreślając ich rolę w zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania systemu zamówień publicznych w Polsce. Autor oferuje kompleksowe spojrzenie na wielopłaszczyznową strukturę organów państwowych zaangażowanych w zapewnienie bezpieczeństwa sektora zamówień publicznych. Prezentowana analiza uwidacznia, jak kluczowe znaczenie ma współpraca między tymi organami dla ochrony interesu publicznego, minimalizacji ryzyka nadużyć oraz budowania zaufania do procedur zamówień publicznych.

Współczesne społeczeństwa zmagają się z dynamicznie zmieniającymi się wyzwaniami, które wpływają na funkcjonowanie instytucji publicznych i struktur administracji. Jednym z istotnych zjawisk, które mogą utrudniać efektywne zarządzanie publiczne, jest entropia społeczna – proces prowadzący do wzrostu nieuporządkowania w systemach społecznych i instytucjonalnych. W artykule Sławomira Dębskiego pt. „*Entropia społeczna a potrzeba zmian w administracji publicznej*”, który jest kontynuacją części *Bezpieczeństwo społeczne i porządek prawny państwa*, autor analizuje mechanizmy powstawania zjawiska entropii, jego przyczyny oraz wskazuje na konieczność adaptacji i zmian w funkcjonowaniu administracji publicznej. Ponadto ukazuje entropię społeczną jako poważne wyzwanie dla administracji publicznej, ale jednocześnie wskazuje na możliwości przeciwdziałania temu zjawisku poprzez świadome i przemyślane zmiany instytucjonalne. Przedstawione analizy mogą być inspiracją zarówno dla decydentów politycznych, jak i badaczy zajmujących się problematyką nowoczesnego zarządzania publicznego.

Nie zabrakło również historycznego spojrzenia na problematykę bezpieczeństwa, co znajduje odzwierciedlenie w rozdziale *Historyczne aspekty polskiej polityki bezpieczeństwa*. Historia ludzkości jest nierozzerwalnie związana z konfliktami zbrojnymi, które na przestrzeni wieków kształtowały granice państw, społeczeństwa i cywilizacje. Jednocześnie rozwój norm prawnych regulujących prowadzenie wojen i ochronę ich ofiar stanowi jedno z największych osiągnięć cywilizacyjnych. W artykule Adama Czarneckiego pt. „*Geneza i ewolucja prawa konfliktów*”

zbrojnych – analiza w ujęciu diachronicznym” autor podejmuje próbę kompleksowego przedstawienia rozwoju tego obszaru prawa, analizując jego korzenie, ewolucję oraz wyzwania współczesności. Artykuł stanowi wnikliwą analizę genezy i ewolucji prawa konfliktów zbrojnych, ukazując zarówno jego historyczne korzenie, jak i współczesne wyzwania. Autor podkreśla, że choć prawo to ewoluowało w odpowiedzi na zmieniające się realia konfliktów, jego fundament pozostaje niezmienny: dążenie do humanizacji wojny i ochrony ludzkiego życia w najtrudniejszych okolicznościach. Przedstawione refleksje są ważnym głosem w debacie nad rolą prawa międzynarodowego w budowaniu pokoju i przeciwdziałaniu okrucieństwom.

Ostatni rozdział, *Zarządzanie kryzysowe jako element bezpieczeństwa państwa*, przybliży współczesne podejście do zarządzania sytuacjami kryzysowymi, które są nieodzownym elementem skutecznego systemu bezpieczeństwa narodowego. Zarządzanie kryzysowe stanowi jeden z kluczowych filarów systemu bezpieczeństwa państwa, zapewniając zdolność do skutecznego reagowania na zagrożenia, minimalizowania ich skutków oraz odbudowy po zdarzeniach kryzysowych. W artykule Roberta Sudenisa pt. „*System zarządzania kryzysowego w perspektywie nawałnicy z 2017 roku*” autor dokonuje analizy teoretycznych i praktycznych aspektów zarządzania kryzysowego, wykorzystując jako studium przypadku nawałnicę, która w sierpniu 2017 roku nawiedziła Polskę, powodując rozległe straty materialne i społeczne. Artykuł ukazuje zarządzanie kryzysowe jako dynamiczny i wieloaspektowy proces, którego skuteczność zależy zarówno od solidnych podstaw teoretycznych, jak i sprawdzenia ich w praktyce. Studium przypadku nawałnicy z 2017 roku stanowi cenny materiał do refleksji nad kondycją polskiego systemu zarządzania kryzysowego, oferując jednocześnie wnioski i rekomendacje dla przyszłych działań w obliczu podobnych wyzwań.

Szanowni czytelnicy, niniejsza monografia jest efektem pracy zespołowej, której celem było stworzenie publikacji łączącej różne perspektywy i oferującej szeroką panoramę współczesnych wyzwań w obszarze bezpieczeństwa. Wierzymy, że stanie się ona cennym źródłem wiedzy zarówno dla praktyków, jak i teoretyków zajmujących się tym niezwykle istotnym obszarem badawczym. Zapraszamy do lektury, mając nadzieję, że stanie się ona inspiracją do dalszych badań i refleksji nad przyszłością bezpieczeństwa w dynamicznie zmieniającym się świecie.

*Hanna Sommer
Tomasz Kostecki
Jacek Fabisiak
Grzegorz Zakrzewski*

INTRODUCTION

The Pace of Security monograph is a unique anniversary study devoted to a multidimensional analysis of contemporary security challenges. This is an extremely up-to-date topic, especially in the dynamically changing reality of the 21st century, where technological progress, climate change, social transformations and complex political conditions place new requirements on societies and states in terms of protecting public order and ensuring stability.

The monograph focuses on a multi-dimensional view of the security issue, taking into account its technological, energy, social, legal and historical dimensions. The authors of the individual chapters, who are experts in their fields, present in-depth analyses that aim not only to identify existing threats, but also to point out potential solutions and mechanisms for strengthening the resilience of state and social systems. It should be noted that the names that dominate the titles of individual articles are already well known to you from previous editions of the presented publishing series and are permanently associated with such research centres as the Polish Naval Academy of the Heroes of Westerplatte in Gdynia, the Rzeszów University of Technology, the University of Gdańsk, the Academy of Applied Sciences in Grudziądz, the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, the Higher School of Security in Koszalin.

This anniversary publication is the culmination and summary of several years of cooperation between researchers dealing with a multifaceted view of security. Their experiences as well as discussions and constructive disputes that could be observed in the presented publication series, allowed our readers to look at security issues from a completely different perspective.

It should be mentioned that the Jubilee of the monograph presented to you has merged with the 45th anniversary of the Faculty of Command and Naval Operations Polish Naval Academy of the Heroes of Westerplatte, whose representatives have made a permanent appearance on the pages of our publishing series.

The presented monograph consists of an introduction, edited by a group of scientific editors, constituting the introduction to six chapters and conclusion summarizing the entire publication. In accordance to our tradition, the final part contains the chapter "From the publishing shelf", in which Professor Andrzej Makowski recommends to readers the habilitation thesis of Wojciech Sokołowski "Identification analysis and simulation modeling of the crisis management system in public administration". The entire monograph is complemented by notes about the authors, scientific and linguistic consultants.

The first chapter, "Information Technology and Security", discusses the key importance of modern technologies in shaping security policy. In the face of

rapidly changing threats in the modern world, such as natural disasters, economic crises or cyber-attacks, crisis management requires modern tools to effectively plan, respond and minimize the effects of crisis situations. In the Tomasz Kosztecki's article titled "Crisis situations generator as support for the crisis management process" the author analyzes the role and possibilities of using an innovative tool, the crisis situations generator, in the context of supporting activities in this key area. The conclusions presented in the article are an important contribution to the debate on modern methods of preparing for unpredictable crisis situations and improving response processes.

The second chapter is dominated by topics related to Energy Security, emphasizing the importance of energy stability as the foundation for the functioning of modern states and societies. The modern world is facing the need for transformations in energy systems, which must simultaneously meet growing economic needs, reduce the negative environmental impacts and ensure energy security. In this context, the hydrogen economy, based on the use of hydrogen as an energy carrier, is becoming one of the key elements of the energy transformation. The article by Zbigniew Witaszek entitled "Energy security in the pro-development inspirations of the hydrogen sector of the 3D idea" addresses extremely important issues related to the potential of hydrogen in shaping the energy security subsystem. In the light of growing pressure on the energy transformation, the hydrogen economy seems to be one of the most promising directions of development. The analyses and reflections presented in the article may be a valuable contribution to the debate on the future of the energy sector and energy security in the broadest sense.

The third part, entitled "Social changes in the face of contemporary security challenges", analyses social aspects of security, including issues related to migration, demographic changes and dynamic processes of globalization. Social security is one of the key aspects of the functioning of local communities, especially in the context of dynamic socio-economic changes that affect the lives of residents. In the article by Joanna Leska-Ślęzak and Jarosław Ślęzak titled "Social security of the commune, on the example of Sopot" discussed the organization and functioning of the social assistance system in Sopot, presenting this seaside city as an example of effective actions to strengthen local integration and counteract social exclusion. The presented conclusions and experiences of Sopot can serve as an inspiration for other municipalities and cities looking for effective solutions in the area of social policy. In the face of contemporary challenges, such as an aging society, migration or social inequalities, such examples are particularly valuable in the debate on the development of local support systems.

The next part of the presented monograph, entitled "Social security and legal order of the state", the issue of institutional and legal framework for the protection of public order and building a social sense of security is addressed. Security of the public procurement sector is a key element of the functioning of the state, affecting the efficiency of public funds management, transparency of processes and the level

of social trust. In the article by Jakub Skowroński titled "State apparatus in the field of security of the public procurement sector" presents a comprehensive review of institutions responsible for supervision, control and law enforcement in this area, emphasizing their role in ensuring the proper functioning of the public procurement system in Poland. The author offers a comprehensive look at the multi-faceted structure of state bodies involved in ensuring the security of the public procurement sector. The presented analysis highlights how crucial cooperation between these bodies is for protecting the public interest, minimizing the risk of fraud and building trust in public procurement procedures.

Modern societies are struggling with dynamically changing challenges that affect the functioning of public institutions and administration structures. One of the significant phenomena that may hinder effective public management is social entropy – a process leading to increased disorder in social and institutional systems. In the article by Sławomir Dębski entitled "Social entropy and the need for changes in public administration", which is a continuation of the section Social security and legal order of the state, the author analyses the mechanisms of the entropy phenomenon, its causes and indicates the need for adaptation and changes in the functioning of public administration. In addition, he reveals social entropy as a serious challenge for public administration, but at the same time points out the opportunities to counteract this phenomenon through conscious and thoughtful institutional changes. The presented analyses can be an inspiration for both policy makers and researchers dealing with the issues of modern public management.

There is also a historical perspective on security issues, which is reflected in the chapter "Historical aspects of Polish security policy". The history of humanity is inextricably linked with armed conflicts, which over the centuries have shaped the borders of states, societies and civilizations. At the same time, the development of legal norms regulating the conduct of wars and the protection of their victims is one of the greatest achievements of civilization. In the article by Adam Czarnecki titled "The origin and evolution of the law of armed conflicts – analysis from a diachronic perspective" the author attempts to comprehensively present the development of this area of law, analysing its roots, evolution and contemporary challenges. The article provides a thorough analysis of the genesis and evolution of the law of armed conflict, showing both its historical roots and contemporary challenges. The author emphasizes that while the law has evolved in response to the changing realities of conflicts, its foundation remains constant: the desire to humanize war and protect human life in the most difficult circumstances. The reflections presented are an important voice in the debate on the role of international law in building peace and counteracting atrocities.

The last chapter "Crisis management as an element of state security", takes a closer look at the contemporary approach to crisis management, which is an indispensable element of an effective national security system. Crisis management is one of the key pillars of the state security system, providing the ability to effectively respond to threats, minimize their effects and recover after crisis events. In

the article by Robert Sudenis titled "The crisis management system in the perspective of the storm in 2017" the author analyses the theoretical and practical aspects of crisis management, using as a case study the storm that hit Poland in August 2017, causing extensive material and social losses. The article presents crisis management as a dynamic and multifaceted process, the effectiveness of which depends on both solid theoretical foundations and their verification in practice. The case study of the 2017 storm is valuable material for reflection on the condition of the Polish crisis management system, while offering conclusions and recommendations for future actions in the face of similar challenges.

Dear readers, this monograph is the result of a team effort, to create a publication that combines different perspectives and offers a broad overview of contemporary challenges in area of the security. We believe that it will become a valuable source of knowledge for both practitioners and theorists dealing with this extremely important research area.

We invite you to read it, hoping that it will become an inspiration for further research and reflection on the future of security in a dynamically changing world.

Hanna Sommer
Tomasz Kostecki
Jacek Fabisiak
Grzegorz Zakrzewski

CZĘŚĆ PIERWSZA
TECHNOLOGIE INFORMACYJNE
A BEZPIECZEŃSTWO

Rozdział 1.

GENERATOR SYTUACJI KRYZYSOWYCH JAKO WSPARCIE PROCESU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Artykuł jest próbą przedstawienia roli generatora sytuacji kryzysowych jako narzędzia wspierającego podmioty odpowiedzialne za realizację zadań w procesie zarządzania kryzysowego. Powszechnie wiadomo, że każde zagrożenie jest inicjowane przez określone symptomy lub incydenty, które niejednokrotnie nie wydają się być same w sobie niebezpieczne, a w przypadku, kiedy występują niezależnie wydają się być w pełni akceptowalne. Przebieg każdej sytuacji kryzysowej ma niepowtarzalny charakter i co gorsze trudno jest postawić trafną prognozę co do jej rozwoju. Generator sytuacji kryzysowych to koncepcyjny projekt, którego założeniem jest stworzenie narzędzia do wygenerowania dowolnej sytuacji kryzysowej w zdefiniowanym środowisku w oparciu o dane wejściowe. Należy przy tym wskazać, że mechanizm tworzenia wymagananej sytuacji stanowiącej zagrożenie może posłużyć do wypracowania modelu rozwiązania problemu poprzez inwersję zdarzeń oraz wykorzystanie narzędzia jakim jest AI.

Projektowany generator nie będzie oczywiście stanowił antidotum na wszystkie formy zagrożeń. Nie mniej jednak pozwoli na bezpieczne rozpatrywanie wariantów działania, a także zarządzanie bazą wiedzy oraz studium przypadku.

Słowa kluczowe: generator sytuacji kryzysowych, zarządzanie kryzysowe, administracja publiczna, bezpieczeństwo.

1.1. Wprowadzenie

Współczesny świat mierzy się z coraz bardziej złożonymi i nieprzewidywalnymi zagrożeniami, które mogą przybrać formę katastrof naturalnych, kryzysów zdrowotnych, cyberataków, a nawet wielowymiarowych zagrożeń hybrydowych. Dynamiczny rozwój technologii i globalizacja, choć przynoszą liczne korzyści, jednocześnie zwiększają ryzyko wystąpienia sytuacji kryzysowych o trudnych do przewidzenia skutkach. W obliczu takich wyzwań tradycyjne metody zarządzania kryzysowego często okazują się niewystarczające, co rodzi potrzebę sięgania po nowoczesne narzędzia wspierające proces podejmowania decyzji.

---

¹ dr Tomasz Kostecki, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, e-mail: t.kostecki@amw.gdynia.pl, ORCID: 0000-0002-1118-0778

Jednym z takich narzędzi może okazać się generator sytuacji kryzysowych oparty na zaawansowanych technologiach informatycznych, wspierany przez sztuczną inteligencję (AI). Tego typu rozwiązanie umożliwi między innymi symulację i analizę potencjalnych scenariuszy kryzysowych, dostarczając informacji zarówno w obszarze prognozowania zagrożeń, jak i testowania reakcji systemu zarządzania kryzysowego w warunkach zbliżonych do rzeczywistych. Dzięki temu możliwe będzie nie tylko lepsze przygotowanie organizacji na nieoczekiwane wydarzenia, ale również minimalizowanie ich skutków poprzez optymalizację strategii działania.

W niniejszym artykule zostanie omówiona potrzeba wdrażania innowacyjnych technologii w procesie zarządzania kryzysowego, ze szczególnym uwzględnieniem roli generatora sytuacji kryzysowych wspieranego przez AI. Przedstawione zostaną także potencjalne korzyści wynikające z wykorzystania tego narzędzia, takie jak zwiększenie precyzji analiz, usprawnienie komunikacji między służbami oraz efektywniejsze podejmowanie decyzji w sytuacjach wymagających natychmiastowej reakcji. W świetle narastających wyzwań współczesności, inwestycja w takie narzędzia staje się nie tylko koniecznością, ale i kluczowym elementem budowy skutecznych systemów zarządzania kryzysowego.

1.2. Zarządzanie kryzysowe w spectrum współczesnych zagrożeń

Współczesny świat staje w obliczu dynamicznie zmieniającego się krajobrazu zagrożeń, które wykraczają poza tradycyjne wyobrażenia o bezpieczeństwie i stabilności. Naturalne katastrofy, pandemie, cyberataki, konflikty hybrydowe, zmiany klimatyczne czy kryzysy ekonomiczne to tylko niektóre z elementów składających się na wielowymiarowe spektrum zagrożeń, z którymi mierzą się zarówno państwa, jak i organizacje. Zarządzanie w tym kontekście wymaga nie tylko elastyczności i szybkiego reagowania, ale także wprowadzenia nowoczesnych narzędzi i technologii, które mogą wesprzeć proces podejmowania decyzji.

Charakter współczesnych zagrożeń jest dwojaki – z jednej strony są one bardziej nieprzewidywalne, z drugiej zaś rozwijają się z niespotykaną wcześniej szybkością. Wyzwania te obejmują m.in.:

- złożoność zagrożeń – coraz częściej kryzysy mają charakter hybrydowy, łącząc różne rodzaje zagrożeń (np. cyberataki równoległe do destabilizacji gospodarczej czy konfliktów militarnych),
- nieprzewidywalność – globalne systemy są ze sobą coraz bardziej powiązane, co sprawia, że nawet lokalne kryzysy mogą wywoływać efekty o charakterze globalnym, jak miało to miejsce w przypadku pandemii COVID-19,
- brak wzorców historycznych – wiele współczesnych zagrożeń, takich jak zaawansowane cyberataki czy zmiany klimatyczne, nie ma bezpośrednich analogii w przeszłości, co utrudnia ich prognozowanie i skuteczne zarządzanie nimi,

- powiązania i efekt domina – Współczesne zagrożenia są ze sobą powiązane, a wydarzenie w jednej sferze może wywołać lawinowy efekt w innych. Na przykład kryzys energetyczny wywołany konfliktem zbrojnym może prowadzić do problemów gospodarczych, wzrostu kosztów życia, niepokojów społecznych i destabilizacji politycznej.

W odpowiedzi na powyższe wyzwania tradycyjne metody zarządzania kryzysowego wymagają uzupełnienia o bardziej nowoczesne i innowacyjne rozwiązania. Do kluczowych elementów nowoczesnego zarządzania w obliczu współczesnych zagrożeń można zaliczyć:

- proaktywność zamiast reaktywności – współczesne zarządzanie musi opierać się na prognozowaniu i przewidywaniu zagrożeń, zamiast reagowania na nie dopiero w momencie ich wystąpienia. Proaktywne podejście obejmuje identyfikację potencjalnych scenariuszy kryzysowych, analizę ryzyka oraz opracowywanie planów działania w oparciu o różne warianty zdarzeń,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii – zaawansowane technologie, takie jak sztuczna inteligencja, big data czy symulacje komputerowe, odgrywają coraz większą rolę w zarządzaniu kryzysowym. Przykładem może być wykorzystanie generatorów sytuacji kryzysowych, które pozwalają na testowanie skuteczności działań w warunkach symulowanych scenariuszy kryzysowych. Zastosowanie AI umożliwi analizę ogromnych ilości danych w czasie rzeczywistym, co pomaga w szybkim wykrywaniu zagrożeń i podejmowaniu decyzji,
- zintegrowane systemy zarządzania – współczesne kryzysy często wymagają współpracy różnych podmiotów – od administracji publicznej, przez sektor prywatny, aż po organizacje międzynarodowe. Kluczowe jest zatem tworzenie zintegrowanych systemów zarządzania, które umożliwią efektywną wymianę informacji i koordynację działań między zaangażowanymi stronami,
- budowanie odporności – odporność (resilience) to zdolność organizacji i społeczności do przetrwania i szybkiego powrotu do normalności po wystąpieniu kryzysu. Budowanie odporności wymaga inwestycji w infrastrukturę krytyczną, edukację społeczną oraz stałe doskonalenie systemów zarządzania ryzykiem,
- współpraca międzynarodowa – w świecie globalnych zagrożeń kluczowa jest współpraca między państwami oraz organizacjami międzynarodowymi. Tylko poprzez wspólne działania w zakresie wymiany informacji, tworzenia strategii oraz reagowania można skutecznie ograniczyć skutki zagrożeń.

Wiele państw i organizacji już dostosowuje swoje strategie zarządzania do wymogów współczesnego spectrum zagrożeń. Między innymi Izrael z powodze-

niem wykorzystuje systemy AI do monitorowania i analizy cyberzagrożeń². Z kolei Japonia wprowadziła zaawansowane systemy ostrzegania przed trzęsieniami ziemi, bazujące na analizie big data. W Unii Europejskiej rozwijane są natomiast platformy współpracy międzynarodowej w zakresie zarządzania kryzysowego, do których można zaliczyć między innymi narodowe programy ochrony infrastruktury krytycznej³.

Zarządzanie w świetle współczesnego spectrum zagrożeń wymaga od liderów i decydentów przyjęcia nowych strategii i narzędzi, które pozwolą nie tylko reagować na kryzysy, ale również je przewidywać i minimalizować ich skutki. Kluczowym elementem sukcesu w tej dziedzinie jest wykorzystanie nowoczesnych technologii, takich jak AI czy symulacje komputerowe oraz budowanie odporności systemów i społeczności. W świecie, w którym nieprzewidywalność staje się normą, jedynie innowacyjne podejście do zarządzania pozwoli na skuteczne radzenie sobie z wielowymiarowymi zagrożeniami współczesności.

1.3. Generator sytuacji kryzysowych – idea i założenia

Zarządzanie kryzysowe jako dziedzina kluczowa dla bezpieczeństwa społeczeństw i państw, wymaga nieustannego dostosowywania się do zmieniających się warunków i zagrożeń. Współczesne kryzysy, często o globalnym zasięgu i złożonym charakterze, stawiają przed decydentami wyjątkowe wyzwania. W tym kontekście innowacje odgrywają coraz bardziej znaczącą rolę, oferując narzędzia i metody, które zwiększają skuteczność działań prewencyjnych, reakcję na kryzysy oraz odbudowę po ich wystąpieniu.

Wprowadzanie nowych technologii oraz metod do obszaru zarządzania kryzysowego ma między innymi na celu:

- **wsparcie procesu analizy i prognozowania** – innowacyjne technologie, takie jak sztuczna inteligencja (AI), analiza big data czy modelowanie symulacyjne, umożliwiają bardziej precyzyjną analizę potencjalnych zagrożeń oraz przewidywanie ich skutków. Dzięki zaawansowanym algorytmom możliwe jest wykrywanie wzorców w ogromnych ilościach danych, co pozwala na wcześniejsze wykrywanie zagrożeń, takich jak epidemie, cyberataki czy klęski żywiołowe,

---

² Business Insider „Sztuczna inteligencja w walce z Hezbollahem. Izrael wykorzystuje kontrowersyjne systemy AI.” <https://businessinsider.com.pl/technologie/nowe-technologie/sztuczna-inteligencja-w-walce-z-hezbollahem-izrael-wykorzystuje-nawet--kontrowersyjne/r94rgtb> [5.11.2024].

³ Zgodnie z Uchwałą nr 210/2015 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej z uwzględnieniem Uchwały nr 116/2020 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2020 r. zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej oraz Uchwały nr 38/2023 z dnia 21 marca 2023 r. zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej, w Polsce obowiązuje Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej edycja 2023.

- **skrócenie czasu reakcji** – w sytuacjach kryzysowych czas reakcji jest kluczowy. Innowacje technologiczne, takie jak systemy wczesnego ostrzegania, aplikacje mobilne dla służb ratowniczych czy zintegrowane platformy komunikacji, pozwalają na szybsze przekazywanie informacji i koordynację działań. Przykładowo, drony wyposażone w kamery termowizyjne mogą być wykorzystywane do poszukiwań osób zaginionych podczas klęsk żywiołowych,
- **optymalizację procesu decyzyjnego** – zaawansowane narzędzia wspomagania decyzji (Decision Support Systems)⁴ wykorzystujące AI oraz technologie oparte na chmurze umożliwiają analizę scenariuszy kryzysowych w czasie rzeczywistym. Dzięki temu decydenci mogą podejmować bardziej świadome i trafne decyzje, minimalizując ryzyko błędów,
- **zwiększenie skuteczności działań prewencyjnych** – innowacje w zarządzaniu kryzysowym nie tylko usprawniają reakcję na sytuacje (incydenty) o charakterze kryzysowym, ale również wspierają działania prewencyjne. Technologie, takie jak Internet rzeczy (IoT)⁵, mogą być wykorzystywane do monitorowania infrastruktury krytycznej w czasie rzeczywistym, np. mostów, wałów przeciwpowodziowych, czy sieci energetycznych, co pozwala na wcześniejsze wykrywanie awarii i zapobieganie katastrofom,
- **poprawę efektywności fazy odbudowy** – w fazie odbudowy po kryzysie innowacyjne technologie, takie jak druk 3D, mogą być wykorzystywane do szybkiej rekonstrukcji infrastruktury. Równocześnie systemy monitorowania danych pomagają w ocenie strat i optymalnym przydziale zasobów.

W dobie intensyfikacji współczesnych zagrożeń, takich jak klęski żywiołowe, kryzysy społeczne, pandemie czy cyberataki, organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe stoją przed coraz trudniejszym zadaniem podejmowania szybkich, trafnych i skutecznych decyzji. Równocześnie rośnie potrzeba nowoczesnych narzędzi wspierających procesy decyzyjne, a także doskonalenia kadr odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Odpowiedzią na te potrzeby jest projekt nowoczesnego generatora sytuacji kryzysowych, oparty na zaawansowanych technologiach komputerowych oraz wspomagany przez sztuczną inteligencję (AI).

Inspiracją do stworzenia generatora była złożoność współczesnych zagrożeń, ich różnorodność i dynamika, które wymagają wielowymiarowego podejścia w zarządzaniu kryzysowym. Projekt zakłada opracowanie narzędzia, które stanie

---

⁴ K. Francik, M. Pudło „Systemy wspomagania decyzji w aspekcie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie” Zarządzanie Nr 22 (2016) Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie Nr 22 (2016) s. 26, <http://www.zim.pcz.pl/znwz> [10.11.2024].

⁵ Internet rzeczy (lub IoT od Internet of Things) oznacza zarówno proces łączenia obiektów fizycznych z Internetem, jak również sieć łączącą te obiekty. Przez „przedmioty” należy rozumieć zarówno urządzenia codziennego użytku (automatyka domowa, zegarki fitness itp.), jak i przyrządy medyczne, maszyny rolnicze, łańcuchy dostaw, roboty przemysłowe czy sygnalizację świetlną ruchu drogowego. Źródło: „Czym jest Internet rzeczy?” – <https://www.ovhcloud.com/pl/learn/what-is-iot/> [10.11.2024].

się wsparciem zarówno w procesie podejmowania decyzji, jak i w przygotowywaniu kadr odpowiedzialnych za realizację zadań w obszarze zarządzania kryzysowego. Generator sytuacji kryzysowych będzie wykorzystywany w dwóch kluczowych obszarach:

- **wspomaganie procesu decyzyjnego** – poprzez symulację rzeczywistych i hipotetycznych sytuacji kryzysowych. Narzędzie będzie miało za zadanie udzielenie wsparcia decydentom poprzez zdolność do analizy scenariuszy zdarzeń, a także funkcji prognozowania skutków podejmowanych decyzji oraz optymalizacji alokacji posiadanych zasobów.
- **szkolenie i trening** – generator stanie się zaawansowanym narzędziem edukacyjnym, umożliwiającym praktyczne szkolenie osób zajmujących się zarządzaniem kryzysowym. Symulacje będą odzwierciedlały rzeczywiste wyzwania, z którymi mogą spotkać się służby i administracja, co pozwoli na doskonalenie ich kompetencji i reakcji w warunkach zbliżonych do rzeczywistych.

Podjmując starania do jak najbardziej syntetycznego scharakteryzowania projektowanego generatora sytuacji kryzysowych należy wskazać na jego główne cechy:

- **zaawansowane modelowanie i symulacja** – generator będzie wykorzystywał technologie komputerowe do tworzenia realistycznych modeli sytuacji kryzysowych. Będzie można symulować różnorodne zdarzenia, takie jak powódzie, pożary, epidemie, awarie infrastruktury krytycznej czy zagrożenia terrorystyczne. Modele będą uwzględniały różne zmienne, takie jak warunki pogodowe, struktura demograficzna, dostępność zasobów czy zachowania społeczne,
- **wsparcie sztucznej inteligencji** – AI odegra kluczową rolę w analizowaniu danych i prognozowaniu możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji kryzysowych. Algorytmy AI będą analizować dane historyczne, bieżące informacje oraz symulowane zdarzenia, co pozwoli na generowanie trafnych rekomendacji dla użytkowników narzędzia,
- **interaktywność i elastyczność** – generator zostanie zaprojektowany jako interaktywne narzędzie, które pozwoli użytkownikom na wprowadzanie własnych danych i modyfikowanie parametrów symulacji. Dzięki temu będzie można dostosować scenariusze do specyficznych potrzeb i warunków lokalnych.
- **integracja z innymi systemami** – projekt zakłada możliwość integracji generatora z istniejącymi systemami zarządzania kryzysowego oraz bazami danych. Będzie to szczególnie istotne w przypadku analizy danych w czasie rzeczywistym i współpracy między różnymi jednostkami administracyjnymi oraz służbami ratunkowymi.
- **moduł szkoleniowo-treningowy** – narzędzie zostanie wyposażone w moduł edukacyjny, który pozwoli na prowadzenie szkoleń i ćwiczeń dla pracowników administracji publicznej, służb ratowniczych oraz innych

podmiotów zaangażowanych w zarządzanie kryzysowe. Scenariusze treningowe będą opracowane w taki sposób, aby odzwierciedlać realne wyzwania i zmuszać uczestników do podejmowania decyzji w warunkach presji czasowej i informacyjnej.

Do korzyści wynikających z wdrożenia generatora sytuacji kryzysowych zaliczyć należy zwiększenie efektywności zarządzania kryzysowego. Dzięki możliwościom symulacyjnym i wsparciu AI, generator pozwoli na bardziej precyzyjne i trafne podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych. Kolejnym atutem tego nowatorskiego projektu bezsprzecznie będzie lepsze przygotowanie kadr zajmujących się szeroko pojętym zarządzaniem kryzysowym. Narzędzie to może zostać zaimplementowane jako nowoczesna platforma szkoleniowa, która pomoże doskonalić kompetencje osób odpowiedzialnych za realizację zadań w tym jakże skomplikowanym procesie. Zakłada się również, że generator usprawni optymalizację alokacji zasobów. Generowane symulacje pozwolą na analizowanie różnych wariantów działań i optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów, takich jak personel, sprzęt czy środki finansowe.

Natomiast najbardziej oczekiwanym walorem tego projektowanego narzędzia będzie podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego. Dzięki lepszej analizie zagrożeń i skuteczniejszemu zarządzaniu kryzysowemu, społeczeństwo będzie bardziej przygotowane na różnorodne wyzwania, co przyczyni się do wzrostu odczuwalnego poziomu bezpieczeństwa.

Oczywiście pomimo licznych korzyści, realizacja generatora sytuacji kryzysowych wiąże się z pewnymi wyzwaniami, do których należy zaliczyć:

- konieczność pozyskania odpowiednich danych wejściowych i ich analiza;
- koszty związane z opracowaniem i wdrożeniem zaawansowanych technologii;
- szkolenie personelu (administratorów) w zakresie obsługi narzędzia;
- zapewnienie optymalnego poziomu bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego.

Projekt generatora sytuacji kryzysowych wspieranego przez sztuczną inteligencję stanowi krok w stronę nowoczesnego, efektywnego i innowacyjnego zarządzania kryzysowego. Dzięki zastosowaniu zaawansowanych technologii komputerowych oraz AI, narzędzie to będzie nie tylko wspierać proces decyzyjny w administracji publicznej, ale także stanie się kluczowym elementem w szkoleniu i treningu kadr odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. W obliczu współczesnych zagrożeń, które wymagają błyskawicznej i trafnej reakcji, generator sytuacji kryzysowych może stać się jednym z najważniejszych elementów w budowaniu odporności społeczności i państw na różnorodne wyzwania XXI wieku.

1.4. Możliwości wykorzystania generatora sytuacji kryzysowych

Zarządzanie kryzysowe w XXI wieku wymaga wsparcia nowoczesnymi technologiami, które pozwalają na szybsze, precyzyjniejsze i bardziej efektywne

reagowanie na dynamiczne zagrożenia. W obliczu narastającej złożoności współczesnych zagrożeń, takich jak klęski żywiołowe, cyberataki, katastrofy komunikacyjne czy pandemie, rośnie potrzeba nowoczesnych narzędzi wspierających zarówno zarządzanie kryzysowe, jak i przygotowanie kadr odpowiedzialnych za funkcjonowanie tego obszaru zadaniowego w państwie. Generator sytuacji kryzysowych wspierany przez sztuczną inteligencję (AI) to innowacyjne narzędzie, które może znaleźć zastosowanie zarówno w administracji publicznej, jak i w służbach ratunkowych takich jak policja, straż pożarna czy pogotowie ratunkowe. Dzięki zaawansowanemu modelowaniu sytuacji kryzysowych oraz wsparciu procesów decyzyjnych, generator ten oferuje możliwości, które mogą zrewolucjonizować zarządzanie kryzysowe i działania operacyjne tych instytucji.

Z uwagi na zakładaną wszechstronność może być wykorzystywany zarówno w rzeczywistych sytuacjach kryzysowych, jak i podczas szkoleń i treningów.

Generator sytuacji kryzysowych oparty na technologii komputerowej przy założeniu wsparcia przez AI umożliwia tworzenie dowolnych scenariuszy kryzysowych, uwzględniając następujące zmienne:

- miejsce – lokalizacja sytuacji kryzysowej, w tym specyfika terenu (np. obszary miejskie, wiejskie, przemysłowe, leśne);
- rodzaj (charakter) sytuacji kryzysowej – od klęsk żywiołowych (powodzie, pożary, trzęsienia ziemi) po zdarzenia wynikające z działalności człowieka (zamachy terrorystyczne, awarie infrastruktury krytycznej);
- specyfika otoczenia (środowiska) – liczba ludności, gęstość zabudowy, dostępność dróg, infrastruktura krytyczna;
- dostępność sił i środków – zasoby, którymi dysponują służby ratunkowe i administracja publiczna, takie jak liczba zespołów ratunkowych, sprzęt, czas dojazdu czy budżet operacyjny.

Generator ma za zadanie przeprowadzenie analizy wprowadzonych danych wejściowych, symulację rozwoju sytuacji kryzysowej oraz dostarczenie rekomendacji dotyczących podjęcia optymalnych działań.

Może również wspierać następujące procesy:

- planowanie strategiczne – generator może być wsparciem dla działań w zakresie przygotowywania planów zarządzania kryzysowego na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Zakłada się, że scenariusze symulowane przy wsparciu AI będą uwzględniać specyfikę danego obszaru, co umożliwi tworzenie dostosowanych do rzeczywistości strategii reagowania na zagrożenia;
- podejmowanie decyzji w czasie rzeczywistym – w przypadku rzeczywistego kryzysu, narzędzie może analizować dynamiczne zmiany w sytuacji oraz proponować rozwiązania, takie jak optymalne rozmieszczenie zasobów, priorytetyzacja działań czy ewakuacja ludności;
- ocenę gotowości systemu – symulacje umożliwiają testowanie skuteczności istniejących procedur i identyfikację luk w systemie zarządzania kryzysowego.

Rozpatrując możliwości wykorzystania projektowanego narzędzia przez konkretne podmioty, należy przede wszystkim wskazać na administrację publiczną, która z definicji jest nierozzerwalnie związana z szeroko pojętym procesem zarządzania kryzysowego.

Podmioty wchodzące w skład administracji publicznej będą mogły z powodzeniem zaimplementować projektowany generator m.in. do wsparcia procesu decyzyjnego.

Administracja publiczna pełni kluczową rolę w zarządzaniu kryzysowym na poziomie strategicznym. Stąd też nowe narzędzie w postaci GSK zapewni bardziej efektywną:

- analizę scenariuszy kryzysowych – generator umożliwi symulację różnorodnych zagrożeń, takich jak powódzie, epidemie czy awarie infrastruktury krytycznej, uwzględniając lokalne warunki i dostępne zasoby;
- optymalizację działań – przy zakładanym wsparciu AI, możliwe będzie generowanie rekomendacji dotyczących alokacji zasobów i działań prewencyjnych;
- tworzenie planów zarządzania kryzysowego – narzędzie będzie mogło wspierać proces opracowywania wieloaspektowych planów działania, które będą mogły być dostosowywane do specyficznych potrzeb danego regionu.

Ponadto generator sytuacji kryzysowych będzie mógł zostać z powodzeniem wykorzystany do realizacji szkoleń dla kadry zarządzającej, dzięki funkcji generowania symulacji sytuacji kryzysowych w celu szkolenia urzędników i decydentów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Uczestnicy ćwiczeń będą mogli mierzyć się z realistycznymi scenariuszami, co pozwoli na ukształtowanie i doskonalenie ich umiejętności w zakresie reagowania i koordynacji działań.

Innym zastosowaniem GSK może być również wsparcie w procesie wczesnego ostrzegania i monitorowania. Dzięki integracji z systemami monitorującymi (np. meteorologicznymi, epidemiologicznymi), generator może służyć jako narzędzie do wczesnego ostrzegania o nadchodzących zagrożeniach, umożliwiając podjęcie działań zapobiegawczych przed wystąpieniem kryzysu.

Kolejnym podmiotem, w którym będzie można z powodzeniem zaimplementować funkcjonalność projektowanego GSK jest Policja. Generator może skutecznie wspierać proces planowania operacji i reagowania na sytuacje kryzysowe. Narzędzie wspomagane przez generator może być używane do symulacji m.in. takich scenariuszy jak:

- zarządzanie tłumem podczas protestów lub imprez masowych;
- reakcja na ataki terrorystyczne lub akty przemocy;
- koordynacja działań w sytuacjach zagrożenia publicznego, takich jak ucieczki przestępców czy porwania.

Ponadto GSK może wspierać proces optymalizacji rozmieszczenia zasobów, poprzez prowadzoną analizę danych w czasie rzeczywistym, zapewniając tym

samym optymalne rozmieszczenie patroli policyjnych, punktów kontrolnych czy zasobów specjalnych w rejonach o podwyższonym ryzyku.

Z kolei w obszarze szkolno-treningowym narzędzie może stać się platformą do przeprowadzania realistycznych szkoleń, takich jak ćwiczenia z zarządzania kryzysowego, operacji antyterrorystycznych czy negocjacji w sytuacjach kryzysowych.

Generator sytuacji kryzysowych, z uwagi na oferowaną funkcjonalność może być również pożądanym narzędziem przez jednostki Państwowej Straży Pożarnej jak i struktury Ochotniczej Straży Pożarnej. Zakładane spectrum wykorzystania tego narzędzia to wsparcie obszarów takich jak:

- reagowanie na klęski żywiołowe – generator pozwoli symulować scenariusze pożarów, powodzi czy trzęsień ziemi, co umożliwi strażakom wcześniejsze przygotowanie się na działania w terenie. AI będzie analizować zmienne takie jak prędkość rozprzestrzeniania się ognia, warunki pogodowe czy dostępność zasobów, aby zaproponować najszybsze strategie;
- koordynacja działań ratowniczych – w sytuacjach wielowątkowych, takich jak akcje ratunkowe w wyniku zawalenia budynków, generator będzie mógł wspierać koordynację działań zespołów ratowniczych, wskazując priorytetowe obszary do przeszukania czy rozmieszczenie zasobów;
- ćwiczenia i symulacje – dzięki wykorzystaniu technologii VR (virtual reality) – która z powodzeniem może być opcją dla projektowanego narzędzia i zintegrowania jej z generatorem, strażacy będą mogli brać udział w wirtualnych, ale jak najbardziej odzwierciedlających realne warunki treningach, które pozwolą im doskonalić umiejętności reagowania w sytuacjach zagrożenia.

Zakłada się, że z uwagi na charakter realizowanych zadań, również służby medyczne będą mogły wykorzystać nowoprojektowane narzędzie jakim jest GSK. Ich profil działalności bezsprzecznie potrzebuje wsparcia w sytuacjach, kiedy presja czasu oraz poziom zagrożenia mogą powodować, że ludzka wiedza, a nawet intuicja mogą okazać się niewystarczające.

GSK może efektywnie być wykorzystane do wsparcia takich obszarów funkcjonowania służb medycznych jak m.in.:

- optymalizacja działań w sytuacjach masowych – podczas katastrof naturalnych lub wypadków masowych generator będzie wspierał koordynację zespołów medycznych, wskazując najkrótsze trasy dojazdu, priorytetyzację działań ratunkowych oraz alokację dostępnych zasobów medycznych,
- analiza i prognozowanie – funkcja wsparcia przez AI pozwoli analizować dane demograficzne, epidemiologiczne oraz geograficzne w celu przewidywania potencjalnych zagrożeń zdrowotnych w danym regionie, np. wzrostu liczby zachorowań podczas epidemii.
- szkolenia i treningi – generator może symulować sytuacje kryzysowe, takie jak wypadki wielopojazdowe czy wybuchy epidemii, umożliwiając

personelowi medycznemu doskonalenie umiejętności w zakresie triage'u, koordynacji zespołów czy komunikacji z innymi służbami.

Ogólne korzyści płynące z zastosowania generatora to zapewne zwiększenie skuteczności działania. Dzięki wsparciu AI i symulacji w czasie rzeczywistym, służby mogą podejmować szybsze i bardziej trafne decyzje. To również lepsza koordynacja między instytucjami – narzędzie będzie umożliwiało efektywną współpracę między administracją publiczną a służbami ratunkowymi.

GSK to także doskonalenie kompetencji kadr, gdyż dzięki symulacjom i szkoleniom, będzie można zapewnić praktyczne przygotowanie pracowników do pracy w warunkach kryzysowych. Natomiast wartością dodaną poprzez wykorzystanie funkcji generatora będzie redukcja ryzyka błędów. Precyzyjne analizy i rekomendacje generowane przy wsparciu AI będą minimalizowały ryzyko błędnych decyzji w sytuacjach zagrożenia, stresu i presji czasu.

Generator sytuacji kryzysowych wspierany przez AI to przyszłościowe narzędzie, które może znacząco podnieść poziom bezpieczeństwa publicznego poprzez wsparcie administracji publicznej i służb ratunkowych w zarządzaniu kryzysowym. Dzięki możliwościom zaawansowanego modelowania i symulacji, a także integracji z istniejącymi systemami, narzędzie to przyczyni się do zwiększenia skuteczności działań operacyjnych, lepszego przygotowania personelu oraz optymalizacji wykorzystania dostępnych zasobów. Wprowadzenie takiego rozwiązania to krok w stronę nowoczesnego i efektywnego reagowania na wyzwania współczesnego świata.

1.5. Generator sytuacji kryzysowych jako narzędzie edukacyjno-treningowe

Zarządzanie kryzysowe w XXI wieku wymaga wsparcia nowoczesnymi technologiami, które zapewniają szybsze, bardziej precyzyjne i efektywne reagowanie na dynamiczne zagrożenia. Generator sytuacji kryzysowych wspierany przez sztuczną inteligencję (AI) to innowacyjne narzędzie, które znajduje zastosowanie zarówno w administracji publicznej, jak i w służbach ratunkowych takich jak policja, straż pożarna czy pogotowie ratunkowe. Dzięki zaawansowanemu modelowaniu sytuacji kryzysowych oraz wsparciu procesów decyzyjnych, generator oferuje możliwości, które mogą zrewolucjonizować zarządzanie kryzysowe i działania operacyjne tych instytucji.

Współczesne wyzwania w zakresie zarządzania kryzysowego wymagają od osób zaangażowanych w działania ratunkowe i zarządzanie kryzysowe nie tylko teoretycznej wiedzy, ale przede wszystkim praktycznego doświadczenia w radzeniu sobie w ekstremalnych sytuacjach. W tym kontekście generator sytuacji kryzysowych staje się innowacyjnym narzędziem edukacyjno-treningowym, które umożliwia symulację potencjalnych zagrożeń w kontrolowanych i bezpiecznych warunkach.

Jednym z kluczowych elementów funkcjonalności generatora jest możliwość dowolnego kreowania scenariuszy kryzysowych, ograniczonych jedynie przez dane wejściowe wprowadzane przez administratora. Pozwala to na opracowanie symulacji dostosowanych do specyficznych wymagań i potrzeb szkolonych grup, niezależnie od tego, czy są to zagrożenia naturalne, technologiczne, czy też sytuacje związane z działaniami człowieka, takie jak terroryzm.

Zaawansowane technologie wspierane sztuczną inteligencją umożliwiają generowanie dynamicznych i realistycznych scenariuszy, w których uczestnicy szkolenia muszą zmagać się z konkretnymi zagrożeniami, a także podejmować decyzje, których konsekwencje będą odzwierciedlane w kolejnych etapach generowanej symulacji. Tym samym wyimaginowana sytuacja staje się bardziej interaktywna, a szkoleni zyskują możliwość doświadczania konsekwencji swoich działań w czasie rzeczywistym.

Symulacja oparta na generatorze sytuacji kryzysowych stanowi unikalne połączenie wymagającego środowiska szkoleniowego i bezpieczeństwa, które zapewnia jej wirtualny charakter. Uczestnicy mają okazję ćwiczyć i weryfikować swoje umiejętności w trudnych warunkach, takich jak ewakuacja z płonącego budynku, reagowanie na masowy wypadek drogowy czy zarządzanie skutkami klęsk żywiołowych, bez ryzyka fizycznego narażenia zdrowia i życia czy też ponoszenia konsekwencji materialnych, przy jednoczesnym zachowaniu powagi sytuacji

Narzędzia takie jak gogle VR, zobrazowanie 3D czy zaawansowane systemy audio wykorzystane w GSK, dodatkowo podnoszą poziom realizmu symulacji. Imersja sensoryczna przenosi uczestników w samo serce wyimaginowanej sytuacji kryzysowej, co pozwala na pełniejsze zrozumienie dynamiki zdarzeń oraz zwiększa poziom zaangażowania.

Generator sytuacji kryzysowych znajduje szerokie zastosowanie jako narzędzie szkoleniowe i treningowe. Może być wykorzystywany przez:

- **administrację publiczną** – w celu szkolenia pracowników odpowiedzialnych za zarządzanie kryzysowe, koordynację działań w sytuacjach zagrożenia i współpracę z różnymi służbami. Jest to idealne rozwiązanie, które można wykorzystywać chociażby w centrach zarządzania kryzysowego, w celu testowania i weryfikowania procedur i strategii reagowania, zarówno na poziomie lokalnym jak i krajowym;
- **służby porządkowe i ratunkowe** – takie jak policja, straż pożarna i służby medyczne, które wymagają regularnych treningów w realistycznych warunkach.
- **sektor prywatny** – np. w szkoleniach z zakresu bezpieczeństwa w przedsiębiorstwach, szczególnie w branżach wysokiego ryzyka, takich jak przemysł chemiczny czy energetyczny.

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe muszą radzić sobie z różnorodnymi wyzwaniem, od klęsk żywiołowych, takich jak powódzie i huragany,

po zagrożenia technologiczne i akty terrorystyczne. Generator sytuacji kryzysowych to narzędzie, dzięki któremu instytucje zajmujące się problematyką z tego jakże wymagającego obszaru zapewnią sobie m.in. możliwość:

- tworzenia spersonalizowanych scenariuszy – dzięki zaawansowanym algorytmom i elastycznym danym wejściowym administratorzy będą mogli kreować sytuacje kryzysowe dostosowane do specyficznych potrzeb regionu, instytucji czy grupy szkoleniowej;
- treningu w warunkach decyzyjnych – uczestnicy będą mogli ćwiczyć procesy podejmowania decyzji, koordynację działań oraz zarządzanie zespołem w dynamicznie zmieniającym się środowisku kryzysowym,
- analizy błędów i optymalizacji procedur – po zakończeniu symulacji systemy mogą generować raporty z analizą działań, wskazując na obszary wymagające poprawy, a także w przypadku nie rozwiązania problemu przez użytkowników (ćwiczących) wskazać warianty procedur, które powinny zostać zastosowane w konkretnym wariantcie wygenerowanej sytuacji.

Postrzegając projektowany generator sytuacji kryzysowych jako narzędzie edukacyjno-treningowe, nie sposób nie odnieść się do organizacji, na których spoczywa organizacja i prowadzenie akcji poszukiwawczo-ratunkowych, realizowanych często w trudnych i nieprzewidywalnych warunkach. Tego typu działania wymagają perfekcyjnego przygotowania i zgrania zespołów oraz wyrobienia przez nie umiejętności do szybkiej adaptacji zmieniających się okoliczności. W tym przypadku przydatne mogą okazać się funkcje projektowanego urzędnika, które pozwolą na:

- prowadzenie ćwiczeń w realistycznie odwzorowanych warunkach – symulacje mogą obejmować m.in. przeszukiwanie zniszczonych budynków, poszukiwanie osób zaginionych w trudnodostępnym terenie czy ratowanie ofiar w warunkach ekstremalnych, takich jak trzęsienia ziemi czy lawiny;
- odwzorowanie unikalnych scenariuszy zdarzeń – niektóre sytuacje kryzysowe są trudne do odtworzenia w rzeczywistości, np. katastrofy lotnicze czy wypadki chemiczne. Symulacje dają możliwość przećwiczenia reakcji w takich przypadkach bez ryzyka i konieczności narażania na niebezpieczeństwo uczestników ćwiczenia;
- doskonalenie umiejętności komunikacyjnych – kluczowe w akcjach ratunkowych jest precyzyjne przekazywanie informacji oraz koordynacja działań między różnymi zespołami. Proces ten można z powodzeniem ćwiczyć w ramach generowanych scenariuszy, a jednocześnie analizować przepływ informacji i wyciągać wnioski z podejmowanych działań.

Generator sytuacji kryzysowych będzie wspierany przez najnowocześniejsze rozwiązania technologiczne, do których należy zaliczyć:

- urządzenia do kreowania wirtualnej rzeczywistości (VR) – gogle VR umożliwiają pełną immersję w symulowanym środowisku, zwiększając realizm szkolenia;

- sztuczną inteligencję (AI), która umożliwi dynamiczne dostosowywanie scenariusza do działań uczestników, tworząc bardziej interaktywne i realistyczne symulacje;
- zaawansowane systemy audio-wizualne – dzięki realistycznym efektom dźwiękowym i wizualnym uczestnicy mogą lepiej wczuć się w symulowane sytuacje, co zwiększy efektywność treningu.

Zaimplementowanie projektowanego generatora m.in. we wskazanych organizacjach może zapewnić zarówno podtrzymywanie oraz doskonalenie kluczowych nawyków, takich jak szybkie podejmowanie decyzji, efektywna komunikacja czy zarządzanie zespołem w warunkach stresu. Takie podejście zwiększa gotowość służb i instytucji do reagowania na realne zagrożenia. Wdrożenie tego nowatorskiego narzędzia może przynieść korzyści na wielu płaszczyznach, do których bezsprzecznie należy zaliczyć:

- poprawę gotowości operacyjnej – regularne treningi w realistycznych warunkach zwiększają gotowość służb do działania w sytuacjach kryzysowych;
- minimalizacja błędów – możliwość analizowania i poprawiania procedur na podstawie wyników symulacji pomaga w optymalizacji działań w realnych warunkach;
- zwiększenie bezpieczeństwa – szkolenia w wirtualnych warunkach eliminują ryzyko fizycznych obrażeń uczestników, które mogłyby wystąpić podczas tradycyjnych ćwiczeń terenowych.

Generator sytuacji kryzysowych to innowacyjne i wszechstronne narzędzie, które znacząco podnosi efektywność szkoleń w zakresie zarządzania kryzysowego. Dzięki wykorzystaniu zaawansowanych technologii, takich jak VR, systemy audio-wizualne, a także przy wsparciu ze strony AI, użytkownicy mogą doskonalić i ćwiczyć swoje umiejętności w realistycznych, lecz bezpiecznych warunkach. To nowoczesne podejście do nauki i treningu ma potencjał, by zrewolucjonizować sposób, w jaki przygotowujemy się na wyzwania związane z sytuacjami kryzysowymi.

Efektywne zarządzanie kryzysowe i skuteczność działań poszukiwawczo-ratowniczych wymagają od zaangażowanych osób nie tylko specjalistycznej wiedzy, ale przede wszystkim praktycznego doświadczenia. Tradycyjne metody szkoleniowe, choć wartościowe, mają swoje ograniczenia. W odpowiedzi na te wyzwania, nowoczesne technologie oferują zaawansowane rozwiązania w postaci generatorów sytuacji kryzysowych. Są to narzędzia umożliwiające realistyczne symulacje wirtualnych scenariuszy, które mogą odzwierciedlać zarówno lokalne, jak i globalne zagrożenia.

1.6. Zakończenie

Współczesne zarządzanie kryzysowe wymaga narzędzi, które łączą precyzję, elastyczność i innowacyjność. W tym kontekście generator sytuacji kryzysowych

jawi się jako niezwykle wartościowe wsparcie dla systemów zarządzania kryzysowego, oferując nowe możliwości szkoleniowe i operacyjne. Przede wszystkim narzędzie to pozwala na realistyczne symulowanie różnorodnych scenariuszy zagrożeń, takich jak klęski żywiołowe, katastrofy technologiczne czy też inne sytuacje mające wpływ na poziom bezpieczeństwa. Dzięki temu narzędziu, osoby odpowiedzialne za realizację zadań w obszarze zarządzania kryzysowego będą mogły nie tylko doskonalić swoje umiejętności w zakresie podejmowania decyzji i koordynacji działań, ale także testować i udoskonalać istniejące procedury operacyjne. Takie działanie jest niezwykle istotne, ponieważ skuteczność reakcji na zagrożenie lub nawet pojedynczy incydent często zależy od wcześniej wypracowanych schematów postępowania.

Włączenie generatora sytuacji kryzysowych do systemu zarządzania kryzysowego oferuje również istotne korzyści w zakresie współpracy między różnymi podmiotami zaangażowanymi w działania ratunkowe. Symulacje pozwalają na przećwiczenie komunikacji, alokacji zasobów i synchronizacji działań pomiędzy służbami, co w sytuacji rzeczywistego kryzysu może przesądzić o powodzeniu akcji.

Nie można również pominąć aspektu edukacyjnego. Generator umożliwia prowadzenie szkoleń w sposób angażujący i realistyczny, co sprzyja lepszemu przyswajaniu wiedzy oraz rozwijaniu umiejętności praktycznych. Narzędzie to jest bezpieczne w użytkowaniu i eliminuje ryzyko fizycznych obrażeń, które mogą towarzyszyć tradycyjnym ćwiczeniom terenowym.

Niezwykle istotnym atutem jest także wsparcie sztucznej inteligencji, która zwiększa elastyczność generatora i pozwala na dynamiczne dostosowywanie scenariuszy do działań uczestników. To czyni szkolenia bardziej interaktywnymi i skutecznymi, co z kolei przekłada się na lepsze przygotowanie do podejmowania działań przy reagowaniu na realne zagrożenia.

Podsumowując, możliwości wykorzystania generatora sytuacji kryzysowych w systemie zarządzania kryzysowego są ogromne. To narzędzie, które nie tylko wspiera rozwój umiejętności i budowanie gotowości operacyjnej, ale także przyczynia się do podnoszenia standardów bezpieczeństwa. Jego implementacja w strukturach zarządzania kryzysowego może stać się istotnym krokiem w kierunku skuteczniejszej ochrony życia, zdrowia i mienia w obliczu współczesnych wyzwań. Projektowany generator sytuacji kryzysowych może stać się tym samym nie tylko platformą edukacyjną, ale także inwestycją w lepszą przyszłość zarządzania kryzysowego, opartą na doświadczeniu, precyzji działania i gotowości do sprostanania nawet najbardziej wymagającym wyzwaniom. Być może, w erze rosnących zagrożeń będzie postrzegany jako nieodzowne wsparcie w budowaniu odporności na kryzysy i zapewnianie bezpieczeństwa.

Bibliografia

- [1] Uchwała nr 210/2015 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej z póź. zm.

- [2] <https://businessinsider.com.pl/technologie/nowe-technologie/sztuczna-inteligencja-w-walce-z-hezbollahem-izrael-wykorzystuje-nawet--kontrowersyjne/r94rgtb>
- [3] Francik K., Pudło M. „Systemy wspomaganie decyzji w aspekcie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie” Zarządzanie Nr 22 (2016) Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie Nr 22 (2016).
- [4] <https://www.ovhcloud.com/pl/learn/what-is-iot/>
- [5] <http://www.zim.pcz.pl/znwz>

THE CRISIS GENERATOR AS A SUPPORT CRISIS MANAGEMENT PROCESS

The article is an attempt to present the role of a crisis situation generator as a tool supporting entities responsible for carrying out tasks in the crisis management process. It is common knowledge that every threat is initiated by specific symptoms or incidents, which often do not seem to be dangerous in themselves, and when they occur independently, they seem to be completely acceptable. The course of each crisis situation is unique and, what is worse, it is difficult to make an accurate forecast as to its development. The crisis situation generator is a conceptual project whose aim is to create a tool to generate any crisis situation in a defined environment based on input data. It should be noted that the mechanism of creating an imaginary threatening situation can be used to develop a model for solving the problem through event inversion and the use of a tool such as AI. The designed generator will, of course, not be an antidote to all forms of threats. Nevertheless, it will allow for safe consideration of action options, as well as management of the knowledge base and case studies.

Keywords: crisis generator, crisis management, public administration, security.

CZĘŚĆ DRUGA
BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE

Rozdział 2.

BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE W INSPIRACJACH PROROZWOJOWYCH SEKTORA WODOROWEGO IDEI 3W

Rozwój sektora wodorowego, ujętego w koncepcji 3W (wodór, woda, węgiel), ma ogromny potencjał w zakresie wzmacniania bezpieczeństwa energetycznego Polski. Technologie wodorowe oferują możliwość dywersyfikacji źródeł energii, zmniejszając zależność od importowanych paliw kopalnych i wspierając krajową niezależność energetyczną. Inwestycje w sektor wodorowy mogą stymulować rozwój nowych sektorów gospodarki, tworząc miejsca pracy i pobudzając innowacyjność. Jednakże rozwój tego sektora napotyka na liczne wyzwania, takie jak wysokie koszty produkcji, niedostateczna infrastruktura, problemy technologiczne i brak regulacji. Kluczowe jest wsparcie polityczne, finansowe oraz edukacja społeczna, aby przezwyciężyć te bariery. Polska musi również aktywnie uczestniczyć w międzynarodowych inicjatywach wodorowych, co pozwoli na wymianę wiedzy i doświadczeń oraz przyspieszy rozwój krajowej infrastruktury wodorowej.

Słowa kluczowe: idea 3W, bezpieczeństwo energetyczne, wodór, technologie wodorowe.

2.1. Wprowadzenie

W dobie globalnych wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi oraz rosnącym zapotrzebowaniem na zrównoważone źródła energii, Polska stoi przed koniecznością przekształcenia swojego sektora energetycznego. Jednym z najbardziej obiecujących kierunków tej transformacji jest rozwój sektora wodorowego, który w ramach idei 3W może odegrać kluczową rolę w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego kraju². Wodór jako czyste paliwo o dużym potencjale

---

¹ dr inż. Zbigniew Witaszek, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa z siedzibą w Poznaniu, Wydział Nauk Społecznych w Koszalinie, 75-017 Koszalin, ul. Poczтовая 1, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4379-8035>.

² Inicjatorem powstania i rozwoju nowego sektora gospodarczego 3W (woda, wodór, węgiel) jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Celem jest zwrócenie uwagi na pierwiastki 3W jako strategiczne zasoby przyszłości. Dzięki inicjatywie 3W świat nauki, w którym powstają nowatorskie rozwiązania oraz technologie, zbliży się do świata biznesu. (Idea 3W. *Perspektywy rozwoju*, Zespół 3W/Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2021, s. 3).

energetycznym, oferuje możliwość dywersyfikacji źródeł energii, redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz wsparcia dla odnawialnych źródeł energii (OZE). Inspiracje prorozwojowe związane z sektorem wodorowym obejmują zarówno innowacje technologiczne, jak i rozwój infrastruktury, które są niezbędne do efektywnego wykorzystania wodoru na dużą skalę. Rozwój sektora wodorowego w Polsce wymaga jednak wykorzystania szans, ograniczenia zagrożeń i barier rozwojowych oraz pokonania licznych wyzwań, w tym wysokich kosztów produkcji, braku rozwiniętej infrastruktury oraz potrzeby odpowiednich regulacji prawnych i wsparcia politycznego. Kluczowe będzie także zwiększenie świadomości społecznej, edukacji i akceptacji dla nowych technologii wodorowych.

Niniejszy artykuł analizuje potencjał sektora wodorowego w kontekście idei 3W oraz jego wpływ na bezpieczeństwo energetyczne Polski. Podejmuje próbę opisu możliwości integracji wodoru z istniejącym systemem energetycznym, przedstawienia korzyści, wyzwań i barier związanych z jego rozwojem oraz kierunków działań, które mogą przyczynić się do pełnego wykorzystania potencjału wodoru w Polsce. W artykule wykorzystano krytyczną analizę literatury, danych zawartych w raportach Idei 3W za lata 2021-2023, strategiach wodorowych UE i Polski, źródłach krajowych, międzynarodowych i internetowych, aktach prawnych, sprawozdaniach, specjalistycznych periodykach, wspomaganych metodą opisową.

2.2. Gospodarka wodorowa w podsystemie bezpieczeństwa energetycznego

Polska gospodarka wodorowa i nie tylko, podlega procesom transformacji, które powinny być rozumiane jako nietrywialny i zamierzony proces zmiany jednego fragmentu środowiska realizowanego w danym czasie, który ma za zadanie stworzenie nowego i przede wszystkim trwałego stanu. Wymaga zrozumienia i uwzględnienia wielu czynników, takich jak kultura organizacyjna, strategia, polityka, innowacje, rozwój technologiczny, ekonomia, społeczeństwo i środowisko naturalne. Transformacja jako proces dynamiczny może mieć charakter iteracyjny tzn. przebiegać z cyklicznym powtarzaniem etapów analizy, planowania, wdrażania i oceny. Skuteczność procesów transformacyjnych wymaga silnego przywództwa w zarządzaniu zmianami, mobilizacją zasobów osobowych i rzeczowych, zdolnego do motywacji, współpracy i zaangażowania.

Bezpieczeństwo energetyczne jest koncepcją odnoszącą się do stabilnego i niezawodnego dostępu do energii po przystępnych cenach, w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy minimalizacji negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne, która jest nieodzowna dla gospodarki i dobrobytu społecznego³. Bezpieczeństwo energetyczne jest kluczowym elementem strategii narodowych i międzynarodowych, ponieważ brak stabilnych i niezawodnych dostaw

---

³ <https://www.gov.pl/web/polski-atom/bezpieczenstwo-energetyczne-podstawa-rozwoju-spoleczenstwa> [10.06.2024].

energii może prowadzić do problemów gospodarczych, społecznych i politycznych. Stąd kraje podejmują wysiłki na rzecz zróżnicowania źródeł energii, zwiększenia efektywności energetycznej i inwestowania w nowoczesne technologie energetyczne, aby zapewnić długoterminową stabilność i bezpieczeństwo energetyczne.

Wodór jako czyste paliwo, może odgrywać istotną rolę w zaspokajaniu potrzeb energetycznych, przy jednoczesnym zmniejszaniu emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń. Gospodarka wodorowa jest postrzegana jako jeden z kluczowych elementów przyszłego zrównoważonego systemu energetycznego, który znacząco może przyczynić się do redukcji globalnej emisji i ochrony środowiska. Technologie wodorowe stanowią obszar, który swoim zakresem obejmuje cały łańcuch wartości gospodarki wodorowej, począwszy od produkcji wodoru, przez jego przesył i magazynowanie, aż po możliwe obszary zastosowania. Proces rozwoju gospodarki wodorowej to koncepcja rozwijająca się na przestrzeni lat, która zakłada, że wzrost gospodarczy powinien być zrównoważony z ochroną środowiska naturalnego, społeczeństwem oraz efektywnym wykorzystaniem zasobów, aby zapewnić dobrobyt obecnym, jak i przyszłym pokoleniom. Zgodnie z raportem Światowej Komisji do Spraw Środowiska i Rozwoju „zrównoważony rozwój to taki, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”. Zasada zrównoważonego rozwoju ma swoje odzwierciedlenie w Konstytucji RP⁴ oraz ustawie – Prawo ochrony środowiska⁵. Na potrzeby artykułu, przez zrównoważony rozwój, także w sektorze wodorowym, należy rozumieć integralny o charakterze całościowym, obejmujący wymiar etyczny, duchowy oraz intelektualny mechanizm poszukiwania względnie trwałych synergicznych interakcji pomiędzy obszarami: środowisko, społeczeństwo i zarządzanie.

2.3. Strategia wodorowa UE i Polski w świetle aktów normatywnych

Obecnie ponad 60 państw na świecie zaprezentowało swoje strategie, programy lub zachęty ekonomiczne, które bezpośrednio wspierają technologie wodorowe⁶. W lipcu 2020 r. KE przedstawiła unijną strategię wodorową⁷, która jest jednym z elementów wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu (EZŁ), a który zgodnie z założeniami ma się przyczynić do ograniczenia gazów cieplarnianych i osiągnięcia przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. W przedmiotowej strategii KE wskazała, by w zreformowanym systemie energetycznym UE dominującą rolę

⁴ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 6 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), art. 5 i 7.

⁵ *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2023 r., poz. 1784), art. 3, pkt 50.

⁶ https://ptsp.pl/czy-polska-ma-potencjal-wodorowy/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwu8uyBhC6ARIsAKwBGpQSeehQ0UQUwIwjULEPztnZACIwTfk0BIpvTBTmdxUESCGAdmVu2twaAr3XEALw_wcB [10.06.2024].

⁷ Strategia w zakresie wodoru na rzecz Europy neutralnej dla klimatu, COM(2020) 301 final.

odegrał wodór. Do realizacji tego celu niezbędne są innowacje i rozwój technologii wodorowych realizowanych w ramach narodowych, międzynarodowych projektów/programów, zrzeszenia przedstawicieli biznesu, społeczeństwa obywatelskiego, administracji na różnych szczeblach, w tym Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI). Motywem przewodnim unijnej strategii wodorowej są polityki zmierzające do zwiększenia zapotrzebowania na wodór i stworzenia nowych rynków zbytu. Skutecznym mechanizmem sprzyjającym rozprowadzaniu wodoru mają być równoprawne warunki dostępu do infrastruktury transportu tego paliwa⁸. Według szacunków KE, koszty skumulowanych inwestycji w wodór zeroemisyjny (zielony) w UE mogą wynieść szacunkowo od 180 do 470 mld € do 2050 r., natomiast w wodór niskoemisyjny (szary) wytwarzany z paliw kopalnych, od 3 do 18 mld € do 2030 r.

W maju 2021 r. PE opublikował „Europejską strategię w zakresie wodoru”⁹, która podkreśla konieczność zachowania i dalszego rozwoju roli UE jako lidera technologicznego w dziedzinie czystego wodoru poprzez zapewnienie konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju gospodarki wodorowej w ramach zintegrowanego rynku wodoru. Rezolucja akcentuje konieczność przygotowania i ujęcia w strategii całego łańcucha wartości wodoru, w tym sektory popytu i podaży, która jest dostosowana poprzez działania na szczeblu krajowym, aby zapewnić powstanie dodatkowej infrastruktury do wytwarzania energii elektrycznej z OZE do produkcji wodoru odnawialnego w celu obniżenia jego kosztów, zwraca w szczególności uwagę na wartość dodaną wewnątrzunijnej produkcji wodoru odnawialnego pod względem rozwoju i wprowadzania do obrotu innowacyjnych technologii elektrolizy. Rezolucja wskazuje na zgodność gospodarki wodorowej z porozumieniem paryskim i celami UE w zakresie klimatu i energii na 2030 r. i 2050 r.¹⁰. Finansowanie transformacji EZŁ powiązany ze sprawiedliwą transformacją powinien być utożsamiany z: czystą energią, ambitnymi celami klimatycznymi, zrównoważonym i inteligentnym transportem, ochroną ekosystemów i bioróżnorodności, zerem zanieczyszczeń, renowacją i efektywnością energetyczną budynków, gospodarką obiegu zamkniętego (GOZ), czystą energią m.in. wodorową, planem działania w zakresie surowców krytycznych.

Uchwałą nr 149 z dnia 2 listopada 2021 r. Rada Ministrów przyjęła „Polską Strategię Wodorową”¹¹ (PSW). Strategia określa główne cele gospodarki wodorowej i priorytety ich rozwoju oraz osiągnięcia założonych celów. Wizją i nadrzędnym celem PSW jest stworzenie sektora wodorowego oraz jego rozwój na rzecz

⁸ M. Sobolewski, *Gospodarka wodorowa*, Biuro Analiz Sejmowych, 2022, nr 6(298), s. 2-3.

⁹ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie europejskiej strategii wodoru (2020/2242(INI)) (Dz.U.UE 12.1.2022.C15/56).

¹⁰ EZŁ zakłada ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z 1990 r., a ponadto utrzymanie wzrostu temperatury na świecie znacznie poniżej 2°C w porównaniu z poziomem sprzed epoki przemysłowej, a w miarę możliwości ograniczenie wzrostu temperatury do 1,5°C (Rezolucja PE, op. cit.).

¹¹ Uchwała nr 149 Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Polskiej Strategii Wodorowej do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.” (Dz.Urz.RP poz. 1138 z 7 grudnia 2021).

osiągnięcia neutralności klimatycznej i utrzymania konkurencyjności polskiej gospodarki. Przyjęte w strategii cele odnoszą się do trzech zasadniczych obszarów wykorzystania wodoru: energetyki, transportu i przemysłu, a także jego produkcji i dystrybucji oraz stworzenia stabilnego otoczenia regulacyjnego. Kapitał społeczny, w tym sektor 3W, łączy realne ambicje z innowacyjnymi rozwiązaniami naukowymi, gospodarczymi i legislacyjnymi. Wdrażanie mechanizmów zrównoważonego rozwoju wywołuje powszechne zainteresowanie mediów, opinii społecznej i środowiska biznesu, koncentrując się na synergii zasobów energetycznych i potencjałów nowoczesnych technologii, w tym wodorowych, innowacji pomysłowych, organizacji wraz z zasobami ludzkimi, kształtowania nowych postaw konsumenckich tworzących przyjazną prawnie przestrzeń do ich realizacji. Polska dysponująca potencjałem rynkowym dla odegrania znaczącej roli w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego, wymaga kompilacji potencjału naukowego, badawczego i biznesowego, usprawniający procesy komercjalizacji rynku wodorowego i dokonywanych odkryć i ograniczanie barier realizacji celów w przyjętej strategii wodorowej¹². Stąd niezbędnym jest przygotowanie skoordynowanych strategii na szczeblu europejskim i narodowym, a także podjęcia działań dyplomatycznych promujących technologie wodorowe. Przyjęty w strategii łańcuch wartości polskiej gospodarki wodorowej (produkcja, magazynowanie i konwersja, dystrybucja, zastosowanie) jest zgodny ze strategią wodorową UE.

Strategia KE COM(2020)301 oraz Rezolucja PE 2020/2242(INI) stała się wyzwaniem do opracowania „Strategii Bezpieczeństwa Technologii Wodorowych w Polsce na lata 2023-2030”¹³. Strategia będąca projektem, jest odpowiedzią na zaangażowanie w rozwój i implementację technologii nisko- i zeroemisyjnego wodoru w polskim systemie energetycznym. Dokument składa się z dwóch komplementarnych programów działania i dotyczy: (1) bezpieczeństwa technologii wodorowych w obszarze aspektów technicznych (B+R) oraz (2) działań komunikacyjno-społecznych. Rozwój technologii wodorowych, wynikający ze strategii, może być wyzwaniem i stanowić wspólny obszar badań, innowacji, tworzenia narodowych i międzynarodowych programów wodorowych, a synergiczne wykorzystanie potencjału sektora energetycznego z sektorem 3W może być wzorem dobrych praktyk i inicjatyw dla innych środowisk. Stąd strategia powinna stanowić punkt wyjścia dla ukierunkowanych prac badawczo-rozwojowych, analiz bezpieczeństwa technologii wodorowych oraz działań społeczno-komunikacyjnych, podejmowanych wspólnie przez organizacje i instytucje publiczne na rzecz zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa technologii wodorowych. Wykorzystanie odnawialnego wodoru wraz z koncepcją łączenia sektorów tj. energetyki, transportu, przemysłu i ciepłownictwa, spowoduje redukcję emisji do 2050 r.

---

¹² Założenia wynikające ze „Polskiej Strategii Wodorowej ...” są zbieżne z koncepcją sektora 3W.

¹³ *Strategia Bezpieczeństwa Technologii Wodorowych w Polsce na lata 2023-2030*, Sieć Badawcza Łukasiewicz-INTECH, Warszawa 2024.

w odniesieniu do 2020 r. o ok. 68% (co odpowiada ok. 83% w stosunku do 1990 r.)¹⁴.

Intencja porozumienia międzysektorowego na rzecz rozwoju gospodarki wodorowej ma swoje umocowanie w „Liście intencyjnym o ustanowieniu partnerstwa na rzecz budowy gospodarki wodorowej i zawarcia sektorowego porozumienia wodorowego” z 7 lipca 2020 r.¹⁵.

2.4. Wodór w systemie energetycznym państwa

Pomimo rosnącej presji dekarbonizacyjnej i rosnących cen uprawnień do emisji CO₂ konkurencyjny rynek wodoru obecnie nie istnieje, a brak rynku hurtowego wodoru z niewystarczającą infrastrukturą transportowo-magazynową i luką finansową, gospodarka wodorowa, nie tylko w Polsce, rozwija się w sposób zdecentralizowany (lokalny)¹⁶. Globalnie 90% wodoru do zastosowań przemysłowych jest wytwarzana z gazu ziemnego i węgla, a jego udział w przemyśle to w 10% produkcja żywności, leków i przerób metali, w 40% produkcja chemikaliów i nawozów (amoniak, metanol) i 50% to produkcja paliw¹⁷. Wraz z ogłoszeniem strategii wodorowej UE, rośnie konkurencja będącą wypadkową zaangażowania państw członkowskich nad rozwojem gospodarki wodorowej, Polska zajmuje wśród nich czołowe miejsce. W najbliższych dekadach Europa może doświadczyć olbrzymiego rozwoju w zakresie planowania i wdrażania kierunków rozwoju technologii wodorowych¹⁸. Wodór produkowany jest głównie na potrzeby gospodarek państw narodowych, natomiast eksport wodoru odbywa się niezmiernie rzadko „podczas gdy globalna produkcja wodoru wynosi 100-120 mln t/r, w obrocie znajduje się

¹⁴ Uchwała nr 149 Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Polskiej”, op. cit., s. 13.

¹⁵ Zob.: <https://www.gov.pl/web/klimat/porozumienie-sektorowe-gospodarka-wodorowa> [30.06.2024].

¹⁶ Zob.: *Analiza instrumentów wsparcia finansowego dla rozwoju rynku wodoru w Polsce. Streszczenie zarządcze*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Esperis sp. z o.o., Warszawa, styczeń 2023, s. 14.

¹⁷ Liderem globalnym w produkcji wodoru są Chiny, wytwarzające 30 Mt/r, a głównymi koncernami wytwarzającymi i zużywającymi wodór są m.in. Petrochina i Sinopec. Liderem europejskim są Niemcy produkujący ok. 2,5 Mt/r a głównymi koncernami produkującymi i zużywającymi wodór są m.in. Stell, BP i BASF. Liderem Europy Środkowo-Wschodniej jest Polska z produkcją ok. 1,3 Mt/r wodoru. (Idea 3W. *Woda, wodór i węgiel: zasoby, które zbudowały i zmieniają świat*, Zespół 3W/Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2022, s. 16-17). Do głównych producentów wodoru w Polsce należą m.in.: Płock PKN ORLEN 190,926 t/r (26%); Gdańsk Grupa Lotos 138,423 t/r (18%); Puławy Zakłady Azotowe 133,536 t/r (18%); Police Zakłady Chemiczne 105,120 t/r (8%); Włocławek Anwil S.A. 8%; Jedlicze PKN ORLEN 6%; Kędzierzyn Zakłady Azotowe (2) 6%; Kędzierzyn Zakłady Azotowe (1) 5%; Tarnów Zakłady Azotowe 5% <https://perspectivasolutions.com/produkcja-wodoru-w-polsce/> [27.05.2024].

¹⁸ *Analiza potencjału technologii wodorowych w Polsce do roku 2030 z perspektywą do 2040 roku*, Centrum Technologii Wodorowych, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2022, s. 24.

ok. 100-150 tys. ton¹⁹, co stanowi ok. 0,1% całkowitej produkcji. Udział w produkcji wodoru w Europie licząc (%) z 11,4 mln ton wodoru wyprodukowanego w 2020 r. był następujący: 6% Wielka Brytania; po 7% Hiszpania, Włochy i Francja; 20% Polska; 13% Holandia; 19% Niemcy i 31% pozostałe państwa europejskie²⁰. Uświadamia to, dlaczego czołowi producenci nie znajdują się w czołówce eksporterów i importerów. Wskazuje to także na fakt, że państwa UE w ramach współpracy transgranicznej łatwiej mogą transportować wodór między granicami. Do kluczowych strategii wodorowych realizowanych przez państwa narodowe zalicza się²¹: zmniejszenie emisji CO₂; dekarbonizacja przemysłu ciężkiego; zeroemisyjny transport; dywersyfikacja kierunków dostaw energii; wspieranie wzrostu gospodarczego i rozwoju krajowych technologii; integracja krajowych źródeł energii; wytwarzanie wodoru na eksport. Polska dysponuje dużym potencjałem rozwojowym, stąd zmiana w kierunku zeroemisyjności będzie miała szczególne znaczenie w energetyce, transporcie i przemyśle.

Do kluczowych aspektów znaczenia wodoru w gospodarce należy zaliczyć²²: źródło energii odnawialnej; transport bezemisyjny – alternatywa dla paliw kopalnych w transporcie; magazyny energii; źródło energii w sektorze przemysłowym i chemicznym; rozwój technologii i innowacji w dziedzinie energetyki i technologii środowiskowych; tworzenie nowych miejsc pracy w dziedzinie produkcji wodoru, jak i w obszarach jego zastosowania; obszar wspomagający bezpieczeństwo energetyczne; sektor międzynarodowej współpracy w dziedzinie energetyki; generowanie przesłanek do zrównoważonego rozwoju, zmniejszania emisji gazów cieplarnianych i ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko. Powyższe rozważania uprawniają do stwierdzenia, że zainteresowanie wodorem nisko- i zeroemisyjnym wzrasta od drugiej połowy XX w., szczególnie w sektorze chemicznym, rafineryjnym, petrochemicznym, transportu, przemysłu metali „kolorowych” (miedź, srebro), magazynowania energii czy ciepłownictwa.

Rozwój gospodarki wodorowej i działania na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej i zapewnienia konkurencyjności polskiej gospodarki sprecyzowano w sześciu celach²³: (1) wdrożenie technologii wodorowych w energetyce i ciepłownictwie; (2) wykorzystanie wodoru jako paliwa alternatywnego w transporcie; (3) wsparcie dekarbonizacji przemysłu; (4) produkcja wodoru w nowych instalacjach; (5) sprawny i bezpieczny przesył, dystrybucja i magazynowanie

---

¹⁹ Tamże.

²⁰ Świat 3W. *Rzeczywistość i przyszłość*, Zespół 3W/Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2023, s. 51.

²¹ *Analiza potencjału*, op. cit., s. 27.

²² Coraz więcej firm prowadzi projekty związane z wodorem poprzez tworzenie klastrów, dolin wodorowych czy realizację eksperymentów infrastrukturalnych. Ta także szansa dla podmiotów, które zamierzają budować swoją przewagę konkurencyjną na innowacyjności z wykorzystaniem wodoru. Może stanowić to wyzwanie dla krajów Trójmorza, dla których transformacja energetyczna jest jednym ze wspólnych celów. (Idea 3W. *Perspektywy rozwoju*, op. cit., s. 5).

²³ *Prawo wodorowe – środowisko regulacyjne wspierające rozwój gospodarki wodorowej*, Global Combat, Know-How Hub, s. 15.

wodoru; (6) stworzenie stabilnego otoczenia regulacyjnego. W strategii wytyczono także cele ilościowe: 50 MW mocy niskoemisyjnych instalacji do produkcji wodoru odnawialnego do 2025 r. (225 mln PLN) i do 2 GW do 2030 r. (9 005 mln PLN); 100-250 autobusów wodorowych do 2025 r. (506 mln PLN) i 800-1 000 autobusów do 2030 r. (1 801 mln PLN); min. 32 stacje tankowania wodoru do 2025 r. (252 mln PLN), dalszy rozwój infrastruktury tankowania i magazynowania wodoru do 2030 r.; produkcja paliw syntetycznych opartych na wodorze; rozwój wykorzystania wodoru w transporcie ciężkim kołowym, kolejowym, morskim, rzeczny, lotniczym i intermodalnym; stworzenie Ekosystemu Innowacji Dolin Wodorowych, pozwalających na budowę łańcuchów wartości związanych z gospodarką wodorową m.in. produkcja, transport, magazynowanie oraz końcowe zastosowanie wodoru w przemyśle.

Obecnie w Polsce funkcjonuje jednaście Dolin wodorowych, które powstały w latach 2018-2023²⁴. Doliny wodorowe realizują projekty B+R+I, współpracują z lokalnymi, krajowymi i zagranicznymi interesariuszami poprzez wymianę informacji i doświadczeń uczestników tych dolin²⁵. Doliny wodorowe to przedsięwzięcia polityczne i społeczno-ekonomiczne mające na celu tworzenie regionalnych rynków wodoru. Obejmują produkcję, przesył, magazynowanie, oraz zastosowanie wodoru w różnych sektorach gospodarki, a ponadto mają wspierać dekarbonizację energochłonnego przemysłu, rozwijać technologie wodorowe, budując przy tym łańcuchy dostaw w zakresie wodoru przy współpracy, nauki i administracji lokalnej. Każda z Dolin Wodorowych ma swój niepowtarzalny profil i specjalizację, skupiając się na różnych aspektach technologii wodorowych i ich zastosowaniach. Projektowanie i wdrażanie Dolin Wodorowych w proces produkcyjny jest przedsięwzięciem dynamicznym i ewoluującym a ich lista będzie ulegała zmianom wraz z innowacjami i rozwojem technologicznym oraz trendami polityki energetycznej w UE i Polsce.

Ważną rolę odgrywa współpraca regionalna m.in. państwa Trójmorza (3SI) podjęły inicjatywę o utworzeniu Bałtyckiej Doliny Wodorowej, w której uczestniczą interesariusze reprezentujący sektory technologiczne czy energetyczne z Finlandii, Estonii (lider), Polski, Danii, Szwecji, Niemiec, Norwegii, Litwy i Łotwy²⁶. Dla wspólnej strategii rozwoju gospodarczego państwa 3SI powinny wygenerować wspólne priorytety dla jednolitej polityki regionalnej w obszarze inicjatyw wodorowych, wzmocnienia mechanizmów rozwoju innowacyjności w sektorze bezpieczeństwa energetycznego oraz działań na rzecz integracji sektora wodorowego.

²⁴ Zob.: <https://klasterwodorowy.pl/poska-strategia-wodorowa-do-roku-2030-z-perspektywa-do-2040-roku.177.pl> [28.05.2024].

²⁵ Uchwała nr 149 Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Polskiej”, op. cit., s. 16-17, 18 i 31.

²⁶ Zob.: Świat 3W. *Rzeczywistość i przyszłość*, op. cit., s. 44.

Wykładnią kształtującą gospodarkę wodorową w państwach UE jest polityka energetyczno-klimatyczna, mająca swoje umocowanie w licznych aktach prawnych UE m.in.²⁷. Wymienione regulacje prawne mają bezpośrednie zastosowanie lub transponowanie do polskiego prawa, przez co ich wpływ na rozwój polskiego rynku wodorowego będzie wymierny. Szacuje się, że w okresie 2021-2030 niezbędne nakłady inwestycyjne związane z wdrażaniem technologii wodorowych w transporcie publicznym wraz z niezbędną infrastrukturą oraz osiągnięciem zakładanej mocy instalacji ze źródeł niskoemisyjnych na poziomie 2GW wyniosą ok. 11 mld PLN²⁸. Ze względu na energochłonność globalna produkcja wodoru wytwarzana jest w procesach przemysłowych wodorów zeroemisyjny zapewnia jedynie 0,7% światowego zapotrzebowania na ten pierwiastek. Wzrost konkurencji na rynku wodorowym będą generowały spadające koszty produkcji, rosnące ceny uprawnień do emisji CO₂ oraz dotacje rządowe na wdrażanie rozwiązań wodorowych, co może spowodować, że rynek wodorowy może wzrosnąć niemal trzykrotnie do 2050 r.²⁹. Ceny związane są z emisyjnością CO₂, poziomem gotowości technologicznej (TRL, w dziewięć poziomowej skali) oraz wskaźnikiem kosztów produkcji (LCOH). Metody produkcji wodoru zeroemisyjnego polegającego na rozkładzie wody pod wpływem napięcia elektrycznego na wodór i tlen przedstawiają się następująco³⁰:

1. Elektroliza zasilana z OZE (farmy wiatrowe) – emisyjność 0-0,2 kg CO₂/kg H₂, poziom TRL 7-9, koszt produkcji 4-6 €/1 kg-LCOH.
2. Elektroliza zasilana z OZE (fotowoltaika) – emisyjność 0-0,2 kg CO₂/kg H₂, poziom TRL 7-9, koszt produkcji 5-7 €/1 kg-LCOH.
3. Elektroliza zasilana z siłowni jądrowych – emisyjność 0-0,2 kg CO₂/kg H₂, poziom TRL 6-7, koszt produkcji 5-7 €/1 kg-LCOH.

Metody produkcji wodoru niskoemisyjnego polegającego na rozkładzie wody pod wpływem napięcia elektrycznego na wodór i tlen przedstawiają się następująco³¹:

1. Gazyfikacja węgla - emisyjność 15-20 kg CO₂/kg H₂, poziom TRL 9, koszt produkcji 3-5 €/1 kg-LCOH.

---

²⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U.UE.L.198/13), Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących infrastruktury energetycznej (Dz.U.UE.L.152/45), Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1804 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych i uchylecia dyrektywy 2014/94/UE (Dz.U.UE.L.2023.234.1).

²⁸ Zob.: <https://klasterwodorowy.pl/poska-strategia-wodorowa-do-roku-2030-z-perspektywa-do-2040-roku.177.pl> [28.05.2024].

²⁹ Zob.: <https://www.cire.pl/artykuly/materialy-problemowe/187485-wartosc-rynku-produkcji-wodoru-wzrosnie-trzykrotnie-do-2050-roku> [27.08.2024].

³⁰ Zob.: Raport. *Łańcuch wartości gospodarki wodorowej w Polsce*, Hydrogen Conference, 11 maj 2023 r., s. 4.

³¹ Tamże, s. 5.

2. Reforming parowy metanu - emisyjność 8-12 kg CO₂/kg H₂, poziom TRL 9, koszt produkcji 2-4 €/1 kg-LCOH.
3. Elektroliza zasilana z sieci krajowej - emisyjność zależy od śladu węglowego generowanego przez dany miks energetyczny 0,05 (w Polsce 30-35) kg CO₂/kg H₂, poziom TRL 7-9, koszt produkcji 3-4 (w Polsce 8-9) €/1 kg-LCOH.

Wodór produkowany z wykorzystaniem zeroemisyjnych technologii wodorowych powinien osiągnąć cel 70% redukcji emisji CO₂ w cyklu życia oraz znajdować się poniżej limitu emisji 3kg CO₂/kg H₂. Metody oparte o wysoce emisyjne procesy energetyczne są/będą daleko odbiegały od limitów określonych przez UE. Prognozowany koszt wytworzenia 1kg wodoru zielonego wzrośnie z 3,05 €/kg H₂ (2023) do 4,1 €/kg H₂ (2030), natomiast wodoru szarego spadnie odpowiednio z 4,1 do 2,5 €/kg H₂³².

Rozwój rynku wodorowego i technologii wodorowych do 2050 r. na świecie będzie impulsem do powstania 30 mln nowych miejsc pracy³³. Wodór z powodzeniem może znaleźć zastosowanie w sektorze produkcji energii elektrycznej i ciepłej, jednak pod warunkiem zapewnienia stosownych mocy OZE lub energii jądrowej, równoległe wspierając niezależnienie od paliw kopalnych i ograniczając emisję gazów cieplarnianych. Za przedmiotowym rozwiązaniem przemawia synergia obu sektorów, tzn. produkcja energii może generować zarówno prąd jak i ciepło (zjawisko kogeneracji).

2.5. Szanse, wyzwania i bariery w rozwoju sektora wodorowego

Efektywność sektora wodorowego to symbioza w aspekcie wykorzystania technologii wodorowych w różnych aplikacjach z innymi sektorami gospodarki, jak transport i przemysł, co z wykorzystaniem AI wpłynie na skuteczniejsze zarządzanie i konsumpcję energii. Inwestycje w innowacje i rozwój w technologie wodorowe zwiększą stabilność, niezależność i bezpieczeństwo energetyczne poprzez umożliwienie magazynowania energii w długim okresie, a w sytuacjach dekoniunktury zapotrzebowania na energię, staną się mechanizmem stabilizującym system energetyczny. Rozwój technologii wodorowych może być mechanizmem przyciągającym międzynarodowe inwestycje, tym samym poszerzając obszary współpracy z krajami UE lub globalnymi inicjatywami wodorowymi. W ten sposób Polska wypełnia zobowiązania wynikające z polityki energetyczno-klimatycznej UE. Innowacje i inwestycje w rozwój technologii wodorowych, obiecujące dla przyszłości systemu energetycznego, napotykają na szereg wyzwań i barier, aby mogły realizować misję wsparcia bezpieczeństwa energetycznego Polski. Obniżenie kosztów jest kluczowe dla konkurencyjności wodoru względem innych nośników energii. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura lub jej brak do magazynowania, transportu i dystrybucji wodoru jest jednym z kluczowych wyzwań. Stąd

³² Zob.: Raport. *Łańcuch wartości*, op. cit., s. 10.

³³ *Analiza potencjału*, op. cit., s. 27.

m.in. skala produkcji wodoru w Polsce ma wymiar regionalny i jest niewystarczająca, aby zaspokoić rosnące zapotrzebowanie. Efektywność i opłacalność sektora wodorowego wymagają dostosowania istniejącej sieci infrastrukturalnej wraz z produkcją, budową sieci stacji tankowania wodoru, sieci przesyłowych, magazynowych i dystrybucyjnych. Realizacja przedmiotowego procesu wymaga jednoznacznych regulacji w zakresie spójnych aktów prawnych gwarantujących rozwój technologii wodorowych oraz zapewniających ich finansowanie, bezpieczeństwo i efektywność ich stosowania. Wdrażanie technologii wodorowych wymaga akceptacji społecznej oraz szerokiej edukacji społeczeństwa w aspekcie wyzwań, korzyści i ograniczeń związanych z rozwojem sektora wodorowego, co może okazać się kluczowe dla ich wdrażania lub generować opór przed ich implementacją. Nierównomierny rozkład finansowy wiodących inwestycji, skuteczne mechanizmy wsparcia finansowego, jak subsydia, ulgi podatkowe, fundusze europejskie, nakłady na B+R, integracja wodoru z istniejącymi systemami energetycznymi, aktywność w międzynarodowych inicjatywach wodorowych, w tym proces przekształcania infrastruktury energetycznej i przemysłowej, to przesłanki niwelujące bariery bezpieczeństwa energetycznego. Wiąże się to z dużą kapitałochłonnością projektów realizowanych w tym obszarze oraz z ponadprzeciętnym niepowodzeniem w B+R³⁴.

Do przesłanek utrudniających rozwój innowacyjności, także w obszarze sektora wodorowego, w Polsce zalicza się³⁵:

1. Kosztochłonność działalności innowacyjnej szczególnie wśród MiSP, ograniczone środki własne na działalność innowacyjną, brak systemowych rozwiązań w zakresie finansowania przedsięwzięć w fazie preinwestycyjnej, kosztowy proces wyceny własności intelektualnej, rozbudowana biurokracja.
2. Trudności we współpracy na linii biznes-nauka, w tym: nieefektywna wymiana informacji, brak responsywności ze strony partnerów naukowych, trudności w oszacowaniu kosztów wykupu danego rozwiązania technologicznego od stron, brak zachęt dla naukowców do prowadzenia projektów innowacyjnych, niewystarczająca specjalizacja badań naukowych w Polsce, brak kompletnej, aktualizowanej bazy potencjałów B+R polskich uczelni, nadmierne skupianie się sektora biznesowego na bieżących potrzebach, zbyt hierarchiczna struktura na uczelniach, wydłużająca proces poszukiwania ekspertów.
3. Ograniczony dostęp do narzędzi informatycznych, do zarządzania własnością intelektualną, śledzenia efektów trwałości projektów, wysoki koszt wykorzystania narzędzi informatycznych, niewystarczające bezpieczeń-

---

³⁴ *Mapa rozwoju rynku i technologii dla obszaru technologii wodorowych*, PART, Grupa PFR, s. 4-5.

³⁵ *Narodowy System Innowacyjności. Szanse i wyzwania*, Ośrodek Przetwarzania Informacji. Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2022, s. 18-20.

stwo teleinformatyczne relacji biznes-nauka, obawa przejścia wypracowanych rozwiązań przez konkurencję.

4. Braki wiedzy w aspekcie znajomości rozwiązań prawnych, najnowszych rozwiązań i światowych trendów technologicznych, możliwości skorzystania z usług innych podmiotów posiadających zaplecze infrastrukturalne, znajomości instrumentów wspierania innowacyjności, odpowiednich kwalifikacji, kompetencji i wiedzy specjalistycznej wynikające z braku permanentnego uczenia się.
5. Rozproszenie wiedzy i informacji na temat możliwych form wsparcia, edukacji ukierunkowanej na postawy innowacyjne oraz postawy społeczno-kulturowe przejawiające się brakiem zaufania i awersją do ryzyka.

Wyznacznikiem realizacji planów, harmonogramów i programów jest kalendarz wyborczy³⁶. Rok 2024 będzie światowym rokiem wyborczym, w których weźmie udział około 2 mld społeczeństwa globalnego uprawnionego do głosowania w około 64 krajach³⁷. Decyzje rządowe przekładają się na alokację budżetu na różne sektory gospodarki, w tym na realizację strategii, projektów i programów związanych z OZE, efektywnością energetyczną czy badaniami nad technologiami proekologicznymi. Organizacja prawna kształtowana przez parlamenty może promować lub hamować transformację klimatyczno-energetyczną. Rządy decydują o inwestycjach w nową infrastrukturę, w tym energię jądrową, sieci energetyczne, transport publiczny, technologie wodorowe czy technologie przyjazne dla środowiska.

2.6. Zakończenie

Technologie wodorowe wraz z ich potencjałem rzeczowym i osobowym są pochodną trzech czynników: polityki klimatycznej UE, niezależności i suwerenności energetycznej państwa oraz uniwersalności zastosowań wodoru jako wydajnego nośnika energii. Inwestycje w sektor wodorowy mogą nie tylko zwiększyć niezależność kraju, ale także przyczynić się do gospodarczej innowacyjności i tworzenia nowych miejsc pracy. Jednakże, aby w pełni wykorzystać potencjał wodoru, niezbędne jest przewyższenie licznych barier rozwojowych. Wysokie koszty produkcji, niedostateczna infrastruktura, wyzwania technologiczne oraz brak jasnych regulacji i standardów stanowią poważne przeszkody. Wymagane są zna-

---

³⁶ W 2024 r. odbędą się wybory, które mogą wywierać geopolityczne emocje, w tym m.in. 13 stycznia – wybory prezydenckie w Tajwanie, ważne z uwagi na napięcia z Chinami i tendencjami separatystycznymi; 15-17 marca – wybory prezydenckie w Rosji; 7 i 21 kwietnia – wybory samorządowe w Polsce, będą miały wpływ na realizację założeń wynikających z celów Polityki energetyczno-klimatycznej Polski; 6-9 czerwiec – wybory do PE; 5 listopada – wybory prezydenckie w USA. W Europie wybory prezydenckie odbędą się w Słowacji, Finlandii i Rumunii, natomiast wybory parlamentarne w Chorwacji i Litwie. <https://tvn24.pl/swiat/wybory-2024-w-polsce-i-na-swiecie-gdzie-sie-odbeda-kluczowe-kluczowe-glosowania-7591437> [23.05.2024].

³⁷ <https://www.bankier.pl/wiadomości/Szykuje-sie-rok-wyborow-Prawie-polowa-ludzkosci-moze-oddac-glos-8674478.html> [21.05.2024].

czące inwestycje finansowe, wsparcie polityczne oraz edukacja społeczna, aby zbudować solidne podstawy dla rozwoju tego sektora. Kluczowym elementem w promowaniu technologii wodorowych będzie również współpraca międzynarodowa. Polska, uczestnicząc w europejskich i globalnych inicjatywach, może skorzystać z wymiany wiedzy, technologii oraz doświadczeń, co w efekcie może przyspieszyć rozwój krajowego sektora wodorowego. Sektor wodorowy z odpowiednimi inwestycjami, wsparciem regulacyjnym oraz społecznym i edukacyjnym, może być przesłanką do tego, że wodór stanie się filarem bezpieczeństwa energetycznego kraju, inspirując do dalszych innowacji i rozwoju gospodarczego. Rozwój technologii wodorowych ma potencjał do znaczącego wzmocnienia bezpieczeństwa i potencjału energetycznego Polski poprzez dywersyfikację źródeł energii, redukcję emisji CO₂, wsparcie dla OZE, rozwój gospodarczy, zwiększenie niezależności energetycznej oraz integrację z istniejącą infrastrukturą. Inwestycje w przedmiotowy sektor mogą przynieść długoterminowe korzyści dla polskiej gospodarki i społeczeństwa, czyniąc kraj bardziej odpornym na globalną dekoninkturę energetyczną.

Bibliografia

- [1] *Analiza instrumentów wsparcia finansowego dla rozwoju rynku wodoru w Polsce. Streszczenie zarządcze*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Esperis sp. z o.o., Warszawa, styczeń 2023.
- [2] *Analiza potencjału technologii wodorowych w Polsce do roku 2030 z perspektywą do 2040 roku*, Centrum Technologii Wodorowych, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2022.
- [3] <https://www.gov.pl/web/polski-atom/bezpieczenstwo-energetyczne-podstawa-rozwoju-spoleczenstwa>
- [4] https://ptsp.pl/czy-polska-ma-potencjal-wodorowy/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwu8uyBhC6ARIsAKwBGpQSeehQ0UQWulwjULEPztnZACIwTfk0BIpvTBTmdxUESCGAdmVu2twaAr3XEALw_wcB
- [5] <https://tvn24.pl/swiat/wybory-2024-w-polsce-i-na-swiecie-gdzie-sie-odbeda-kluczowe-kluczowe-glosowania-7591437>
- [6] <https://www.bankier.pl/wiadomości/Szykuje-sie-rok-wyborow-Prawie-polowa-ludz-kosci-moze-oddac-glos-8674478.html>
- [7] <https://perspectivasolutions.com/produkcja-wodoru-w-polsce/>
- [8] <https://klasterwodorowy.pl/poska-strategia-wodorowa-do-roku-2030-z-perspektywa-do-2040-roku.177.pl>
- [9] <https://www.cire.pl/artykuly/materialy-problemowe/187485-wartosc-rynku-produkcji-wodoru-wzrosnie-trzykrotnie-do-2050-roku>
- [10] <https://klasterwodorowy.pl/poska-strategia-wodorowa-do-roku-2030-z-perspektywa-do-2040-roku.177.pl>
- [11] <https://www.gov.pl/web/klimat/porozumienie-sektorowe-gospodarka-wodorowa>
- [12] Idea 3W. *Perspektywy rozwoju*, Zespół 3W/Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2021.

- [13] Idea 3W. *Woda, wodór i węgiel: zasoby, które zbudowały i zmieniają świat*, Zespół 3W/Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2022.
- [14] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 6 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).
- [15] *Mapa rozwoju rynku i technologii dla obszaru technologii wodorowych*, PART, Grupa PFR.
- [16] *Narodowy System Innowacyjności. Szanse i wyzwania*, Ośrodek Przetwarzania Informacji. Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2022.
- [17] *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2023 r., poz. 1784).
- [18] *Prawo wodorowe – środowisko regulacyjne wspierające rozwój gospodarki wodorowej*, Global Combat, Know-How Hub.
- [19] Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie europejskiej strategii wodoru (2020/2242(INI)) (Dz.U.UE 12.1.2022.C15/56).
- [20] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U.UE.L.198/13).
- [21] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących infrastruktury energetycznej (Dz.U.UE.L. 152/45).
- [22] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1804 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych i uchylenia dyrektywy 2014/94/UE (Dz.U.UE.L.2023.234.1).
- [23] Raport. *Łańcuch wartości gospodarki wodorowej w Polsce*, Hydrogen Conference, 11 maj 2023 r.
- [24] Strategia w zakresie wodoru na rzecz Europy neutralnej dla klimatu, COM(2020) 301 finał.
- [25] *Strategia Bezpieczeństwa Technologii Wodorowych w Polsce na lata 2023-2030*, Sieć Badawcza Łukasiewicz-INTECH, Warszawa 2024.
- [26] Sobolewski M., *Gospodarka wodorowa*, Biuro Analiz Sejmowych, 2022, nr 6(298).
- [27] Świat 3W. *Rzeczywistość i przyszłość*, Zespół 3W/Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2023.
- [28] Uchwała nr 149 Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Polskiej Strategii Wodorowej do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.” (Dz.Urz.RP poz. 1138 z 7 grudnia 2021).

ENERGY SECURITY IN DEVELOPMENT INSPIRATIONS OF THE HYDROGEN SECTOR OF THE 3W CONCEPT

The development of the hydrogen sector, included in the concept 3W (hydrogen, water, carbon), has enormous potential for strengthening Poland's energy security. Hydrogen technologies offer the possibility of diversifying energy sources, reducing dependence on imported fossil fuels, and supporting national energy independence. Investments in the hydrogen sector can stimulate the development of new economic sectors, creating jobs and driving innovation. However, the development of this sector faces numerous challenges, such as high production costs, insufficient infrastructure, technological issues, and a lack of regulations. Political and financial support, as well as public

education, are crucial to overcoming these barriers. Poland must also actively participate in international hydrogen initiatives, which will facilitate the exchange of knowledge and experience and accelerate the development of national hydrogen infrastructure.

Keywords: the 3W concept, energy security, hydrogen, hydrogen technologiesenergy

CZĘŚĆ TRZECIA

**PRZEMIANY SPOŁECZNE WOBEC
WSPÓŁCZESNYCH WYZWAŃ BEZPIECZEŃSTWA**

Joanna LESKA-ŚLĘZAK¹
Jarosław ŚLĘZAK²

Rozdział 3.

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE GMINY, NA PRZYKŁADZIE SOPOTU

Działania władz samorządowych w kwestiach kryzysowych odnoszą się do sfery społecznej, ekonomicznej czy przyrodniczej tworząc wymiar bezpieczeństwa społecznego. Autorzy odnoszą się do działań gminy Sopot w kwestiach społecznych ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa socjalnego, działań w ramach bezpieczeństwa wspólnotowego czy rozwojowego. Przedstawiono organizację systemu pomocy społecznej w Sopocie, działalność MOPS-u, organizacji pozarządowych świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej. Wskazano zadania własne i zlecone gminy w tym zakresie. Do działań wpisujących się w bezpieczeństwo społeczne należą kwestie bezpieczeństwa rozwojowego i wspólnotowego. Przykładem takich działań jest projekt pt. Centrum Integracji Społecznej w Sopocie – skuteczna kontynuacja ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027 (FEP2021-2027) realizowany przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta koło Gdańskie w partnerstwie z Gminą Miasta Sopot (MOPS Sopot) i Gminą Miasta Gdynia (PUP Gdynia). Celem projektu jest aktywne wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji życiowej mieszkańców Sopotu i Gdyni w ramach Indywidualnych Programów Zatrudnienia Socjalnego. W ramach działań centrum prowadzone są m.in. warsztaty, szkolenia, porady doradcy zawodowego, wsparcie psychologiczne. Sopot jako gmina zapewnia swoim mieszkańcom bezpieczeństwo społeczne w zakresie instytucjonalnym, organizacji pozarządowych, zaangażowania obywateli (społeczności lokalnych) w kwestiach zdolności do współpracy, do tworzenia organizacji i pomocy.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo społeczne, gmina, samorząd, społeczność lokalna, organizacje pozarządowe, integracja i aktywizacja społeczna.

---

¹ dr Joanna Leska-Ślęzak, Instytut Politologii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański, ul. Barzyńskiego 4, 80-952 Gdańsk, e-mail: joann.leska-slezak@ug.edu.pl, ORCID: 0000-0003-3543-571X.

² dr Jarosław Ślęzak, Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim, ul. Tadeusza Kościuszki 112/114. 83-200 Starogard Gdański, e-mail: jaroslaw.slezak@twojestudia.pl, ORCID: 0000-0002-3295-1631.

3.1. Wprowadzenie

Zgodnie z konstytucyjną zasadą decentralizacji władzy publicznej nastąpił wzrost roli wspólnot lokalnych w tworzeniu systemów bezpieczeństwa. Za K.P. Marczukiem: „wspólnotę lokalną można rozpatrywać zarówno w kontekście prawno-administracyjnym (gmina, powiat, województwo), jak też socjologicznym – zbiorowość ludzka zamieszkująca daną przestrzeń, o danej kulturze, gdzie występują więzi społeczne, określona tożsamość miejsca”³.

Istotne jest zapewnienie bezpieczeństwa społecznego na poziomie lokalnym, gdzie władze samorządowe są zobligowane do dostarczania usług publicznych oraz odpowiedniego reagowania w sytuacjach kryzysowych dotyczących sfery społecznej, ekonomicznej czy przyrodniczej⁴.

Istota bezpieczeństwa społecznego jest różnie rozumiana i interpretowana przez badaczy w ramach jednej dyscypliny. Teoretycznie przedstawiamy jedno zjawisko, a w rzeczywistości mamy do czynienia z wieloma zjawiskami warunkowanymi przez wiele czynników w zakresie bezpieczeństwa społecznego – mamy mnogość definicji odnoszących się do zagrożeń społecznych.

B. Buzan opisuje bezpieczeństwo społeczne (ang. societalsecurity) jako termin tożsamości: „Bezpieczeństwo społeczne dotyczy utrzymywania, w zadowalających warunkach rozwoju, tradycyjnych wzorców języka, kultury i tożsamości religijnej i narodowej oraz zwyczajów”⁵.

A. Skrabacz, która definiuje bezpieczeństwo społeczne jako „ochronę egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokojenia indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych) oraz realizację aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne”⁶.

J. Gierszewski, dla którego stanowi ono „zbiór przepisów i regulacji noramtywno-prawnych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa poprzez wykorzystanie wewnętrznych i zewnętrznych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego oraz organizację instytucji, które gwarantują niezagrożony rozwój oraz ład społeczny w kontekście bezpieczeństwa państwa”⁷.

M. Lisiecki, dla którego bezpieczeństwo społeczne obejmuje „intencjonalne staranie się o warunki bytowania ludzi, które zapewnia co najmniej istniejący

³ K.P. Marczuk, *Zrównoważone społeczności lokalne i ich bezpieczeństwo: doświadczenia państw anglosaskich*, „Studia Politologiczne” 2014, nr 34, s. 184.

⁴ M. Leszczyński, A. Szydlik- Leszczyńska, *Bezpieczeństwo społeczne w wymiarze lokalnym*, Res Polticae 2022, t. 14, s. 99.

⁵ Z. Nowakowski, *Bezpieczeństwo narodowe – ewolucja pojęcia i zakresu*, Aspra, Warszawa 2007, s. 58.

⁶ *Bezpieczeństwo społeczne. Pojęcia. Uwarunkowania. Wyzwania*, red. A. Skrabacz, S. Sulowski, wyd. Aspra, Warszawa 2012, s. 38.

⁷ J. Gierszewski, *Model bezpieczeństwa społecznego na tle teorii systemów*, „Colloquium” 2013, nr 2, s. 70.

poziom sytuacji egzystencjalnej obywateli, odpowiedni standard życia, a jednocześnie stwarza szansę na jego podniesienie oraz doskonalenie”⁸.

Według K. Lorantego „bezpieczeństwo społeczne państwa to taka jakość kultury społeczeństwa oraz struktury społecznej i systemu podziału pracy, która umożliwia obywatelom osiągnięcie wartości indywidualnych oraz przejawia się podejmowaniem przez jednostki, grupy naturalne i formalne działań kooperacyjnych zorientowanych na rzecz dobra wspólnego i realizację uznawanych wartości kulturowych przy użyciu akceptowanych środków, a także utrzymanie i umacnianie więzi społecznej, zapewniającej kształtowanie się tożsamości wspólnotowej społeczności objętej organizacją polityczną państwa”⁹.

M. Leszczyński uważa, że „osiągnięcie zadowalającego poziomu bezpieczeństwa społecznego wymaga zarówno działań o charakterze instytucjonalnym – instytucji państwowych, samorządowych i organizacji pozarządowych, jak też zaangażowania samych obywateli (społeczności lokalnych). Istotnym elementem bezpieczeństwa społecznego jest tworzenie warunków rozwojowych poprzez możliwość aktywnego uczestniczenia w edukacji, kulturze, szeroko rozumianym życiu społecznym. Bezpieczeństwo społeczne odnosi się także do poczucia wspólnoty, tworzenia więzi społecznych opartych na zaufaniu”¹⁰.

Zakres bezpieczeństwa społecznego obejmuje:

- 1) bezpieczeństwo socjalne: gwarancje prawno-instytucjonalne (gwarancje publiczne minimalnych dochodów, transferów socjalnych);
- 2) bezpieczeństwo rozwojowe: kapitał ludzki (kwalifikacje, wiedza, umiejętności, ogólny stan zdrowia);
- 3) bezpieczeństwo wspólnotowe: kapitał społeczny (zaufanie społeczne, zdolność do współpracy, pomocy, zdolność do tworzenia organizacji, aktywność obywatelska)¹¹.

Bezpieczeństwo społeczne jest związane z bezpieczeństwem socjalnym, dotyczącym zagrożeń o charakterze społecznym¹². Istotne są w tym zakresie zadania pomocy społecznej.

3.2. Organizacja systemu pomocy społecznej w Sopocie

Zapewnienie obywatelom odpowiednich warunków bytowych oraz właściwego poziomu bezpieczeństwa socjalnego należy do głównych zadań współczesnego państwa. Narzędziem umożliwiającym realizację tego zadania jest polityka

---

⁸ M. Lisiecki, *Diagnoza i prognoza rozwiązań systemowych w zakresie organizacji i zarządzania bezpieczeństwem obywateli*, [w:] Zarządzanie bezpieczeństwem – wyzwania XXI wieku, red. M. Lisiecki, Difin, Warszawa 2008, s. 276.

⁹ R. Jakubczak, R. Kalinowski, K. Loranty, *Bezpieczeństwo społeczne w erze globalizacji*, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2008, s. 60.

¹⁰ M. Leszczyński, *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI w.*, Difin, Warszawa 2011, s. 58-59.

¹¹ Ibidem, s. 58.

¹² M. Leszczyński, A. Szydlik-Leszczczyńska, *op.cit.*, s. 103.

społeczna państwa. Antoni Rajkiewicz definiuje politykę społeczną jako sferę działalności „państwa oraz innych ciał publicznych i sił społecznych, która zajmuje się kształtowaniem warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich (zwłaszcza w środowisku zamieszkania i pracy)”¹³. Instrumentem polityki społecznej w tym zakresie jest pomoc społeczna.

Pomoc społeczną w RP regulują liczne akty normatywne. Ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r.¹⁴ zawiera definicję pomocy społecznej: „Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości”¹⁵.

Kwestie z zakresu pomocy społecznej regulowane są m. in. przez: ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego¹⁶, ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁷, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych¹⁸. Materią ustawową uzupełniają rozporządzenia: rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej¹⁹, rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 stycznia 2020 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy²⁰, rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego²¹, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej²². Należy zwrócić uwagę na zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez gminę i powiat.

Do zadań gminy z zakresu bezpieczeństwa społecznego należą:

- 1) zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki

¹³ A. Rajkiewicz, *Istota polityki społecznej – wczoraj i dziś*, [w:] *Polityka społeczna*, A. Rajkiewicz, J. Supińska, M. Książkowski (red.), Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 1998, s. 27.

¹⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1283.

¹⁵ Art. 2.1. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1283.

¹⁶ Dz.U. z 2020 r., poz. 685.

¹⁷ Dz.U. z 2021 r., poz. 1285.

¹⁸ Dz.U. 2019 r., poz. 1818.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej Dz.U. z 2018 r., poz. 734.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 stycznia 2020 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy Dz.U. z 2020 r., poz. 249.

²¹ Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego Dz.U. z 2021 r., poz. 893.

²² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej Dz.U. z 2021 r., poz. 1296.

- i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka; sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej; udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym; przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych; przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego; opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem; praca socjalna; organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz usług sąsiedzkich; prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach treningowych lub wspomaganych; dożywianie dzieci; sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym; kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu; pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników; przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych; opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych²³;
- 2) zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminę obejmują świadczenia finansowane ze środków rządowych: organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną; prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania

---

²³ Art. 17.1. ustawy o pomocy społecznej Dz. U. 2004r. Nr 64 poz. 593, t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1283.

cudzoziemcom i osobom, o których mowa w art. 5a; przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki; zapewnienie utrzymania oraz rozwoju systemu teleinformatycznego, a także sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu teleinformatycznego²⁴.

Do zadań własnych powiatu należy: opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami; prowadzenie specjalistycznego poradnictwa; przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze; pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się; pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, mającym trudności w integracji ze środowiskiem; prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób; realizacja usług wsparcia krótkoterminowego w domach pomocy społecznej; prowadzenie mieszkań treningowych lub wspomaganych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej; udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach; szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr

²⁴ Art. 18.1. ustawy o pomocy społecznej Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1283.

pomocy społecznej z terenu powiatu; doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu; podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych; sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej; utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników²⁵.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy: pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, w zakresie indywidualnego programu integracji, oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych; prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia; udzielanie cudzoziemcom i osobom, o których mowa w art. 5a, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej; zapewnienie utrzymania oraz rozwoju systemu teleinformatycznego, a także sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego²⁶.

Sopot jest miastem na prawach powiatu, gminą wykonującą zadania powiatu²⁷. Instytucją realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sopocie, który ma siedzibę przy ulicy Kolejowej 14. W ramach MOPS-u funkcjonują:

- 1) **Dział pracy socjalnej** – w ramach którego działa: Zespół Aktywizacji Społecznej, Zespół ds. Rodzin, Zespół ds. Osób Bezdomnych i Zespół Poradnictwa Specjalistycznego;
- 2) **Dział pieczy zastępczej** – zajmuje się formalnymi sprawami związanymi z pieczą zastępczą, w tym decyzjami, świadczeniami i postępowaniami;
- 3) **Dział pomocy instytucjonalnej i rehabilitacji społecznej** – w ramach którego działa: Zespół Pomocy Instytucjonalnej i Monitoringu Usług – który zajmuje się realizacją zadań własnych samorządu, które polegają na

²⁵ Art. 19 ustawy o pomocy społecznej Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1283.

²⁶ Art. 20.1 ustawy o pomocy społecznej Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1283.

²⁷ Vide: J. Zimmermann, „Miasto na prawach powiatu jest gminą wykonującą zadania powiatu na zasadach określonych w ustawie o samorządzie powiatowym (...) Chodzi o to, że miasto na prawach powiatu jest jednocześnie gminą oraz powiatem i wykonuje zarówno zadania gminy, jak i powiatu.”, J. Zimmermann, Prawo administracyjne, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 216-217.

- kierowaniu osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej, którym nie wystarcza pomoc w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania; Zespół ds. Rehabilitacji Społecznej – który zajmuje się wspieraniem osób z niepełnosprawnościami w celu doprowadzenia ich do najpełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym;
- 4) **Dział świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego** – który zajmuje się prowadzeniem postępowań mających na celu ustalenie uprawnień do świadczeń rodzinnych, opiekuńczych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego;
  - 5) **Zespół strategii i rozwoju** – który zajmuje się sprawozdaniami i analizami oraz współpracą z organizacjami pozarządowymi;
  - 6) **Dział finansowo-księgowy**;
  - 7) **Dział administracyjno-techniczny**;
  - 8) **Samodzielne stanowiska** – ds. pracowniczych, ds. kontroli, ds. komunikacji społecznej, Inspektor ochrony danych, Radca prawny;
  - 9) **Punkt interwencji kryzysowej** – zapewnia pomoc w przypadku przemocy ze strony bliskich; konfliktów w rodzinie, domu, szkole, miejscu pracy; utraty bliskiej osoby; potrzeby wsparcia i zrozumienia; potrzeby informacji o różnej formach pomocy²⁸.

Gmina Miasta Sopotu przystąpiła do realizacji Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2024, finansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego. Kwota dofinansowania: 245 400,00 zł. Okres realizacji Programu na terenie Gminy Miasta Sopotu: od kwietnia 2024 r. do grudnia 2024 r. Adresatami programu są członkowie rodzin lub opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę nad dziećmi do ukończenia 16 roku życia, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności lub osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności – którzy wymagają usług opieki wytchnieniowej. Usługi opieki wytchnieniowej przysługują, jeśli członek rodziny lub opiekun zamieszkuje we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą z niepełnosprawnością i sprawuje nad nią całodobową opiekę. Opieka wytchnieniowa ma na celu czasowe odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki temu wsparciu opiekunowie dysponować będą czasem, który mogą przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw życiowych. Usługi opieki wytchnieniowej mogą służyć również okresowemu zabezpieczeniu potrzeb osoby z niepełnosprawnością w sytuacji, gdy członkowie rodzin lub opiekunowie z różnych powodów nie będą mogli wykonywać swoich obowiązków. Usługa opieki wytchnieniowej świadczona jest nieodpłatnie²⁹.

²⁸ <https://mopssopot.pl/> [dostęp: 15.09.2024].

²⁹ <https://mopssopot.pl/opieka-wytchnieniowa-edycja-2024/> [dostęp: 15.09.2024].

Program Sopocka karta Rodziny 3+ ma na celu:

1. Promowanie modelu rodziny wielodzietnej i kształtowanie jej pozytywnego wizerunku;
2. Zwiększenie rodzinom wielodzietnym dostępności do dóbr kulturalnych, sportu i edukacji w instytucjach zarządzanych przez jednostki budżetowe i samorządowe instytucje Gminy Miasta Sopotu;
3. Wyrównywanie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych;
4. Wsparcie w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży w rodzinach wielodzietnych szczególnie tego potrzebujących;
5. Wzmocnienie kondycji rodziny wielodzietnej poprzez rozszerzenie katalogu ulg oraz podejmowanie innych działań mających na celu wspieranie rodziny³⁰.

Zadania publiczne z zakresu pomocy społecznej oraz wspierania rodziny są realizowane w Sopocie także przez organizacje pozarządowe. W 2024 r. realizowane są następujące zadania:

Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Gdańskie tel. (58) 343 28 37 <http://www.bezdomnosc.org.pl>. Zadanie: **prowadzenie mieszkania treningowego**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot kierująca do mieszkania treningowego. Mieszkanie treningowe jest zlokalizowane w budynku Sopockiego Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej, ul. Młyńska 11, 81-713 Sopot. Charakterystyka zadania: mieszkanie treningowe jest formą wsparcia osób będących w trudnej sytuacji życiowej, która ma zapewnić warunki samodzielnego funkcjonowania, bez stałego nadzoru cechującego pobyt w placówce stacjonarnej, jednak ze wsparciem w sferze psychologicznej, socjalnej, zawodowej. Pobyt w mieszkaniu treningowym ma zapewnić warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku i integracji ze społecznością lokalną, przygotowującą osoby w kryzysie bezdomności, pod opieką specjalistów, do samodzielnego życia, tym samym przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu, gospodarowania i zarządzania budżetem domowym.

Zadanie: **Zapewnienie pomocy rzeczowej osobom potrzebującym z terenu Sopotu**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Punkt charytatywny ul. Królowej Jadwigi 6, 81-765 Sopot, Poniedziałek 15:00–17:00 Środa 9:00–11:00. Prowadzenie pomocy w formie wydawania odzieży używanej dla najuboższych mieszkańców Sopotu, skierowanych przez MOPS w Sopocie do punktu charytatywnego (dni działania: poniedziałki i środy) oraz dystrybucja środków czystości i drobnego sprzętu kuchennego.

Stowarzyszenie „Sopocki Dom” tel. (58) 551 57 86 <http://www.sopockidomspot.pl>. Zadanie: **bezpieczna przystań dla sopockich dzieci (zapewnienie opieki w placówce wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin problemowych)**. Termin

³⁰ <https://mopssopot.pl/wsparcie-rodziny-z-dziecmi/sopocka-karta-rodziny-3/> [dostęp: 15.09.2024].

i miejsce realizacji zadania: 01/07/2023 – 31/12/2025. Wymagane jest skierowanie MOPS Sopot. Siedziba Stowarzyszenia „Sopocki Dom”, ul. Armii Krajowej 68, 81-844 Sopot. Charakterystyka zadania: działalność placówki wsparcia obejmuje: zapewnienie dzieciom opieki i możliwości spędzania wolnego czasu, zorganizowanie dożywiania, zorganizowanie zajęć edukacyjno-wychowawczych, wspieranie rozwoju dziecka poprzez umożliwienie kształcenia, rozwój zainteresowań i indywidualizowanie oddziaływań wychowawczych, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych (reeducacja), zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, wspieranie rodziny w sprawowaniu jej opiekuńczej funkcji, współpraca z rodziną.

Caritas Archidiecezji Gdańskiej tel. (58) 555 78 78 <http://www.caritas.gda.pl>. Zadanie: **Kuchnia dla ubogich im. św. Brata Alberta**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot przyznająca pomoc w postaci posiłków. Posiłki będą wydawane w jadłodajni przy Alei Niepodległości 778, 81-805 Sopot. Charakterystyka zadania: zapewnienie jednego gorącego posiłku dziennie osobom z terenu Sopotu, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić oraz dowóz posiłków do osób w podeszłym wieku, chorych, niepełnosprawnych, w szczególności samotnych, które nie są w stanie samodzielnie dotrzeć do punktu wydawania posiłków.

Polski Komitet Pomocy Społecznej Pomorski Zarząd Wojewódzki tel. (58) 301 32 73 <http://www.pkpsgdansk.pl>. Zadanie: **Środowiskowy Dom Samopomocy typu B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2023 – 31/12/2025. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot kierująca do Środowiskowego Domu Samopomocy typu B. Środowiskowy Dom Samopomocy typu B, ul. Kazimierza Wielkiego 14, 81-780 Sopot. Dom zapewnia opiekę od poniedziałku do piątku w godzinach 08:00–16:00. Charakterystyka zadania: prowadzenie na terenie Gminy Miasta Sopotu ośrodka wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną – środowiskowego domu samopomocy typu B. Działalność domu obejmuje: zachowanie dobrej formy psychofizycznej oraz sprawności funkcjonalnej, zachowanie umiejętności społecznych w zakresie samoobsługi i zaradności życiowej, utrzymanie lub opóźnienie utraty sprawności funkcjonowania i zaradności życiowej, utrzymanie zdolności i zainteresowań, rozwijanie i kształtowanie umiejętności spędzania wolnego czasu, podtrzymywanie umiejętności wykonywania prostych prac z zakresu gospodarstwa domowego, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, utrzymywanie i rozwijanie umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów.

Zadanie: **Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/0/2024 – 31/12/2026. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot przyznająca pomoc w formie usług opiekuńczych. Miejsce składania wniosków: Punkt Obsługi Klienta ul. Kolejowa 14, 81-835 Sopot. Charakterystyka

zadania: zapewnienie usług opiekuńczych osobom samotnym zamieszkałym na terenie Sopotu, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione oraz osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Zakres usług opiekuńczych obejmuje: opieka higieniczna – pielęgnacyjna; pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, zapewnienie kontaktu z otoczeniem. Pracownik socjalny wraz ze świadczeniobiorcą ustala zakres, okres i miejsce świadczenia usług. Wysokość odpłatności świadczeniobiorcy reguluje Uchwała Rady Miasta Sopotu.

Zadanie: Pomoc żywnościowa i rzeczowa PKPS dla mieszkańców Sopotu. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Wymagane jest skierowanie MOPS Sopot. Punkt Wydawania Żywności: ul. Kazimierza Wielkiego 14, 81-780 Sopot. Charakterystyka zadania: zorganizowanie pomocy żywnościowej dla najuboższych mieszkańców Sopotu – dla osób i rodzin będących podopiecznymi MOPS w Sopocie, które znalazły się w krytycznej sytuacji życiowej z powodu utraty pracy, braku środków do życia, choroby, niepełnosprawności, sieroctwa, wielodzietności, bezradności, zdarzenia losowego oraz zorganizowanie dla beneficjentów programu edukacyjnego, mającego na celu zapoznanie z zasadami zdrowego żywienia, przeciwdziałania marnowaniu żywności, racjonalnego gospodarowania i zarządzania budżetem domowym.

Stowarzyszenie Na Drodze Ekspresji tel. (58) 341 83 52 <http://www.ekspresja.org>. Zadanie: **Wolontariat Sąsiedzki – wsparcie sopockich seniorów w 2024 roku.** Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Siedziba Stowarzyszenia Na Drodze Ekspresji ul. Marynarzy 4, 81-835 Sopot. Charakterystyka zadania: wolontariat Sąsiedzki jest formą pomocy niesamodzielnym sopockim seniorom w wieku 60+, których dotyczy problem poczucia osamotnienia. Stanowi on istotną możliwość integracji społecznej w ramach społeczności lokalnej. Z jednej strony wpływa na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i zmniejszenie poczucia osamotnienia seniorów, z drugiej zaś – stymuluje aktywność i wpływa na zwiększenie zaangażowania obywatelskiego mieszkańców Sopotu.

Zadanie: Klub Aktywności Społecznej STER – Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Termin i miejsce realizacji zadania: 1/01/2023 – 31/12/2025. Zajęcia odbywają się w Akademii Don Kichota, przy Alei Niepodległości 829, 81-810 Sopot. Charakterystyka zadania: prowadzenie na terenie Gminy Miasta Sopotu klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Działalność klubu obejmuje: pomoc w podtrzymaniu dobrej formy fizycznej, psychicznej oraz sprawności funkcjonalnej uczestników, pomoc w podtrzymaniu umiejętności społecznych w zakresie samoobsługi, zaradności życiowej, pomoc w podtrzymaniu lub opóźnienie utraty sprawności funkcjonowania w życiu codziennym, pomoc w podtrzymaniu zdolności oraz zainteresowań, zapoznawanie z różnymi technikami plastycznymi, podtrzymanie umiejętności wykonywania prostych prac z zakresu gospodarstwa domowego, poradnictwo oraz wsparcie dla opiekunów.

Zadanie: Na Gigancie – prowadzenie zespołu mieszkań wspomaganych. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/09/2023 – 31/12/2025. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot kierująca do mieszkania wspomaganego. Miejsce składania wniosków: Punkt Obsługi Klienta ul. Kolejowa 14, 81-835 Sopot. Mieszkania wspomagane znajdują się w Sopocie przy ul. Haffnera 38. Charakterystyka zadania: prowadzenie zespołu mieszkań chronionych wspieranych, w skład którego wchodzi 3 mieszkania, dla łącznie 10 osób z niepełnosprawnością, w tym z zaburzeniami psychicznymi – świadczenie osobom skierowanym do mieszkania chronionego usług bytowych w postaci miejsca całodobowego pobytu i pracy socjalnej oraz usług obejmujących pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym.

Fundacja Niesiemy Pomoc tel. 791 011 240 <http://www.niesiemypomoc.org.pl>,
Zadanie: Środowiskowy Dom Samopomocy typu C. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2023 – 31/12/2025. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot kierująca do Środowiskowego Domu Samopomocy typu C. Środowiskowy Dom Samopomocy typu C, ul. Kopernika 11, 81-846 Sopot. Charakterystyka zadania: dom zapewnia opiekę od poniedziałku do piątku w godzinach: 08:00–16:00. Prowadzenie na terenie Gminy Miasta Sopotu ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – środowiskowego domu samopomocy typu C dla osób demencyjnych, w tym z chorobą Alzheimera. Działalność domu obejmuje: wsparcie psychologiczne dla uczestników domu oraz ich rodzin, warsztaty terapii zajęciowej, trening kulinarny, podtrzymywanie / osiągnięcie nauki codziennej egzystencji uczestników, podtrzymywanie / utrzymywanie umiejętności społecznych uczestników, podtrzymywanie / utrzymywanie umiejętności wykonywania prostych prac z zakresu gospodarstwa domowego przez uczestników, spotkania integracyjne.

Zadanie: Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla mieszkańców Sopotu. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2026. Wymagana jest decyzja MOPS Sopot przyznająca pomoc w formie usług opiekuńczych. Miejsce składania wniosków: Punkt Obsługi Klienta ul. Kolejowa 14, 81-835 Sopot. Charakterystyka zadania: zapewnienie usług opiekuńczych osobom samotnym zamieszkałym na terenie Sopotu, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione oraz osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Zakres usług opiekuńczych obejmuje: opieka higieniczna – pielęgnacyjna; pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, zapewnienie kontaktu z otoczeniem. Pracownik socjalny wraz ze świadczeniobiorcą ustala zakres, okres i miejsce świadczenia usług. Wysokość odpłatności świadczeniobiorcy reguluje Uchwała Rady Miasta Sopotu.

Związek Stowarzyszeń Bank Żywności w Trójmieście Tel. (58) 325 24 48 <http://www.bztrojmiasto.pl>,
Zadanie: Regularna pomoc żywnościowa dla mieszkańców Sopotu. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024.

Wymagane jest skierowanie MOPS Sopot. Punkt Wydawania Paczek: ul. Królowej Jadwigi 6 81-765 Sopot. Paczki będą wydawane w każdą trzecią środę miesiąca w godzinach 09:00–15:00, zgodnie z listą osób wskazanych przez MOPS Sopot. Charakterystyka zadania: zapewnienie wsparcia żywnościowego dla potrzebujących mieszkańców Sopotu, w szczególności podopiecznym MOPS w Sopocie, przygotowanie i wydanie paczek żywnościowych dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, skierowanych przez MOPS w Sopocie.

Gdańskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Chorobą Alzheimera tel. (58) 551 63 64 <http://alzheimer-gdansk.fast-page.org>, Zadanie: **Poradnictwo dla opiekunów osób chorych na Alzheimera**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Poradnictwo będzie prowadzone w siedzibie Stowarzyszenia, ul. Armii Krajowej 94, 81-824 Sopot, we wtorki i czwartki w godzinach 10:00–14:00. Charakterystyka zadania: prowadzenie poradnictwa – zapewnienie wsparcia i udzielanie informacji osobom potrzebującym, opiekunom, rodzinom osób z niepełnosprawnością z powodu choroby Alzheimera. W ramach poradnictwa osoby zgłaszające się do Stowarzyszenia osobiście, telefonicznie, za pośrednictwem poczty internetowej otrzymają pomoc: przygotowującą ich do wykonywania funkcji opiekuńczych, w dotarciu do odpowiednich instytucji i placówek medycznych (diagnostyka), pielęgniarских, socjalnych, zapoznającą ze sposobami pielęgnowania chorego, przy opracowaniu strategii opieki nad chorym, w rozwiązywaniu indywidualnych problemów, m.in. prawnych, w umieszczeniu chorego w Domu Pomocy Społecznej.

Stowarzyszenie Wsparcia i Interwencji „SUPPORT” tel. 690 538 228 <http://wsparcieiinterwencja.pl>, Zadanie: **Mentoring dla usamodzielniających się wychowanków z pieczy zastępczej**. Termin i miejsce realizacji zadania: 01/01/2024 – 31/12/2024. Organizacja będzie prowadziła rekrutację do mentoringu. Charakterystyka zadania: zapewnienie pomocy wychowankom z pieczy zastępczej w Sopocie podczas procesu usamodzielniania, poprzez mentoring – wsparcie w zakresie edukacji, umiejętności życiowych, zdrowia psychicznego, zatrudnienia oraz budowania trwałych relacji społecznych³¹.

3.3. Centrum Dialogu Społecznego miasta Sopot

Budżet obywatelski nazwany partycypacyjnym jest procesem demokratycznym, w ramach którego mieszkańcy Sopotu współdecydują o wydatkach publicznych w mieście w perspektywie kolejnego roku budżetowego. Stwarza możliwość zgłaszania i porównywania własnych inicjatyw na rzecz mieszkańców. Budżet obywatelski daje możliwość rzeczywistego i bezpośredniego decydowania o mieście. Budżet na rok 2025 to możliwość decydowania o kierunkach rozwoju miasta.

³¹ <https://mopssopot.pl/wp-content/uploads/2024/02/Zadania-publiczne-z-zakresu-pomocy-spoecznej-oraz-wspierania-rodziny-realizowane-przez-organizacje-pozarzadowe-w-2024-roku.pdf> [dostęp: 19.08.2024].

Finansowanie inwestycji: terenów rekreacyjnych, placów zabaw, boisk, siłowni zewnętrznych. „Już po raz 14 oddajemy do Waszej dyspozycji część budżetu Sopotu, który możecie przeznaczyć na realizację bliskich Wam zadań. Od wielu lat udowadniamy Państwu, że czujecie się współtwórcami naszego miasta i chętnie włączacie się w inicjatywę budżetu obywatelskiego. Inwestycje wykonane dzięki Waszemu zaangażowaniu można spotkać niemal na każdym kroku. Od tej edycji Sopotcki Budżet Obywatelski będzie jeszcze bardziej społeczny. Rozszerzamy grono osób, które będą weryfikować zgłoszone projekty. Do współpracy zaprosimy mieszkanki i mieszkańców ze środowisk seniorów, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami i organizacji pozarządowych. Aby budżet obywatelski jeszcze bardziej odpowiadał potrzebom małych społeczności, zwiększyliśmy pulę środków na projekty lokalne. Wprowadziliśmy też zasadę, że przynajmniej jeden wybrany do realizacji projekt w każdym okręgu musi mieć charakter nieinwestycyjny”³².

Procedura budżetu obywatelskiego to: zgłaszanie projektów, ocena formalna, weryfikacja projektów, losowanie numerów projektów, głosowanie mieszkańców, ogłoszenie wyników głosowania. W procesie budżetu obywatelskiego może uczestniczyć każdy mieszkaniec Sopotu, także dzieci. Głosowanie na projekty odbywa się w dniach 9-23.09.2024 r. Wysokość budżetu to 3,82 mln złotych. Zgłoszone projekty dotyczą remontów ulic i chodników, budowy ścieżek rowerowych, placów zabaw, modernizacji terenów zielonych, zajęć rekreacyjnych, warsztatów plenerowych, koncertów. Corocznie część środków z budżetu przeznaczane jest na Ambulatorium Chirurgiczne działające wieczorami, w weekendy i święta, a także wczesnego wykrywania nowotworu piersi³³.

W Centrum Dialogu Społecznego Miasta Sopot są umieszczane informacje na temat tego, co jest aktualnie konsultowane (konsultacje społeczne) w samorządzie, jakie są wyniki konsultacji społecznych, a co najważniejsze, w jaki sposób mieszkaniec może mieć wpływ na podejmowane decyzje dotyczące inwestycji i projektów. Władze miasta zapraszają do aktywnej dyskusji na forum, wyrażania opinii w sondach i ankietach oraz zadawania pytań dotyczących planowanych inwestycji i projektów w samorządzie³⁴.

3.4. Centrum Integracji Społecznej w Sopocie

Centrum Integracji Społecznej mieści się w wyremontowanym budynku – pozostałości po młynie papierniczym w Sopocie przy ul. Młyńskiej 11. Centrum Integracji Społecznej służy osobom z trudnościami w znalezieniu pracy, umożliwia podniesienie kwalifikacji zawodowych, rozwiązanie problemów w kontakcie z otoczeniem, rozwój osobisty.

---

³² <https://demo.wdialogu.pl/> [dostęp: 19.08.2024].

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta koło Gdańskie w partnerstwie z Gminą Miasta Sopot (MOPS Sopot) i Gminą Miasta Gdynia (PUP Gdynia) realizuje (od 04.2024 do 31.03.2029) projekt pt. Centrum Integracji Społecznej w Sopocie – skuteczna kontynuacja ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021–2027 (FEP2021-2027).

Celem projektu jest wspieranie aktywnego włączenia społecznego oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji życiowej. W ramach projektu realizowane jest kompleksowe wsparcie aktywizacji społeczno-zawodowej 300 osób, w tym 165 kobiet i 135 mężczyzn, mieszkańców Sopotu i Gdyni poprzez realizację Indywidualnych Programów Zatrudnienia Socjalnego w istniejącym Centrum Integracji Społecznej w Sopocie, zgodnie z Ustawą o Zatrudnieniu Socjalnym. Udział w projekcie biorą: osoby w kryzysie bezdomności, uzależnione, osoby z zaburzeniami psychicznymi, długotrwale bezrobotne, niepracujące, zwalniani z zakładów karnych, uchodźcy, osoby z niepełnosprawnościami (120 osób) i podlegający wykluczeniu społecznemu ze względu na swoją trudną sytuację życiową (osoby, o których mowa w art. 1 ust. o zatrudnieniu socjalnym).

W ramach zindywidualizowanego wsparcia, na podstawie opracowanych w Centrum Integracji Społecznej Indywidualnych Programów Zatrudnienia Socjalnego uczestnicy podnoszą swoje kompetencje społeczne i zawodowe co doprowadzi do poprawy funkcjonowania społecznego, poprawy dobrostanu i pozwoli na uzyskanie trwałego zatrudnienia.

Indywidualne Programy Zatrudnienia Socjalnego realizowane są poprzez działania w zakresie rekrutacji, reintegracji zawodowej i społecznej. Zadania w ramach reintegracji społecznej to: rekrutacja, diagnoza, konsultacje indywidualne (pracownik socjalny, psycholog), poradnictwo grupowe (pracownik socjalny, psycholog), zajęcia integracyjno-socjalizujące. Reintegracja zawodowa polega na: diagnozie, konsultacjach indywidualnych (job-coach, doradca zawodowy), poradnictwie grupowym (w tym udział w targach pracy) (job-coach, doradca zawodowy), warsztatach zawodowych (instruktor warsztatu), szkoleniach. W reintegracji jest wykorzystane wsparcie metodą trenera pracy.

W ramach projektu wykorzystywani są wolontariusze (np. nauka języka polskiego, edukacja z praw człowieka, wsparcie tłumacza języka migowego).

Wartość projektu wynosi: 3 917 645,89 zł, dofinansowanie 3 721 763,59 zł z czego dofinansowanie z UE to 3 329 999,00 zł. Warunki w miejscu realizacji projektu są przyjazne i dostosowane do osób, u których występują trudności związane z barierami architektonicznymi, cyfrowymi, poznawczymi, komunikacyjnymi, akustycznymi i przestrzennymi. Program realizacji projektu jest w pełni dostosowany do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestnika³⁵.

---

³⁵ <https://www.bezdomnosc.org.pl/osrodki/cis-sopot/> [dostęp: 20.08.2024].

3.5. Zakończenie

Samorząd terytorialny bierze czynny udział w zapewnieniu bezpieczeństwa społecznego wspólnot lokalnych poprzez realizację zadań z zakresu usług publicznych. Sprzyja to poprawie jakości życia mieszkańców, niweluje częściowo konflikty społeczne, wpływa na działania mieszkańców w ramach konsultacji społecznych, aktywność w zakresie budżetu obywatelskiego np. w Sopocie. Powołane w Sopocie Centrum Integracji Społecznej przeciwdziała i wspomaga społeczność lokalną w zakresie przezwyciężenia problemów życiowych m.in. bezrobocia, niedostosowania społecznego, braku wykształcenia itp. System instytucjonalny na czele z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sopocie, wspierany przez organizacje pozarządowe, takie jak: Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Gdańskie, Stowarzyszenie „Sopocki Dom”, Caritas Archidiecezji Gdańskiej, Polski Komitet Pomocy Społecznej Pomorski Zarząd Wojewódzki, Stowarzyszenie Na Drodze Ekspresji, Fundacja Niesiemy Pomoc, Związek Stowarzyszeń Bank Żywności w Trójmieście, Gdańskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Chorobą Alzheimerą, Stowarzyszenie Wsparcia i Interwencji „SUPPORT” tworzą w Sopocie obszar do walki z problemami społeczności lokalnej. Centrum Dialogu Społecznego realizuje szereg inicjatyw m.in. przeprowadza konsultacje społeczne z mieszkańcami, przedstawia inicjatywy mieszkańców w kwestiach związanych z proponowanymi realizacjami w różnych dziedzinach życia społecznego. Należy stwierdzić, że władze samorządowe Sopotu realizują prawidłowo zadania zakresu bezpieczeństwa społecznego.

Bibliografia

- [1] *Bezpieczeństwo społeczne. Pojęcia. Uwarunkowania. Wyzwania*, (red.) A. Skrabacz, S. Sułowski, wyd. Aspra, Warszawa 2012.
- [2] Gierszewski J., *Model bezpieczeństwa społecznego na tle teorii systemów*, „Colloquium” 2013, nr 2.
- [3] Jakubczak R., Kalinowski R., Loranty K., *Bezpieczeństwo społeczne w erze globalizacji*, Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2008.
- [4] Leszczyński M., *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI w.*, Difin, Warszawa 2011.
- [5] Leszczyński M., Szydlik- Leszczyńska A., *Bezpieczeństwo społeczne w wymiarze lokalnym*, [w:] Res Politicae 2022, t. 14.
- [6] Lisiecki M., *Diagnoza i prognoza rozwiązań systemowych w zakresie organizacji i zarządzania bezpieczeństwem obywateli*, [w:] Zarządzanie bezpieczeństwem – wyzwania XXI wieku, red. M. Lisiecki, Difin, Warszawa 2008.
- [7] Marczuk K. P., *Zrównoważone społeczności lokalne i ich bezpieczeństwo: doświadczenia państw anglosaskich*, „Studia Politologiczne” 2014, nr 34.
- [8] Nowakowski Z., *Bezpieczeństwo narodowe – ewolucja pojęcia i zakresu*, Aspra, Warszawa 2007.

- [9] Rajkiewicz A., *Istota polityki społecznej – wczoraj i dziś*, [w:] Polityka społeczna, A. Rajkiewicz, J. Supińska, M. Księżopolski (red.), Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 1998.
- [10] Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej Dz.U. z 2018 r., poz. 734.
- [11] Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 stycznia 2020r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy Dz.U. z 2020 r., poz. 249.
- [12] Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego Dz.U. z 2021 r., poz. 893.
- [13] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej Dz.U. z 2021 r., poz. 1296.
- [14] Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego Dz.U. z 2020 r., poz. 685.
- [15] Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1283.
- [16] Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych Dz.U. z 2021 r., poz. 1285.
- [17] Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych Dz.U. z 2019 r., poz. 1818.
- [18] J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012.
- [19] <https://mopssopot.pl/>
- [20] <https://mopssopot.pl/opieka-wytchnieniowa-edycja-2024>
- [21] <https://mopssopot.pl/wsparcie-rodziny-z-dziecmi/sopocka-karta-rodziny-3/>
- [22] <https://mopssopot.pl/wp-content/uploads/2024/02/Zadania-publiczne-z-zakresu-pomocy-spoecznej-oraz-wspierania-rodziny-realizowane-przez-organizacje-pozarzadowe-w-2024-roku.pdf>
- [23] <https://demo.wdialogu.pl/>
- [24] <https://www.bezdomnosc.org.pl/osrodki/cis-sopot>

SOCIAL SECURITY OF THE MUNICIPALITY, ON THE EXAMPLE OF SOPOT

The actions of local authorities in crisis issues relate to the social, economic or natural sphere, creating the dimension of social security. The authors refer to the activities of the municipality of Sopot in social issues with particular emphasis on social security, community or developmental security activities. The organization of the social welfare system in Sopot, the activities of MOPS, non-governmental organizations providing social welfare services are presented. The municipality's own and commissioned tasks in this area are indicated. Among the activities included in social security are issues of developmental and community security. An example of such activities is the project titled “Social Integration Center in Sopot - effective continuation with funds from the European Social Fund Plus (ESF+) under the program European Funds for Pomerania 2021–2027 (FEP2021-2027), implemented by the St. Brother Albert Aid Society of Gdansk circle in partnership with the Municipality of Sopot (MOPS Sopot) and the Municipality of Gdynia (PUP Gdynia). The aim of the project is to actively support disadvantaged groups of Sopot and Gdynia residents in the framework of Individual

---

Social Employment Programs. The center's activities include workshops, training, advice from a career counselor, psychological support. Sopot as a municipality provides its residents with social security in terms of institutional, non-governmental organizations, involvement of citizens (local communities) in issues of ability to cooperate, to create organizations and assistance.

Keywords: social security, municipality, local government, community, NGOs, social integration and activation.

CZĘŚĆ CZWARTA
BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I PORZĄDEK
PRAWNY PAŃSTWA

Rozdział 4.

ORGANY APARATU PAŃSTWOWEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA SEKTORA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Zamówienia publiczne stanowią jeden z kluczowych aspektów funkcjonowania administracji państwowej. Artykuł omawia rolę państwowych organów administracyjnych, ścigania i sądownictwa w zapewnieniu bezpieczeństwa zamówień publicznych w Polsce. Autor opisuje działania takich instytucji, jak Urząd Zamówień Publicznych, Najwyższa Izba Kontroli, Policja oraz Centralne Biuro Antykorupcyjne, które nadzorują prawidłowość i przejrzystość procedur przetargowych. Szczególną uwagę poświęcono ich kompetencjom w zakresie kontroli, zapobiegania korupcji oraz współpracy międzynarodowej. Omówione zostały mechanizmy kontroli i współpraca między instytucjami. Artykuł podkreśla, że skuteczne przeciwdziałanie korupcji i nieprawidłowościom w zamówieniach publicznych wymaga stałego nadzoru oraz efektywnej koordynacji działań różnych instytucji.

Słowa kluczowe: przestępczość przetargowa, zamówienia publiczne, przetarg publiczny, bezpieczeństwo zamówień publicznych, organy bezpieczeństwa państwa.

4.1. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo zamówień publicznych odgrywa kluczową rolę w funkcjonowaniu aparatu państwowego, ponieważ stanowi jeden z fundamentów sprawnego zarządzania zasobami publicznymi. W ramach systemu zamówień publicznych państwo dąży do zapewnienia przejrzystości, uczciwości oraz efektywności w wydatkowaniu środków publicznych. Złożoność tego procesu, wynikająca z liczby podmiotów zaangażowanych w zamówienia oraz różnorodności przedmiotów zamówień, wymaga jednak skutecznych mechanizmów nadzoru i kontroli. Właśnie w tym kontekście kluczową rolę odgrywają organy państwowe odpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa i prawidłowości procedur zamówieniowych.

---

¹ mgr Jakub Skowroński, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 20-031 Lublin, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, e-mail: jakubskowronski01@wp.pl, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9996-2118>.

Na poziomie krajowym funkcjonuje wiele instytucji, których zadania obejmują nadzór nad systemem zamówień publicznych. W Polsce jednymi z najważniejszych organów odpowiedzialnych za ten obszar są Urząd Zamówień Publicznych (UZP) oraz Krajowa Izba Odwoławcza (KIO). UZP pełni funkcję koordynatora działań związanych z nadzorem nad procesami zamówieniowymi, zapewniając zgodność z ustawą Prawo zamówień publicznych, podczas gdy KIO rozpatruje odwołania od decyzji dotyczących przetargów. Ponadto, w obszarze bezpieczeństwa zamówień publicznych szczególne znaczenie mają takie instytucje jak Najwyższa Izba Kontroli (NIK), Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA) oraz Prokuratura, które podejmują działania mające na celu zapobieganie korupcji, oszustwom i nieprawidłowościom.

Na poziomie europejskim istotną rolę w regulacji zamówień publicznych pełnią organy Unii Europejskiej, takie jak Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), którego orzecznictwo kształtuje zasady działania na wspólnym rynku, oraz Komisja Europejska, monitorująca przestrzeganie dyrektyw unijnych. Dyrektywy te, zintegrowane z krajowym prawodawstwem, mają na celu zapewnienie równego dostępu do rynku zamówień oraz minimalizację ryzyka nieprawidłowości.

W niniejszym artykule analizie poddane zostaną zadania oraz kompetencje kluczowych organów państwowych i instytucji międzynarodowych w kontekście ich wpływu na bezpieczeństwo zamówień publicznych. W szczególności omówione zostaną mechanizmy nadzoru, instrumenty kontroli oraz procedury odwoławcze, które mają za zadanie ograniczać ryzyko nadużyć i zapewniać prawidłowość realizacji zamówień publicznych.

4.2. Organy administracji publicznej i kontroli państwowej

4.2.1. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych

Prezes Urzędu Zamówień Publicznych (UZP) pełni kluczową rolę w zakresie bezpieczeństwa przetargów. Jego działania obejmują nadzór nad całym procesem przetargowym, kontrolę i audyt zamówień publicznych, wydawanie interpretacji i wytycznych, organizowanie szkoleń i działań edukacyjnych, współpracę międzynarodową, podejmowanie decyzji i rozstrzyganie sporów, współdziałanie z innymi organami oraz inicjowanie zmian legislacyjnych.

Nadzór prezesa UZP nad procesem przetargowym ma na celu zapewnienie zgodności postępowań z przepisami prawa. Obejmuje to monitorowanie uczciwej konkurencji, równego traktowania wykonawców oraz przejrzystości procesu wyboru ofert. Prezes UZP ma także uprawnienia do przeprowadzania kontroli i audytów zamówień publicznych w celu wykrywania nieprawidłowości, nadużyć i potencjalnych przypadków korupcji².

---

² A. Bednarz, *Prezes Urzędu Zamówień Publicznych a mechanizmy nadzoru nad zamówieniami publicznymi*, „Przegląd Prawa Administracyjnego”, 72(10) 2017, s. 35-52.

Prezes UZP ma uprawnienia do współdziałania z innymi organami państwowymi, w tym z organami ścigania i instytucjami kontrolnymi. Wspólnie podejmują działania mające na celu zwalczanie nadużyć, korupcji i innych nieprawidłowości w przetargach publicznych. Współpraca ta umożliwia skuteczniejsze ściganie sprawców przestępstw przetargowych i zapewnienie większego bezpieczeństwa w procesach zamówień publicznych. Prezes UZP reprezentuje również Urząd Zamówień Publicznych w kontaktach międzynarodowych, szczególnie w ramach Unii Europejskiej. Współpracuje z innymi krajami w zakresie wymiany informacji, dobrych praktyk oraz rozwijania standardów w dziedzinie zamówień publicznych, co ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa i skuteczności procesów przetargów³.

Ważnym elementem kompetencji prezesa UZP jest podejmowanie decyzji w sprawach związanych z zamówieniami publicznymi. Może rozstrzygać spory między wykonawcami a zamawiającymi dotyczące interpretacji przepisów prawa oraz zasad postępowania przetargowego. Jego zadaniem jest zapewnienie uczciwości i prawidłowości w procesach przetargowych. Dodatkowo należy wykazać kompetencje prezesa UZP polegającą na wydawaniu interpretacji przepisów dotyczących zamówień publicznych oraz dostarczania wytycznych dla wykonawców, zamawiających i innych podmiotów zaangażowanych w procesy przetargowe. Dzięki temu przyczynia się do większej pewności prawnej i zapobiegania nieprawidłowościom⁴.

Dodatkowo, prezes UZP ma możliwość inicjowania zmian legislacyjnych dotyczących zamówień publicznych. Analizując praktykę, doświadczenia i potrzeby rynku, może proponować ulepszenia i dostosowanie przepisów do zmieniających się warunków. Działania te mają na celu doskonalenie systemu zamówień publicznych i zwiększenie bezpieczeństwa procesów przetargowych⁵.

Prezes UZP organizuje również szkolenia, konferencje i inne działania edukacyjne, które podnoszą świadomość i wiedzę wszystkich zainteresowanych stron na temat przepisów, procedur oraz aspektów bezpieczeństwa i uczciwości przetargów.

Kompetencje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w zakresie bezpieczeństwa przetargów obejmują szeroki zakres działań mających na celu zapewnienie uczciwości, przejrzystości i zgodności z przepisami prawa w procesach zamówień publicznych. Jego działania mają na celu ochronę interesów publicznych, zwalczanie korupcji oraz zapewnienie skutecznego i bezpiecznego funkcjonowania rynku zamówień publicznych⁶.

---

³ M. Królikowski, *Kompetencje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w zakresie wykonywania kontroli nad zamówieniami publicznymi*, „Przegląd Zamówień Publicznych”, 19(2) 2015, s. 12-21.

⁴ Ibidem.

⁵ A. Bednarz, *Prezes Urzędu...*, s. 35-52.

⁶ M. Błaszczyk, K. Kubica, *Rola i kompetencje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w kontekście zapewnienia uczciwości zamówień publicznych*, „Przegląd Zamówień Publicznych”, 20(1) 2016, s. 43-52.

Wszystkie te kompetencje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych mają na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa przetargów i skuteczności procesów zamówień publicznych. Działania podejmowane przez prezesa UZP mają na celu eliminację nieprawidłowości, nadużyć i korupcji oraz budowanie zaufania wśród wszystkich uczestników procesu przetargowego.

Poprzez swoje uprawnienia, prezes UZP może wpływać na kształtowanie polityki zamówień publicznych, doskonalenie procedur, tworzenie nowych rozwiązań prawnych oraz nadzorowanie ich wdrożenia. Współpraca z innymi organami państwowymi, organami ścigania, instytucjami międzynarodowymi oraz środowiskiem naukowym pozwala na wymianę doświadczeń, naukę na bieżących wyzwaniach oraz rozwijanie skutecznych rozwiązań.

Niezależność i profesjonalizm prezesa UZP są kluczowe dla skutecznego wykonywania tych kompetencji. Prezes powinien być osobą o odpowiednich kwalifikacjach, wiedzy prawniczej jak i zarówno doświadczeniu w zakresie zamówień publicznych. Ponadto, prezes powinien być niezależny i wolny od wpływów politycznych czy interesów prywatnych, aby móc podejmować decyzje w sposób obiektywny i zgodny z prawem. Ważne jest, aby prezes UZP miał wsparcie i odpowiednie zasoby finansowe i kadrowe, aby skutecznie wykonywać swoje zadania. Współpraca z innymi organami administracji publicznej, organami ścigania oraz społeczeństwem obywatelskim jest również istotna w celu skutecznego zwalczania nadużyć i korupcji w zamówieniach publicznych.

Wobec powyższego rozumowania nasuwa się wniosek, że rola prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w zakresie bezpieczeństwa przetargów jest niezwykle istotna dla zapewnienia uczciwości, przejrzystości i skuteczności procesów zamówień publicznych. Poprzez swoje kompetencje i działania, prezes UZP przyczynia się do budowania zaufania wśród wszystkich uczestników rynku zamówień publicznych i zapewnienia, że publiczne środki finansowe są wykorzystywane w sposób efektywny i zgodny z prawem.

4.2.2. Najwyższa Izba Kontroli

Najwyższa Izba Kontroli (NIK) jest niezależnym organem kontrolnym w Polsce, który ma szerokie kompetencje w zakresie kontroli finansowej i prawniczej, w tym również w obszarze przeciwdziałania przestępstwom przetargowym.

W zakresie swoich kompetencji NIK pełni istotną rolę w zapewnianiu uczciwości i przejrzystości w sferze zamówień publicznych poprzez prowadzenie kontroli i analizy działań podmiotów odpowiedzialnych za przeprowadzanie przetargów. Kompetencje NIK obejmują m.in.⁷:

- a) kontrolę zgodności działań podmiotów publicznych z przepisami prawa zamówień publicznych oraz wykrywanie nieprawidłowości w procesach przetargowych,

---

⁷ E. Jarzęcka-Siwik, M. Berek, B. Skwarka, Z. Wrona, *Najwyższa Izba Kontroli i prawne aspekty funkcjonowania kontroli państwowej*, Warszawa 2018, s. 71 i n.

- b) oceny efektywności wykorzystania środków publicznych w ramach przetargów i monitorowanie procesu wyboru wykonawców,
- c) analizę dokumentacji przetargowej, specyfikacji istotnych warunków zamówienia, kryteriów oceny ofert oraz umów zawieranych w ramach przetargów,
- d) rekomendowanie działań mających na celu poprawę procedur przetargowych i zwiększenie przejrzystości oraz skuteczności w zakresie przeciwdziałania przestępstwom przetargowym.

Dzięki swoim uprawnieniom, NIK może prowadzić szczegółowe badania dotyczące przeprowadzanych przetargów, w tym analizować zgodność z przepisami prawa, efektywność wykorzystania środków publicznych oraz ewentualne nieprawidłowości czy nadużycia⁸.

W zakresie współpracy z innymi organami odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów NIK współpracuje ściśle z innymi organami odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów, takimi jak Urząd Zamówień Publicznych (UZP), Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA), prokuratura, sądy i organy kontroli państwowej. Wspólna praca tych instytucji ma na celu skuteczne przeciwdziałanie przestępstwom przetargowym i zapewnienie uczciwości oraz przejrzystości w procesach zamówień publicznych⁹.

W ramach współpracy, NIK wymienia informacje, analizuje zgłoszenia i doniesienia dotyczące nieprawidłowości w przetargach, a także udziela wsparcia innym organom w prowadzeniu postępowań. Współdziałanie pomiędzy Najwyższą Izbą Kontroli a innymi organami odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów ma na celu skoordynowane działanie w celu skutecznego zwalczania przestępstw przetargowych. NIK może przekazywać zebrane informacje i wyniki swoich kontroli organom ścigania, które mogą wykorzystać je jako podstawę do wszczęcia postępowań karanych oraz podejmowania dalszych działań¹⁰.

Ważnym aspektem współpracy jest również wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy organami. NIK może udzielać rekomendacji oraz zaproponować ulepszenia i zmiany w przepisach prawnych, które mają na celu zwiększenie efektywności działań kontrolnych oraz usprawnienie procedur przetargowych.

Rola Najwyższej Izby Kontroli w zapobieganiu przestępstwom przetargowym polega również na prowadzeniu działań edukacyjnych. NIK organizuje szkolenia, seminaria i warsztaty dla pracowników administracji publicznej, wykonawców, zamawiających i innych zainteresowanych stron. Celem tych działań jest podniesienie świadomości na temat zasad prawidłowego postępowania w procesach zamówień publicznych, konieczności przestrzegania przepisów prawa oraz rozwijanie umiejętności w zakresie przeciwdziałania nadużyciom i korupcji¹¹.

---

⁸ R. Kujawiński, *Nowe regulacje w kontroli zamówień publicznych*, „Państwo i społeczeństwo” Nr 5/2021, s. 103.

⁹ E. Kowalczyk, *Nowe regulacje dotyczące kontroli*, „Przetargi publiczne” nr 1/2021, s. 41-44.

¹⁰ L. Więclaw-Bator, *Kontrola zamówień publicznych*, „Przetargi publiczne” nr 3/2021, s. 56-60.

¹¹ Ibidem.

Podsumowując, Najwyższa Izba Kontroli pełni istotną rolę w zapewnieniu uczciwości, przejrzystości i skuteczności w sferze przetargów publicznych. Jej szerokie kompetencje, takie jak kontrola, analiza i rekomendacje, umożliwiają wykrywanie nieprawidłowości oraz podejmowanie działań w celu zapobiegania i zwalczania przestępstw przetargowych. Współpraca z innymi organami odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów oraz działania edukacyjne stanowią ważne elementy w kompleksowym podejściu do przeciwdziałania tym przestępstwom. Dzięki współdziałaniu i ścisłej koordynacji działań, możliwe jest skuteczne zwalczanie nadużyć, korupcji i nieprawidłowości w procesach zamówień publicznych, co przyczynia się do wzrostu zaufania społecznego, uczciwej konkurencji oraz odpowiedzialnego wykorzystania środków publicznych.

4.3. Organy ścigania

4.3.1. Policja

W zwalczaniu przestępstw przetargowych, policja pełni kluczową rolę, mając szerokie kompetencje i zadania, które umożliwiają jej skuteczne działania w tym zakresie. Ze względu na fakt, iż jest to kluczowa i wydaje się podstawowa formacja mundurowa wśród organów ścigania, jej zaangażowanie i profesjonalizm są niezbędne dla ochrony uczciwości i przejrzystości w procesach zamówień publicznych oraz zapewnienia sprawiedliwości wobec osób łamiących prawo w tej dziedzinie¹².

Głównym zadaniem policji w kontekście zwalczania przestępstw przetargowych jest ściganie i prowadzenie dochodzeń w tych sprawach. Funkcjonariusze policji są odpowiednio wyszkoleni i wyposażeni w narzędzia potrzebne do prowadzenia kompleksowych śledztw. Ich celem jest ujawnienie sprawców przestępstw przetargowych, zebranie niezbitych dowodów oraz doprowadzenie sprawców przed sąd. Ponadto, policja podczas prowadzonego śledztwa lub dochodzenia może monitorować różne etapy przetargów publicznych. W ramach tych działań, policjanci sprawdzają zgodność procedur przetargowych z przepisami prawa oraz monitorują zachowanie uczciwości i przejrzystości w procesach zamówień publicznych. Dzięki temu są w stanie wykrywać nieprawidłowości i zapobiegać nieuczciwym praktykom¹³.

Kolejnym ważnym elementem działań policji w ściganiu przestępstw przetargowych jest współpraca międzynarodowa. W przypadku przestępstw o charakterze międzynarodowym, policja nawiązuje współpracę z odpowiednimi organami policyjnymi innych państw. Wymiana informacji, koordynacja działań oraz wzajemna pomoc są niezwykle istotne dla skutecznego zwalczania przestępstw przetargowych na arenie międzynarodowej.

¹² L. Wilk, *Przestępczość gospodarcza – pojęcie, przyczyny, sprawcy*, „Edukacja Prawnicza”, nr 10/2012, s. 14–15.

¹³ W. Jaroch, *Przestępstwa w systemie zamówień publicznych*, „Prokuratura i Prawo”, nr 4/2004.

Metody śledcze i techniki dochodzeniowe stosowane przez policję w zwalczaniu przestępstw przetargowych są różnorodne. Funkcjonariusze policji wykorzystują analizę dokumentów, przeprowadzają analizę finansową, korzystają z technik operacyjnych, a także prowadzą wywiad środowiskowy. Ponadto, w ramach swojej działalności, policja współpracuje z ekspertami i specjalistami w dziedzinie zamówień publicznych, którzy mogą dostarczyć niezbędne informacje i wsparcie w dochodzeniach.

W zwalczaniu przestępstw przetargowych, policja wykorzystuje różnorodne metody śledcze i techniki dochodzeniowe. Jako przykłady tychże metod można wskazać¹⁴:

- a) analiza dokumentów: Policja dokonuje szczegółowej analizy dokumentów związanych z przetargiem, takich jak specyfikacje, umowy, protokoły, faktury i inne istotne dokumenty. Analiza ta ma na celu identyfikację ewentualnych nieprawidłowości, nadużyć lub manipulacji w procesach przetargowych,
- b) przesłuchania i wywiady: Policja przeprowadza przesłuchania świadków, podejrzanych oraz osób zaangażowanych w procesy przetargowe. Wywiady te mają na celu uzyskanie istotnych informacji, wyjaśnienie okoliczności związanych z przestępstwem oraz zebranie dowodów potrzebnych do postawienia oskarżenia,
- c) analiza finansowa: Policja stosuje metody analizy finansowej w celu śledzenia przepływu środków finansowych związanych z przetargami publicznymi. Przeprowadza audyty, analizuje rachunki bankowe, faktury, transakcje finansowe i inne dokumenty mające na celu identyfikację podejrzanych transakcji, prania pieniędzy lub korupcji. Analiza finansowa może ujawnić nieprawidłowości w wydatkach, ukrywanie dochodów czy też podejrzane powiązania finansowe między różnymi podmiotami,
- d) techniki operacyjne: Policja korzysta z technik operacyjnych, takich jak podsłuchy, obserwacja, tajne zakupy, tajniacy i kontrola techniczna, aby zdobyć kluczowe informacje i dowody w sprawach przetargowych. Te techniki pozwalają na monitorowanie podejrzanych działań, identyfikowanie osób zaangażowanych w przestępcze działania oraz gromadzenie niezbędnych dowodów,
- e) współpraca z innymi organami: Policja współpracuje z innymi organami odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów publicznych, jak Urząd Zamówień Publicznych, Centralne Biuro Antykorupcyjne, prokuraturą i organami kontroli państwowej. Wspólnie wymieniają informacje, analizują podejrzane działania, podejmują wspólne działania operacyjne oraz koordynują środki mające na celu skuteczne ściganie przestępstw przetargowych.

---

¹⁴ D. Jagiełło, *Oszustwa przetargowe*, „Zamówienia Publiczne Doradca”, nr 9/2008.

Konkludując powyższe można zauważyć, że metody śledcze i techniki dochodzeniowe stosowane przez policję są zróżnicowane i dostosowane do specyfiki przestępstw przetargowych. Ich celami są identyfikacja, zatrzymanie oraz postawienie przed sądem sprawców tych przestępstw, a także zebranie niezbitych dowodów na potrzeby postępowania sądowego

4.3.2. Centralne Biuro Antykorupcyjne

Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA) odgrywa istotną rolę w ściganiu przestępstw korupcyjnych w zakresie przetargów publicznych. Formacja ta obok Policji, zajmuje się prowadzeniem kompleksowych śledztw w sprawach dotyczących korupcji w przetargach publicznych. Jego funkcjonariusze posiadają specjalistyczną wiedzę i doświadczenie w dziedzinie prawa zamówień publicznych oraz technik śledczych. Ich celem jest identyfikacja osób zamieszanych w nieprawidłowości, zebranie solidnych dowodów oraz skierowanie sprawców przed sąd.

Centralne Biuro Antykorupcyjne odgrywa istotną rolę w zwalczaniu przestępstw korupcyjnych w kontekście przetargów publicznych. Jego działania można podzielić na trzy główne aspekty: dochodzenie i ściganie, analizę i monitorowanie, oraz edukację i profilaktykę¹⁵.

Dochodzenie i ściganie stanowią kluczowe zadania CBA w kontekście przestępstw korupcyjnych w przetargach. Funkcjonariusze CBA posiadają specjalistyczną wiedzę, umiejętności i narzędzia niezbędne do skutecznego ścigania sprawców korupcji. Przeprowadzają oni dochodzenia, które obejmują zbieranie dowodów, przesłuchiwanie podejrzanych oraz przygotowywanie materiałów dowodowych do postępowań sądowych. Dzięki temu CBA przyczynia się do wykrywania i karania osób odpowiedzialnych za przestępstwa korupcyjne w ramach przetargów publicznych¹⁶.

Analiza i monitorowanie to kolejny aspekt roli CBA w zwalczaniu korupcji. Biuro to prowadzi analizy mające na celu wykrywanie podejrzanych transakcji, nieprawidłowości w postępowaniach przetargowych oraz sygnałów wskazujących na możliwe przypadki korupcji. Poprzez szczegółową analizę dokumentów, działań i podejrzanych zachowań, CBA stara się identyfikować potencjalnych sprawców oraz odkrywać schematy działania korupcyjnego. Dodatkowo, monitoruje rynek zamówień publicznych, w celu szybkiego wykrywania nieprawidłowości i podejrzanych praktyk¹⁷.

Edukacja i profilaktyka to trzeci istotny aspekt działań CBA podobnie jak ma to miejsce w przypadku NIK. Biuro to angażuje się w działania mające na celu podniesienie świadomości społeczeństwa na temat korupcji w przetargach publicznych. Organizuje szkolenia, konferencje i kampanie informacyjne, w których in-

¹⁵ P. Pochodyła, *Pozycja ustrojowa Centralnego Biura Antykorupcyjnego w systemie organów państwowych*, „Zeszyty Naukowe WSEI. Administracja”, nr 1/2011, s. 230-231.

¹⁶ B. Kurzępa, *Oszustwo gospodarcze*, „Prokuratura i Prawo”, nr 5/1998.

¹⁷ Ibidem.

formuje o zagrożeniach korupcyjnych, przepisach prawa oraz sposobach zgłaszania nieprawidłowości. Poprzez edukację i profilaktykę, CBA dąży do zapobiegania przestępstwom korupcyjnym poprzez zwiększenie wiedzy i świadomości osób zaangażowanych w procesy przetargowe.

Dodatkowo ważnym elementem działań CBA jest współpraca z innymi organami ścigania i instytucjami odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów. CBA w zakresie przestępstw przetargowych współpracuje z Policją, Prokuraturą, Sądem oraz innymi organami ścigania. Ta współpraca polega na wymianie informacji, koordynacji działań, a także prowadzeniu wspólnych operacji, które mają na celu ujawnienie i ściganie sprawców korupcji¹⁸. Ponadto CBA nawiązuje również w tym zakresie ścisłą współpracę z organami administracyjnymi odpowiedzialnymi za kontrolę przetargów, takimi jak Urząd Zamówień Publicznych (UZP) czy Najwyższa Izba Kontroli (NIK). Wspólnie analizują i oceniają przetargi, wymieniają informacje oraz podejmują działania mające na celu identyfikację nieprawidłowości i zapobieganie korupcji.

Współpraca międzyorganizacyjna w obszarze zwalczania korupcji w przetargach publicznych jest kluczowa, ponieważ umożliwia skuteczniejsze działania, wymianę wiedzy i doświadczeń oraz koordynację działań. Dzięki temu możliwe jest bardziej kompleksowe i efektywne zwalczanie korupcji w przetargach, co przyczynia się do ochrony uczciwości i transparentności w procesach zamówień publicznych.

Dodatkowo, CBA współpracuje również z międzynarodowymi organami ścigania w celu zwalczania transgranicznych przestępstw przetargowych. Wymiana informacji, wspólne działania operacyjne oraz koordynacja dochodzeń pozwalają na efektywne ściganie sprawców korupcji, którzy mogą działać na różnych obszarach geograficznych. Współpraca międzyorganizacyjna w zakresie zwalczania przestępstw przetargowych jest niezbędna dla skutecznej ochrony uczciwości i przejrzystości w procesach zamówień publicznych. Dzięki wspólnym wysiłkom organów ścigania, instytucji kontrolnych oraz innych podmiotów zaangażowanych w ten obszar, możliwe jest skuteczne ściganie sprawców korupcji, eliminowanie nieprawidłowości i budowanie zaufania do systemu zamówień publicznych¹⁹.

4.4. Organy wymiaru sprawiedliwości

4.4.1. Sądy

Sądy odgrywają istotną rolę w zwalczaniu przestępczości przetargowej oraz w zapewnianiu bezpieczeństwa przetargów publicznych. Mają one za zadanie rozstrzygać spory i podejmować decyzje w sprawach związanych z zamówieniami publicznymi, a także egzekwować przestrzeganie przepisów prawa dotyczących przetargów.

---

¹⁸ L. Więclaw-Bator, *Kontrola...*, *op.cit.*, s. 56-60.

¹⁹ *Ibidem*.

Pierwszym aspektem roli sądów jest rozstrzygnięcie sporów wynikających z postępowań przetargowych. Gdy dochodzi do konfliktu między zamawiającym a wykonawcą, strony mogą zgłosić swoje roszczenia do sądu w celu otrzymania sprawiedliwego rozstrzygnięcia. Sądy analizują zgodność postępowania przetargowego z przepisami prawa, interpretują umowy zawarte między stronami i oceniają działania podmiotów w kontekście zamówienia publicznego. Poprzez wydawanie wyroków i orzeczeń, sądy wpływają na stabilność i prawidłowość procesów przetargowych oraz zapewniają ochronę praw i interesów stron²⁰.

Ponadto, sądy mają za zadanie egzekwować przestrzeganie przepisów prawa w zakresie przetargów publicznych. Jeśli stwierdzą naruszenia przepisów lub nieprawidłowości w procesach przetargowych, mogą nałożyć sankcje na podmioty odpowiedzialne za takie naruszenia. Sądy mają uprawnienia do nakładania kar finansowych, wykluczania z przetargów, a nawet skierowania sprawy do organów ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa przetargowego. Poprzez surowe egzekwowanie prawa, sądy odstraszają potencjalnych sprawców i wpływają na podniesienie standardów uczciwości i przejrzystości w zamówieniach publicznych²¹.

W kontekście bezpieczeństwa przetargów publicznych, sądy pełnią istotną rolę w ściganiu przestępczości przetargowej. Prokuratura prowadzi dochodzenia w sprawach dotyczących przestępstw przetargowych, a sądy są odpowiedzialne za rozpatrywanie tych spraw i wydawanie wyroków. Sądy mają możliwość ukarania sprawców przestępstw przetargowych, co przyczynia się do ochrony uczciwej konkurencji, zapobiegania korupcji oraz zwiększania bezpieczeństwa w przetargach publicznych²².

Wnioskiem jest to, że sądy odgrywają kluczową rolę w zwalczaniu przestępczości przetargowej i zapewnianiu bezpieczeństwa przetargów publicznych. Poprzez rozstrzygnięcie sporów, egzekwowanie przestrzegania przepisów oraz ściganie przestępców przetargowych, sądy działają jako ważne ogniwo systemu sprawiedliwości, które ma na celu utrzymanie uczciwości, przejrzystości i integralności w procesach przetargowych.

Sądy są odpowiedzialne za rozpoznawanie spraw związanych z naruszeniami przepisów dotyczących zamówień publicznych. W ramach tych spraw, sądy analizują zebrane dowody, wysłuchują zarówno strony skarżącej, jak i oskarżonej, oraz podejmują decyzje na podstawie obowiązującego prawa. Ich zadaniem jest zapewnienie sprawiedliwego rozstrzygnięcia i ochrona interesów stron postępowania.

W przypadku stwierdzenia naruszeń przepisów dotyczących zamówień publicznych, sądy mają możliwość nakładania sankcji na osoby lub podmioty odpo-

---

²⁰ J. Jaworski, *Przebieg postępowania sądowego w sprawach o przestępstwa gospodarcze*, Warszawa 2019, s. 120-134.

²¹ M. Gieroba, K. Wójtowicz, *Postępowanie karne w sprawach przetargowych*, "Palestra" nr 4/2016, s. 26-33.

²² J. Jaworski, *Przebieg postępowania...*, *op.cit.*, s. 120 i n.

wiedzialne za te naruszenia. Sankcje te mogą obejmować kary finansowe, wykluczenie z udziału w przetargach lub inne sankcje przewidziane w prawie. Działania te mają na celu odstraszenie od nieuczciwych praktyk, promowanie uczciwej konkurencji oraz zapewnienie równych szans dla wszystkich uczestników procesów przetargowych.

Ponadto, sądy mają także rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa w przetargach publicznych poprzez ściganie przestępstw przetargowych. Współpracując z organami ścigania, takimi jak prokuratura, sądy badają dowody zgromadzone w toku śledztwa i podejmują decyzje w sprawach dotyczących przestępstw przetargowych. Wydawane przez sądy wyroki stanowią podstawę odpowiedzialności karnej dla sprawców takich przestępstw, przyczyniając się tym samym do wzmacniania bezpieczeństwa i zaufania do systemu zamówień publicznych²³.

Podsumowując, rola sądów w zwalczaniu przestępczości przetargowej i zapewnianiu bezpieczeństwa przetargów publicznych jest niezwykle istotna, gdyż działając jako niezależny organ sprawiedliwości, sądy odgrywają kluczową rolę w rozstrzyganiu sporów, egzekwowaniu przestrzegania przepisów prawa i ściganiu przestępców przetargowych. Ich działania przyczyniają się do utrzymania uczciwości, przejrzystości i równości w procesach przetargowych, co ma istotne znaczenie dla skutecznego i odpowiedzialnego wykorzystywania środków publicznych.

4.4.2. Prokuratura

Przestępstwa związane z przetargami publicznymi stanowią istotne wyzwanie również dla prokuratury. Odgrywa ona bowiem kluczową rolę w zwalczaniu i ściganiu tego rodzaju przestępstw, mając na celu zapewnienie uczciwości, transparentności i zgodności z prawem w procesach zamówień publicznych. Istnieje kilka kluczowych aspektów, które podkreślają wskazane znaczenie udziału prokuratury w kontekście bezpieczeństwa przetargów publicznych.

Przede wszystkim, prokuratura posiada uprawnienia do wszczynania postępowań i prowadzenia śledztw w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa przetargowego. Jej zadaniem jest identyfikacja i wykrywanie sprawców tych przestępstw oraz zebranie wystarczających dowodów, które pozwolą na postawienie oskarżenia przed sądem. Rola prokuratury polega zatem w dalszej kolejności na reprezentowaniu interesów publicznych w procesie sądowym. Prokurator przedstawiając oskarżenie na podstawie zebranego materiału dowodowego, prezentuje je przed sądem dążąc do wykazania winy oskarżonego a tym samym przerwaniu nieuczciwego przebiegu przetargu publicznego²⁴.

Kolejnym aspektem, który należy wskazać przy okazji omawiania roli prokuratury przy przestępstwach przetargowych są działania prewencyjne. Prokuratorzy

---

²³ M. Gieroba, K. Wójtowicz, *Postępowanie...*, *op.cit.*, s. 26 i n.

²⁴ J. Stelina, *Przestępstwa przetargowe w praktyce prokuratury*, „Prokuratura i Prawo” nr 2/2017, s. 49-62.

podejmują działania mające na celu zapobieganie przestępstwom przetargowym. Współpracują z instytucjami publicznymi i organami ścigania w celu ulepszenia procedur przetargowych, jak i szkolenia pracowników w zakresie uczciwości i stosowania opracowanych procedur przeciwdziałania korupcji w sektorze m.in. zamówień publicznych. Dodatkowo prokuratorzy mogą z własnej inicjatywy jako czynnik społeczny podejmować się monitorowania procesów przetargowych w celu wykrywania ewentualnych nieprawidłowości²⁵.

Ostatnim ale nie mniej ważnym aspektem udziału prokuratury przy zwalczaniu przestępczości przetargowej jest współpraca międzynarodowa. W przypadku przestępstw przetargowych o charakterze międzynarodowym, prokuratorzy mogą również angażować się w współpracę międzynarodową, zarówno z innymi jednostkami prokuratury obcych państwa jak i zagranicznymi lub też międzynarodowymi organami ścigania. Mogą wymieniać informacje i dowody z innymi krajami, na zasadach przyjętych w zakresie współpracy międzynarodowej jak i koordynować działania ścigania na poziomie międzynarodowym i współpracować z organizacjami międzynarodowymi w celu nie tylko ścigania ale również przeciwdziałania i prewencji w zakresie przestępczości przetargowej na globalną skalę²⁶.

Konkludując, należy wskazać, iż rola jednostek prokuratury w zwalczaniu przestępstw przetargowych jest niezwykle istotna dla zapewnienia uczciwości, przejrzystości i skuteczności procesów zamówień publicznych. Poprzez ściganie sprawców, ochronę interesów publicznych, współpracę z innymi organami oraz działania prewencyjne, prokuratura odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu uczciwych i transparentnych przetargów w ramach obrotu krajowego. Dla pełnego obrazu prokuratury w tym zakresie trzeba jednak dopełnić, iż to zarówno współpraca, na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, razem są niezbędne dla skutecznego zwalczania przestępstw przetargowych i ochrony interesów społecznych.

4.5. Zakończenie

Temat przestępstw przetargowych w Polsce jest ważnym zagadnieniem, które dotyka obszaru zamówień publicznych i bez wątpienia wymaga skutecznych i odpowiednich działań przeciwdziałania oraz ścigania tego zjawiska. Podjęty w niniejszym artykule temat skupił się na organach aparatu państwowego uprawnionych w zakresie przeciwdziałania i ścigania przestępstw przetargowych. Przedstawiono rolę organów administracji publicznej, takich jak Urząd Zamówień Publicznych i Najwyższa Izba Kontroli. Ponadto, omówiono rolę organów ścigania, w tym Policji i Centralnego Biura Antykorupcyjnego. W ramach tego rozdziału przedstawiono również rolę organów sądowych i prokuratorskich w procesie ścigania i rozstrzygania spraw dotyczących przestępstw przetargowych.

²⁵ M. Bucior, *Przestępstwa korupcyjne w polskim prawie karnym*, „Palestra” nr 3/2016, s. 24-30.

²⁶ J. Stelina, *Przestępstwa...*, *op.cit.*, s. 49 i n.

Praca nad zwalczaniem przestępstw przetargowych w Polsce jest nieustannym procesem, który wymaga współpracy między różnymi instytucjami i organami odpowiedzialnymi. Istotną rolę odgrywają organy administracji publicznej, takie jak Urząd Zamówień Publicznych i Najwyższa Izba Kontroli, które mają za zadanie zapewnienie przestrzegania przepisów prawnych dotyczących zamówień publicznych oraz prowadzenie kontroli prawności i finansowej. Ważnymi podmiotami są również organy ścigania, takie jak Policja i Centralne Biuro Antykorupcyjne, które prowadzą dochodzenia i ścigają sprawców przestępstw przetargowych. Dzięki specjalistycznym umiejętnościom i narzędziom, funkcjonariusze tych organów są w stanie zbierać dowody, przesłuchiwać podejrzanych i przygotowywać materiały dowodowe do postępowań sądowych. Organy sądowe i prokuratorskie odgrywają kluczową rolę w procesie ścigania i rozstrzygania spraw dotyczących przestępstw przetargowych. To w sądach podejmowane są decyzje dotyczące winy i karanie sprawców, co ma istotne znaczenie dla skuteczności walki z przestępczością przetargową.

Podsumowując, skuteczność przeciwdziałania przestępczości przetargowej w Polsce opiera się na efektywnej współpracy pomiędzy różnymi organami państwowymi, które w swoim zakresie działania podejmują liczne inicjatywy, mające na celu ochronę przejrzystości i uczciwości zamówień publicznych. Kluczowa rola przypada tutaj zarówno organom administracji publicznej, jak i organom ścigania oraz sądom, które rozstrzygają spory i egzekwują prawo. Warto podkreślić, że zwalczanie przestępstw przetargowych nie jest zadaniem jednorazowym, lecz wymaga stałego nadzoru, doskonalenia procedur oraz działań prewencyjnych. Dzięki temu możliwe jest budowanie zaufania do systemu zamówień publicznych i efektywne gospodarowanie środkami publicznymi.

Bibliografia

- [1] Bednarz A., *Prezes Urzędu Zamówień Publicznych a mechanizmy nadzoru nad zamówieniami publicznymi*, „Przegląd Prawa Administracyjnego”, 72(10) 2017.
- [2] Bucior M., *Przestępstwa korupcyjne w polskim prawie karnym*, „Palestra” nr 3/2016.
- [3] Błaszczak M., Kubica K., *Rola i kompetencje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w kontekście zapewnienia uczciwości zamówień publicznych*, „Przegląd Zamówień Publicznych”, 20(1) 2016.
- [4] Gieroba M., Wójtowicz K., *Postępowanie karne w sprawach przetargowych*, „Palestra” nr 4/2016.
- [5] Jagiełło D., *Oszustwa przetargowe*, „Zamówienia Publiczne Doradca”, nr 9/2008.
- [6] Jaroń W., *Przestępstwa w systemie zamówień publicznych*, „Prokuratura i Prawo”, nr 4/2004.
- [7] Jarzęcka-Siwik E., Berek M., Skwarka B., Wrona Z., *Najwyższa Izba Kontroli i prawne aspekty funkcjonowania kontroli państwowej*, Warszawa 2018.
- [8] Jaworski J., *Przebieg postępowania sądowego w sprawach o przestępstwa gospodarcze*, Warszawa 2019.
- [9] Kowalczyk E., *Nowe regulacje dotyczące kontroli*, „Przetargi publiczne” nr 1/2021.

- [10] Królikowski M., *Kompetencje prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w zakresie wykonywania kontroli nad zamówieniami publicznymi*, „Przegląd Zamówień Publicznych”, 19(2) 2015.
- [11] Kujawiński R., *Nowe regulacje w kontroli zamówień publicznych*, „Państwo i społeczeństwo” Nr 5/2021.
- [12] Kurzępa B., *Oszustwo gospodarcze*, „Prokuratura i Prawo”, nr 5/1998.
- [13] Pochodyła P., *Pozycja ustrojowa Centralnego Biura Antykorupcyjnego w systemie organów państwowych*, „Zeszyty Naukowe WSEI. Administracja”, nr 1/2011.
- [14] Stelina J., *Przestępstwa przetargowe w praktyce prokuratury*, „Prokuratura i Prawo” nr 2/2017.
- [15] Więclaw-Bator L., *Kontrola zamówień publicznych*, „Przetargi publiczne” nr 3/2021.
- [16] Wilk L., *Przestępczość gospodarcza – pojęcie, przyczyny, sprawcy*, „Edukacja Prawnicza”, nr 10/2012.

STATE APPARATUS BODIES IN THE SCOPE OF SECURITY OF THE PUBLIC PROCUREMENT SECTOR

Public procurement is one of the key aspects of the functioning of the state administration. The article discusses the role of state administrative bodies, law enforcement and the judiciary in ensuring the security of public procurement in Poland. The author describes the activities of such institutions as the Public Procurement Office, the Supreme Audit Office, the Police and the Central Anticorruption Bureau, which supervise the correctness and transparency of tender procedures. Particular attention is paid to their competences in the field of control, corruption prevention and international cooperation. Control mechanisms and cooperation between institutions are discussed. The article emphasizes that effective counteracting corruption and irregularities in public procurement requires constant supervision and effective coordination of the activities of various institutions.

Keywords: tender crime, public procurement, public tender, public procurement security, state security bodies.

Rozdział 5.

ENTROPIA SPOŁECZNA A POTRZEBA ZMIAN ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Zagrożenia współczesnej cywilizacji agregują sytuacje wcześniej nie spotykane, co zmusza do intensyfikacji opracowań w zakresie ich profilaktyki, działania powstrzymującego i przywracania stanu pożądanego. Ujęcie bezpieczeństwa z perspektywy entropii społecznej i wynikającej stąd potrzeby zmian administracji publicznej poprzez prawem przewidziane możliwości, w konfrontacji ze stanem faktycznym stanowią płaszczyznę badań. Uzupełnienie stanowią zmiany zachodzące w strukturze społeczności międzynarodowych w rozumieniu między innymi masowych przesiedleń na rzecz destabilizacji kulturowo obyczajowej. Pojęcie administracji publicznej utrzymuje się na wysokim poziomie zainteresowania społecznego z równoczesnym spadkiem zainteresowania społeczeństwem z chwilą uzyskania stanowisk w administracji publicznej po wyborach, realizowanych w sposób zróżnicowany globalnie. W obecnym czasie czyli w okresie pisania niniejszego artykułu dostrzega się liczne ich kierunki. Wymienione zagadnienia budzą zainteresowania badawcze wielu dziedzin i dyscyplin naukowych. Niniejszy artykuł poświęca się entropii społecznej generującej potrzebę zmian administracji publicznej.

Słowa kluczowe: prawo administracyjne, bezpieczeństwo, entropia społeczna, administracja publiczna, potrzeba zmian administracji publicznej.

5.1. Wprowadzenie

Nauka to układ otwarty, przede wszystkim debata i fakty oraz ich prezentacja². Ujęcie bezpieczeństwa z perspektywy entropii społecznej i wynikającej stąd potrzeby zmian administracji publicznej poprzez prawem przewidziane możliwości, w konfrontacji ze stanem faktycznym stanowią płaszczyznę badań. Uzupełnienie stanowią zmiany zachodzące w strukturze społeczności międzynarodowych, w rozumieniu masowych przesiedleń na rzecz destabilizacji kulturowo obyczajowej. Pojęcie administracji publicznej utrzymuje się na wysokim poziomie zainteresowania społecznego z równoczesnym spadkiem zainteresowania społeczeństwem z chwilą uzyskania stanowiska w administracji publicznej po wyborach,

---

¹ dr Sławomir Stanisław Dębski, Akademia Nauk Stosowanych w Grudziądzu, Legionów 57 A, 86-300 Grudziądz, e-mail: slawodebs23@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0287-695X.

² K. Zieliński, H. Zalewska-Jura, *Słownik pochodzenia nazw i określeń medycznych. Antyczne i nowożytnie dzieje chorób w ich nazwach ukryte*, Alfa Medica Press, Bielsko-Biała, 2004, s. 353.

realizowanych w sposób zróżnicowany globalnie. W obecnym czasie czyli w okresie pisania niniejszego artykułu dostrzega się liczne ich kierunki. Wymienione zagadnienia budzą zainteresowania badawcze wielu dziedzin i dyscyplin naukowych. Niniejszy artykuł poświęca się entropii społecznej generującej potrzebę zmian administracji publicznej.

Na podstawie dowodów, oraz analizy zachodzących przemian cywilizacyjnych, stwierdzono, że istnienie społeczne, potrzeba wzajemnej pomocy i wsparcia są wrodzonymi cechami ludzkiej natury, czyli tego biologicznego elementu ludzkich cech, który ukształtował się i jak wszystko, co związane z biologią ewoluuje w stronę postępu, rozumianego, jako rozwój jednostki i wspólnoty^{3,4}. Współczesne badania potwierdzają, że od najstarszych zapisów dotyczących informacji o społeczeństwie, ludzie łączyli się w związki, plemiona czy też klany, przeświadczone o wspólnym pochodzeniu oddające cześć wspólnym przodkom. Przez tysiące lat taki typ organizacji społecznej łączył ludzi. Wywarło to wpływ na dalszy rozwój ludzkości. Przebiegające na wielką skalę migracje rozluźniły związki wspólnego pochodzenia, a rozwój oddzielnej rodziny wewnątrz klanu zmienił dawną jedność, powstawał nowy związek, na zasadzie terytorialnej, czyli wspólnoty. Forma ta utrzymywana poprzez wiele stuleci, pozwalała na dalszy rozwój społeczności i na przetrwanie niektórych okresów historii bez dzielenia się w luźne skupisko rodzin i jednostek. Pozwoliła wypracować wiele instytucji społecznych, z których kilka przetrwało do czasów nam współczesnych. Stwierdzono, że współzawodnictwo nie jest prawem w świecie zwierzęcym i ludzkim. Jako forma współżycia ograniczona jest pomiędzy zwierzętami do okresów wyjątkowych i dobór naturalny odbywa się na innym polu. Lepsze warunki życia stwarzane są przez usunięcie współzawodnictwa dzięki wzajemnej pomocy. Natura w znaczeniu otaczającej nas przyrody wykreowała tezę, że współzawodnictwo może być szkodliwe dla gatunku. Natomiast łączenie się i stosowanie obopólnego wsparcia optymalizuje warunki bezpieczeństwa oraz rozwoju, zarówno jednostki, jak i wspólnoty. Taką lekcję daje nam przyroda i tego trzymają się te wszystkie gatunki, które osiągnęły najwyższy poziom rozwoju. Nie inaczej też postępował człowiek u zarania dziejów. Tworzenie się samorządu najwcześniej dostrzeżono we wspólnym gospodarowaniu i przedsięwzięciach o charakterze ekonomicznym. Stały się one dominujące w tradycji rozwoju samorządności. W ramach działających instytucji publicznych, w pierwszej fazie kształtowania nazywanych państwowymi, ideę samorządu związane z nimi. Przypisuje się ją, m.in. samodzielności, którą nadawały krajom podporządkowanym ówczesne imperia. Początek myśli samorządowej oraz instytucji samorządu sięga starożytności. W tym czasie zasady samorządności wyrażały się w rozwoju wspólnot sąsiedzkich, ich samoobrony, samopomocy i solidarności. Na wszystkich kontynentach grupy interesu, funkcjonujące w ładzie społecznym

³ P. Kropotkin, *Pomoc wzajemna, jako czynnik rozwoju*, wyd. Książka, Warszawa 1921, s. 76-75.

⁴ S.S. Dębski, *Samorząd terytorialny w Polsce: tradycja a współczesne przemiany polityczne*, Starogard Gdański 2016, s. 39-40.

tego okresu, tworzyły organizacje i instytucje o charakterze ekonomicznym działające dla poprawy bytu ogółu. Polityka władz Rzymu już w II w. p.n.e. umacniając siłę państwa pozostawiała sprawy gospodarcze inicjatywie prywatnej, porządkując jedynie relacje na rzecz ich optymalizacji. W następstwie takiego postępowania stworzono podstawy prawne regulujące działalność ekonomiczną, instytucje prawne, takie jak spółki, pożyczki, oprocentowanie, kupno-sprzedaż, najem, dzierżawa, posiadanie, własność, zastaw itp. Imperium rzymskie rozwinęło samorząd, jako instytucję służącą do zaspokojenia różnorodnych potrzeb ludności, zależnych od lokalnych warunków. Dla uniknięcia posunięć hamujących rozwój, ograniczono ingerencję w sferę lokalności społecznej. Wynikiem tego był zapoczątkowany przez prawników rzymskich proces kodyfikacji ustroju samorządu miejskiego w Italii ustawą „Lex Julia Municipalis”. W końcowym okresie republiki gminom miejskim (municipia, civitas) przyznano samorząd, czyli podmiotowość w sprawach administracyjnych i samodzielność gospodarczą, a funkcja pretora nadała im także zdolność cywilną i procesową. Podstawą prawną tych zmian były wydane w okresie republiki ustawy: 1. Lex Julia Municipalis, 2. Lex Acilia, 3. Tabula o Bontine, 4. Lex Artenia, 5. Lex Rubria de Galia Cisalpine.

Administracja publiczna w Polsce ukształtowała się na bazie podmiotów pozostawionych przez radzieckiego okupanta, który sformował struktury i wdrożył prawa wg własnego uznania. Okupacja Polski stała się możliwa dzięki porozumieniom międzynarodowym i zgody na to wyrażonej aktami międzynarodowego prawa przez USA oraz Anglię w podziękowaniu dla Rosji za udział w II Wojnie Światowej. Okupant nie realizował ustroju demokratycznego, lecz dyktaturę podporządkowaną Moskwie, w rozumieniu umiejscowienia siedziby. Funkcjonariusze nie pochodzili z wyborów, pomimo, że takie regularnie realizowano. Media wielokrotnie po zmianach ustrojowych w Polsce związanych z opuszczeniem sił zbrojnych okupanta radzieckiego z Polski informowały o odnajdywaniu zapieczętowanych urn wyborczych w różnych miejscach w kraju. Funkcjonariusze okupanta pozostali w Polsce i część z nich wciąż pełni ważne funkcje publiczne. Następnym etapem budowania administracji w Polsce było przetłumaczenie i wykorzystanie częściowe zapisów prawa z Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego⁵ oraz w późniejszym etapie Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego⁶. Proces zmian i wdrażania norm europejskich zawarł się w etapie przed-konstytucyjnym, w znaczeniu przed uprawomocnieniem się Konstytucji w 1997 r., w której to dopiero umieszczono gwarancje ustrojowe demokracji. Do chwili obecnej wdrożono wiele praw, pozostawiając w obiegu także reguły i normy okupanta radzieckiego np. o izbach lekarskich itp. Administracja w wielu płaszczyznach odbiega od norm Unijnych, pomimo tego, że była ściśle im podporządkowywana, jeszcze przed referendum o przystąpieniu do zjednoczenia państw przez Polskę. Zmieniono

⁵ <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/europejska-karta-samorządu-lokalnego-strasburg-1985-10-15-16796311/> [30.08.2024].

⁶ http://encyklopediaap.uw.edu.pl/index.php/Europejska_Karta_Samorz%C4%85du_Regionalnego/ [30.08.2024].

struktury urzędów w sferze działalności publicznej o charakterze technicznym np. zakłady oczyszczania miasta (wydziały urzędów administracji publicznej) w spółki prawa handlowego, które następnie sprywatyzowano, pozbawiając społeczności lokalne ich dorobku wielopokoleniowego. Uruchomiono nowe sądy administracyjne, wdrożono ustawy wyborcze – w pierwszej fazie samorządowe w formie Rad, następnie organów wykonawczych wszystkich szczebli, poza urzędami wojewódzkimi – tu pozostawiono wojewodów z wyboru premiera – wszystko na zlecenie Unii przed referendum o wstąpieniu. Wartym podkreślenia jest to, iż nie wszystkie państwa kontynentu uległy presji jednoczenia się. Do Konstytucji RP, pierwszej kształtującej ustrój demokratyczny w Polsce wpisano nowe formy administracji publicznej tj. Prezydenta RP i inne, mniej istotne. To nie było konieczne, lecz jak się okazało potrzebne „nowym elitom partyjnym”. Do 1990 r. sfera partii lekceważona i budząca niechęć społeczeństwa polskiego została umocniona a także gruntownie sformalizowana. Do tego stopnia, że perspektywa partyjna stała się obecnie główną domeną debaty publicznej, z całkowitym pominięciem służby wobec społeczeństwa i obowiązku realizacji programów wyborczych. Prowadzi to do wymuszenia głosowania przez społeczeństwo na partie i ich członków a następnie jak w hazardowej grze, albo jest realizowany program choćby szczątkowo albo nie – bez jakiegokolwiek odpowiedzialności z tego tytułu.

Wprowadzono do prawa wyborczego algorytm co pozwala podmiotom po wyborach wpisywać wartość głosu na dany podmiot w relacji matematycznej umożliwiający wprowadzenie większej liczby swoich członków do parlamentu – czyniąc głosy swoich zwolenników powyżej jeden, tym sposobem łamiąc reguły Konstytucji RP gwarantującej równość głosów i równość wobec prawa. W znaczeniu demokracji i reguł matematycznych od 1990 r. czyli od dnia rozpoczęcia tzw. transformacji ustrojowej żaden rząd nie był większościowym z uwagi na frekwencję w zakresie głosowania osób do tego uprawnionych. Pragmatycznie rzecz biorąc nigdy nie spełniono warunków demokracji a więc stanowienie prawa w Polsce można byłoby podważyć używając choćby tych argumentów.

Samo pojęcie partii także nie jest pojęciem dawnym, jest to współczesne pojęcie. Podział sceny politycznej na świecie jest ściśle związany z rozwojem parlamentaryzmu⁷. Najwcześniej wyraźniejsze podziały zarysowały się we Francji, co miało związek z Wielką Rewolucją Francuską. W tym okresie w świadomości społecznej ukształtowały się tradycyjne podziały na lewicę i prawicę, gdyż we francuskim parlamencie rewolucjoniści zasiadali po lewej stronie, natomiast zwolennicy mniej radykalnych przemian – po prawej. Pierwsze partie powstały natomiast w Wielkiej Brytanii, gdzie w latach 30. XIX wieku jako kontynuacja stronnictwa torysów powstała Partia Konserwatywna oraz wywodząca się od myśli politycznej wigów – Partia Liberalna. Zarówno ich nazwy, jak i programy były odbiciem dwóch głównych wówczas ideologii. W Polsce pojęcie partii zostało uregulowane prawem i oznacza cyt.⁸: Art. 1. 1. Partia polityczna jest dobrowolną organizacją,

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Partia_polityczna/ [30.08.2024].

⁸ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, Dz.U. 2023.1215.

występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej. 2. Partia polityczna może korzystać z praw wynikających z ustaw po uzyskaniu wpisu do ewidencji partii politycznych. Tym sposobem pozbawiono możliwość realizacji sprawowania władzy publicznej przez społeczeństwo w szerszej skali. Wpajając w trakcie edukacji mieszkańcom Polski te kwestie, utrudnia się otwartość umysłów na inne, możliwe rozwiązania. Choćby wymuszając zapamiętywanie tak ukształtowanych bezwzględnie definicji i pojęć z przedmiotu WOS (wiedza o społeczeństwie) oraz w jego wersji rozszerzonej wobec uczniów zdających egzaminy maturalne.

5.2. Zjawisko entropii społecznej i jego wybrane przyczyny

Entropia jako formalna nauka wywodzi się z nauk ścisłych. Entropia matematyki to rozpad informacji i niuansów w złożonych systemach, który występuje, gdy uproszczenie usuwa zasadniczą złożoność. Entropia (s lub $S[a]$) – termodynamiczna funkcja stanu, określająca kierunek przebiegu procesów spontanicznych (samorzutnych) w odosobnionym układzie termodynamicznym. Entropia jest miarą stopnia nieuporządkowania układu⁹ i rozproszenia energii. Jest wielkością ekstensywną. Zgodnie z drugą zasadą termodynamiki, jeżeli układ termodynamiczny przechodzi od jednego stanu równowagi do innego, bez udziału czynników zewnętrznych (a więc spontanicznie), to jego entropia zawsze rośnie. Według II zasady termodynamiki każdy układ izolowany dąży do stanu równowagi, w którym entropia osiąga maksimum. entropia [gr. entrop ‘zwrócenie się’, ‘obrót’], fiz. miara stopnia nieokreśloności, nieuporządkowania układu. W termodynamice – jedna z funkcji stanu termodynamicznego; zmiana entropii układu w izotermicznym procesie odwracalnym $\Delta S = Q/T$, gdzie Q – ilość ciepła pobrana przez układ, T – temperatura bezwzględna układu (w procesie nieodwracalnym $\Delta S > Q/T$); w fizyce statyst. – miara liczby IV mikroskopowych stanów układu izolowanego, odpowiadających danemu stanowi makroskopowemu tego układu: $S = k \ln IV$ (k – stała Boltzmanna); zależność między entropią układu a prawdopodobieństwem p_j wystąpienia danego stanu mikroskopowego przedstawia wzór:

$$S = -k \sum_{j=1}^W p_j \ln p_j$$

Źródło: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/entropia;3898140.html>

Organizmy żywe po śmierci ulegają swoistej entropii. Sam rozkład jest dość prosty. Kiedy następuje śmierć i utlenowana krew przestaje płynąć, komórki umierają; następnie w procesie zwanym autolizą uwalniają one enzymy (zwłaszcza te

---

⁹ Entropia, [w:] Encyklopedia PWN /<https://encyklopedia.pwn.pl/> [30.08.2024].

z lizosomów zawierających enzymy trawienne), dzięki którym rozkładają się komórki, węglowodany i białka.

Entropia społeczna to rozkład wspólnoty połączony z emisją ujemnej energii ukierunkowanej wektorowo przeciwnie do procesu rozwoju oraz integracji niezależnie od rodzaju kultury czy też poziomu świadomości zespołowej, jak i pojedynczej jednostki.

W wyniku działań praktycznych, powiązanych z metodami badań naukowych ustalono, że rzeczywistość i prawa nią rządzące w znaczeniu ogólnym materii, w tym człowieka, należy odczytywać z perspektywy ruchu i przyspieszenia oraz wzrostu liczby uczestników, a co za tym idzie zwiększenia rodzajów relacji występujących między nimi.

Wnikając w strukturę materii ujawniono zjawisko samopowtarzalności lub „samopodobieństwa”. Dany obiekt zawiera w sobie proporcjonalnie mniejsze wersje samego siebie¹⁰. Zobrazowuje to stwierdzenie, że zagłębiając się w obiekt natrafiamy na niego samego. Ujawniono, iż w naturze „samopodobieństwo” jest ograniczone atomową budową materii. Zjawisko to generuje tzw. fraktal (łac. fractus – złamany, cząstkowy) oznaczający obiekt samopodobny lub ukazujący subtelne detale¹¹. Dokładniej fraktalem nazwano zbiór, który posiada wszystkie wymienione poniżej charakterystyki albo przynajmniej ich większość: 1. ma nietrywialną strukturę w każdej skali, 2. jest samopodobny, jeśli nie w sensie dokładnym, to przybliżonym lub stochastycznym, 3. wymiar Hausdorffa jest większy niż jego topologiczny, 4. ma względnie prostą definicję rekurencyjną, 5. ma naturalny wygląd. Odnosząc się do opisu procesów chaotycznych, zachodzących w układach dynamicznych, prezentuje się wyjaśnienie dysfunkcji systemowej wobec transformacji ustrojowej, mającej miejsce w Polsce do demokracji, na podstawie doboru kadr, z użyciem teorii chaosu, efektu motyla i dylematu więźnia. Natomiast teoria „samopodobieństwa” i systemowa umożliwiły ujawnienie współczesnych dysfunkcji ustrojowych i administracyjnych, występujących w prawie i praktyce administracji oraz ich weryfikację na rzecz demokratyzacji ustroju w każdym z państw, czego nie udało się przy użyciu innych metod¹². Chaos, jako teoria umożliwiła uporządkowanie ruchu pod warunkiem znajomości i doboru czynników wstępnych w modelowo przygotowanym systemie. Za czynniki wstępne przyjęto jednostki uczestniczące w zmianach, deklarujące programowo światopogląd demokratyczny oraz związane z nim reguły, jako przekaz przedwyborczy, a następnie po wyborach odstępujące od deklarowanych wartości wprowadzając odmienne, utrudniając możliwy, harmonijny rozwój. W ruchu wyodrębniono pojęcie systemu, obejmującego zjawiska natury oraz dzieła człowieka. Zacierają one różnice między naturą i efektami ludzkiej działalności. System identyfikuje się, jako byt będący zbiorem

¹⁰ H. Peitgen, H. Jurgens, D. Saupe, *Granice chaosu, fraktale*, Warszawa 1996, s. 14-15.

¹¹ M. Tempczyk, *Teoria chaosu dla odważnych*, Warszawa 2002, s. 17.

¹² S.S. Dębski, *Samorząd terytorialny w Polsce: tradycja a współczesne przemiany polityczne*, PSW Starogard Gdański, 2016, s. 8-11.

elementów z określonymi własnościami i relacjami, stanowiący jedną celową całość lub jako pojęcie desygnujące (wyznaczające) pewną całość tworzoną przez określony zbiór obiektów (elementów) i powiązań między tymi obiektami. Rzeczywisty system może składać się z dowolnej liczby różnorodnych elementów, jak również ich powiązań i wzajemnych relacji. Na tej podstawie wysnuto wniosek, że tworzony przez człowieka system, aby był funkcjonalny zawsze i wszędzie, winien być wzorowany na naturze i mieć w niej, częściowo lub w całości odpowiedniki. Ujawniono zależność, iż jeśli system jest wyłącznie tworem intelektualnym, nosi w sobie znamię czasów, czyli świadomość istniejącej tu i teraz rzeczywistości, co zaburza możliwość wyciągania wniosków oraz tworzenia reguł, jeśli ich istnienie jeszcze nie zostało ujawnione i opisane.

Ustalono, że rzeczywistość, to nie tylko otaczające nas środowisko, ale wiedza i kompetencje osób, wśród których przebywamy. Współczesne badania nad świadomością doprowadziły do wniosków, że jest ona zbiorem wszystkich doświadczeń zmysłowych jednostki, luźno istniejących w mózgu człowieka i słabo ze sobą powiązanych, co powoduje, że podejmując działanie najważniejszym staje się czynnik otoczenia osób, wśród których się przebywa i ich zachowania oraz ich wypowiedzi. Zidentyfikowano zależność, że wzorowanie się na naturze pozwala wyeliminować dysfunkcjonalność systemu pod warunkiem jego elastyczności, tj. umożliwienia zmian poprzez umiejscowienie w nim mechanizmu spełniającego taką rolę. Dostrzeżono możliwość porównania jednostki ludzkiej do idei fraktala i wyciągnięto wnioski o samopowtarzalności istnienia, jak i zachowań. Doprowadziło to do przyjęcia tezy o naturalnej formie zjawisk społecznych, zaburzonych zachowaniem politycznym i regułami prawa. W wyniku realizacji procesu poznawczego ustalono, że doktryny w znaczeniu jakiegokolwiek przymusu stają się historycznym elementem na linii przemian i mogą być hamulcem intelektualnie wytworzonym, o dużym stopniu sprzeczności z prawami natury. Teoria „samopodobieństwa” ma swoje odniesienie do instytucjonalnych form, jakimi są struktury administracji, które w dużej mierze uległy zunifikowaniu i wdrożeniu w różnych państwach w konsekwencji odwzorowywania. Wszędzie tam, gdzie zabrakło kulturowo i zwyczajowo ustalonych reguł, których konsekwencją byłby przyjmowany model, wprowadzono wiele zaburzeń a także dysfunkcjonalność w życie zarówno jednostki, jak i wspólnoty. Zidentyfikowano źródła powstania, istoty i funkcji samorządu, określające jego rolę w demokratyzacji oraz decentralizacji życia polityczno-społecznego i gospodarczego, wskazując predyktownie możliwości i tendencje rozwojowe w Polsce, Europie i w pozostałych krajach. Pozwoliło to na wyodrębnienie utrudniających rozwój dysfunkcji, wynikających z wad ustroju w ujęciu systemowym oraz na wypracowanie reguł prowadzących do przywrócenia funkcjonalności lub do takiego jej ukierunkowania. Istotę samorządu rozpoznaje się przez pryzmat tradycji, kultury, implikujących praw natury, polityczno-ekonomicznych podstaw dziejowych w formach instytucjonalnych, prawa ustrojowego oraz administracyjnego, historycznej specyfiki Polski, decyzji politycznych,

regulacyjnych oraz ujawniających się stąd praktycznych dokonań i zachowań wspólnotowych w skali Europy, kraju, regionu, a w tym w przestrzeni kulturowej.

Tworzenie Polskich elit partyjnych i gospodarczych rozpoczęło się w bliżej nieustalonym czasie, nazwa Solidarność wywodzi się od związku zawodowego Transportowców w USA, m.in. dlatego uznaje się, że kontakty z CIA zaczęły się wcześniej – o których informuje IPN (Instytut Pamięci Narodowej). Formalny wstęp do zmian w Polsce rozpoczął się od powołania związku zawodowego o nazwie „Solidarność” a następnie ogłoszenia stanu wojennego i internowania na rzecz integracji rzeczywistego aktywu społecznego z agentami i pracownikami SB. Osoby, które się nie zintegrowały skazywano na prześladowania m.in. Andrzej Gwiazda i Anna Walentynowicz. Dalszym etapem było spotkanie w 1985 r. Wojciecha Jaruzelskiego z J.D. Rockefellerem w Nowym Yorku. W latach 1970 (około, tj. od pierwszych kontaktów CIA z SB wg IPN) - 1990 kształtowano plan uzgadniany z Prezydentem USA w zakresie realizacji zmian w Polsce. Miało to także późniejszy wpływ na kształtowanie Konstytucji RP w 1997 r. Jak dowiadujemy się od przygotowującego plan gospodarczy dla Polski Jeffrey Sachs z wypowiedzi udzielonej w kwietniu 2024 r. w mediach USA, miał on na celu wsparcie gospodarki i umocnienie pieniądza. Jednak pomimo zatwierdzenia przez Prezydenta USA, planu nie wprowadzono w życie. Sprzeciwili się temu zarządzający CIA i wprowadzili na podobieństwo zmian w Chile, gdy zmieniali rząd i eliminowali Prezydenta tego kraju. Plan, któremu nadali nazwę „Terapia szokowa”. W euforii walki z byłym państwem tzw. Układu Warszawskiego uruchomili zlecając do pełnej realizacji 10 punktowy program niszczenia społeczeństwa opracowany przez profesora Noama Chomsky¹³, który przez całe swoje życie był etatowym pracownikiem CIA, zobowiązując do jego realizacji świeżo wykreowane elity partyjne i związkowe: 1. Odwróćcie uwagę. Kluczowym elementem kontroli społeczeństwa jest strategia polegająca na odwróceniu uwagi publicznej od istotnych spraw i zmian dokonywanych poprzez technikę ciągłego rozpraszania uwagi i nagromadzenia nieistotnych informacji. Strategia odwrócenia uwagi jest również niezbędna, aby zapobiec zainteresowaniu społeczeństwa podstawową wiedzą z zakresu, m.in. demokracji, administracji, ekonomii, psychologii. 2. Stwórzcie problemy, po czym zaproponujcie rozwiązanie. Ta metoda jest również nazywana „problem – reakcja – rozwiązanie”. Tworzy „sytuację”, mającą na celu wywołanie reakcji u odbiorców, którzy będą się domagali podjęcia kroków zapobiegawczych. Na przykład: wykreujcie kryzys ekonomiczny, aby usprawiedliwić radykalne cięcia praw społeczeństwa i demontaż świadczeń społecznych. 3. Stopniujcie zmiany. Akceptacja aż do nieakceptowalnego poziomu. Przesuwajcie granicę stopniowo, krok po kroku, przez kolejne lata. Umożliwi to zapewnienie minimum świadczeń, prywatyzację, spowoduje niepewność jutra, masowe bezrobocie, niski poziom płac, brak gwarancji godnego zarobku – zmiany, które wprowadzone naraz wywo-

---

¹³ <https://www.empowerment-coaching.com/post/noam-chomsky-teoria-manipulacji-spoecznej/> [30.08.2024].

łałyby wystąpienia społeczne. 4. Odwlekajcie zmiany. Kolejny sposób na wywołanie akceptacji niemile widzianej zmiany to przedstawienie jej jako „bolesnej konieczności” i otrzymanie przyzwolenia społeczeństwa na wprowadzenie jej w życie w przyszłości. Łatwiej zaakceptować przyszłe poświęcenie, niż poddać się mu z miejsca. To konsekwencja naiwnej tendencji do zakładania, że „wszystko będzie dobrze” i że być może uda się uniknąć poświęcenia. 5. Mówcie do społeczeństwa, jak do małego dziecka. Większość treści skierowanych do opinii publicznej wykorzystuje sposób wysławiania się, argumentowania czy wręcz tonu protekcjonalnego, jakiego używa się przemawiając do dzieci lub umysłowo chorych. „Jeśli będziesz mówić do osoby tak, jakby miała ona 12 lat, to wtedy, z powodu sugestii, osoba ta najczęściej odpowie lub zareaguje bezkrytycznie, tak jakby rzeczywiście miała 12 lub mniej lat”. 6. Skupcie się na emocjach, nie na refleksji. Wykorzystywanie aspektu emocjonalnego to technika mająca na celu obejście racjonalnej analizy u jednostki. Użycie mowy nacechowanej emocjonalnie umożliwia zaszczepienie danych idei, lęków i niepokojów oraz wywołanie określonych zachowań. 7. Utrzymajcie społeczeństwo w ignorancji i przeciętności. Spraw, aby społeczeństwo było niezdolne do zrozumienia technik oraz metod kontroli i zniewolenia. „Edukacja oferowana niższym klasom musi być na tyle uboga i przeciętna, na ile to możliwe, aby przepaść ignorancji pomiędzy niższymi a wyższymi klasami była dla niższych klas niezrozumiała”. 8. Utwierdźcie społeczeństwo w przekonaniu, że dobrze jest być przeciętnym. Pokazywanie rzeczywistości bardziej absurdalną niż jest naprawdę, to bardzo pożyteczny trik. Generuje przyjemną reakcję emocjonalną – w obliczu absurdu można poczuć swoją wyższość. Z drugiej jednak strony ta wykoślawiona rzeczywistość coraz mniej skłania do angażowania energii, by chcieć zmieniać to, co nie pasuje. Sprawcie, aby społeczeństwo uwierzyło, że to „cool” być głupim, wulgarnym i niewykształconym. 9. Zamieńcie bunt na poczucie winy. Pozwólcie, aby jednostki uwierzyły, że są jedynymi winnymi swoich niepowodzeń, a to przez niedostatek inteligencji, zdolności, starań. Tak więc zamiast buntować się przeciwko systemowi polityczno-ekonomicznemu, jednostka będzie żyła w poczuciu dewaluacji własnej wartości, winy, co prowadzi do depresji, a ta do zahamowania działań. 10. Poznajcie ludzi lepiej, niż oni samych siebie. Dzięki biologii, neurobiologii i psychologii stosowanej „system dominacji” osiągnął zaawansowaną wiedzę na temat istnień ludzkich, zarówno fizyczną jak i psychologiczną, zna lepiej jednostkę niż ona sama siebie. Oznacza to, że w większości przypadków ma większą kontrolę nad jednostkami, niż jednostki nad sobą.

Jak się dowiadujemy oficjalnie w 2022 r. od czasu spotkania w Karpaczu, członkowie elit partyjnych w Polsce podporządkowali się tzw. Światowemu Forum Ekonomicznemu w skrócie WEF¹⁴ (od nazwy anglojęzycznej). Jednostki te kształciły się także w specjalnych dla tego celu powołanych szkołach tzw. szkołach młodych liderów WEF.

---

¹⁴ <https://www.weforum.org/>[30.08.2024].

Od dnia wprowadzenia na terenie Polski dzięki wadliwym testom PCR – w 100% pozytywnie dodatnich tzw. stanu zagrożenia zdrowotnego (niezgodnego z Polską Konstytucją – obowiązującą) uruchomiono wobec mieszkańców stan wojny piątej generacji, który odgrywa kluczową rolę w pozbawianiu społeczeństwa w Polsce praw oraz nakładaniu niezrozumiałych obciążeń podatkowych i budżetowych, zagrażając tym sposobem ekonomicznej a także społeczno-politycznej sferze funkcjonowania społeczeństwa oraz całego państwa¹⁵. Wdrożenie tzw. pandemii w formule zagrożenia zdrowia stało się możliwe dzięki produkcji w laboratoriach podległych USA sfinansowanych przez projekt Pentagonu tj. broni biologicznej pod nazwą Sars Cov2, Covid. Informacje te ujawniono w 2024 r. w wyniku upublicznienia w mediach krajowych USA, wskazując na początek realizacji projektu od 2017 r. w sposób utajniony a następnie z woli Pentagonu uruchomiony eksperymentalnie na terenie USA w 2020 r. z pominięciem informowania Prezydenta tego kraju. Ponadto uruchomiono proces imigracji i przyjęcia przesiedleńców zaburzając lokalne społeczności.

Za najbardziej niebezpieczne zjawisko uznaje się obecnie obsadzanie kluczowych stanowisk administracji rządowej oraz lokalnej przez niezbadane pod tym kątem osoby ze spektrum autyzmu oraz psychopatów i socjopatów¹⁶. Charakterystyczne dla osoby dorosłej zaburzonej spektrum autyzmu są: problemy w funkcjonowaniu społecznym, trudności z komunikacją interpersonalną, trudności z nawiązywaniem rozmowy oraz nowych znajomości, nietypowe zachowania nieadekwatne do sytuacji, trudności z wyrażaniem własnych emocji, brak zrozumienia sarkazmu i ironii, dosłowne rozumienie metafor, problem z komunikacją niewerbalną i odczytywaniem mowy ciała innych osób, wyjątkowe zainteresowanie konkretną tematyką np. ekonomią, problemy z adaptacją do zmian, trudności z podzielnością uwagi, brak elastyczności, brak empatii i zdolności zrozumienia punktu widzenia innych osób, charakterystyczny sposób mówienia, nadwrażliwość na bodźce (dotyk, hałas, zapach), schematyczność i powtarzalność zachowań, przywiązanie do rytuałów, zaburzenia zdolności manualnych, zachowania obsesyjno-kompulsywne. Ze spektrum autyzmu mogą współwystępować również inne zaburzenia takie, jak tiki nerwowe, zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi ADHD oraz zaburzenia obsesyjno-kompulsywne. Należy jednak podkreślić, że u danej osoby nie muszą występować wszystkie z wymienionych objawów. Jest to kwestia bardzo indywidualna i u każdej osoby objawy będą występowały w różnej konfiguracji. Spektrum autyzmu to zaburzenie, którego nie da się wyleczyć.

---

¹⁵ *Podręcznik 5GW. Piąta generacja wojny?*, pod red. D.H. Abbotta, NIMBLE BOOKS LLC, 2010, s. 17-21.

¹⁶ https://i.pl/to-zaburzenie-dotyka-zarowno-dzieci-jak-i-doroslych-dowiedz-sie-jakie-sa-przyczyny-i-objawy-autyzmu/ar/c14-14056203?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw2dG1BhB4EiwA998cqAh1bYI6FHqh6Oc29i5BGCNdyikw_G13k4S2bdCxlzssSupBP6BduhoC9YUQAvD_BwE / [30.08.2024].

Najczęstsze cechy objawiające się u psychopaty to: łatwość wypowiedzi, powierzchniowy urok, zawyżona, nieadekwatna samoocena, brak wyrzutów sumienia, brak empatii, manipulowanie i skłonność do oszustwa, wczesne zaburzenia zachowania, zachowania antyspołeczne w dorosłości, impulsywność, słaba kontrola zachowania, brak odpowiedzialności¹⁷.

Zlikwidowano niepodważalną barierę – niełączenia administracji publicznej z prywatną przedsiębiorczością. Uruchomiono w urzędach z inicjatywy organów wykonawczych tzw. rady biznesu przy urzędach miast. Zamiast wspierać lokalny biznes aby się rozwijał, uruchomiono system stałej korupcji polegającej na ustalaniu przetargów – które zwykle co do wartości są zawyżone lub obciążone dodatkowymi kosztami w czasie realizacji (koszt z budżetu publicznego oczywiście). Jeśli w środowisku lokalnym i w radzie biznesu jest kilku przedsiębiorców oferujących takie same usługi, sami ustalają, który wygrywa w tym roku, który w następnym lub dzielą się półrociami. Przedsiębiorcy wypłacają umówione kwoty do rąk urzędników, najczęściej to organ wykonawczy i wyznaczone przez niego osoby. Mogą być inne formy. W Gdańsku gdy miasto ubiegało się o środki Unijne a tu jest obowiązek posiadania opinii ze środowiska samorządu przedsiębiorców, organ wykonawczy przekazał kilka milionów oraz obiekt miejski na siedzibę Izby Gospodarczej (niezależnie od faktu funkcjonowania wielu samorządów przedsiębiorców w tym mieście) i uzyskał właściwą opinię a następnie Prezes tej izby nagrodził publicznie, nagłaśniając to medialnie, nagrodą najbardziej przychylnego urzędnika dla biznesu w Gdańsku tegoż darczyńcę.

Generowanie w pełni kontrolowanych coraz to nowszych, masowych obciążeń społeczeństwa rosnącą liczbą wymyślanych wymagań prawnych przez partie w administracji publicznej szczebla rządowego np. w systemie nadzoru i kontroli finansów oraz prowadzonych działań o charakterze gospodarczym, szczególnie w rolnictwie, wywołały celowe zjawisko tzw. bierności społecznej – prowadząc do uznania zgody Narodu na liczne, podejmowane działania przez generującą to administrację publiczną. Coraz większa liczba obciążeń społecznych z tego tytułu połączona ze spadkiem stopy życiowej oraz z przekazem medialnym o ich domniemanej konieczności wobec poczynań Unii Europejskiej i pod szyldem Polskich zobowiązań, ze względu na ilość, często niepoddawanych weryfikacji przez samo społeczeństwo w Polsce, stało się przyczyną np. konieczności zatrudnienia księgowych a co za tym idzie dalszego spadku jakości życia z uwagi na ponoszony koszt.

Uzupełnieniem wszystkich działań podjętych przeciwko społeczeństwu stało się finansowanie w mediach krajowych przekazów dezinformujących. Ponadto opracowano model prawny, który powoli wdraża się, mający na celu karanie ludzi

---

¹⁷ https://stylzycia.polki.pl/psychologia,osobowosc-psychopatyczna-przyczyny-objawy-leczenie-u-dziecka-w-zwiazku,10429973,artykul.html?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw2dG1BhB4EiwA998cqJx9cni53sVWgoO0tG4VhNQUrVQG4J8L5z2Gk5Tm5ZediW7PP9i-4BoCGpwQAvD_BwE/ [30.08.2024].

za nieprzychylnie dla rządu wypowiedzi, w tym w internecie, do ujawniania których mają służyć funkcjonariusze służb publicznych i programy monitorujące społeczeństwo aż do poziomu Orwellowskiej „myślo-zbrodni”.

To są tylko wybrane okoliczności, jest ich zdecydowanie więcej, mogłyby posłużyć do specjalnego, odrębnego opracowania.

5.3. Możliwość zmian instytucjonalnych w zakresie administracji publicznej na podstawie prawa – model uproszczony

Członkowie partii politycznych i wielu urzędników administracji publicznej różnego szczebla stoją na stanowisku, że Naród Polski nie ma możliwości zmiany Konstytucji lub struktury administracji publicznej gwarantowanej obecną Konstytucją. To jednak jest nieprawdą i dotyczy wyłącznie partii oraz obecnie urzędujących.

Naród ma możliwość dzięki obowiązującemu prawu międzynarodowemu gwarantowanemu globalnie w każdym Państwie na przeprowadzenie zmian w swoim kraju. W Polsce sytuacja informacji prawnej jest mocno ograniczona. Przyczyną tego jest obowiązkowa przynależność prawników do samorządu prawniczego, który ściśle podporządkowany jest w obecnym stanie każdemu urzędującemu Rządowi RP. Wiąże się to z zagrożeniem, jeśli działa się w interesie społeczeństwa niezgodnie z oczekiwaniami urzędujących, kary pozbawienia przez izbę prawniczą – bez udziału Sądu Powszechnego prawa wykonywania zawodu, dokładnie tak jak wykorzystano to przeciwko lekarzom wykorzystując ich izby do łamania praw człowieka w czasie tzw. „pandemii”.

Elementem wyjściowym na tym etapie debaty jest Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych (Publikacja w Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167. W czasie pisania obowiązujący), w treści którego czytamy cyt.: Artykuł 1 1. Wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Z mocy tego prawa swobodnie określają one swój status polityczny i swobodnie zapewniają swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny. 2. Wszystkie narody mogą swobodnie rozporządzać dla swoich celów swymi bogactwami i zasobami naturalnymi bez uszczerbku dla jakichkolwiek zobowiązań wynikających z międzynarodowej współpracy gospodarczej, opartej na zasadzie wzajemnych korzyści, oraz z prawa międzynarodowego. W żadnym przypadku nie można pozbawiać narodu jego własnych środków egzystencji. 3. Państwa Strony niniejszego Paktu, włącznie z Państwami odpowiedzialnymi za administrację terytoriów niesamodzielnych i terytoriów powierniczych, będą popierały realizację prawa do samostanowienia i będą szanowały to prawo zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych.

W prawie międzynarodowym nie ma powszechnie obowiązujących kryteriów, które określałyby, jakie podmioty można uznać za państwo. Najbardziej znane są jednak warunki zawarte w dokumencie o charakterze międzynarodowym – Konwencji z Montevideo z 1933 r. Są to: stała ludność, określone terytorium, rząd oraz zdolność utrzymywania stosunków z innymi państwami; warunki te są

powszechnie uznane i często przytacza się je w doktrynie¹⁸. Konwencja ta pozwoliła na bezprawną eksploatację tych narodów, które nie organizowały formalnie państwowości, lecz od tysiącleci żyły w symbiozie społecznej na określonym terytorium bez potrzeby spełniania tych kryteriów. Uwzględniając powyższe, aby uniknąć tego, co spotkało Narody niepodporządkowane można podjąć dyspozycje w zakresie zmian struktury administracji publicznej w państwie. Niezbędnym staje się zmiana Konstytucji. Przed jej zmianą należałoby opracować na gruncie uznanych prawem międzynarodowym pryncypiów nowy projekt struktury administracji publicznej wraz z kompetencjami administracyjnymi. Zmiana jej zapisów jest możliwa bez spełniania tam ujętych kryteriów np. w obecnej sytuacji w Polsce, referendum braku zaufania do rządu wraz z referendum zmian struktury i kompetencji administracyjnych. Pozytywne referendum daje możliwość uruchomienia nowych struktur i wdrożenia nowej Konstytucji, ogłoszenia na forum międzynarodowym oraz uruchomienia nowych stosunków międzynarodowych z państwami, bez konieczności uczestnictwa w ONZ. Taki obowiązek nigdy nie istniał. Daje także możliwość rozwiązania wszystkich szkodliwych dla Polski i Polaków porozumień, umów itp. W pierwszej fazie zmian warto ogłosić neutralność Polski.

Wychodząc od Polskiej tradycji i kultury prawa, najbardziej demokratyczna forma to wspólnota, zdecentralizowana do najmniejszej, najbardziej korzystanej dla każdej jednostki formuły, umożliwiająca wspólne podejmowanie decyzji na miarę optymalnego wykorzystania potencjału. Obecna technika może sprostać takim wyzwaniom.

Dla Polski proponuje się następujący model w strukturze administracji publicznej: Sądownictwo – likwidacja ministerstwa sprawiedliwości, I Prezes Sądu Najwyższego uzyskuje kompetencje ministra sprawiedliwości i uczestniczy w kształtowaniu struktury inicjując samodzielnie zmiany kadrowe. Likwidacja Prokuratury, której kompetencje przejmują wydziały śledczo-dochodzeniowe służb np. Policji. Likwidacja funkcji prezydenta RP. Likwidacja ministerstw na rzecz kompetencji przyznanych nowej strukturze np. Rząd, który stanowiłby zjazd marszałków wojewódzkich wraz z I Prezesem Sądu Najwyższego (o kompetencjach ministra). Urzędy marszałkowskie przejmują kompetencje ministerstw na swoim szczeblu w tym także kwestie Bankowości, wraz z Bankiem Krajowym – tu nowe kompetencje do ustalenia. Likwidacja urzędów wojewódzkich i funkcji wojewody. Kompetencje przejmują urzędy marszałkowskie. Struktura urzędów niższego szczebla tj. starostwa – likwidacja na rzecz gmin, które przejmują kompetencje. Na poziomie lokalnym wprowadzenie nowych kompetencji w zakresie tworzenia struktur gospodarczych, w tym bankowość lokalna. Likwidacja centralnych organów administracji publicznej w tym dotyczących służb mundurowych na rzecz przeniesienia kompetencji do urzędów marszałkowskich.

Wybory realizowane co 3-lata. Wybory dotyczą wyłącznie Rad. Rady spośród siebie wybierają organ wykonawczy i mogą go w każdej chwili odwołać. Rady

---

¹⁸ M. Shaw, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 2011, s. 149.

opracowują system komunikacji ze społeczeństwem w pierwszej kolejności, w zakresie struktury urzędów w zależności od potrzeb.

Wybory Marszałków Wojewódzkich odbywają się losowo. Rady lokalne mogą przed wyborami drogą głosowania wybrać kandydata. Lista kandydatów trafia do Urzędu Marszałkowskiego gdzie ze wskazanych kandydatów powołana Rada losuje publicznie (podobnie jak w toto-lotku) Marszałka.

Kwestie zmian w Sądownictwie i realizacji wyborów – ściśle w uzgodnieniu z I Prezesem Sądu Najwyższego.

Kodeks wyborczy można zastąpić regulaminem głosowania. Struktura organów wyborczych zostaje zlikwidowana. Na czas nowych wyborów realizowanych po raz pierwszy obecnie pełniący funkcje Marszałków Województwa ogłaszają w tym samym terminie wybory publicznie realizując je z użyciem mediów. Brak rozstrzygnięcia rozwiązuje się rzutem monetą. Nie ogłasza się nowych wyborów.

Stanowienie prawa odbywać się może poprzez współpracę Rad Marszałkowskich lub wyodrębnionych w tym celu biur itp. z Uczelniami specjalizującymi się w przedmiotowym zakresie na zlecenie z uwzględnieniem wszystkich oczekiwań społeczeństwa zwerbalizowanych wcześniej np. przy użyciu internetu. Stanowienie prawa winno być skoordynowane w taki sposób, by inicjatywy oddolne przewały. Marszałkowie przed głosowaniem podczas zjazdu nad przyjęciem uchwały wprowadzającej reguły prawa, jeszcze przed zjazdem zapoznają społeczność w ustalonym terminie i uzyskują ich aprobatę lub wytyczne do zmian a w następstwie podczas zjazdu uprawomocniają reguły ustalając termin wejścia w życie oraz publikując w publikatorach poszczególnych urzędów marszałkowskich. Istnieje cały czas możliwość nowelizacji prawa w każdym uznanym dla dobra społeczności terminie.

System podatkowy ujednoczony i uproszczony bez podatku VAT; liniowy np. 10% każdy od wynagrodzenia lub zysków; bez wielokrotnego opodatkowania produktów w tym użytkowych np. samochodów.

Partie polityczne i organizacje pozarządowe uzyskują takie same uprawnienia, niezależnie od liczebności. Subwencje likwiduje się.

Głos każdego mieszkańca Polski jest równy, o decydowaniu w zakresie zasobów naturalnych kraju uprawnienia posiada wyłącznie Naród. Prawo do bycia wybranym wyklucza psychopatów, socjopatów i jednostki zaburzone – aspołeczne. Decyduje większość głosów niezależnie od jej liczby. Uczestnictwo w wyborach jest obowiązkowe od 18 roku życia.

Przed podjęciem działań referendalnych należałoby przygotować pełen pakiet dokumentacji formalnej przez podmioty inicjujące zmiany. Aby uniknąć ingerencji zewnętrznej powinno się także powołać Tymczasowy Rząd Pojednania Narodowego, w skład którego można byłoby wstępnie powołać Prezesów organizacji pozarządowych – wolnościowych, następnie po pierwszych wyborach do Rad Marszałkowskich z udziałem I Prezesa Sądu Najwyższego pierwsze obrady, tu przekazanie uprawnień nowo wykreowanego rządu wyłonionego w wyżej opisany sposób z Rad.

Na arenie międzynarodowej można legalnie przeprowadzić zmiany, pamiętając i akcentując powstanie takich krajów jak USA – pozbawienie praw Narodu rdzennego oraz Izraela – pozbawienie praw Narodu rdzennego wyłącznie poprzez uznanie prawa w tym celu lokalnie kształtowanego. Polacy natomiast nie pozbawiają nikogo praw, przywracając je wobec reformy Narodowi, który ma prawem międzynarodowym gwarantowane prerogatywy w tym zakresie. Administracja szczebla rządowego, nie ma możliwości powołania się na prerogatywy w zakresie ochrony stanu obecnego. Argumentem może być statystyka, z której jednoznacznie wynika, że rząd sprawuje koalicja przy frekwencji 74,38% głosujących, uprawnionych do głosowania, uzyskując łącznie 53,71% głosujących. Łącznie liczby głosów uprawnionych nie oddanych to 25,62%. Biorąc to pod uwagę koalicja rządząca w Polsce ma mniej niż 50% głosów uprawnionych do wyboru, co pozwala przyjąć, iż jest mniejszościową formułą. Daje to argumentację na rzecz podjęcia i uruchomienia reform społeczno-politycznych w Polsce, wobec braku legitymacji do pełnienia funkcji oraz wobec działania na szkodę Narodu przez rząd i podległe mu służby, który to wyłącznie Naród posiada pełne prawa do samostanowienia w przedmiotowym zakresie.

Obecnie opcje prawne dotyczące możliwości interwencji Narodu na rzecz przywrócenia swoich praw lub choćby wpływu na kształtowanie instytucji publicznych są natychmiast piętnowane przez partie polityczne i podporządkowane im poprzez finansowane media. Tymi sposobami za publiczne pieniądze nie tylko pozbawia się praw samego Narodu ale i penalizuje się podejmowane próby. Dlatego tak istotnym staje się porozumienie Narodowe.

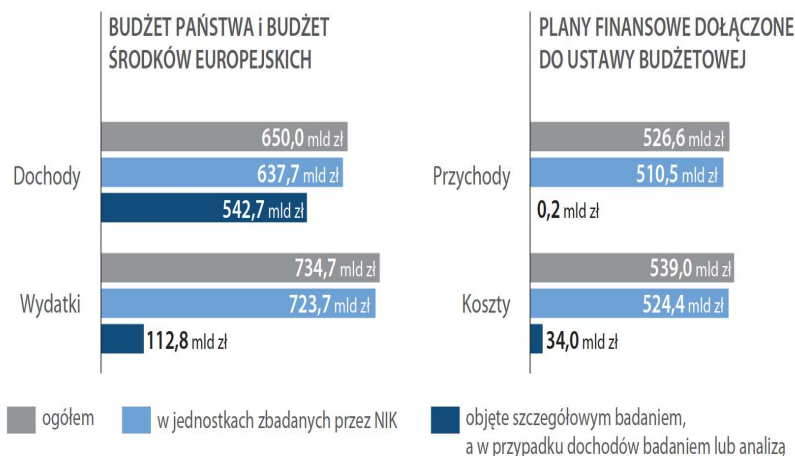
Urzednicy administracji publicznej w prawie całej Europie przejęli z USA pojęcie „głębokie państwo” wdrażając praktyki prywatne i zastępując nimi obowiązki publiczne – prosto mówiąc sprywatyzowali fundusze publiczne, rezygnując z obowiązującego prawa w zakresie finansów publicznych. Tym sposobem umożliwiają społeczeństwu wdrożenie reform na płaszczyźnie zmian w strukturach administracji publicznej i posiłkując się logiką urzędniczo-prywatną można pozbawić ich miejsc pracy np. likwidując ministerstwa jako zbędne wydatki na rzecz poprawy właśnie finansów publicznych.

Jako inne możliwości analitycy wskazują rezygnację z udziału w NATO, POLEXIT – czyli wyjście z układu krajów stowarzyszonych w UE oraz przyłączenie się – ze względów gospodarczych do krajów BRICS, jednak pełnych analiz brakuje w tych zakresach.

5.4. Przykładowe badania i analizy

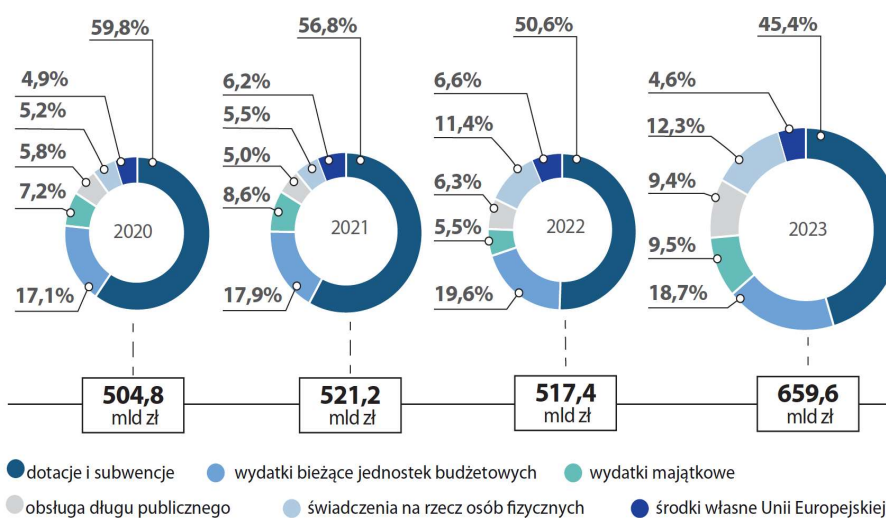
Wzrost liczby urzędników i instytucji o charakterze publicznym generuje wzrost kosztów ich utrzymania. Korzyści społeczne stają się nieczytelne lub znikome. Natomiast korzyści partyjne, dzięki zdominowaniu rynku wyborczego rosną, pozwalając na umiejscowienie członków partii niezależnie od posiadanej wiedzy i umiejętności na bardzo wysoko płatnych stanowiskach. Można je porów-

nywać choćby ze strefą działalności prywatnej. Do tego oczywiście, szczególnie w samorządach lokalnych – wieloletowość urzędnicza, lub funkcja Radnego połączona z etatem urzędniczym lub kilkoma. Ta sytuacja staje się rażącym obrazem nie tylko Polskiej rzeczywistości. Dla przykładu kosztów posłużymy się analizą wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 r.

Wykres 1. Zbiorcze podsumowanie kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r.

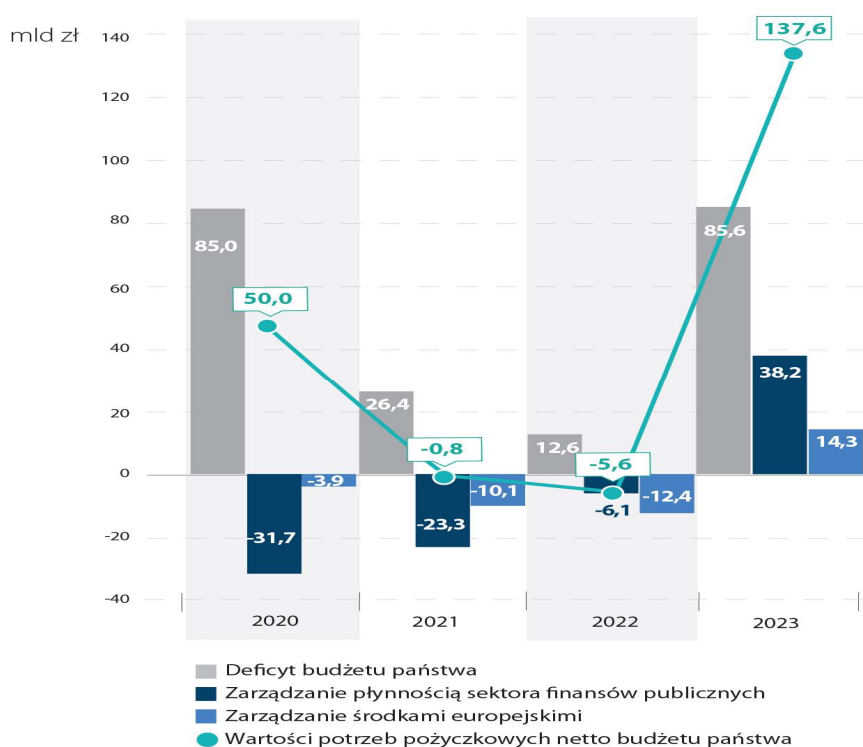
Źródło: *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 r.*
<https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/24/001/>

Wykres 2. Wydatki budżetu państwa w latach 2020-2023 według grup ekonomicznych

Źródło: *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 r.*
<https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/24/001/>

W 2023 r. nastąpił skokowy wzrost potrzeb pożyczkowych netto budżetu państwa w porównaniu z latami poprzednimi. O ile w 2020 r. osiągnęły one wielkość 50 mld zł, to w latach 2021 - 2022 wykazały wielkość ujemną, odpowiednio minus 0,8 mld zł i minus 5,6 mld zł, co oznacza, że w tych latach rzeczywiste potrzeby pożyczkowe netto budżetu państwa nie wystąpiły. Natomiast w 2023 r. potrzeby te wyniosły 137,6 mld zł. Tak wysoki wzrost potrzeb pożyczkowych netto wynikał z trzech czynników: relatywnie wysokiego deficytu budżetu państwa, zmniejszenia się wielkości depozytów złotych, które są przekazywane przez jednostki sektora finansów publicznych oraz niektóre jednostki spoza tego sektora i wykorzystywane przez Ministra Finansów do finansowania wydatków i rozchodów budżetowych, oraz z mniejszego napływu środków walutowych z Unii Europejskiej przy jednoczesnej konieczności zapewnienia przez Ministra Finansów finansowania budżetu środków europejskich.

Wykres 3. Potrzeby pożyczkowe netto budżetu państwa i wybrane czynniki wpływające na ich wysokość w latach 2020-2023.

Źródło: *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 r.*
<https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/24/001/>

Głównym celem polityki pieniężnej ustalonym w Założeniach polityki pieniężnej na rok 2023 było utrzymanie wskaźnika inflacji w średnim okresie na po-

ziomie 2,5%, z dopuszczalnym przedziałem odchyień ± 1 punkt procentowy¹⁹. Tak jak w poprzednich latach Rada Polityki Pieniężnej nie zdefiniowała średniego okresu w odniesieniu do celu inflacyjnego. W Założeniach polityki pieniężnej na rok 2023 Rada Polityki Pieniężnej wskazała, że średniookresowy charakter celu inflacyjnego oznacza, iż ze względu na szoki makroekonomiczne i finansowe inflacja może okresowo kształtować się powyżej lub poniżej celu, w tym również poza określonym przedziałem odchyień od celu. Rada Polityki Pieniężnej podała, że od 2004 r. przeciętny poziom inflacji w Polsce wynosił 2,7% rocznie, a więc był zgodny z celem Narodowego Banku Polskiego. Takie podejście do formułowania celu inflacyjnego oznacza, że już w momencie przyjęcia założeń polityki pieniężnej na rok 2023 było niemal pewne, że średni wskaźnik inflacji w okresie od 2004 r. będzie się mieścił w dopuszczalnym przedziale odchyień od celu inflacyjnego. Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje stanowisko prezentowane w poprzednich latach, że tak elastyczne określenie celu inflacyjnego, w sytuacji niezdefiniowania w założeniach polityki pieniężnej długości średniego okresu, którego cel ten dotyczył, powoduje obniżenie znaczenia realizacji celu inflacyjnego w okresie bieżącym. Celem Narodowego Banku Polskiego jest bowiem utrzymanie stabilnego poziomu cen, co oznacza minimalizację odchyień inflacji od celu inflacyjnego, a nie dążenie do utrzymania wieloletniej średniej inflacji blisko celu. Należy także zauważyć, że tolerowanie opóźnienia powrotu inflacji do celu ma uzasadnienie tylko w przypadku wpływu na ceny szoku zewnętrznego zwiększającego inflację. Tymczasem w 2023 r. wystąpił znaczący czynnik zewnętrzny (bezwzględny spadek cen energii na rynkach światowych) silnie zmniejszający inflację. Takie określenie celu utrudnia ocenę realizacji założeń polityki pieniężnej w danym roku oraz stanowi podstawę dla Narodowego Banku Polskiego do usprawiedliwiania okresowego kształtowania się inflacji powyżej celu inflacyjnego, nawet jeżeli sytuacja ta ma miejsce w okresie kilku lat.

Do istotnych nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli planowania i wykonania budżetu państwa w 2023 r. zaliczyć należy między innymi: – zawyżenie – na etapie opracowania projektu ustawy budżetowej na rok 2023 – limitu wydatków objętych stabilizującą regułą wydatkową o 6,5 mld zł, a na etapie opracowania projektu nowelizacji tej ustawy o prawie 6,7 mld zł z powodu nieuwzględnienia wydatków finansowanych z opłaty mocowej; – niecelowe ujęcie w projekcie ustawy budżetowej na rok 2023 trzech rezerw celowych oraz brak rzetelnej kalkulacji środków zaplanowanych na dwie z nich w wysokości 9,1 mld zł; – заниżenie prognozy inflacji przyjętej przy opracowaniu projektu ustawy budżetowej na rok 2023; – nierzetelne zaplanowanie rezerwy celowej poz. 72 – Wydatki związane ze zwalczaniem skutków, w tym społeczno-gospodarczych, kryzysu wywołanego konfliktem zbrojnym w Ukrainie w wysokości 16 mld zł w projekcie nowelizacji ustawy budżetowej na rok 2023; – dofinansowywanie wybranych pod-

---

¹⁹ *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 r.* <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/24/001/> [30.08.2024].

miotów poprzez nieodpłatne przekazywanie im skarbowych papierów wartościowych zamiast dotacji z budżetu państwa; – finansowanie zadań publicznych przez fundusze obsługiwane przez Bank Gospodarstwa Krajowego oraz za pośrednictwem spółki Polski Fundusz Rozwoju S.A. zamiast z budżetu państwa; – składanie przez Ministra Finansów oświadczeń o objęciu gwarancjami Skarbu Państwa zobowiązań na kwotę ponad 6,6 mld zł bez uzyskania zapewnienia, czy gwarancje te nie stanowią pomocy publicznej, która nie powinna być udzielana do dnia wydania pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej o zgodności pomocy publicznej z rynkiem wewnętrznym; – nieprzejrzysty, uznaniowy podział środków ujętych w rezerwie ogólnej; – niewłaściwy nadzór Ministra Obrony Narodowej nad celowością wydatków dokonywanych przez Szefa Agencji Uzbrojenia, co umożliwiło wcześniejszą wypłatę zaliczek mimo braku korzyści dla strony polskiej i stanowiło naruszenie art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych; – przekazanie przez Agencję Uzbrojenia środków w wysokości prawie 1,4 mld zł bez spełnienia przez kontrahentów niezbędnych warunków wymaganych do przekazania tych środków, a także niecelowe wydatkowanie przez tę jednostkę ponad 1,8 mld zł na realizację czterech umów; – niepodjęcie przez Ministra Cyfryzacji skutecznych działań w celu dokończenia budowy CEPiK 2.0; – realizację przez Ministra Cyfryzacji jednej inwestycji w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności niezgodnie z wymogami Komisji Europejskiej, co może skutkować uznaniem wydatków na kwotę 903,2 mln zł za niekwalifikowalne; – udzielenie przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych siedmiu dotacji celowych wnioskodawcom, których oferty nie zostały zarekomendowane przez komisję konkursową w konkursie Pomoc humanitarna 2023; – udzielenie przez Ministra Edukacji i Nauki dotacji celowych 20 podmiotom, których oferty nie spełniały kryterium określonego w ogłoszeniu; – nierzetelne sporządzenie uzasadnienia do projektu ustawy budżetowej na rok 2023; – wydatkowanie 140 mln zł przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na zakup śmigłowców dla Policji, do zadań której nie należy realizacja celów tego programu; – w jednostkach Policji – nierzetelne planowanie wydatków, dokonywanie płatności z przekroczeniem terminów wymagalności, zaciąganie zobowiązań i dokonywanie płatności z przekroczeniem limitów określonych w planach finansowych, dopuszczenie do powstania i zapłatę odsetek od nieterminowych płatności oraz niecelowe i niegospodarne podwyższanie dodatków służbowych i funkcyjnych funkcjonariuszom odchodzącym ze służby; – w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej niecelowe i niegospodarne podwyższanie dodatków służbowych i funkcyjnych funkcjonariuszom odchodzącym ze służby; – niecelowe lub niegospodarne wydatki na działania promocyjno-reklamowe w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwie Rozwoju i Technologii, Ministerstwie Sprawiedliwości, Ministerstwie Infrastruktury, Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwie Zdrowia, Ministerstwie Obrony

Narodowej, Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych oraz w trzech urzędach wojewódzkich (opolskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodniopomorskim); część z tych wydatków nosiła znamiona kampanii wyborczej przed wyborami parlamentarnymi.

Ponadto Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, że Prezes Instytutu Pamięci Narodowej jako dysponent części Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokonał wydatków w łącznej kwocie 17,9 mln zł z naruszeniem przepisów prawa, nierzetelnie lub niegospodarnie.

5.5. Zakończenie

Administracja publiczna w Polsce jak i w całej tzw. Unii Europejskiej zdominowana została potrzebami USA. Potrzeby te jednak nie wykreowali mieszkańcy Stanów Zjednoczonych lecz w sposób tajny z użyciem pieniędzy mieszkańców USA agencje rządowe – Pentagon i inne a przede wszystkim wyłączająca się poza reguły rządowe a także wiedzę rządu Centralna Agencja Wywiadowcza CIA, która wraz z Pentagonem sobie podporządkowały ściśle działania rządów państw i nie wybieranych społecznie funkcjonariuszy decyzyjnych w UE a także innych krajów w tym własnego rządu, nie rozliczając nawet swojego budżetu jak informują nas media. USA zdominowane inicjatywami służb wydatkowały środki finansowe przede wszystkim na zbrojenia, w tym w szczególności na broń biologiczną i broń związaną ze sterowaniem pogodą oraz zatrutowaniem przestrzeni powietrznej różnego rodzaju toksynami, ciężkimi metalami w tym tzw. broń elektro-magnetyczną, falową np. 5G. Informacje oficjalne zostały upublicznione w bieżącym roku. Polska, wstępując do NATO tzw. Paktu Północnoatlantyckiego wielokrotnie wykorzystywana była do wysyłania żołnierzy na wojny napastnicze, w tym udział Polskich Służb Wojskowych i policyjnych w napaści na Jugosławię w celu likwidacji jej państwowości. Obecnie rząd bez uzgodnienia ze społeczeństwem zezwolił na umieszczenie bazy wojskowej USA na terenie Polski, ponadto pod wpływem rządu USA, Wielkiej Brytanii a także Izraela, Niemiec i in. uruchomił wydatki dla przesiedleńców oraz uciekinierów z Ukrainy poza wszelką wewnętrzną kontrolą, co ściśle związane jest z tzw. wojną zastępczą prowadzoną przez m.in. USA, Wielką Brytanię, Niemcy oraz Izrael z Rosją na terenie Ukrainy i Rosji.

Niepokój w Polsce budzi fakt wzrostu cen energii spowodowany głównie likwidacją możliwości dostępu do taniego gazu z Rosji oraz likwidacji własnych, krajowych elektrowni węglowych bez logicznego uzasadnienia, obwarowane dezinformacją i indoktrynacją. Wobec zniszczenia przez USA o czym publicznie w 2022 r. informowała Kamala Harris podczas jednego ze spotkań ze społecznością krajową gazociągu Rosyjskiego na dnie Morza Bałtyckiego obecnie ukazują się potwierdzone informacje o udziale w tym żołnierzy ukraińskich za zgodą Prezydenta RP, co powoduje na chwilę obecną rezygnację Niemiec ze wsparcia Ukrainy (na dzień 16 sierpnia 2024 r.). W zastępstwie rząd polski zdecydował się, bez uzgodnienia ze społeczeństwem na zakup gazu skroplonego znacznie droższego

od USA. Aktualnie dowiedziono (na dzień 20 lipca 2024 r.), że gaz ten pochodzi ze złóż Palestyńskich w wyniku zagrabienia przez Izrael a następnie przetworzenia na skroplony przez USA i sprzedaży Polsce po cenach zawyżonych jako produkt USA.

Kontynentalnie rzecz ujmując, decydenci Unii Europejskiej uruchamiają dla krajów stowarzyszonych prawa oraz zobowiązania finansowe głównie kredytowane na cele nie mające związku z rozwojem gospodarczym ani społecznym w zrzeszonych państwach (zlecanych przez CIA i Pentagon). Ponadto sprowadzają celowo masowe grupy imigrantów oraz przesiedleńców przyznając im prawa o szerszym zakresie niż Narodów państw stowarzyszonych zobowiązując ich do ponoszenia wydatków ponad miarę lub wręcz niemożliwych.

Długoletnia edukacja uwsteczniająca oraz działania opisane w treści niniejszego artykułu to część, pozwalająca na zorientowanie się w metodach i zakresie dehumanizacyjnej dekonstrukcji społecznej na rzecz stawiania na piedestale ludzi chorych a w tym psychopatów, socjopatów, dorosłych ze spektrum autyzmu niszcząc społeczeństwa od środka, od elementarnej formy samorządowej po szczyty urzędów zajmowanych przez administrację szczebla rządowego.

Puentując całość – tak właśnie kształtuje się na chwilę obecną (w czasie pisanie artykułu) amerykańizacja w rozumieniu USA, Polski, Europy i reszty świata nazywanych cywilizacją zachodnią.

Wymienione okoliczności wraz z umieszczonymi w całym opracowaniu pozwalają przyjąć, że bez wskazanych zmian w administracji publicznej i finansach publicznych mieszkańcy Polski nie mają możliwości utrzymać nałożonych na nich ciężarów finansowych a także społecznościowych.

Bibliografia

- [1] *Analiza wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2023 r.* <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/24/001/>
- [2] Dębski S.S., *Samorząd terytorialny w Polsce: tradycja a współczesne przemiany polityczne*, Starogard Gdański 2016.
- [3] Entropia, [w:] Encyklopedia PWN/<https://encyklopedia.pwn.pl/>
- [4] http://encyklopedia.uw.edu.pl/index.php/Europejska_Karta_Samorz%C4%85du_Regionalnego
- [5] <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/europejska-karta-samorzadu-lokalnego-strasburg-1985-10-15-16796311>
- [6] https://pl.wikipedia.org/wiki/Partia_polityczna/
- [7] <https://www.empowerment-coaching.com/post/noam-chomsky-teoria-manipulacji-spoecznej>
- [8] <https://www.weforum.org/>
- [9] [https://i.pl/to-zaburzenie-dotyka-zarowno-dzieci-jak-i-doroslych-dowiedz-sie-jakie-sa-przyczyny-i-objawy-autyzmu/ar/c14-14056203?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw2dG1BhB4EiwA998cqAh1bYI6FHqh6Oc29i5BGCNdyikw_G13k4S2bdCx1zssSupBP6BduhoC9YUQAvD_BwE /](https://i.pl/to-zaburzenie-dotyka-zarowno-dzieci-jak-i-doroslych-dowiedz-sie-jakie-sa-przyczyny-i-objawy-autyzmu/ar/c14-14056203?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw2dG1BhB4EiwA998cqAh1bYI6FHqh6Oc29i5BGCNdyikw_G13k4S2bdCx1zssSupBP6BduhoC9YUQAvD_BwE/)

- [10] https://stylzycia.polki.pl/psychologia.osobowosc-psychopatyczna-przyczyny-objawy-leczenie-u-dziecka-w-zwiazku.10429973,artykul.html?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw2dG1BhB4EiwA998cqJx9cni53sVWgoO0tG4VhNQrVQG4J8L5z2Gk5Tm5ZediW7PP9i-4BoCGpwQAvD_BwE/
- [11] Kropotkin P., *Pomoc wzajemna, jako czynnik rozwoju*, wyd. Książka, Warszawa 1921.
- [12] Peitgen H., Jurgens H., Saupe D., *Granice chaosu, fraktale*, Warszawa 1996.
- [13] *Podręcznik 5GW. Piąta generacja wojny?*, pod red. D. H. Abbotta, NIMBLE BOOKS LLC, USA, 2010.
- [14] Shaw M., *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 2011.
- [15] Tempczyk M., *Teoria chaosu dla odważnych*, Warszawa 2002.
- [16] Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, Dz.U.2023.1215
- [17] Zieliński K., Zalewska-Jura H., *Słownik pochodzenia nazw i określeń medycznych. Antyczne i nowożytne dzieje chorób w ich nazwach ukryte*, Alfa Medica Press, Bielsko-Biała, 2004.

SOCIAL ENTROPY AND THE NEED FOR CHANGES IN PUBLIC ADMINISTRATION

Threats to modern civilization aggregate previously unseen situations, which forces us to intensify our studies on their prevention, containment and restoration of the desired state. Approaching security from the perspective of social entropy and the resulting need for changes in public administration through legally provided opportunities, when confronted with the actual state of affairs, constitutes a research platform. This is supplemented by changes in the structure of international communities, understood, among others, as mass displacements for the sake of cultural and moral destabilization. The concept of public administration remains at a high level of social interest with a simultaneous decrease in interest in society upon obtaining positions in public administration after elections, implemented in a globally diverse manner. At present, i.e. during the period of writing this article, numerous directions of such trends can be seen. The above-mentioned issues arouse research interests in many fields and scientific disciplines. This article is devoted to social entropy generating the need for changes in public administration.

Keywords: administrative law, security, social entropy, public administration, need for changes in public administration.

CZĘŚĆ PIĄTA
HISTORYCZNE ASPEKTY POLSKIEJ
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Rozdział 6.

GENEZA I EWOLUCJA PRAWA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH – ANALIZA W UJĘCIU DIACHRONICZNYM

Międzynarodowe zasady określające reguły dozwolonych metod i środków prowadzenia wojen wywodzą się z norm funkcjonujących i opartych pierwotnie na prawie zwyczajowym. Przez długi czas prawo wojenne wynikało z utartego uzusu i jego upowszechnienia się. Do średniowiecza przybierało ono postać niepisanych zasad prawa konfliktów zbrojnych. W niektórych kręgach kulturowych wykształciły się wręcz swego rodzaju kodeksy wojenne. W okresie wczesnego średniowiecza prawo zwyczajowe określające materię reguł toczenia wojen zaczęło przekształcać się w prawo stanowione, aby na przełomie XIX i XX wieku przybrało formę międzynarodowych norm prawnych. Do tego czasu zasady i reguły prowadzenia wojen w znacznej mierze ograniczały się do stworzenia katalogu sytuacji i zdarzeń, które uprawniałyby podmiot do wszczęcia wojny. Traumatyczne doświadczenia wieku XX skłoniły społeczność międzynarodową do podjęcia inicjatyw legislacyjnych na rzecz stworzenia prawnych podstaw i ram, które umożliwiłyby ustanowienie wytycznych w przedmiocie dozwolonych metod prowadzenia wojen. Bilans dwóch wojen totalnych nakazywał w tym względzie podjęcie również działań na rzecz opracowania mechanizmów i procedur ustanawiających pewne standardy w zakresie ochrony praw człowieka w trakcie konfliktów zbrojnych. Momentem przełomowym w tym zakresie wydaje się także ustanowienie norm międzynarodowych, które wojnę zdelegalizowały. Pomimo ich uznania przez społeczność międzynarodową, zjawisko wojny jednak nie przestało istnieć. Na przestrzeni dziejów można nawet zaobserwować jej ewolucję. Nowe koncepcje na prowadzenie konfliktów zbrojnych oraz wykorzystywanie w nich dorobku technologicznego wskazuje na przeobrażenia w tym zakresie. Stanowi to poważne wyzwanie dla międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

Słowa kluczowe: międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych, prawo międzynarodowe, prawo humanitarne, prawo konfliktów zbrojnych.

6.1. Wprowadzenie

Przyczyn uzasadniających prerogatywę do prowadzenia wojny należałoby doszukiwać się w wykształceniu się prawa prymitywnego. Do chwili wyewolu-

---

¹ dr Adam Czarnecki, Pemail: czarnekiadam123@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7516-2264>.

wania się prawa stanowionego, to prawo prymitywne odgrywało funkcję takich regulatorów. Wbrew pozorom, nie stanowiło ono atrybutu wyłącznie państwa jako organu władczego. Funkcjonowało ono bowiem przede wszystkim najpierw w obrębie danych organizmów społecznych. W chwili, gdy w społeczeństwie pierwotnym wykształciła się własność prywatna, pojawiło się również wśród jego członków poczucie uprawnienia do jej posiadania z jednej strony, a także obowiązek uznawania czyjegoś przekonania o takim prawie z drugiej. Naruszenie tak powstałej normy związane było z doznaniem krzywdy. Takie odczucie z kolei wywoływało uzasadnienie do podjęcia odpowiedniej reakcji jako działania mającego na celu samoobronę². W społeczeństwach takich konflikty powstałe na skutek tak wykształconej normy na ogół rozwiązywano także w sposób prymitywny, nierzadko uciekając się do przemocy. Szczególnie charakterystyczne bywało to w przypadku sporów pomiędzy grupami lub rodami, które niekiedy stawały się wystarczającym asumptem do wszczęcia wojny³. Wojna, która stanowić miała swego rodzaju sankcję dla podmiotu, który zdecydował się naruszyć tak uformowane normy niejako w takich okolicznościach zdawała się działaniem usprawiedliwionym. Strona decydująca się na ten radykalny krok w takich okolicznościach uznawała swe działania za uprawnione. Walka w konsekwencji bywała odbierana jako naturalne prawo do wojny w celu obrony i ochrony swych dóbr oraz pomszczenia doznanych krzywd.

6.2. *Ius ad bellum*

Do chwili wykształcenia się stanowionych reguł prawa prowadzenia wojen, to właśnie *ius ad bellum* tworzyło jedyne wytyczne w tym zakresie. Do okresu wczesnego średniowiecza wojny prowadzono zatem według utartych zwyczajów, które z czasem stały się powszechnie stosowaną praktyką⁴. To powołując się na nie ustalano dozwolone metody jej prowadzenia, regulowano kwestie odnoszące się do jeńców wojennych, czy wyrażano pogląd w przedmiocie jej początku i zakończenia⁵. Ewolujące reguły z biegiem lat wyznaczyły nawet cezury czasowe, w których prowadzenie jakichkolwiek wojen było zakazane. Wymiernym przykładem takiego prawa zwyczajowego powstałego w dobie antycznej była Grecja, w której przestrzegano tej zasady w trakcie trwania igrzysk olimpijskich⁶. Najbardziej płodne pod względem formułowania takich reguł oraz ich implementowania do realiów wojny zdają się pozostawać wytwory kultury starogreckiej. Przyczyn

---

² Por. K. Sójka-Zielińska, *Historia prawa*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2005, s. 15-16.

³ Por. Tamże, s. 16-17.

⁴ S.M. Grochulski, *Ius ad bellum. Od prawa do bezprawia*, [w:] *Wojna i pokój: wybrane zagadnienia prawnohistoryczne*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013, s. 32.

⁵ Tamże.

⁶ E. Kozerska, T. Scheffer, *O wojnie i pokoju*, [w:] *Wojna i pokój...*, *op.cit.*, s. 14.

tego stanu rzeczy należałoby doszukiwać się przede wszystkim w fakcie, iż zjawisko wojen w tym okresie i obszarze terytorialnym występowało nader często. Nie przez przypadek też w tym kręgu cywilizacyjnym wojnę uznawano za zjawisko naturalne. Do chwili ustanowienia hegemonii Cesarstwa Rzymskiego, które wprowadziło znaczną stabilizację w tym zakresie, pokój był zjawiskiem wręcz incydentalnym⁷.

Fakt, że od zarania dziejów *ius ad bellum* dostarczało przede wszystkim podstaw uzasadniających prowadzenie wojen nie oznacza, że do chwili ukonstytuowania się powszechnie obowiązującego *ius in bello* działania takie prowadzono bez żadnych ograniczeń w zakresie stosowanych metod i sposobów walki. Początków obwarowań w tym zakresie należy doszukiwać się przede wszystkim w kontekście kulturowym danej zbiorowości społecznej. Każda z nich wytworzyła swego rodzaju kulturę wojenną, która była niczym innym jak zbiorem reguł i zasad prowadzenia walki orężnej, nierzadko stanowiącym niezamknięty, a nade wszystko niepisany kodeks wojenny. W kontekście wojowników, rycerzy, żołnierzy można mówić nawet o wyodrębnieniu się specyficznej subkultury, przywiązującej dużą wagę dla poszanowania i zachowania tradycyjnych wartości oraz ukształtowanych norm. W różnych kręgach kulturowych zrodził się nawet etos wojska. Cechą charakterystyczną tej grupy społecznej – bez względu na obszar kulturowy z jakiego się wywodziła – był rozbudowany katalog zakazów i nakazów. Wdrażano go z kolei poprzez przyjęty w danej zbiorowości model wychowawczy wojowników. Normy takiej kultury wojennej usprawiedliwiały uśmiercenie przeciwnika w walce, ale jednocześnie wynosiły na piedestał walczących, którzy na polu bitwy nie obawiali się utraty własnego życia. Męstwo i odwaga stały się uniwersalnymi cechami prawa wojennego w dobie braku skodyfikowanych norm prowadzenia walki orężnej⁸. Empiryczne podstawy prawa do prowadzenia wojen tworzyli także teoretycy uzasadniający takie działania przez pryzmat uwarunkowań etycznych. Powstała na tym gruncie etyczna teoria wojen upowszechniła kult heroizmu żołnierza, co stało się asumptem do zasadności prowadzenia przez nich działań zbrojnych. W miarę wpływu czasu zbrojną walkę zaczęto traktować jako istotny determinant cech pożytecznych i pozytywnych, jak siła woli, stanowczość w działaniu, czy też koleżeństwo⁹.

Do chwili ukonstytuowania się zasad prawa wojennego w kręgu kultury europejskiej toczono konflikty charakteryzowała wyjątkowa brutalność. Podyktowane było to zamiarem prowadzenia walk w sposób skuteczny i zdecydowany, który w krótkim czasie pozwoliłby na odniesienie zwycięstwa i powrót do stanu pokoju. Zjawisko to można było dostrzec chociażby na podstawie obserwacji wojen toczonych przez armię rzymską. Humanitaryzm i litość dla przeciwnika zdecydowanie nie stanowiły domeny rzymskich legionistów. Nad wartościami tymi

⁷ Por. Tamże.

⁸ M. Adamkiewicz, *Spoleczny charakter konfliktów zbrojnych*, „Rocznik Politologiczny Homo Politicus”, 2007, vol. 1(2), s. 18-22.

⁹ L. Wyszczelski, *Historia myśli wojskowej*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2000, s. 154.

górowała bowiem bezwzględność wobec wroga. Wszystko to służyć miało budowaniu atmosfery strachu wśród podbijanych społeczności, potencjalnych przeciwników i agresorów¹⁰. W pewnych kręgach kulturowych można było jednak na tym etapie dostrzec pewne załączki przyszłego prawa prowadzonych działań zbrojnych, w tym norm krytykujących walkę orężną jako zjawiska. Przykładem wytycznych w tym zakresie mogą być starochińskie wytwory myśli wojskowej, które notabene tworzyły niegdyś fundament teorii i filozofii wojny. Na szczególną uwagę zasługuje treść traktatu Sun-Tzu pt. „Sztuka wojny”, w której odnaleźć można przesłanie sugerujące, że walkę zbrojną należy traktować jako ostateczność. Sun-Tzu stał bowiem na stanowisku, że największą sztuką jest pokonanie przeciwnika bez walki. Z tego też powodu autor „Sztuki wojny” zdecydowanie wyżej oceniał działania dyplomatyczne, aniżeli zbrojne jako środek do osiągnięcia celów politycznych. Negował przy tym także podejmowanie działań ofensywnych wobec ośrodków miejskich¹¹.

Niepisane zasady toczenia walk wyrażane zostały także w kodeksach honorowych wojowników. W kulturze europejskiej były to chociażby kodyfikacje odnoszące się do rycerzy. Ich odpowiednikiem w kulturze azjatyckiej w XII-XV wieku stał się kodeks *bushido*, będący formą kodeksu japońskich samurajów. Szczególną rolę odgrywała w nim kwestia honoru. Jego obrona była traktowana jako wystarczające prawo do wojny. Samuraj był zobligowany do dbałości o honor swojego pana, zaś jego naruszenie uprawniało go do dokonania zemsty na podmiocie, który odważył się go splamić. Japoński średniowieczny rycerz musiał przy tym być gotów na śmierć realizując zemstę na przeciwniku lub popełniając rytualne samobójstwo w sytuacji, gdy zadania tego nie udało mu się dokonać¹². Honor przez długi czas stanowił jedyny wyznacznik reguł prowadzenia wojen, a także postępowania wobec zwyciężonych również w czasach starożytnych. Za dowód niech posłuży treść Cyrusa Karty Praw Człowieka, regulującego zasady traktowania ludów podbitych. Analiza tego dokumentu skłania ku refleksji, że pobity przez jego armię przeciwnik mógł liczyć na sprawiedliwe traktowanie¹³. Honor stanowił

¹⁰ M. Adamkiewicz, op.cit., s. 14.

¹¹ L. Wyszczelski, op.cit., s. 23-24. Krytyka atakowania miast podyktowana była między innymi ryzykiem zbyt dużej straty wojsk własnych, zwłaszcza gdy manewr ten miałby się dokonać z marszu i bez uprzednio dokonanych specjalistycznych przygotowań. Prawidłowy i pełny tytuł traktatu to „Reguły zarządzania armią mistrza Suna”. Patrz. P. Plebaniak, *Sun Zi i jego „Sztuka wojny”: filozofia i praktyka oddziaływania na bieg zdarzeń*, Wydawnictwo Chiron, b.m.w., 2022, s. 35. Trzynastorozdziałowa „Sztuka wojny” uważana jest za najstarszy traktat poświęcony prawidłom prowadzenia wojny. M. Pazdej, *Recepcja wojny zaprezentowana w traktatach Sun - Tzu i Carla von Clausewitza oraz możliwość ich wykorzystania do metodologicznego określenia nowoczesnych konfliktów asymetrycznych*, „Świat Idei i Polityki”, 2014, nr 13, s. 158-159.

¹² M. Adamkiewicz, op.cit., s. 15-16.

¹³ S. Jarmoszko, *O zjawisku i strategiach humanizowania wojny-ujęcie antropologiczne*, [w:] *Oblicza współczesnych wojen*, red. M.J. Kubiak, R. Wróblewski, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa, 2018, s. 229. Mowa tu o słynnym cylindrze Cyrusa odnalezionym w XIX wieku w Babilonii. Uznaje się go za pierwszy w dziejach statut praw człowieka.

istotny regulator zasad wojowania również w innych obszarach kulturowych. Kierowali się nią wikingowie, saraceni, prekolumbijska ludność Meksyku, czy też społeczność indiańska z terenu prerii północnoamerykańskich. Zasady te określały niekiedy także obrzęd rytualnego uprzedzenia o planowanym ataku, co najczęściej przybierało postać przekazywania przyszej ofierze agresji zbrojnej symbolicznych środków do prowadzenia walki, jak tarcze, czy maczugi¹⁴.

Początków pisemnych regulacji określających zasady prowadzenia walk należałoby doszukiwać się w dobie wczesnego średniowiecza. Główną zasługę w tym zakresie poczynił Kościół, który już w VI wieku podczas synodu w Orleanie wypowiedział się w przedmiocie zabijania pokonanych wrogów, zakazując tego rodzaju praktyk. Jeszcze w tym samym stuleciu obradujący synod w Macon wprowadził sankcję za akty grabieży na zwyciężonym, którą miała być klątwa¹⁵. W 1027 roku Kościół ustanowił ponadto zasadę Pokoju Bożego, która zabraniała toczenia walk w soboty pomiędzy godziną piętnastą a szóstą nad ranem w poniedziałek. Szczególne ograniczenia w zakresie stosowanych środków walki ustanowił Sobór Laterański z 1139 roku, którego postanowienia nie zezwalały na stosowanie podczas wojen toczonych pomiędzy chrześcijanami broni uznawanej za zbyt śmiertelność. Na takie miano zasłużyły sobie wówczas kusze¹⁶. Wykształcone normy prowadzenia wojen w połączeniu z kodeksami honorowymi rycerzy, a potem także spisany przez Kościół regułami jej prowadzenia należy traktować jako symptomy świadczące o stopniowej ewolucji dziejowej *ius ad bellum* w kierunku *ius in bello*. Przez ten pryzmat należałoby dopatrywać się przyczyn wykształcenia i upowszechniania się zasad określających chociażby procedury traktowania jeńców¹⁷. W tym czasie rodził się także uzus, który czynił z obiektów sakralnych swoisty azyl i miejsce bezpieczne oraz wyłączone spod ataków wojennych¹⁸. Paradoksalnie jeszcze w czasach średniowiecza zaczęła być głoszona także teza, która w przyszłości stała się jedną z naczelnych zasad współczesnego międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych – zasada proporcjonalności¹⁹. W swojej twórczości wspomina o tym bowiem św. Antonin Pierozzi²⁰.

¹⁴ Tamże, s. 230.

¹⁵ Tamże, s. 227.

¹⁶ Tamże, S. M. Grochulski, op. cit. s. 32.

¹⁷ M. Grochulski, op.cit., s. 32. Pomimo faktu, że reguły te stawały się coraz powszechniejsze, należy mieć na uwadze, że odnosiły się one głównie do obszaru, gdzie dominowała kultura chrześcijańska.

¹⁸ S. Jarmoszko, op.cit. s. 228.

¹⁹ Najbardziej wyraziście zasada proporcjonalności została przedstawiona w normie współczesnego międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych, która stanowi treść postanowienia Protokołu dodatkowego I z 1977 r. do konwencji genewskich z 1949 r. Zob. M. Marcinko, *Między humanitaryzmem a koniecznością wojskową – znaczenie zasady proporcjonalności w planowaniu i prowadzeniu operacji militarnych*, „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego”, 2015, nr 6, s. 184.

²⁰ J. Brezcko, *Pacyfizm radykalny i umiarkowany a pojęcie „wojny sprawiedliwej”*, „Edukacja Etyczna”, 2019, nr 16, s. 150-151.

Na zasadzie zwyczaju opierało się także ustalanie początku i zakończenia wojny. W żydowskiej tradycji wypowiedzenie wojny następowało dopiero po przedstawieniu żądań za pośrednictwem posłów. W antycznej Grecji odmowa przyjęcia stawianych żądań ponosiła ze sobą konsekwencję, jaką było wysłanie heroldów, którzy wedle określonej procedury informowali stronę przeciwną o akcie wypowiedzenia wojny. W starożytnym Rzymie o rozpoczęciu wojny decydował cesarz. Z biegiem czasu utarł się na świecie zatem dominujący trend, zgodnie z którym uprawniony do wypowiedzenia wojny stawał się podmiot uznawany za sprawujący władzę w danym kraju, zaś aktu tego dokonywał w imieniu państwa²¹.

Pierwsze próby kodyfikacji zasad zwyczajowych prowadzenia wojen w formę spisanych reguł, jako inicjatywa podjęta przez Kościół z pewnością była załączkiem humanizacji zjawiska wojny oraz implementacji pewnych ograniczeń w zakresie metod i sposobów jej prowadzenia. W XV wieku w podobnym duchu wybrzmiewać zaczęły dzieła teoretyka wojskowego, jakim była Christine de Pisan, która w sposób zdecydowany publicznie krytykowała nadmierną brutalizację wojen. Z tego też powodu była gorącą zwolenniczką wprowadzenia zakazu zabijania jeńców czy dobijania rannych. To pozwalała ją traktować jako jedną z prekursorów wyznaczania zasad humanitarnych konfliktów zbrojnych²². Wtórował jej inny wybitny teoretyk wojskowy tamtych czasów, jakim był Jan de Lignano, który postulował objęcie humanitaryzmem całość działań wojennych²³.

Pomimo wykształcenia się na poziomie *ius ad bellum* pewnych ograniczeń w zakresie środków i metod prowadzenia wojen, droga do zastąpienia go *ius in bello* była jeszcze daleka. Cały czas bowiem mimo stworzenia pewnych zwyczajowych reguł ograniczających brutalizację wojen oraz obwarowań jej wszczynania, w przestrzeni publicznej funkcjonowało wiele koncepcji uzasadniających słusność działań zbrojnych. Do najbardziej upowszechnionych należała teoria wojny sprawiedliwej. W antycznych rozważaniach snutych przez Arystotelesa za wojnę sprawiedliwą uznawano przede wszystkim taką, którą prowadzono w celach obronnych. Do katalogu takich walk zaliczał on również jednak także wojny prowadzone w celu podbicia społeczności, które miałyby w przyszłości pełnić rolę niewolników. Słuszne według niego było również wszczynanie konfliktu w celu narzucenia swojego zwierzchnictwa²⁴. W tradycji rzymskiej wojnę sprawiedliwą określano jako walkę, którą poprzedziły odpowiednie procedury jej wypowiedzenia. W cycerońskiej wizji za taką wojnę uchodziła wojna mająca na celu dokonanie sankcji na wrogach, odzyskanie zagrabionych dóbr oraz działania zbrojne mające

²¹ M. Grochulski, op.cit. s. 32. Od XVI wieku zaobserwować można coraz liczniejsze przypadki rozpoczynania wojny bez oficjalnego jej wypowiedzenia. W tradycji rzymskiej ceremoniałem oznaczającym wypowiedzenie wojny było wyrzuceniu dzidy poza obszar terytorialny Rzymu i umieszczeniu na terenie przyszłego wroga. Towarzystwo temu wypowiedzeniu odpowiedniej formuły słów. P. Grzebyk, *Idea wojny sprawiedliwej – od starożytności po czasy nowożytne*, „Forum Prawnicze” 2012, nr 2, s. 58.

²² L. Wyszczelski, op.cit., s. 71-72.

²³ Tamże, s. 72.

²⁴ P. Grzebyk, op.cit., s. 58.

na celu odparcie ataku²⁵. Usprawiedliwienie do prowadzenia wojen stworzyli również myśliciele chrześcijaństwa²⁶. Św. Augustyn przekonywał, że usprawiedliwione będzie toczenie walk w celu pomśzczenia doznanych strat lub, aby doprowadzić do zwrotu zagarniętych dóbr. Idea wojny sprawiedliwej była rozwijana także w dobie średniowiecza. Jeden z jej piewców – Izydor z Sewilli – w swych dziełach powielał w tym względzie postulatory św. Augustyna oraz przedstawiciele prawa rzymskiego, stojąc na stanowisku, że za takową wojnę należy uznawać konflikt, którego naczelnym celem jest odzyskanie utraconych dóbr lub przeciwstawienie się obcej agresji. W tejże epoce wykształciła się też i upowszechniła definicja legalna pojęcia wojny sprawiedliwej, rozumianej jako wszczynanej dla pomśzczenia doznanej krzywdy²⁷. W XVIII wieku zagadnienie to było poruszane w treściach wydawanych jako *summa* poradników dla spowiedników. Autor jednego z nich – św. Rajmund z Penjafort – wskazał kilka reguł, jakie należy spełnić, aby toczona wojna mogła być oceniona jako sprawiedliwa. Na czoło wysuwał on wymóg, aby osoba prowadząca wojnę nie była duchownym. Walce tej musiało towarzyszyć odpowiednie upoważnienie do takich działań ze strony Kościoła, albo księcia. Wyjątkiem od tej reguły było prowadzenie walk w celu obrony przed atakiem. Argumentacją dla słuszności wojny miała być też właściwa przyczyna. Nie zaliczał on do nich konfliktów, które wybuchały z powodu zemsty, nienawiści, czy też chciwości. Uznawał, że wojna jako środek powinna przede wszystkim prowadzić do pokoju. Jako uniwersalne warunki spełnienia wymogów wojny sprawiedliwej postulował jej prowadzenie przede wszystkim dla odzyskania dóbr utraconych oraz jako formę działań odpierających atak. Analogicznie w tym względzie wypowiadał się także Tomasz z Akwinu. Stanisław ze Skarbimierza z kolei rozszerzył uprawnienia do wszczynania wojen sprawiedliwych także na pogan. Znacznie powściągliwszy w zakresie tworzenia katalogu warunków wojowania w sposób sprawiedliwy był Paweł z Włódkowic, który nawet upoważnienie do takich działań udzielone ze strony papieża czy cesarstwa uważał za argument nie zawsze wystarczający²⁸. Z czasem pojęcie wojny sprawiedliwej ulegało coraz bardziej zauważalnej sekularyzacji. Od XVI wieku wraz ze wzrostem znaczenia teoretyków absolutyzmu prawo do wszczynania wojen poczęto przypisywać władcom państw. To suweren wówczas zdobył w tym zakresie uprawnienie praktycznie nieograniczone.

²⁵ Tamże, s. 59. Do IV wieku kompetencje w zakresie wskazywania argumentów za wypowiedzeniem wojny posiadali w Rzymie kapłani, tworzący kolegium fecjałów.

²⁶ W miarę jak chrześcijaństwo zmieniało swój status w świecie z religii uciemnionej w religię panującą, za wojny sprawiedliwe poczęto uznawać wojny święte. Ich celem była walka z innowiercami, obrona świata chrześcijańskiego i miejsc kultu. Ten typ wojny wykazywał tendencję zdecydowanie bardziej wojny ofensywnej, aniżeli jej klasyczny protoplasta, jakim była wojna sprawiedliwa. Por. M. Łuszczynska, A. Łuszczynski, *Wojna sprawiedliwa a nie święta. Średniowieczne koncepcje konfliktów zbrojnych*, „Studia nad Autorytaryzmem i totalitaryzmem”, 2019, nr 4, s. 16-18. J. Brezko, op.cit., s. 147.

²⁷ Tamże, s. 61-62. Definicje tą można odnaleźć w treści tzw. „Dekretu Gracjana”.

²⁸ Tamże, s. 62-64. J. Brezko, op.cit., s. 150.

W XX wieku rozdział na wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe zastąpiony został podziałem na wojny legalne i nielegalne²⁹. Tym samym reguły wojny i zasady jej prowadzenia z uzusu przekształcać zaczęły się w prawo stanowione. W konsekwencji na przestrzeni dziejów do XX wieku zauważyć można większą tendencję do występowania norm określających prowadzenie wojen, które uzasadniałyby i usprawiedliwiały walkę orężną, niż reguł, które mogłyby wprowadzić ograniczenia w zakresie ich wszczynania oraz środków i metod prowadzenia.

6.3. „Ten okrutny wiek”³⁰

Paradoksalnie asumptem do przekształcenie się *ius ad bellum*, czyli uprawienia do prowadzenia wojny w *ius in bello*, rozumianego jako system humanitarnego prawa konfliktów zbrojnych były dramatyczne doświadczenia związane z wydarzeniami, jakie dotknęły świat w XX wieku. Przebieg dwóch wojen totalnych, które ogarnęły cały glob, a przede wszystkim katastrofalne ich skutki stały się głównym motorem napędowym dla społeczności międzynarodowej, która zdawała się wykazywać refleksje w przedmiocie wprowadzenia norm prawnych regulujących zasady toczenia wojen oraz dozwolonych metod i środków walki³¹. O zasadności takich działań świadczyć może bilans tych wojen światowych. W wyniku „wielkiej wojny” śmierć poniosło 4% ogółu ówczesnej populacji Starożytności. Nie należy przy tym zapominać o rannych i cierpiących w wyniku wojennych działań. Po raz pierwszy też wówczas na masową skalę w wojnie użyto broni chemicznej, która wywołała porażenia lub śmierć w męczarniach. Gaz bojowy w postaci granatów łzawiących, chlor, fosgen, dwufosgen, iperyt, cyjanowodór, chlorek cyny i trójtlenek arsenu – to najczęściej występujący arsenał chemiczny środków prowadzenia walki, z jakich korzystały strony konfliktu³².

²⁹ Tamże, s. 71, 73.

³⁰ Tytuł nawiązuje do popularnonaukowej książki autorstwa B. Wołoszańskiego, traktującej o XX w., jako okresie wypełnionym walką i wojną – od czasów I wojny, przez działania związane z II wojną światową, po wydarzenia doby „zimnej wojny”. Patrz. B. Wołoszański, *Ten okrutny wiek*, Wydawnictwo Sensacje XX wieku & Colori sp. z o.o., Warszawa 1995. Nawiązanie do powyższej publikacji nie jest przypadkowe. Wiek XX okazał się wyjątkowo wojennogenny. Refleksje i doświadczenia I i II wojny światowej w żadnym razie nie przybliżyły ludzkości do pacyfistycznej wizji świata. Świadczy o tym fakt, że tylko pomiędzy 1945 a 1990 r. wybuchło 150-160 konfliktów lokalnych, w wyniku których zginęło ponad 7 mln żołnierzy. W czasie tym zanotowano w efekcie tych wojen 33-34 mln zaginionych, rannych, torturowanych i zabitych ludzi posiadających status osób cywilnych. Jeszcze więcej konfliktów zanotowano w latach 1990-2000, których było 41. Statystycznie od czasów zakończenia II wojny światowej do 1990 r. na świecie pokój panował tylko przez 3 dni. M. Bodziany, *Zamiast wstępu – pokój, który okazał się wojną* [w:] *Społeczeństwo a wojna. Paradoks wojny we współczesnym świecie międzynarodowym*, red. M. Bodziany, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki, Wrocław 2013, s. 6.

³¹ Por. J. Dobrowolska-Polak, *Ludność cywilna podczas współczesnych konfliktów zbrojnych*, Instytut Zachodni, Poznań 2011, s. 29-30.

³² A. Cichosz, *Wielka wojna: w stulecie I wojny światowej*, „Bibliotheca Nostra: Śląski Kwartalnik Naukowy”, 2013, nr 4, s. 180, 182. Z uwagi na wymiar konfliktu wojnę tą wówczas określano

Konsekwencje antyhumanitarnych działań zbrojnych doby I wojny światowej okazały się jednak tylko czczą zapowiedzią tragedii, jaką miały przynieść światu dalsze dzieje wieku XX. W swej nieludzkości przegoniły ją bowiem dramatyczne skutki i konsekwencje II wojny światowej. Cechą charakterystyczną tej wojny było masowe ludobójstwo realizowane przez III Rzeszę, Japonię i ZSRR. Wymiernym przykładem takich działań było wymordowanie ponad 5 mln Żydów w Europie. Dopełnieniem tego przerażającego obrazu stały się także deportacje i przymusowe przesiedlenia ludności. Ogrom ofiar czasów II wojny światowej był tak wielki, że do dziś rzeczywiste ustalenie wymiernej ich liczby wydaje się problematyczne³³. Na konieczność unormowania reguł i zasad prowadzenia wojen, a także wprowadzenie obostrzeń, które pozwoliłyby na zapewnienie ochrony humanitarnej wskazywała ponadto duża skala ofiar wśród osób cywilnych.

Najbardziej intensywne i zauważalne działania na rzecz stworzenia międzynarodowych norm humanitarnych, które objęłyby swym zasięgiem okres konfliktów nastąpiły w XX wieku. Wiek go poprzedzający dał jednak również poważne podwaliny pod współczesne reguły międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. W tym względzie na uwagę zasługują treści zawarte w Deklaracji Paryskiej z 1856 roku, które informowały o zakazie korsarstwa i wprowadzania neutralnej badnery³⁴. Pomimo, że Deklaracja miała charakter wyłącznie międzypaństwowych porozumień, jej znaczenie było istotne, ponieważ były to pierwsze tego typu ustalenia w przedmiocie prawa wojennego, które miały postać sformalizowaną w postaci spisane dokumentu³⁵. Początków stanowionych norm międzynarodowych traktujących o wojnie i jej skutkach należy doszukiwać się w konwencjach genewskich. Konwencja z 1864 roku ustalała normy w zakresie

---

mianem „wielkiej wojny”. O katastrofalnych skutkach I wojny światowej świadczy chociażby fakt, że sama Rosja w wyniku działań związanych z walkami w czasie jej trwania oraz rewolucji w tym państwie zginęło 10 mln ludzi. Bezpośrednią przyczyną wybuchu I wojny światowej był przeprowadzony 28.06.1914 r. w Sarajewie zamach na następcę tronu Austro-Węgier, arcyksięcia Franciszka Ferdynanda. Zob. J. Pajewski, *Historia powszechna 1871-1918*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 324. W samej bitwie pod Sommą w 1916 r. liczba zabitych i rannych sięgnęła 1,3 mln ludzi. Zob. J.S. Nye jr., *Konflikty międzynarodowe. Wprowadzenie do teorii*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 112.

³³ J. Polit, *Bilans II wojny światowej. Powstanie ONZ [w:] Historia polityczna świata XX wieku*, red. M. Bankowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004, s. 19. Problematyczność ta podyktowana jest w braku możliwości oszacowanie strat ZSRR i Chin, czyli państw najbardziej doświadczonych wojną. W przypadku strat ZSRR wskazywane dane oscylują pomiędzy 7-30 mln ludzi. W odniesieniu do Chin w literaturze można spotkać się z informacjami wskazującymi na 1,3 mln ludzi. Najwięcej strat w ogólnej liczbie ludności wystąpił w Polsce (17%). W samej Europie straty w ludnościach oblicza się na około 30 mln.

³⁴ W. Zawadzki, *Międzynarodowe prawo humanitarne a prawa człowieka*, „Zeszyty Naukowe WSZ w Łomży”, 2017, nr 66, s. 97.

³⁵ P. Solhaj, *Wybrane zagadnienia z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego oraz odpowiedzialności karnej żołnierzy*, Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego, Kraków 2018, s. 22-23. Deklaracja została podpisana przez Imperium Rosyjskie, Francję, Wielką Brytanię, Prusy, Austro-Węgry, Imperium Osmańskie i Królestwo Sardynii.

polepszenia losu rannych i chorych³⁶. Konwencja zainicjowała cały szereg działań na rzecz zasad humanitarnych podczas konfliktów, a wymiernym tego efektem były kolejne konferencje w Genewie z 1906 roku, które zwiększały zakres ochrony rannych, medycznego personelu oraz cywilów. W dobie ładu wersalsko-waszyngtońskiego i funkcjonowania w przestrzeni międzynarodowej Ligi Narodów w jej ramach w 1926 roku podpisano kolejną konwencję genewską dotyczącą kwestii niewolnictwa, której dalszą konsekwencją była podpisana w 1956 roku Konwencja w sprawie zniesienia niewolnictwa, handlu niewolnikami oraz instytucji i praktyk zbliżonych do niewolnictwa. Wzrost poziomu ochrony rannych i chorych żołnierzy oraz obowiązek ewidencjonowania osób, które zostały w konfliktach poszkodowane to z kolei efekt zapisów konwencji genewskich z 1906 roku. W 1929 roku zawarto jeszcze dwie genewskie konwencje, mówiące o zasadach traktowania jeńców wojennych oraz polepszeniu losów chorych i rannych w armiach czynnych. Po zakończeniu II wojny światowej podjęto kolejne prace na rzecz rozwoju norm, które wprowadzałyby ograniczenia w zakresie środków i metod walki. Wymiernym przykładem działań w tym zakresie były cztery konwencje genewskie z 1949 roku, które w swych ustaleniach odnosiły się do zagadnień z zakresu polepszenia losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie oraz na morzu, rozbitków, ochrony osób cywilnych podczas wojny i traktowania jeńców. Uzupełnienie tych norm stanowiły przepisy konwencji haskich zainicjowane jeszcze w XIX wieku. Na uwagę w tym względzie zasługuje między innymi konwencja zawarte w Hadze w 1899 roku, która wprowadziła kodyfikacje w przedmiocie pokojowego rozstrzygnięcia międzynarodowych sporów i stosowania przepisów konwencji genewskich z 1864 roku do wojny prowadzonej na morzu. Ponadto wówczas uregulowano także kwestię dotyczącą norm zwyczajowych stosowanych podczas działań wojennych prowadzonych na lądzie³⁷. W tym samym stuleciu do zbioru kodeksu praw międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych dołączyły treści Deklaracji Petersburskiej, które zakazywały stosowania w walce broni, która mogłaby powodować zbędne cierpienia wrogich wojsk. Dodatkowo przepisy tego dokumentu zakazywały odmowy kwaterunku żołnierzom pokonanym. W latach 70 tego samego wieku przyjęto również projekt przepisów obowiązujących w trakcie prowadzenia wojen, a odnoszących się do zakresu władzy nad terytorium okupowanym. Deklaracja brukselska, bo o niej mowa, wprowadzała do obiegu prawnego definicję legalną strony walczącej. Wypowiadała się także w przedmiocie ochrony obiektów o charakterze cywilnym, rekwizycji, czy też zakazu stosowania zatrutej broni³⁸. Jeszcze przed wybuchem II wojny światowej istniały pewne szanse na upowszechnienie się w prawie wojennym reguł określonych w traktacie londyńskim z 1930 roku. W 1936 roku dodano do niego nawet protokół, który określał zasady przeprowadzania akcji wojennych łodzi podwodnych. Nie został on jednak

³⁶ R. Bierzanek, J. Syminides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, LexisNexis, Warszawa 2005, s. 397-398.

³⁷ P. Sołhaj, *op.cit.*, s. 27-29.

³⁸ Tamże, s. 29-30.

skutecznie ratyfikowany i w efekcie do przestrzeni prawnej zaimplementowano jedynie część tego traktatu, odnoszącą się do akcji podwodnych łodzi prowadzonych przeciwko statkom handlowym³⁹.

Próby delegalizacji wojny jako środka realizacji celów politycznych podejmowane w XX wieku czyniono także na forum Ligi Narodów. Po zakończeniu I wojny światowej Pakt Ligi Narodów z 1919 roku wprowadził istotne restrykcje w kwestii prowadzenia wojen. Wojny wszczynane z pominięciem skorzystania ze środków umożliwiających pokojowe rozstrzygnięcie sporu w świetle jego przepisów uznawane były za nielegalne. Nadzieją napawały także postanowienia paktu Brianda-Kelloga z 1928 roku, w którym w ogóle wyrzeczono się wojny jako narzędzia polityki narodowej⁴⁰. Analogicznie wybrzmiewały postanowienia Karty Narodów Zjednoczonych z 1945 roku, które za nielegalne uznawały samo zagrożenie wojną⁴¹. Co ważne działania na rzecz międzynarodowych norm określających sankcje za naruszenie prawa konfliktów zbrojnych podejmowano także w trakcie II wojny światowej. Jeszcze w 1941 roku sygnatariusze Deklaracji Narodów Zjednoczonych postanowili stworzyć prawne regulacje umożliwiające ściganie zbrodniarzy wojennych. Wymiernym przykładem takich inicjatyw była deklaracja państw okupowanych z 1943 roku. W tym samym roku w podobnym tonie wypowiedziały się ZSRR, USA i Wielka Brytania, deklarując osądzenie żołnierzy i członków NSDAP, co potwierdzono w umowie jałtańskiej i poczdamskiej w 1945 roku⁴².

W XX wieku nastąpił dalszy rozkwit działań na rzecz wprowadzenia humanitarnych zasad prowadzenia wojen. Szczególnym motorem napędowym takich zmian stały się doświadczenia i refleksje spowodowane doświadczeniami doby „zimnej wojny”. Wymiernym tego efektem było przyjęcie w 1977 roku Protokołów Dodatkowych do Konwencji Genewskich z 1949 roku. I Protokół Dodatkowy wprowadził zakaz dokonywania ataków wobec ludności cywilnej oraz szpitali i infrastruktury, służącej opiece nad chorymi i rannymi. Zabroniono w nim także niszczenia dóbr, które są niezbędne do przetrwania ludności oraz dokonywania ataków bez uprzedniego ich rozróżniania, a także stosowania środków i metod walki, które powodować mogą niepotrzebne cierpienie i szkodzić środowisku naturalnemu. Co istotne, dokument ten stanowił podwaliny prawne do tworzenia

³⁹ Tamże, s. 41.

⁴⁰ A. Czarniecki, *Od wiecznego (nie)pokoju do „wiecznego pokoju”. Kantowska koncepcja „wiecznego pokoju” a idea wspólnej armii europejskiej –(nie)realna wizja systemu bezpieczeństwa w Europie?*, [w:] *Funkcje bezpieczeństwa, cz. 1*, red. J. Fabisiak, H. Sommer, G. Zakrzewski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2022, s. 53. Wyjątkiem miała być sytuacja, w której wojna była następstwem sankcji narzuconej przez Ligę Narodów oraz wojna prowadzona w celu obrony przed atakiem.

⁴¹ Tamże. Wskazane odstępstwa od uznania wojny za nielegalną w tym przypadku odnosiły się do wojny obronnej lub wojny, która miałaby stanowić sankcję wskazaną przez Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych.

⁴² J. Goliańek, *Rozwój prawa konfliktów zbrojnych w XX wieku*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, 2009, nr 1, s. 123-124. Dokumenty te miały istotny wpływ na ukształtowanie się tzw. prawa norymberskiego.

instytucji i organizacji obrony cywilnej. II Protokół Dodatkowy do Konwencji Genewskich z 1949 roku uregulował zasady prowadzenia walk toczonych w obrębie jednego państwa, a także dawał prawo do podejmowania działań na rzecz pomocy poszkodowanym w nim ludziom. Personalowi sanitarnemu nieuzyskującego znaków czerwonego krzyża lub czerwonego półksiężyca nakazano używanie symbolu „czerwonego kryształu” w treści III Protokołu Dodatkowego z 2005 roku do tejże Konwencji⁴³. W 1954 roku powstały międzynarodowe normy prawne wprowadzające ochronę dóbr kultury znajdujących się w rejonie zbrojnych działań, a czternaście lat później przepisy o nieprzedawnianiu zbrodni wojennych i zbrodni wymierzonych przeciwko ludzkości⁴⁴. Postęp technologiczny był konsekwencją Konwencji genewskiej z 1980 roku, która wprowadziła znaczne ograniczenia w zakresie stosowania pewnych broni konwencjonalnych, które w konsekwencji ich użycia mogłyby powodować nadmierne cierpienie lub wywoływać niekontrolowane skutki. W treści tego dokumentu wyrażono także normę zakazującą ataku bronią zapalającą na obiekty i ludność cywilną⁴⁵. W podobnym duchu wybrzmiewały deklaracje i zakazy Konwencji Ottawskiej, która weszła w życie w 1999 roku. Regulowała ona zasady użycia, przekazywania, składowania i niszczenia min przeciwpiechotnych. Bardzo ważnym traktatem była również zawarta w 2008 roku w Oslo konwencja o zakazie broni kasetowej, do której przystąpiło wiele państw zrzeszonych w NATO i Unii Europejskiej⁴⁶.

Poza regulacjami *sensu stricto* prawnymi na rzecz ograniczenia środków i metod prowadzenia wojny, w XX wieku podjęto także kilka inicjatyw na rzecz zmniejszenia prawdopodobieństwa ich wybuchu. W okresie „zimnowojennym” sen z powiek mieszkańcom globu spędzała wizja konfliktu światowego jako efektu starcia pomiędzy USA i ZSSR. Trwający między tymi mocarstwami wyścig zbrojeń jedynie potęgował takie obawy. Tym bardziej świat odetchnął z ulgą z chwilą zawarcia w 1972 i 1979 roku układów o ograniczeniu zbrojeń⁴⁷. Podobne nadzieje budził Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie⁴⁸. Podejmowane na forum międzynarodowym dalsze działania na rzecz ograniczenia

⁴³ Tamże, s. 51-52.

⁴⁴ W. Zawadzki, op.cit., s. 98-99. Mowa tu o „Konwencji o ochronie dóbr kultury w rejonie walk zbrojnych” z 1954 r i „Konwencji o nieprzedawnianiu zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości” z 1968 r.

⁴⁵ P. Sołhaj, s. 52.

⁴⁶ Tamże, s. 53.

⁴⁷ Por. W. Zawadzki, op.cit., s. 99. Mowa tu o układach SALT I i SALT II. Uzupełnieniem do SALT I było amerykańsko-radzieckie porozumienie traktujące między innymi o zapobieganiu incydentom na morzu otwartym oraz w powietrznej przestrzeni nad nim. Porozumiano się również w przedmiocie wspólnych działań na rzecz badań i pokojowego wykorzystania przestrzeni kosmicznej, nauki, badań, medycyny, ochrony zdrowia oraz ochrony środowiska naturalnego człowieka. Zob. J. Kukułka, *Historia współczesna stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1994, s. 203.

⁴⁸ P. Piasecka, *Prawnomiędzynarodowe aspekty użycia siły we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2011, nr 19, s. 83. Akt został podpisany w sierpniu 1975 roku przez przedstawicieli 35 państw. J.J. Więc, *Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy*

zbrojeń i nieprolifracji broni jądrowej w znacznym stopniu również wprowadzają pewne istotne ograniczenia w zakresie sposobów prowadzenia wojen⁴⁹.

6.4. Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – stan i perspektywy

Prawo konfliktów zbrojnych w pełni ukonstytuowało się w XX wieku. Z lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku pochodzi także definicja legalna międzynarodowego prawa humanitarne stworzona przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża⁵⁰. O ile w wojnach tradycyjnych tak ustanowione regulacje znajdują zastosowanie, stwarzające podstawy do pociągnięcia do odpowiedzialności podmiotu naruszającego te normy, w wojnach odbiegających od konwencjonalnego ich modelu może nastroczać to pewne trudności.

Asymetryczność, prywatyzacja i komercjalizacja, to cechy charakterystyczne wojen XXI wieku. Zjawisko demilitaryzacji wojen powoduje ponadto, że w znacznie mniejszym stopniu prowadzone są one przy użyciu żołnierzy. Coraz rzadziej w wojach tego typu celami są obiekty militarne. Częściej z kolei w konfliktach tych stronami nie są wyłącznie państwa, a grupy paramilitarne. W wojnach tego rodzaju różnica między ludnością cywilną a wojskiem, siłą legalną a terroryzmem jest zatarta i zdaje się trudna do określenia⁵¹. W związku z tym kontrola przestrzegania ustanowionych norm prawa humanitarne konfliktów zbrojnych wydaje się być utrudniona. Dostosowywanie norm tego prawa do nowego typu wojen również wydaje się nie postępować w odpowiednim tempie. W połączeniu z perspektywą wykorzystywania w wojnach przeszłości technologii elektroma-

---

w *Europie*, [w:] *Najnowsza historia świata, t. III, 1963-1979*, red. A. Patek, J. Rydl, J.J. Więc, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001, s. 166.

⁴⁹ Warto w tym względzie wskazać na chociażby takie inicjatywy jak START I, START II, SORT, czy Nowy START. Szerzej na ten temat patrz: Z. Lachowski, *Nuklearne rozbrojenie nieprolifracja: geneza, stan i perspektywy*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2012, nr 22, s. 65-89. Pacyfistycznie brzmiały także założenia głoszonej przez ówczesnego prezydenta USA – Baracka Obamy – wizji świata bez broni atomowej. Zainicjowana przez jego administrację polityka tzw. „resetu”, jako odprężenia w stosunkach amerykańsko-rosyjskich miała stanowić jeden z elementów zaimplementowania tej koncepcji do realiów polityki bezpieczeństwa międzynarodowego. Szerzej na ten temat patrz: W. Jarząbek, *Wpływ załamania się koncepcji „resetu” w stosunkach amerykańsko-rosyjskich na stosunki amerykańsko-niemieckie*, „Rocznik Polsko-Niemiecki”, 2017, nr 25, z. 1, s. 71-84. Z. Lewicki, *Polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych podczas pierwszej kadencji prezydenta Baracka Obamy*, „Polski Przegląd Stosunków Międzynarodowych”, 2013, nr 3, s. 178-198.

⁵⁰ Ł.S. Fraszka, *Zjawisko „nowych” wojen z perspektywy międzynarodowego prawa humanitarne*, [w:] *Przestrzenny wymiar współczesnego pola walki z perspektywy międzynarodowego prawa humanitarne*, red. M. Marcinko, W. Chrzęścik, W. Ługowski, Wydawnictwo Libron – Filip Lohner, Kraków 2023, s. 475.

⁵¹ Tamże, s. 274, 279.

gnetycznej, akustycznej i nanotechnologii skuteczność międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych staje pod znakiem zapytania⁵².

Wymiernym przykładem konfliktów, w których zastosowanie obowiązujących przepisów międzynarodowego prawa humanitarnego nastęrczało trudności, była wojna toczona ze światowym terroryzmem. Atak na World Trade Center z 11 września 2001 roku stał się przysłowiowym *cassus belli* rozpoczętej przez USA swoistej krucjaty przeciwko terroryzmowi. W wojnie tej trudno było wskazać formalnie przeciwnika, czyli siejącego terror. W związku tym nie do końca można było wskazać, które normy międzynarodowego prawa humanitarnego w tym przypadku powinny mieć zastosowanie. Tylko niektóre z etapów tej wojny przypominały bowiem konflikt rozumiany w klasycznym znaczeniu. Takim przykładem była rozpoczęta z tego powodu wojna w Afganistanie. Inaczej już jednak było w przypadku takich działań jak zniszczenie przez USA na terenie Jemenu samochodu z członkami Al-Ka'idy, czy amerykańskie militarne akcje wymierzone przeciwko terrorystom na terytorium Filipin. Wątpliwości budzić powinno także zagadnienie okupacji w związku z interwencją w Iraku. Stany Zjednoczone i Wielka Brytania – w myśl rezolucji Rady Bezpieczeństwa z 2003 roku – uczyniły z siebie formalnego okupanta tego obszaru. Sama interwencja miała na celu dokonanie zmiany systemu sprawowania rządów w tym państwie, a okupanci wzięli na siebie odpowiedzialność za realizację tej misji. Należy mieć jednak przy tym na uwadze fakt, że normy prawne określające termin okupacji, nie przypisują okupantowi prerogatyw uprawniających go do decydowania o przyszłych losach zajmowanego terytorium.

Pomimo reguł prawa wojennego oraz zasad humanitarnych obowiązujących podczas konfliktu, wciąż niepokojące pozostają informacje o dużej liczbie ofiar wśród cywilów. Niekiedy ludność cywilna staje się wręcz bezpośrednim celem ataków, a gdy tak nie jest, to nawet ataki przeprowadzane z użyciem nowoczesnej technologii, pozwalającej na precyzyjne rozróżnienie celów i tak niosą ze sobą straty wśród tej grupy osób⁵³. Nadal notowane są także w konfliktach przypadki przemocy seksualnej, represji, okaleczania, siłowego wcielania do wojska, przesiedleń czy zjawiska głodu i utraty środków do życia. Nie brak również przy tym przykładów świadczących o wykorzystywaniu cywili jako żywych tarcz. W zdecydowanej większości konfliktów na świecie nadal uczestniczą także dzieci⁵⁴.

Na przestrzeganie międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych wpływ mogą mieć również problemy w zakresie interpretacji pewnych

⁵² Por. A. Bieńczyk-Missala, Patrycja Grench, *Międzynarodowe prawo humanitarne w świetle współczesnych konfliktów zbrojnych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe w XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 30-lecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego*, red. E. Haliżak, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 330.

⁵³ Tamże, s. 314-318. Poważne straty w ludnościach cywilnych zanotowano chociażby podczas konfliktów w Rwandzie, Burundi i na Bałkanach. Użycie precyzyjnych broni w Iraku także nie wpłynęło na uniknięcie strat wśród osób cywilnych.

⁵⁴ Tamże, s. 318-319.

zdarzeń przez pryzmat takich norm. Za przykład posłużyć może przypadek z 2002 roku dotyczący odmowy przez USA uznania talibów za jeńców wojennych. Konwencja Genewska traktuje o tym, że w sytuacji wątpliwości co do statusu osób, które uczestniczą w konflikcie zbrojnym, o ich prawnej sytuacji powinien decydować bowiem sąd. Postawa amerykańskich władz w tym zakresie zdawała się daleka od norm międzynarodowych⁵⁵. Analogiczne uchybienia można zauważyć w przypadku traktowania przez USA więźniów w Guantanamo. Po wybuchu wojny w Iraku w 2003 roku do łamania prawa humanitarnego dopuszczali także amerykańscy funkcjonariusze w bazach w Bagram w Afganistanie⁵⁶. W XXI wieku opinie publiczną bombardują także informacje o przejawach łamania międzynarodowych norm humanitarnych konfliktów zbrojnych przez Rosję, prowadzącą wojnę w Ukrainie. Niszczenie obiektów niemilitarnych, ataki na ludność cywilną, nieludzkie traktowanie ludności na terytorium okupowanym, stosowanie bomb kasetowych, które mają szerokie pole rażenia, to tylko niektóre z katalogów zbrodniczych działań agresora⁵⁷.

Doświadczenia płynące z wojen totalnych doby XX wieku wskazują, że ustanowienie norm obowiązującego międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w większości było następstwem użycia uprzednio metod i środków walki wcześniej niestosowanych, a wywołujących ogromne straty i zbędne cierpienie. Na zawsze też skutki te były odczuwane wyłącznie przez żołnierzy, ale także przez podmioty posiadające status osób cywilnych. Powstawanie nowych regulacji w tej materii z kolei także należy odczytywać jako refleksje społeczności międzynarodowej na skutki, jakie ze sobą niosły konflikty w świecie powojennym. Taka prawidłowość zapewne zostanie zarejestrowana chociażby po zakończeniu rosyjsko - ukraińskiej wojny. Na początku konfliktu ataki konwencjonalne realizowane były przez stronę rosyjską także w przestrzeni, którą objęcie międzynarodowymi standardami prawa wojennego wydaje się problematyczne – w cyberprzestrzeni⁵⁸. Z tego też względu w niedalekiej przyszłości należy spodziewać się ustanowienia regulacji określających zasady prowadzenia operacji militarnych również i w tym obszarze⁵⁹. Spowodowane jest to zjawiskiem ewoluowania wojny oraz zmieniającymi się na przestrzeni dziejowej metodami i środkami jej prowadzenia. Zjawisko wojny hybrydowej może stanowić przykład świadczący o prze-

---

⁵⁵ Tamże, s. 322.

⁵⁶ Tamże, s. 325.

⁵⁷ Szerzej na temat patrz: A. Bieńczyk-Missala, *Humanitarne konsekwencje wojny w Ukrainie*, [w:] *Europa Środkowa i Wschodnia w cieniu wojny Rosji z Ukrainą*, red. T. Stępniewski, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2023, s. 27-49.

⁵⁸ Por. A. Warchoń, *Rola cyberprzestrzeni w wojnie Rosji z Ukrainą*, „Nowa Polityka Wschodnia”, 2023, nr 4, s. 70.

⁵⁹ Zob. R. Tarnogórski, *Prawo konfliktów zbrojnych a cyberprzestrzeń*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, 2013, nr 31, s. 2. Jakichkolwiek międzynarodowych reguł traktatowych regulujących tego typu operacje w cyberprzestrzeni nie zdołano ustanowić.

obrażeniach w zakresie⁶⁰. Wojny przyszłości wymuszą na społeczności międzynarodowej dostosowywanie regulacji prawnych w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. W głównej mierze podyktowane to będzie implementacją coraz nowych osiągnięć naukowo-technologicznych do realiów wojen przyszłości.

6.5. Zakończenie

Droga od *ius ad bellum* do delegalizacji wojny wydaje się długa i wiodąca przez meandry dziejowych perturbacji. Wiek XX przyniósł społeczności międzynarodowej wystarczających doświadczeń, aby skłonić ją do refleksji, nakazującej podjęcie działań na rzecz zamknięcia wojny w karby powszechnych norm określających dopuszczalne metody i środki jej prowadzenia. Wymiar i skutki konfliktów zbrojnych doby XX i XXI wieku wskazuje, że wojna z przestrzeni publicznej jednak nie zniknęła. Zmieniają się koncepcje jej prowadzenia a rozwój technologiczny jedynie potęguje wielowymiarowość i mnogość jej obliczy. W tym względzie wojny przyszłości będą stanowić nie lada wyzwanie dla międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. Nie bez znaczenie przy tym pozostaje również zagadnienie skuteczności egzekwowania sankcji za naruszenie jego norm. Obawy takie z pewnością powinny pojawić się w kontekście wojen przyszłości. Efektywność ta zdaje się bowiem niekiedy wątpliwa nawet w odniesieniu do klasycznych wojen tradycyjnych.

Bibliografia

- [1] Adamkiewicz M., *Spoleczny charakter konfliktów zbrojnych*, „Rocznik Politologiczny Homo Politicus”, 2007, vol. 1(2).
- [2] Bieńczyk-Missala A., Grench P., *Międzynarodowe prawo humanitarne w świetle współczesnych konfliktów zbrojnych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe w XXI wieku. Księga jubileuszowa z okazji 30-lecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego*, red. E. Halizak, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006.
- [3] Bieńczyk-Missala A., *Humanitarne konsekwencje wojny w Ukrainie*, [w:] *Europa Środkowa i Wschodnia w cieniu wojny Rosji z Ukrainą*, red. T. Stępniewski, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2023.
- [4] Bierzanek R., Syminides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, LexisNexis, Warszawa 2005.
- [5] Brezko J., *Pacyfizm radykalny i umiarkowany a pojęcie „wojny sprawiedliwej”*, „Edukacja Etyczna”, 2019, nr 16.
- [6] Cichosz A., *Wielka wojna: w stulecie I wojny światowej*, „Bibliotheca Nostra: Śląski Kwartalnik Naukowy”, 2013, nr 4.

---

⁶⁰ Szerzej na temat pojęcia wojny hybrydowej, zwłaszcza w kontekście toczącego się konfliktu na Ukrainie patrz: K. Parulski, *Wojna hybrydowa w świetle prawa międzynarodowego ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego prawa humanitarnego – konflikt zbrojny na Ukrainie*, „Międzynarodowe Prawo Humanitarne. Wojna na Ukrainie”, 2016, vol. VII, s. 49-75.

- [7] Czarnecki A., *Od wiecznego (nie)pokoju do „wiecznego pokoju”. Kantowska koncepcja „wiecznego pokoju” a idea wspólnej armii europejskiej –(nie)realna wizja systemu bezpieczeństwa w Europie?*, [w:] *Funkcje bezpieczeństwa, cz.1*, red. J. Fabisiak, H. Sommer, G. Zakrzewski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2022.
- [8] Dobrowolska-Polak J., *Ludność cywilna podczas współczesnych konfliktów zbrojnych*, Instytut Zachodni, Poznań 2011.
- [9] Fraszka Ł.S., *Zjawisko „nowych” wojen z perspektywy międzynarodowego prawa humanitarnego*, [w:] *Przestrzenny wymiar współczesnego pola walki z perspektywy międzynarodowego prawa a humanitarnego*, red. M. Marcinko, W. Chrzęścik, W. Ługowski, Wydawnictwo Libron – Filip Lohner, Kraków 2023.
- [10] Goliańek J., *Rozwój prawa konfliktów zbrojnych w XX wieku*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny – Edukacja dla Bezpieczeństwa”, 2009, nr 1.
- [11] Grochulski S. M., *Ius ad bellum. Od prawa do bezprawia*, [w:] *Wojna i pokój: wybrane zagadnienia prawno-historyczne*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013.
- [12] Grzebyk P., *Idea wojny sprawiedliwej – od starożytności po czasy nowożytne*, „Forum Prawnicze” 2012, nr 2.
- [13] Jarmoszko S., *O zjawisku i strategiach humanizowania wojny-ujęcie antropologiczne*, [w:] *Oblicza współczesnych wojen*, red. M.J. Kubiak, R. Wróblewski, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa, 2018.
- [14] Jarząbek W., *Wpływ załamania się koncepcji „resetu” w stosunkach amerykańsko-rosyjskich na stosunki amerykańsko-niemieckie*, „Rocznik Polsko-Niemiecki”, 2017, nr 25.
- [15] Kozerska E., Scheffer T., *O wojnie i pokoju*, [w:] *Wojna i pokój: wybrane zagadnienia prawno-historyczne*, red. E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2013.
- [16] Kukułka J., *Historia współczesna stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1994.
- [17] Lewicki Z., *Polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych podczas pierwszej kadencji prezydenta Baracka Obamy*, „Polski Przegląd Stosunków Międzynarodowych”, 2013, nr 3.
- [18] Łuszczyńska M., Łuszczyński A., *Wojna sprawiedliwa a nie święta. Średniowieczne koncepcje konfliktów zbrojnych*, „Studia nad Autorytaryzmem i totalitaryzmem”, 2019, nr 4.
- [19] Marcinko M., *Między humanitaryzmem a koniecznością wojskową – znaczenie zasady proporcjonalności w planowaniu i prowadzeniu operacji militarnych*, „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego”, 2015, nr 6.
- [20] Nye jr J.S., *Konflikty międzynarodowe. Wprowadzenie do teorii*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
- [21] Pajewski J., *Historia powszechna 1871-1918*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- [22] Parulski K., *Wojna hybrydowa w świetle prawa międzynarodowego ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego prawa humanitarnego – konflikt zbrojny na Ukrainie*, „Międzynarodowe Prawo Humanitarne. Wojna na Ukrainie”, 2016, vol. VII.
- [23] Pazdej M., *Recepcja wojny zaprezentowana w traktatach Sun-Tzu i Carla von Clausewitza oraz możliwość ich wykorzystania do metodologicznego określenia nowoczesnych konfliktów asymetrycznych*, „Świat Idei i Polityki”, 2014, nr 13.

- [24] Piasecka P., *Prawnomiędzynarodowe aspekty użycia siły we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2011, nr 19.
- [25] Plebaniak P., *Sun Zi i jego „Sztuka wojny”: filozofia i praktyka oddziaływania na bieg zdarzeń*, Wydawnictwo Chiron, b.m.w., 2022.
- [26] Polit J., *Bilans II wojny światowej. Powstanie ONZ* [w:] *Historia polityczna świata XX wieku*, red. M. Bankowicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004.
- [27] Sołhaj P., *Wybrane zagadnienia z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego oraz odpowiedzialności karnej żołnierzy*, Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego, Kraków 2018..
- [28] Sójka-Zielińska K., *Historia prawa*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2005.
- [29] Tarnogórski R., *Prawo konfliktów zbrojnych a cyberprzestrzeń*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, 2013, nr 31.
- [30] Warchoła A., *Rola cyberprzestrzeni w wojnie Rosji z Ukrainą*, „Nowa Polityka Wschodnia”, 2023, nr 4.
- [31] Węc J. J., *Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie*, [w:] *Najnowsza historia świata, t. III, 1963-1979*, red. A. Patek, J. Rydl, J.J. Węc, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001.
- [32] Wołoszański B., *Ten okrutny wiek*, Wydawnictwo Sensacje XX wieku & Colori sp. zo.o., Warszawa 1995.
- [33] Bodziany M., *Zamiast wstępu – pokój, który okazał się wojną* [w:] *Spółczesność a wojna. Paradoxy wojny we współczesnym ładzie międzynarodowym*, red. M. Bodziany, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki, Wrocław 2013.
- [34] Wyszczelski L. *Historia myśli wojskowej*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2000
- [35] Zawadzki W., *Międzynarodowe prawo humanitarne a prawa człowieka*, „Zeszyty Naukowe WSZ w Łomży”, 2017, nr 66.

THE ORIGINS AND EVOLUTION OF THE LAWS OF ARMED CONFLICT – A DIACHRONIC ANALYSIS

International laws defining the principles of permitted methods and means of conducting warfare are derived from norms that originally functioned on the basis of customary law. For a long time, the laws of war were a result of the dissemination of established common practices. Until the Middle Ages, these laws took the form of unwritten rules of armed conflict. Some cultures even developed their own codes of war. In the early Middle Ages, these customary laws governing the rules of warfare started to transform into statutory law, which in the late 19th and early 20th centuries took the form of international legal principles. Until that time, the rules of waging war were mostly limited to defining a catalogue of situations and events that would entitle an entity to start a war. The traumatic experiences of the 20th century compelled the international community to undertake legislative initiatives aimed at creating a legal basis and frameworks for the establishment of guidelines regarding permissible methods of conducting warfare. In this respect, the aftermath of two total wars also demanded actions to be taken in order to develop mechanisms and procedures that would establish certain standards in the field of human rights protection during armed conflicts. The breakthrough moment in this regard appears to be the establishment of international legal norms that outlawed war. Despite the fact that these norms were recognized by

the international community, the phenomenon of war has not ceased to exist. Over the course of history, one can even observe its evolution. New concepts for conducting armed conflicts, as well as the use of cutting-edge technology in them, indicate the undergoing transformations in this area. This constitutes a serious challenge for international humanitarian law.

Keywords: international humanitarian law, international law, humanitarian law, law of armed conflict.

CZĘŚĆ SZÓSTA
ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE JAKO ELEMENT
BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Rozdział 7.

SYSTEM ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO W PERSPEKTYWIE NAWAŁNICY Z 2017 ROKU

Celem niniejszego artykułu jest omówienie podstawowych pojęć związanych z systemem bezpieczeństwa narodowego, a także wskazanie w nim miejsca i roli zarządzania kryzysowego, jako komponentu szerzej pojętego zarządzania w obszarze publicznym. Artykuł charakteryzuje istotne elementy zarządzania kryzysowego wraz z prezentacją poszczególnych jego etapów, a także definiuje przyczyny sytuacji kryzysowych. Przedstawiono również strukturę zarządzania kryzysowego w administracji rządowej i na poziomie samorządowym. Dokonano także analizy wyników badania działania organów zarządzania kryzysowego w związku z nawałnicą, która wystąpiła w nocy z 11 na 12 sierpnia 2017 roku. Podstawą rozważania były raporty Najwyższej Izby Kontroli ze sprawdzenia obejmującego zagadnienia ochrony ludności i obrony cywilnej.

Słowa kluczowe: system bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwo, zarządzanie kryzysowe, nawałnica.

7.1. Wprowadzenie

Obecnie otaczająca nas realność to intensyfikacja roli zarządzania kryzysowego, jako odpowiedź na nowe zagrożenia, które związane są między innymi z konfliktami zbrojnymi, działaniami destrukcyjnymi określonych grup ludzi, epidemiami, awariami urządzeń infrastruktury technicznej i bezpieczeństwem energetycznym kraju.

Nie bez znaczenia pozostają skutki zmiany klimatu, które powiązane z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi przynoszą zagrożenia i ryzyka, a tym samym skutkują stratami i zagrożeniami. Rodzi to zobowiązanie do stopniowej metamorfozy narodowego systemu bezpieczeństwa w kierunku wypracowania odpowiednich regulacji prawnych oraz skompilowania kompleksowych i zintegrowanych systemów zarządzania kryzysowego.

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej, będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, polegająca na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do podejmowania nad nim

---

¹ dr Robert Sudenis, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, e-mail: r.sudenis@amw.gdynia.pl, ORCID: 0000-0002-4865-771X.

kontroli, reagowaniu w przypadku wystąpienia takich sytuacji, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzania zasobów i infrastruktury krytycznej².

Można skonstatować, że niebagatelnym aspektem dla systemowego zapobiegania i przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym jest wypracowanie interdyscyplinarnych i skonsolidowanych narzędzi zarządzania kryzysowego, które umożliwiają jednoczesne wykorzystanie komponentów militarnych i cywilnych, na każdym poziomie reagowania, w odniesieniu do maksymalnie szerokiego wachlarza zagrożeń.

W zarządzaniu kryzysowym, z jednej strony komponentami są władze państwowe na wszystkich szczeblach zarządzania, czyli przedstawiciele najwyższego kierownictwa centralnych organów administracji rządowej, wojewódzkiej i samorządowej. Z drugiej strony to służby ratownicze, do których możemy zaliczyć straż pożarną, pogotowie ratunkowe czy policję.

7.2. Zarządzanie kryzysowe w systemie bezpieczeństwa państwa

Bezpieczeństwo w poszczególnych krajach będzie formułowane w bardzo różny sposób. Określenie to towarzyszy człowiekowi od bardzo dawna. W materiałach źródłowych dotyczących przedmiotu można znaleźć wiele jego definicji. Będzie także intensyfikowało się inne znaczenie dla każdego człowieka bez wyjątku. Każde państwo świata, jako priorytet realizowanej polityki, bez względu na wymiar czy znaczenie w skali światowej, uznaje szeroko rozumiane zagadnienia bezpieczeństwa. Jedną z podstawowych funkcji państwa, zarówno na arenie międzynarodowej jak i wewnętrznej, jest bowiem dążenie, by zapewnić swym członkom narodu i podmiotom działającym na jego terytorium jak najszerzej rozumiane bezpieczeństwo.

Jedną z najważniejszych wartości chronionych przez Rzeczpospolitą Polską, o ile nie najważniejszą, jest bezpieczeństwo narodowe. Z tego względu wiele dokumentów reguluje kwestie związane z bezpieczeństwem oraz porusza tą tematykę. Najważniejszym z dokumentów jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona 2 kwietnia 1997 roku przez Zgromadzenie Narodowe i zatwierdzona w ogólnonarodowym referendum 25 maja 1997 roku. Jest to najwyższy rangą akt prawny w Polsce, nazywany ustawą zasadniczą, regulujący takie kwestie jak prawa i wolności obywatela, sposób wyboru oraz zadania Sejmu, Senatu, Prezydenta RP, Rady Ministrów i władzy samorządowej, czy też warunki i tryb wprowadzania stanów nadzwyczajnych. Wszystkie pozostałe akty normatywne ogłoszone w Polsce muszą być z nią zgodne.

Konstytucyjnym i podstawowym obowiązkiem państw demokratycznych, w tym również państwa polskiego, jest zagwarantowanie wieloaspektowo rozumianego bezpieczeństwa, co zostało zawarowane prawnie w art. 5 Konstytucji

---

² Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, (Dz.U. z 2007 r., Nr 89, poz. 590 z późn.zm.), art. 2.

RP³. Organy władzy odgrywają zasadniczą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa, z uwagi na posiadany formalny mandat do stanowienia prawa, zarządzania państwem, kontroli przestrzegania reguł prawnych oraz egzekwowania przymusu państwowego w stosunku do wszystkich podmiotów systemu politycznego⁴.

Aby zapewnić swym obywatelom bezpieczeństwo państwo organizuje wiele inicjatyw, w których realizacji nieustannie uczestniczy duża liczba podmiotów. W najszerszym ujęciu, struktura bezpieczeństwa charakterystyczna dla danego kraju składa się ze wszystkich organów odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa, które podlegają władzom ustawodawczym, wykonawczym, sądowym oraz lokalnym. Jego skuteczne działanie zapewnia państwu i jego obywatelom nie tylko odpowiednią ochronę przed zagrożeniami, ale również odpowiednią reakcję w przypadku ich wystąpienia.

System bezpieczeństwa narodowego w Polsce obejmuje elementy zarządzania, jak i elementy wykonawcze, w tym operacyjne oraz wsparcia. Elementem wykonawczym jest system zarządzania, który składa się z instytucji publicznych oraz kierowników jednostek organizacyjnych, odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z wydarzeniami narodowymi, wraz z organami doradczymi, administracyjnymi oraz odpowiedzialnymi za infrastrukturę. Podstawą jego funkcjonowania są trwałe zasady ustrojowe. Szczególną rolę w podsystemie kierowania bezpieczeństwem narodowym pełni Prezydent RP i Rada Ministrów. Prezydent RP, według przepisów konstytucyjnych, stoi na czele suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium, a także jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP⁵. Dodatkowo istotnym aspektem jest zarządzanie sytuacjami kryzysowymi. Komponenty wykonawcze obejmują siły i środki przeznaczone do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa państwowego, będące w dyspozycji organów kierujących bezpieczeństwem. Dzielą się one na podsystemy operacyjne, czyli te związane z obroną i ochroną, oraz wsparcia, obejmujące aspekty społeczne i ekonomiczne. Podsystemy operacyjne mają na celu wykorzystanie możliwości, radzenie sobie z wyzwaniem, minimalizowanie ryzyka i przeciwdziałanie zarówno zagrożeniom polityczno-wojskowym, jak i cywilnym. Podsystem obronny składa się z sił zbrojnych, podczas gdy podsystemy ochronne obejmują, między innymi wymiar sprawiedliwości, agencje specjalne oraz służby ratownicze, wraz z elementami zarządzania sytuacjami kryzysowymi. Natomiast podsystemy społeczne i gospodarcze dostarczają modułom operacyjnym niezbędne umiejętności i zasoby, w tym instytucje edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa i finansowe zapewniające bezpieczeństwo ekonomiczne.

Niniejsze rozważania pozwalają skonstatować, że najważniejszym elementem bezpieczeństwa państwa jest sprawność skutecznego przeciwdziałania zagro-

---

³ Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 (Dz.U. z 1997 r., nr 483 z późn. zm.).

⁴ W. Kitler, *Zarządzanie kryzysowe jako element zarządzania bezpieczeństwem narodowym*, [w:] *System reagowania kryzysowego*, pod red. nauk. J. Gryz, W. Kitler, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2001, s. 43.

⁵ Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 (Dz.U. z 1997 r., nr 483 z późn. zm.).

żeniom, co jest również konstytutywnym komponentem zadaniowym administracji publicznej. Podstawą zarządzania w sytuacjach kryzysowych jest administrowanie bezpieczeństwem, które jest jednym z kluczowych działań państwa, mających na celu zapewnienie jego egzystencji i rozwoju w zmieniających się realiach środowiska bezpieczeństwa. System zdolny do reagowania oraz usuwania skutków takich zdarzeń nazywamy systemem zarządzania w sytuacjach kryzysowych lub też systemem zarządzania kryzysowego. Taki system musi być elastyczny i dawać możliwość określenia i analizowania nowych zagrożeń, które dotychczas nie były definiowane⁶.

Rozkład zarządzania kryzysowego jest tak skonstruowany, aby zapewnić sprawność aktywności i ekspansywność reagowania na zaistniałe zdarzenia. Można więc zgodzić się, że na wszystkich płaszczyznach administracji rządowej i samorządowej stawiane są w stan gotowości siły i środki, które mogą być użyte w ramach zarządzania kryzysowego.

Warto zasygnalizować, że w zakresie reagowania kryzysowego przeplatającą się zasadą jest podejmowanie działań na najniższym szczeblu administracji publicznej, zdolnym poradzić sobie z niewielkimi niebezpieczeństwami oraz przeniesienie reagowania na wyższe poziomy liderowania w administracji w sytuacjach nieradzenia sobie ze skutkami incydentów, czy zagrożeń o większej gwałtowności.

7.3. Teoretyczne podstawy zarządzania kryzysowego

Ustawa⁷ wskazuje organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego oraz określa ich zadania i obowiązki. System zarządzania kryzysowego w Polsce jest wieloszczeblowy i składa się z następujących komponentów:

- organów zarządzania kryzysowego,
- organów opiniodawczo-doradczych właściwych w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego,
- centrów zarządzania kryzysowego, utrzymujących 24-godzinną gotowość do podjęcia działań.

W polskim systemie, zabezpieczenie ludności przed różnorodnymi zagrożeniami i niebezpiecznymi incydentami jest rozproszone pomiędzy różne instytucje, władze oraz organy samorządowe. Administracja publiczna ma obowiązek dysponowania odpowiednimi rozwiązaniami systemowymi, stosownymi przepisami prawnymi oraz strukturami umożliwiającymi skuteczne zarządzanie w przypadkach kryzysowych.

---

⁶ A. Kurkiewicz, *Zarządzanie sytuacjami kryzysowymi w polskim systemie prawnym*, [w:] *Zarządzanie kryzysowe w Polsce*, pod red. nauk. M. Jabłonowski, L. Smolak, Akademia Humanistyczna w Pułtusk, Pułtusk 2007, s. 151.

⁷ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym ..., dz. cyt.

Tabela 1. Poziomy systemu zarządzania kryzysowego

SYSYTEM ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO				
Szczebel administracyjny	Organ zarządzania kryzysowego	Organ opiniotwórczo-doradczy	Komórka administracji publicznej właściwa w sprawach zarządzania kryzysowego	Centrum zarządzania kryzysowego
Centralny	Rada Ministrów	Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego	Rządowe Centrum Bezpieczeństwa	Rządowe Centrum Bezpieczeństwa
Resortowy	Minister kierujący działem administracji rządowej Kierownik organu centralnego	Zespół Zarządzania Kryzysowego ministerstwa/urzędu centralnego	Komórka ministerstwa lub urzędu centralnego właściwa w sprawach zarządzania kryzysowego (np. Biuro, Departament)	Centrum Zarządzania Kryzysowego ministerstwa/urzędu centralnego
Wojewódzki	Wojewoda	Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego	Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego	Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego
Powiatowy	Starosta	Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego	Komórka starostwa powiatowego właściwa w sprawach zarządzania kryzysowego	Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego
Gminny	Wójt/Burmistrz/ Prezydent miasta	Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego	Komórka urzędu gminy właściwa w sprawach zarządzania kryzysowego	Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego (mogą być utworzone, nie ma obowiązku ustawowego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.gov.pl/web/rcb/obieg-informacji-i-rola-rcb-w-systemie-zarzadzania-kryzysowego> [07.10.2024].

Jako podłoże sytuacji kryzysowych można wskazać przyczyny:

- naturalne (wiatr, pożary, obfite deszcze, susza, śnieżyce, trzęsienia ziemi),
- cywilizacyjno-gospodarcze (choroby zakaźne, katastrofy, skażenia, zanieczyszczenia, zanieczyszczenia środowiska),
- społeczno-polityczne (blokady dróg, działania wojenne, masowe migracje, imprezy masowe, terroryzm).

Aby zapobiec lub zminimalizować ryzyko sytuacji kryzysowej, kluczowa jest nauka odpowiedniej reakcji na nią. Dlatego istotne jest podejście oparte na czterech etapach: zapobieganiu, przygotowaniu, reagowaniu i odbudowie.

Zapobieganie odbywa się przed wystąpieniem zagrożenia lub kryzysu i ma na celu eliminację lub redukcję prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia. Do głównych elementów zaliczane są:

- dokonanie analizy i oceny wszystkich możliwych zagrożeń jakie mogą wystąpić na administrowanym terenie,
- skatalogowanie, ocena i zapewnienie należytej ochrony wszystkich elementów infrastruktury krytycznej,
- sprawowanie właściwego nadzoru nad stanem technicznym obiektów, budynków, systemów i urządzeń, służących zapewnieniu bezpieczeństwa ludności,
- planowanie działań zapobiegawczych w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom.

Faza przygotowania również realizowana jest przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej i jest to zbiór zaplanowanych przedsięwzięć mających na celu skuteczne przeciwdziałanie zagrożeniom poprzez przygotowanie organów zarządzających i elementów wykonawczych do sprawnego działania podczas wystąpienia kryzysu. Przygotowanie obejmuje również zapewnienie niezbędnych środków i zasobów dla wyposażenia Centrum Zarządzania Kryzysowego w system łączności kryzysowej, system alarmowania oraz określenie i zabezpieczenie potrzeb materiałowych, technicznych i finansowych, niezbędnych do realizacji założonych zadań:

- opracowanie i aktualizacja planów reagowania kryzysowego,
- przygotowanie zasad obiegu informacji w ramach całego systemu zarządzania kryzysowego oraz pomiędzy jednostkami organizacyjnymi zaplanowanymi do udziału w pracach zespołu zarządzania kryzysowego,
- monitorowanie i kontrola wyposażenia oraz organizacji Centrum Zarządzania Kryzysowego.

W fazie reagowania podejmowane są działania w celu ograniczenia zniszczeń i strat oraz jak najszybszego przejęcia kontroli nad zaistniałą sytuacją kryzysową, poprzez zorganizowane działania. Trzeba dodać, że to charakter zdarzenia, jego rozmiar i uwarunkowania determinują zakres podejmowanych działań. Reagowanie polega na wnikliwym przeanalizowaniu zaistniałego zdarzenia, opracowaniu wariantów możliwych rozwiązań, podejmowaniu właściwych decyzji i koordynowaniu prac.

Ostatnia faza zarządzania kryzysowego to faza odbudowy, która polega na przywróceniu warunków sprzed wystąpienia sytuacji kryzysowej. Należy dokładnie zbadać przyczyny, które doprowadziły do powstania danej sytuacji, a podejmowane działania powinny skupić się nie tylko na usuwaniu skutków, lecz przede wszystkim na eliminacji przyczyn, które przyczyniły się do zaistnienia kryzysu. Jest to kluczowy element, który należy uwzględnić.

Fazy te powiązane są ze sobą zależnością, gdzie każda z nich przechodzi w kolejną. Gdy zdarza się katastrofa to faza przygotowania przechodzi w fazę reagowania. Kolejno po katastrofie, faza reagowania przekształca się w fazę

odbudowy. Często już w fazie reagowania podejmowane są działania zarezerwowane dla fazy odbudowy. Z kolei odbudowa uruchamia zapobieganie, co ma na celu zapobieżenie katastrofie lub ograniczenie prawdopodobieństwa jej wystąpienia w przyszłości.

Aktywność w sferze zarządzania kryzysowego podejmują różne organy. W polskim systemie arcyważną rolę pełni organ zarządzający⁸. Podejmuje on decyzje, co pociąga za sobą odpowiedzialność za podjęte działania. W skład organu zarządzającego wchodzi Rada Ministrów, minister działu administracji, wojewoda, starosta oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta jako organy decyzyjne. Organy opiniotwórczo-doradcze, jako komponenty organu zarządzającego, to rządowy zespół zarządzania kryzysowego, zespół funkcjonujący przy ministrze działu administracji, wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego, powiatowy zespół zarządzania kryzysowego oraz gminny zespół zarządzania kryzysowego.

System zarządzania kryzysowego jest tak skonstruowany, że wojewoda wykonuje kontrolę nad organami i jednostkami organizacyjnymi administracji rządowej i samorządowej, a także siłami i środkami asygnowanymi do jego dyspozycji, do realizacji zadań na obszarze województwa, w tym również pododdziały i oddziały sił zbrojnych. Zarządzanie operacjami ratunkowymi na miejscu zagrożenia lub incydentu jest prowadzone przez przedstawiciela właściwej służby, straży lub inspekcji. W przypadku sytuacji o złożonym charakterze lub problemów dotyczących kompetencji, decyzje dotyczące zarządzania działaniami podejmuje wojewoda. Procedury działania organów administracji rządowej i samorządowej podczas kryzysowych sytuacji tworzą swoisty cykl decyzyjny, obejmujący:

- fazy decyzyjne,
- etapy i czynności związane z gromadzeniem, przetwarzaniem i wykorzystaniem zdobytych informacji.

Następstwem tej metodyki powinno być podjęcie decyzji, wypracowanie zamiaru, opracowanie planu zarządzania kryzysowego oraz zadań dla podmiotów wykonawczych znajdujących się w dyspozycji danego organu administracji⁹.

Przedmiotem systemu ratowniczego gmin, powiatów, województw oraz państwa jest przeciwdziałanie wszystkim kategoriom zagrożeń kryzysowych przy pomocy dostępnych sił i środków, na podstawie przyjętej struktury organizacyjnej, w ramach obowiązującego prawa. Bardzo ważna rola leży po stronie straży, służb oraz inspekcji. Organy zarządzające posiadają odpowiednie narzędzia do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, którymi są między innymi Państwowa Straż Pożarna, służby medyczne i policja.

Zarządzanie kryzysowe musi posiadać Plany Zarządzania Kryzysowego, jako podstawowe dokumenty planistyczne, wspomagające kierowanie gminą, powiatem, województwem lub państwem podczas wystąpienia stanu kryzysowego. Ich

⁸ M. Żmigrodzki, *Zarządzanie kryzysowe w państwie*, WSIZiA, Warszawa 2012, s. 59.

⁹ G. Pietrek, *Poziomy, struktura i zadania systemu zarządzania kryzysowego administracji rządowej*, Zeszyty Naukowe WSOWL nr 3 z 2011.

cykl planowania realizują odpowiednie organy administracji publicznej oraz podmioty przewidywane do realizacji przedsięwzięć określonych w planach, w dotyczącym ich zakresie. W składzie planów znajdują się takie dokumenty jak plan główny, zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych oraz załączniki funkcjonalne planu głównego. Planowanie kryzysowe powinno mieć okres ważności nie dłuższy niż dwa lata, a plany zarządzania kryzysowego należy aktualizować co roku. Mają one służyć jako wzór działania i struktury organizacji w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej, która jest rozumiana jako narastające zagrożenie powodujące zakłócenie normalnego funkcjonowania oraz podstawowych cech gminy, powiatu, województwa i państwa. Te plany umożliwiają również wykonywanie obowiązków wynikających z ustaw oraz zarządzeń dotyczących ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Sprawność systemu zarządzania kryzysowego zdeterminowana jest właściwą wymianą informacji pomiędzy poszczególnymi ośrodkami decyzyjnymi. Można być zdania, że to czynnik krytyczny, odpowiedzialny za szybkie i bezpieczne przekazywanie komunikatów pomiędzy poszczególnymi poziomami podziału administracyjnego kraju, a jednocześnie priorytetowe zadanie konstruujące niezwłoczną i efektywną łączność. Omówione działanie, w konsekwencji, powinno doprowadzić do stworzenia monolitycznego i zunifikowanego systemu.

Sprawne zrealizowanie obranych kierunków działania, w ideologii zarządzania, definiuje bezspornie, że muszą być pokonane trudności w przepływie informacji pomiędzy poszczególnymi stopniami zarządzania. Analogiczna filozofia powinna przyświecać zarządzaniu w sytuacji kryzysowej, gdzie aktywna wymiana informacji pomiędzy centrami zarządzania kryzysowego na poziomie gminy, starostwa i województwa powinna mieć na celu opanowanie sytuacji kryzysowej i zapobieżenie jej rozprzestrzeniania się.

Można zatem skonstatować, że krytycznym czynnikiem sukcesu w zintegrowanym systemie zarządzania kryzysowego jest zapewnienie szybkiego i bezpiecznego przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi elementami systemu. Podsumowując należy postawić tezę, że sprawny przepływ odpowiednich informacji między organami i strukturami odpowiedzialnymi w Polsce za zarządzanie kryzysowe ma służyć przede wszystkim ograniczeniu sytuacji kryzysowych.

Wymaga zauważenia, że zadania administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych są realizowane zgodnie z podstawowymi zasadami zarządzania kryzysowego¹⁰. Do reguł tych należą:

- zasada prymatu układu terytorialnego, uznająca układ terytorialny państwa jako podstawową konstrukcję tego modelu,

---

¹⁰ J. Gryz, W. Kitler, *System reagowania kryzysowego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 203.

- jednoosobowe kierownictwo zakłada podejmowanie decyzji i odpowiedzialność przez premiera, ministra, wojewodę, starostę, prezydenta, burmistrza i wójta,
- zasada odpowiedzialności organów władzy publicznej w zakresie podejmowania decyzji w sytuacjach kryzysowych,
- zasada zespolenia przyznaje organom władz administracyjnych ogólnej kompetencji gwarantujących wywiązanie się z nałożonych na nie odpowiedzialności,
- zasada kategoryzacji zagrożeń polega na podziale zagrożeń na grupy, według rodzaju i rozmiaru, a także przyporządkowaniu im określonych rozwiązań prawnych, organizacyjnych i finansowych,
- zasada powszechności opisuje organizację zarządzania kryzysowego przez organy administracji publicznej we współpracy z instytucjami i organizacjami specjalistycznymi oraz społeczeństwem.

7.4. Praktyczne aspekty zarządzania kryzysowego

W Polsce panuje przekonanie, że trąby powietrzne to zjawisko nowe. W większości „polskie tornada” są niegroźne, a czasem ledwo zauważalne, ale zdarzają się także takie, które powodują wielkie zniszczenia i odbierają życie. Katastrofalne i tragiczne w skutkach nawałnice przeszły przez Polskę 11 i 12 sierpnia 2017 roku. Na Pomorzu burza typu bow echo o długości 300 km, z wiatrem dochodzącym do 150 km/h, spowodowała śmierć osób oraz spustoszyła lasy i domostwa. Najtragiczniejsze zdarzenie miało miejsce w Suszku, gdzie zginęły przebywające na obozie harcerskim dwie dziewczynki. Poniesione straty materialne w domostwach, zabudowaniach gospodarczych i mieniu komunalnym oszacowano na około 30 mln złotych. Nawałnica uszczupliła pomorskie lasy o 36 mln drzew porastających teren o powierzchni blisko 10 tyś. hektarów. Łącznie, na działania związane z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych, gminy Pomorskiego w latach 2017-2022 otrzymały z budżetu państwa ponad 127 mln złotych¹¹. Po burzy, w ramach zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną Wojewoda przekazał gminom około 22 mln złotych, a pomocą objęto ponad 8 tys. osób. Samorządy na remonty i przywrócenie stanu sprzed nawałnicy ponad 300 km dróg, zniszczonej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz budynków użyteczności publicznej, a także refundację poniesionych kosztów na organizację akcji ratowniczych otrzymały ponad 98 mln złotych. W kolejnych latach w ramach dotacji celowej z budżetu państwa na usuwanie skutków zdarzeń noszących znamiona klęski żywiołowej przekazano kolejnych 7 mln złotych.

Najwyższa Izba Kontroli w informacji o wynikach kontroli dotyczącej *Ochrony ludności w ramach zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej*

---

¹¹ <https://www.gdansk.uw.gov.pl/6051-piata-rocznica-tragicznej-nawalnicy-na-pomorzu> [20.04.2023].

KPB.430.009.2017 nr ewid. 147/2018/P/17/039/KPB¹² oceniła między innymi działania jednostek szczebla rządowego i samorządowego w związku z wystąpieniem nawałnicy w dniach 11/12 sierpnia 2017 roku. Do najważniejszych nieprawidłowości zaliczono kwestie komunikacji, polegające na nieskutecznym systemie informowania o zagrożeniach, problemach z zapewnieniem sprawnej łączności w trakcie prowadzenia działań ratowniczych i braku ogólnopolskiego systemu łączności struktur zarządzania kryzysowego. Ponadto raporty sytuacyjne były niekompletne i nie zawierały analiz i prognoz rozwoju sytuacji, a informacje z województw dotkniętych skutkami nawałnicy były przekazywane do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z nieuzasadnioną zwłoką. Kontrolerzy zwrócili także uwagę na opóźnienia w zwołaniu posiedzeń zespołów zarządzania kryzysowego, niewzmocnieniu służby dyżurnej Wojewódzkich Centrów Zarządzania Kryzysowego, zwlekaniu we wnioskowaniu o wsparcie Sił Zbrojnych RP, brak porozumień dotyczących pozyskiwania sprzętu czy utrudnienia w lokalizacji miejsc wypoczynku organizowanego okazjonalnie dla dzieci i młodzieży.

W wystąpieniu pokontrolnym LWR.410.012.04.2017 P/17/039 Najwyższa Izba Kontroli oceniła, że na terenie powiatu chojnickiego w okresie objętym kontrolą nie funkcjonował skuteczny system ochrony ludności. Obowiązujące rozwiązania prawno-organizacyjne nie zapewniały skutecznego działania w sytuacji kryzysowej, tj. w czasie nawałnicy, która miała miejsce w nocy z 11 na 12 sierpnia 2017 roku. Kontrolerzy stwierdzili, iż w zaistniałej sytuacji kryzysowej Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego faktycznie nie funkcjonowało, prac nie podjął również Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, a mimo problemów z łącznością telefoniczną nie skorzystano z łączności radiowej. Na terenie powiatu chojnickiego zawiódł również system ostrzegania o zagrożeniu. Na podstawie ocen i uwag wynikających z kontroli wnoszono o:

- wydanie aktualnych zaleceń do gminnych planów zarządzania kryzysowego,
- dostosowanie Powiatowego Planu Zarządzania Kryzysowego do wymogów wynikających z przepisów ustawowych i zaleceń Wojewody Pomorskiego,
- rzetelne dokumentowanie podjętych działań dotyczących powstałych zagrożeń i bieżącej realizacji działań Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego,
- usprawnienie przebiegu procesów decyzyjnych realizowanych w przypadku powstałych zagrożeń oraz przestrzeganie przyjętych w tym zakresie procedur,
- zapewnienie całodobowego przepływu informacji związanych z zarządzaniem kryzysowym,

---

¹² <https://www.nik.gov.pl> [20.04.2023].

- prawidłowe ustalenie składu Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego i podjęcie działań w celu pełniej realizacji przypisanych mu zadań ustawowych.

W wyniku przeprowadzonej kontroli skierowano również do Wojewody Pomorskiego wystąpienie pokontrolne LLO.410.010.04.2017 P/17/039. NIK negatywnie oceniła działania Wojewody w związku z tragiczną w skutkach nawałnicą. Przewidziany w Wojewódzkim Planie Zarządzania Kryzysowego system informowania Wojewody o sytuacjach kryzysowych, ograniczający się jedynie do wysłania SMS-a, okazał się całkowicie nieskuteczny. Już 11 sierpnia 2017 roku Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego wygenerowało raporty informujące o intensywnych zjawiskach pogodowych stanowiących zagrożenie stopnia 2, jednak informacje w ogóle nie były przekazane Wojewodzie. Opisane okoliczności spowodowały opóźnioną reakcję w zwołaniu Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, który został zwołany dopiero o godz. 8.00 w dniu 12 sierpnia 2017 roku. W obszarze zarządzania kryzysowego NIK negatywnie ocenił niewydawanie przez Wojewodę zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego w terminach zapewniających ich systematyczną aktualizację co dwa lata, niedokonanie aktualizacji wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego oraz że nie uzgodniono go ze wszystkimi podmiotami z siatki bezpieczeństwa. Na tej podstawie wyspecyfikowano zalecenia:

- zapewnienie skutecznego reagowania w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych lub wzrostu ryzyka wystąpienia zagrożenia,
- zagwarantowanie niezawodnego i skutecznego systemu powiadamiania właściwych podmiotów o zagrożeniach,
- zapewnienie przekazywania przez Biuro Meteorologicznych Prognoz Morskich w Gdyni komunikatów meteorologicznych do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego,
- wydawanie starostom zaleceń do Powiatowych Planów Zarządzania Kryzysowego w ustawowych terminach,
- przestrzeganie systematycznej aktualizacji Wojewódzkiego Planu Zarządzania Kryzysowego,
- uzgadnianie planu ze wszystkimi podmiotami z siatki bezpieczeństwa,
- opiniowanie planu przez Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego,
- zatwierdzanie powiatowych planów zarządzania kryzysowego zgodnie z ustawą.

Wynikiem przeprowadzonej kontroli, a przede wszystkim wnioskami z działań podczas tragicznej w skutkach nawałnicy, było rozbudowanie funkcjonującego w Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim systemu BlueAlert. System jest skierowany do osób funkcyjnych administracji publicznej w formie wiadomości SMS, wiadomości e-mail lub połączenia głosowego z wygenerowanym komunikatem głosowym z jednoczesnym potwierdzeniem odczytania. Zastąpiono przestarzały system ostrzegania i alarmowania systemem umożliwiającym generowanie komu-

nikatów głosowych, zakupiono zestawy łączności w systemie satelitarnym uniezależniając łączność od operatorów telefonii komórkowej, zakupiono centrale alarmowe oraz stacje nasłuchu do systemu ostrzegania i alarmowania, a także zakupiono i zainstalowano nowe radiotelefony bazowe. Rozbudowano Regionalny System Ostrzegania, a aplikacja na telefon komórkowy wzbogacona została o poradniki postępowania w sytuacjach kryzysowych. Ponadto wprowadzono obowiązek rejestrowania pobytu zorganizowanych grup dzieci i młodzieży na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej z podaniem miejsca pobytu, okresu i danych kontaktowych, a także uruchomiono program systemu ostrzegania Alert RCB, pozwalający na przekazywanie alarmowego SMA-a do wszystkich osób znajdujących się w zagrożonej strefie¹³.

7.5. Zakończenie

W otaczającej nas rzeczywistości dają znać o sobie nowe zagrożenia, które prowadzą do rozwoju niebezpieczeństw z zakresu zarządzania kryzysowego. Zmieniające się otoczenie i klimat, styl życia, postęp cywilizacyjny i techniczny powodują konieczność kompetentnego przygotowania struktur państwa do zabezpieczenia bezpieczeństwa wszystkim obywatelom. Musimy mieć na uwadze, że nie zawsze jesteśmy w stanie zapobiec występowaniu sytuacji kryzysowej, jednakże poprzez odpowiednie przygotowanie, planowe zawiadywanie administrowanym terenem oraz szybkie przekazywanie informacji możemy dążyć do umniejszenia skutków potencjalnych zagrożeń. Podejmowanie działań mających na celu zmniejszenie ryzyka związanego z potencjalnymi zagrożeniami oraz opracowanie skutecznych mechanizmów kontroli nad nimi, poprzez planowane akcje, prowadzi do zapewnienia bezpieczeństwa ludzi, mienia i środowiska.

Obecne przepisy odnoszące się do zarządzania kryzysowego nie umożliwiają pełnego uwzględnienia kwestii związanych z zarządzaniem ryzykiem w planach zarządzania kryzysowego. W związku z tym konieczne jest opracowanie planów zarządzania ryzykiem na poziomie krajowym lub odpowiednio niższym, określenie podmiotów odpowiedzialnych za ich przygotowanie, zakresu merytorycznego tych planów oraz ustalenie cyklu ich opracowywania.

Szerokie pojmowanie bezpieczeństwa stwarza konieczność skorelowania działań w zakresie zarządzania kryzysowego na różnych szczeblach zarządzania, poprzez włączenie do aktywnych działań społeczności lokalnych, na rzecz udziału w podejmowanych kosztownych i uciążliwych decyzjach, które dają szanse na eliminację zagrożeń w przyszłości.

Stale powinno się kłaść nacisk na ciągłe doskonalenie organizacji systemu zarządzania kryzysowego w myśl zasady planuj, wykonaj, sprawdź i działaj. Od sprawności jego funkcjonowania zależy bezpieczeństwo obywateli oraz szybkie reagowanie na zagrożenie i zminimalizowanie jego skutków.

---

¹³ <https://www.gdansk.uw.gov.pl/6051-piata-rocznica-tragicznej-nawalnicy-na-pomorzu> [20.04.2023].

Bibliografia

- [1] Gryz J., Kitler W., *System reagowania kryzysowego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
- [2] <https://www.gdansk.uw.gov.pl/6051-piata-rocznica-tragicznej-nawalnicy-na-pomorz>
- [3] <https://www.nik.gov.pl>
- [4] <https://www.gov.pl/web/rcb/obieg-informacji-i-rola-rcb-w-systemie-zarzadzania-kryzysowego>
- [5] Kąkol U., Kisilowski M., Kunikowski G., Ukłańska A., *Diagnoza planowania cywilnego w procesie przygotowań obronnych*, [w:] *Współczesne koncepcje zarządzania publicznego*, pod red. nauk. M. Ćwiklicki, M. Jabłoński, S. Mazur, Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej, Kraków 2016.
- [6] Kitler W., *Zarządzanie kryzysowe jako element zarządzania bezpieczeństwem narodowym*, [w:] *System reagowania kryzysowego*, pod red. nauk. J. Gryz, w. Kitler, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2001.
- [7] Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 (Dz.U. z 1997 r., nr 483 z późn. zm.).
- [8] Kurkiewicz A., *Zarządzanie sytuacjami kryzysowymi w polskim systemie prawnym*, [w:] *Zarządzanie kryzysowe w Polsce*, pod red. nauk. M. Jabłonowski, L. Smolak, Akademia Humanistyczna w Pułtusku, Pułtusk 2007.
- [9] Pietrek G., *Poziomy, struktura i zadania systemu zarządzania kryzysowego administracji rządowej*, Zeszyty Naukowe WSOWL nr 3 z 2011.
- [10] Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, (Dz.U. z 2007 r., Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).
- [11] Żmigrodzki M., *Zarządzanie kryzysowe w państwie*, WSIZiA, Warszawa 2012.

CRISIS MANAGEMENT SYSTEM IN THE PERSPECTIVE OF THE 2017 STORM

The aim of this article is to discuss the basic concepts related to the system of national security, as well as to indicate the place and role of crisis management as a component of the broader governance in the public sphere. The article characterizes the important elements of crisis management along with the presentation of its individual stages, and also defines the causes of crisis situations. The structure of crisis management in the government administration and at the local government level is also presented. We also analysed the results of the investigation of the crisis management bodies in connection with the storm that occurred on the night of 11-12 August 2017. The basis for consideration was the reports of the Supreme Audit Office from the audit covering the issues of civil protection and civil defence.

Keywords: national security system, security, crisis management, storm.

ZAKOŃCZENIE

Dziesiąta, jubileuszowa monografia pt. *Tempo bezpieczeństwa*, wydana przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Rzeszowskiej, jest recenzowaną pozycją naukową, stanowiącą wieloaspektowe opracowanie podejmujące kluczowe zagadnienia współczesnego bezpieczeństwa. Publikacja gromadzi artykuły, które wpisują się w aktualne dyskusje o bezpieczeństwie w jego różnorodnych wymiarach, analizując zarówno kwestie technologiczne, społeczne, prawne, jak i historyczne.

Podobnie jak przy poprzednich częściach prezentowanej serii oraz uwzględniając systematycznie powiększające się grono sympatyków naszych publikacji formuła otwartego dostępu, zapewniając tym samym możliwość dalszej propagacji tego wydawnictwa naukowego.

Przedłożona monografia stanowi wyjątkowe osiągnięcie dzięki staraniom redaktorów naukowych, którzy włożyli znaczący wysiłek w dobór tematyki artykułów. Pomimo różnorodności prezentowanych zagadnień, udało im się stworzyć spójną i zwartą publikację, która w pełni odpowiada potrzebom współczesnego dyskursu dotyczącego szeroko pojętego bezpieczeństwa. Kluczowym elementem pracy było podzielenie monografii na sześć trafnie obranych części tematycznych, co pozwoliło na uporządkowanie omawianych kwestii i nadanie publikacji klarownej struktury. Redaktorzy zwrócili szczególną uwagę na wysublimowane treści zawarte w poszczególnych artykułach, które ukazują bezpieczeństwo z różnych perspektyw – od technologicznych i społecznych po prawne i organizacyjne. Dzięki temu czytelnik ma okazję do wieloaspektowej refleksji nad aktualnymi wyzwaniami oraz kierunkami rozwoju w zarządzaniu bezpieczeństwem.

Tytuł monografii znajduje swoje pełne odzwierciedlenie w dynamice i tempie narracji, które redaktorom udało się utrzymać w całej publikacji. Przyjęta forma pozwala nie tylko na diagnozę współczesnych zagrożeń, lecz także na wskazanie praktycznych kierunków zarządzania nimi, co czyni monografię ważnym wkładem w rozwój nauk o bezpieczeństwie. Wysiłek redaktorów naukowych i ich umiejętność harmonijnego połączenia różnorodnych tematów zaowocowały dziełem, które inspiruje zarówno naukowców, jak i praktyków do dalszego pogłębiania wiedzy i działań w tej dziedzinie.

Monografia wyróżnia się interdyscyplinarnym podejściem do tematyki bezpieczeństwa. Przedstawiono w niej nowoczesne technologie wspierające różne obszary ochrony, z uwzględnieniem innowacyjnych rozwiązań w zakresie infrastruktury krytycznej, systemów nadzoru i bezpieczeństwa energetycznego. Szczególny nacisk położono na wyzwania wynikające z transformacji energetycznej oraz dążenia do zrównoważonego rozwoju, które wpływają na bezpieczeństwo narodowe i globalne.

W części poświęconej przemianom społecznym autorzy analizują, w jaki sposób współczesne wyzwania, takie jak migracje, polaryzacja społeczna czy zmiany demograficzne, redefiniują pojęcie bezpieczeństwa społecznego. Rozważano także relacje między porządkiem prawnym a bezpieczeństwem, wskazując na istotę stabilnych ram prawnych w przeciwdziałaniu zagrożeniom. W ujęciu historycznym monografia rzuca światło na ewolucję polskiej polityki bezpieczeństwa, podkreślając jej ciągłość i dostosowanie do zmieniających się uwarunkowań geopolitycznych. Część ta stanowi cenne źródło wiedzy o kontekście współczesnych strategii bezpieczeństwa państwa.

Osobne miejsce w opracowaniu zajmuje zarządzanie kryzysowe jako nieodzowny element bezpieczeństwa państwa. Tym bardziej należy wyartykułować, przedstawione w prezentowanej monografii, innowacyjne ujęcie skutecznych modeli zarządzania sytuacjami kryzysowymi, w tym ich aspekt organizacyjny, techniczny i społeczny, co jest szczególnie istotne w obliczu wzrastającej liczby zagrożeń o charakterze hybrydowym.

Prezentowana monografia stanowi interdyscyplinarne opracowanie ukazujące różnorodne aspekty bezpieczeństwa w dobie współczesnych zagrożeń. Autorzy, wnikliwie analizując dynamicznie zmieniające się wyzwania, przedstawili szerokie spektrum perspektyw, które obejmują zarówno diagnozę pojawiających się zagrożeń, jak i propozycje działań naprawczych oraz prewencyjnych.

Skrupulatność badawcza i naukowa dociekliwość autorów pozwoliły na rzetelną ocenę aktualnej sytuacji w obszarze bezpieczeństwa, uwzględniając takie zagadnienia, jak wpływ postępu technologicznego, przemiany w relacjach społecznych czy ewolucję zagrożeń o charakterze lokalnym i globalnym. Każdy artykuł w monografii stanowi cenne źródło refleksji nad funkcjonowaniem systemów bezpieczeństwa, a także narzędzie wspierające ich udoskonalanie.

Osiągniętym celem publikacji jest odkrywanie nowych perspektyw postrzegania funkcji bezpieczeństwa. Redaktorzy naukowi mają nadzieję, że niniejsza monografia stanie się punktem wyjścia dla kolejnych badań, inspirując zarówno naukowców, jak i praktyków do rozwijania oraz wzbogacania dyskursu na temat bezpieczeństwa w kontekście współczesnych wyzwań. Monografia potwierdza, że analiza i rozwiązania oparte na solidnych podstawach naukowych mogą skutecznie odpowiadać na zmieniające się potrzeby i zagrożenia.

Monografia *Tempo bezpieczeństwa* to wartościowe źródło wiedzy dla naukowców, praktyków i studentów zainteresowanych tematyką bezpieczeństwa. Kompleksowość podejścia oraz aktualność poruszanych zagadnień czynią z niej istotny wkład w rozwój badań nad bezpieczeństwem w Polsce i na świecie.

*Hanna Sommer
Tomasz Kostecki
Jacek Fabisiak
Grzegorz Zakrzewski*

CONCLUSION

The tenth-anniversary monograph entitled “The pace of security”, published by the Publishing House of the Rzeszów University of Technology, is a peer-reviewed scientific work, which is a multi-faceted study dealing with key issues of contemporary security. The publication collects articles that are part of current discussions on security in its various dimensions, analyzing both technological, social, legal and historical issues.

As with the previous parts of the presented series, and taking into account the systematically growing circle of supporters of our publications, an open access formula ensures the possibility of further promotion of this scientific publication.

The submitted monograph is an unique achievement thanks to the efforts of scientific editors who put significant effort into selecting the topics of the articles. Despite the diversity of the issues presented, they managed to create a coherent and compact publication that fully meets the needs of the contemporary discourse on broadly understood security. A key element of the work was dividing the monograph into six aptly selected thematic parts, made it possible to organize the issues discussed and give the publication a clear structure. The editors paid particular attention to the sublime content included in individual articles that show security from various perspectives – from technological and social to legal and organizational. This provides the reader with a multifaceted reflection on current challenges and developments in security management.

The title of the monograph is fully reflected in the dynamics and pace of the narrative, which the editors managed to maintain throughout the publication. The adopted form allows not only to diagnose contemporary threats, but also to indicate practical directions for their management, which makes the monograph an important contribution to the development of security sciences. The efforts of the scientific editors and their ability to harmoniously combine various topics have resulted in a work that inspires both scientists and practitioners to further deepening of knowledge and activities in this field.

The monograph is distinguished by its interdisciplinary approach to the topic of security. It presents modern technologies supporting various areas of security, with innovative solutions for critical infrastructure, supervision systems and energy security. Particular emphasis is placed on the challenges arising from the energy transformation and the pursuit of sustainable development, which affect national and global security.

In the part devoted to social changes, the authors analyze how contemporary challenges, such as migration, social polarization and demographic changes, redefine the concept of social security. The relationship between the legal order and

security was also considered, pointing to the importance of a stable legal framework in counteracting threats.

Historically, the monograph sheds light on the evolution of Polish security policy, emphasizing its continuity and adaptation to changing geopolitical conditions. This part is a valuable source of knowledge about the context of contemporary state security strategies.

A separate place in the study is given to crisis management as an indispensable element of state security. All the more reason to articulate, presented in the presented monograph, an innovative approach to effective models of crisis management, including their organizational, technical and social aspects, which is particularly important in the face of the increasing number of hybrid threats. The presented monograph is an interdisciplinary study showing various aspects of security in the era of modern threats. The authors, carefully analysing the dynamically changing challenges, presented a wide range of perspectives that include both the diagnosis of emerging threats and proposals for corrective and preventive actions.

The research meticulousness and scientific inquisitiveness of the authors made it possible to reliably assess the current situation in the area of security, taking into account such issues as the impact of technological progress, changes in social relations or the evolution of local and global threats. Each article in the monograph is a valuable source of reflection on the functioning of security systems, as well as a tool to support their improvement.

The achieved goal of the publication is to discover new perspectives on the perception of security function. The scientific editors hope that this monograph will become a starting point for further research, inspiring both scientists and practitioners to develop and enrich the security discourse in the context of contemporary challenges. The monograph confirms that analysis and solutions based on a solid scientific basis can effectively respond to changing needs and threats.

The Pace of Security monograph is a valuable source of knowledge for scientists, practitioners and students interested in security issues. The comprehensiveness of the approach and the topicality of the issues discussed make it an important contribution to the development of security research in Poland and around the world.

*Hanna Sommer
Tomasz Kostecki
Jacek Fabisiak
Grzegorz Zakrzewski*

NOTY O AUTORACH

Jerzy Będziński – Prof. dr hab., jest absolwentem Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej (obecnie Akademii Marynarki Wojennej) w Gdyni. Od 2013 r. jest profesorem tytularnym. Obecnie jest profesorem zwyczajnym na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich w Akademii Marynarki Wojennej. Opublikował kilka monografii oraz ponad dwieście artykułów naukowych w periodykach krajowych i zagranicznych, wypromował kilkunastu doktorów oraz recenzował kilkanaście prac doktorskich i habilitacyjnych. Obszar jego zainteresowań: sytuacja polityczno-militarna na Bałtyku, zimna wojna na Bałtyku, bezpieczeństwo morskie państwa oraz bezpieczeństwo międzynarodowe XX i XXI wieku.

Adam Czarnecki – doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie historia – specjalista w zakresie historii gospodarczej Polski i stosunków międzynarodowych. Dorobek naukowy obejmuje kilkanaście publikacji naukowych w tym artykuły w recenzowanych czasopismach naukowych i rozdziały monografii, a także kilkanaście wystąpień i odczytów na międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach naukowych. Interdyscyplinarny dorobek naukowy obejmuje obszar nauk społecznych i humanistycznych w tym dziedzinę nauk o bezpieczeństwie. Laureat Narody Naukowej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich im. Z. Pustuły na najlepszą pracę doktorską z zakresu historii gospodarczej.

Sławomir Stanisław Dębski – doktor nauk o polityce i administracji. Wykładowca w Akademii Nauk Stosowanych w Grudziądzu. Absolwent: Uniwersytetu Warszawskiego – doktorat Nauki o polityce i administracji; Uniwersytetu Gdańskiego – studia magisterskie w zakresie polityki publicznej i Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej w Gdańsku – studia magisterskie z pedagogiki, absolwent Licencjat Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Absolwent kilku studiów podyplomowych, w tym zarządzanie. Autor lub współautor 75 opracowań naukowych, w tym m.in.: 73 wydań książkowych, monografii naukowych, wydań skryptowych oraz opracowań cyfrowych i ponad 60 artykułów naukowych, rozdziałów w monografiach polskich i międzynarodowych. Badacz w zakresie nauk społecznych, humanistycznych, ścisłych oraz przyrodniczych, medycznych i o zdrowiu. Inicjator i współorganizator ponad 100 seminariów, konferencji krajowych oraz międzynarodowych. Promotor 300 prac dyplomowych. Członek i założyciel kilku Rad Naukowych i Towarzystw Naukowych w Polsce oraz za granicą, inicjator, członek i założyciel kilku redakcji czasopism naukowych, a także aktywny działacz społeczny. Posiadacz wielu certyfikatów i uprawnień.

Jacek Fabisiak – dr hab. inż. profesor Akademii Marynarki Wojennej. Absolwent Wydziału Chemii i Fizyki Technicznej Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie. W roku 2007 uzyskał stopień naukowy doktora nauk chemicznych, a w 2019 roku stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauki o bezpieczeństwie. Specjalizuje się w obszarze bezpieczeństwa ekologicznego, w szczególności środowiska morskiego. Główne jego zainteresowania badawcze ukierunkowane są na substancje toksyczne i niebezpieczne w środowisku morskim, w szczególności zatopioną broń chemiczną i konwencjonalną, skażenie promieniotwórcze i ochronę radiologiczną, ochronę przed skażeniami bojowymi środkami trującymi oraz broń masowego rażenia. W ramach działalności naukowej dotychczas uczestniczył w ponad 20 projektach badawczych i badawczo-rozwojowych, zarówno krajowych jak i międzynarodowych, pełniąc w kilku funkcje kierownika. Jest autorem lub współautorem ponad 50 artykułów naukowych, z których kilkanaście opublikowano w renomowanych czasopiśmie zagranicznych. Jest także autorem lub współautorem kilku monografii naukowych, a także szeregu ekspertyz naukowych. Jest członkiem wielu grup roboczych i eksperckich krajowych i międzynarodowych, głównie rozwiązujących problemy zagrożeń środowiska morskiego.

Tomasz Kostecki – kmdr por. dr, prodziekan ds. kształcenia i studenckich na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich, Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. Absolwent Wojskowej Akademii Technicznej. Ukończył również studia podyplomowe na Politechnice Gdańskiej na kierunku prawno-menedżerskim oraz na Akademii Obrony Narodowej z zakresu bezpieczeństwa państwa. Stopień naukowy doktora uzyskał na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich, Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. Jest autorem licznych publikacji z obszaru zarządzania kryzysowego oraz autorem unikalnego komputerowego symulatora elektronicznych systemów bezpieczeństwa, który od 2023 roku funkcjonuje w Akademii Marynarki Wojennej. Główny obszar zainteresowań to nauki o bezpieczeństwie, zarządzanie kryzysowe, nowoczesne technologie w bezpieczeństwie oraz w energetyce odnawialnej.

Joanna Leska-Ślęzak – dr, politolog, adiunkt w Instytucie Politologii Uniwersytetu Gdańskiego. Autorka wielu publikacji dotyczących: przemian cywilizacyjnych, ruchów migracyjnych, Polonii holenderskiej, stosunków polsko-holenderskich w tym monografii Polacy w Holandii. Przeszłość i teraźniejszość, Toruń 2003.

Andrzej Makowski – prof. dr hab., absolwent Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej w Gdyni. Jeden z czołowych współczesnych polskich specjalistów z zakresu teorii wojny morskiej. Zajmuje się szczególnie strategią sił morskich oraz użyciem tych sił w świetle prawa międzynarodowego publicznego. Służbę rozpoczął na trałowcach w 9 Flotylli Obrony Wybrzeża, od stanowiska dowódcy działu okrę-

towego do dowódcy okrętu ORP „Jastrząb”. W 1980 roku ukończył studia drugiego stopnia w Akademii Marynarki Wojennej w Leningradzie i na tej uczelni w 1985 roku się doktoryzował. W 1986 roku rozpoczął pracę naukowo-dydaktyczną w Wyższej Szkole Marynarki Wojennej w Gdyni. W 1992 roku przeprowadził kolokwium habilitacyjne w Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. W 2001 roku uzyskał tytuł profesora. Kierował Instytutem Dowódczo-Sztabowym oraz Instytutem Nauk Społecznych Akademii Marynarki Wojennej. Obecnie jest profesorem zwyczajnym na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej.

Członek Komisji Prawa Morskiego Polskiej Akademii Nauk, Komisji Prawnej IMO przy Polskim Rejestrze Statków w Gdańsku, Komisji Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego przy Zarządzie Głównym Polskiego Czerwonego Krzyża, rad naukowych „Kwartalnika Bellona” oraz „Rocznika Bezpieczeństwa Morskiego”. W latach 2010–2012 był członkiem Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów Naukowych.

Jarosław Michalak – dr hab. w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Jest pracownikiem naukowym Katedry Bezpieczeństwa Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni zatrudnionym na stanowisku profesora uczelni. W 1992 ukończył studia wojskowe w Akademii Marynarki Wojennej. Po dwuletniej służbie na okrętach rozpoczął pracę naukową w Akademii Marynarki Wojennej. W 2006 uzyskał stopień naukowy doktora, a w roku 2019 stopień doktora habilitowanego. Od ponad 25 lat zajmuje się problematyką powojennej amunicji chemicznej zatopionej w Morzu Bałtyckim, instytucjami odpowiedzialnymi za reagowanie w sytuacjach kryzysowych, wsparciem ich procesów decyzyjnych, modelowaniem samego procesu podejmowania decyzji, a także problematyką obrony cywilnej i ochrony ludności. Jest konsultantem PSP w Gdyni ds. broni chemicznej zatopionej w Morzu Bałtyckim. Jest autorem i współautorem monografii, artykułów i książek popularno-naukowych, których problematyka ukierunkowana jest głównie na wyzwania jakie dla bezpieczeństwa morskiego państwa niesie zatopienie amunicji chemicznej oraz na ochronę ludności cywilnej w sytuacjach kryzysowych i zagrożeniach militarnych. Ponadto jest uczestnikiem międzynarodowych projektów badawczych poświęconych zatopionej amunicji chemicznej oraz krajowych projektów z zakresu bezpieczeństwa ludności.

Jakub Skowroński – magister prawa, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, w trakcie przygotowania rozprawy doktorskiej. Absolwent studiów podyplomowych z zakresu Prawa Zamówień Publicznych na Akademii Lipińskiego w Kielcach. Autor publikacji naukowych oraz prelegent na konferencjach naukowych z zakresu prawa karnego oraz bezpieczeństwa i przestępczości w obrocie gospodarczym i finansowym.

Hanna Sommer – doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii (socjologia organizacji i zarządzania). Stopień naukowy doktora uzyskany na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Ukończone studia podyplomowe w zakresie *Public relations w badaniach naukowych*. Pracownik naukowo-dydaktyczny na Wydziale Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej. Autorka około 100 artykułów naukowych, rozdziałów w monografiach oraz monografii opublikowanych w kraju i za granicą. Uczestniczka i prelegentka licznych konferencji ogólnopolskich, międzynarodowych, zagranicznych oraz kongresów i sympozjów naukowych. W kręgu zainteresowań naukowo-badawczych znajduje się socjologia organizacji i zarządzania, komunikacja społeczna, techniki negocjacyjne, Public Relations. Od kilkunastu lat specjalizuje się w szeroko rozumianym bezpieczeństwie. Kierunek badań naukowych to kultura bezpieczeństwa.

Robert Sudenis – doktor nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, stopień naukowy uzyskał w Federacji Akademii Wojskowych w Gdyni w roku 2022, adiunkt na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich, Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. Ukończył również studia podyplomowe w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie z zakresu kontroli w administracji publicznej. Uczestnik konferencji naukowych i szkoleniowych krajowych, międzynarodowych i zagranicznych. Autor kilku artykułów naukowych. W kręgu zainteresowań naukowo-badawczych znajduje się problematyka z obszaru nauk o bezpieczeństwie, szczególnie zarządzanie kryzysowe. Wielokrotnie odznaczony, między innymi Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Inspektor w stanie spoczynku, w latach 2017–2023 zajmował stanowisko Zastępcy Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku.

Jarosław Ślęzak – dr, prawnik (absolwent Wydziału Prawa i Administracji UG), politolog, wykładowca w PSW w Starogardzie Gdańskim, radca prawny. W polu jego zainteresowań badawczych znajdują się m.in. ruchy migracyjne, mniejszości narodowe i etniczne, polityka migracyjna, bezpieczeństwo socjalne imigrantów, prawa człowieka i ich ochrona, administracja i samorząd terytorialny. Jest autorem m.in. monografii: *Instytucjonalizacja życia migracyjnego w przestrzeni lokalnej Gdańska*, Toruń 2010 oraz wielu artykułów dotyczących osadnictwa i ruchów ludności.

Zbigniew Witaszek – doktor nauk ekonomicznych, wieloletni pracownik dydaktyczno-naukowy Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, Instytutu Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Pomorskiej w Słupsku, Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum a obecnie wykładowca Wydziału Nauk Społecznych Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa z siedzibą w Poznaniu. W pracy naukowej koncentruje się na problemach różnych dziedzin bezpieczeństwa m.in. bezpieczeństwa ekonomicznego, społecznego, demograficznego, ekologicznego,

zarządzania kryzysowego. Autor licznych artykułów naukowych i rozdziałów monografii oraz uczestnik licznych konferencji krajowych i międzynarodowych.

Grzegorz Zakrzewski* – dr inż., komandor w stanie spoczynku. Stopień naukowy doktora nauk rolniczych w dyscyplinie kształtowanie środowiska uzyskał na Wydziale Melioracji i Inżynierii Środowiska Akademii Rolniczej we Wrocławiu w 1998 r. Jest absolwentem Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, gdzie uzyskał tytuł magistra inżyniera nawigacji w 1980 roku. Wykształcenie wzbogacił, kończąc w 1991 r. Akademię Rolniczo-Techniczną w Olsztynie na Wydziale Geodezji i Urządzeń Rolnych uzyskując tytuł magistra inżyniera geodezji i urządzeń rolnych. Studia podyplomowe ukończył w 1993 r. w Akademii Techniczno-Rolniczej im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy na Wydziale Budownictwa. Jest autorem i współautorem ponad 60 artykułów naukowych, rozdziałów w monografiach i 9 monografii z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Członek komitetów naukowych i organizacyjnych kongresów międzynarodowych i ogólnopolskich konferencji naukowych. W kręgu jego zainteresowań naukowo-badawczych znajdują się; nadzorowanie i koordynowanie wykonawstwa, badań i prac związanych z oddziaływaniem czynnika ludzkiego na środowisko pracy człowieka, monitorowanie i analizowanie potrzeb możliwości i rozwoju zaplecza technicznego-logistycznego, w aspekcie planowej działalności gospodarczej i nieplanowanych działań destrukcyjnych, jakie mogą wywołać siły natury i człowiek.

---

* Akademia Nauk Stosowanych w Grudziądzu, ul. Legionów 57a, 86-300 Grudziądz; e-mail: grzegorz574@wp.pl. ORCID: 0000-0002-0945-5322.

NOTY O KONSULTANTACH

Edyta Łońska – dr, absolwentka oceanografii na Wydziale Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego. W roku 2008 uzyskała stopień doktora nauk o Ziemi w zakresie oceanologii. Dysertacja doktorska była zwieńczeniem pracy nad „Specyfiką funkcjonowania *Copepoda* w nerytycznych rejonach Antarktyki (Zatoce Admiralicji), ze szczególnym uwzględnieniem rodziny *Clausocalanidae*”. Od 20 lat zatrudniona jest w Akademii Marynarki Wojennej. W latach 2016-2019 kierownik Zakładu Ochrony Środowiska i Obrony przed Bronią Masowego Rażenia na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej. Od 2019 roku kierownik Zakładu Bezpieczeństwa Państwa na WDiOM AMW. Główne jej zainteresowania badawcze ukierunkowane są na zagrożenia ekologiczne Morza Bałtyckiego oraz bezpieczeństwo ekologiczne państwa, ponadto zajmuje się również zagrożeniami wynikającymi z obecności substancji toksycznych i trucizn w amunicji chemicznej zatopionej w środowisku morskim. W ramach działalności naukowej dotychczas uczestniczyła w ponad 10 projektach badawczych i badawczo-rozwojowych, zarówno krajowych jak i międzynarodowych. Dr Edyta Łońska jest autorem kilkunastu artykułów naukowych których kilka zostało opublikowanych w wysoko punktowanych czasopismach międzynarodowych. Jest też autorem lub współautorem rozdziałów w monografiach wieloautorskich oraz opracowań w ramach projektów i grantów badawczych. Jest też promotorem licznych prac magisterskich i licencjackich oraz promotorem pomocniczym prac doktorskich. Współorganizatorka i uczestniczka konferencji ogólnopolskich oraz międzynarodowych. Brała udział w pracach grupy roboczej HELCOM Sumerged, była też członkiem zespołów badawczych oceniających zagrożenia wynikające z obecności zatopionej w morzu amunicji chemicznej i konwencjonalnej oraz badających procesy korozyjne zatopionej amunicji w ramach projektów DAIMON (Decision Aid for Marine Munitions) oraz DAIMON 2 (Decision Aid for Marine Munitions: Practical Application), finansowanych w ramach programów INTERREG Baltic Sea Region. Członek Rady Dyscypliny Naukowej nauki o bezpieczeństwie Akademii Marynarki Wojennej. Członek Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego. W 2020 roku została wyróżniona zespołową nagrodą rektora I stopnia za osiągnięcia w działalności naukowej w dziedzinie nauk społecznych.

Bartłomiej Pączek – kmdr dr hab., Prorektor ds. nauki Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. W 2011 roku obronił rozprawę doktorską, a w 2019 roku uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Jego działalność naukowa koncentruje się wokół roli sił morskich w systemie bezpieczeństwa państwa oraz

teorii i praktyki dowodzenia tymi siłami. Jest autorem i współautorem szeregu prac naukowo – badawczych, których wyniki zostały opublikowane w monografiach i podręcznikach akademickich. Zawansowana znajomość języków obcych (j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski, j. francuski) pozwala mu na prezentowanie wyników badań poza granicami kraju i uczestnictwo w międzynarodowych zespołach badawczych. Kierował m.in. międzynarodowym zespołem naukowców w ramach realizacji projektu CHEMSEA – Chemical Munitions Search and Assessment (projekt realizowany w ramach Baltic Sea Region Strategy, współfinansowany z programu Baltic Sea Region Programme), gdzie pełnił funkcję lidera pakietu zadaniowego (Workpackage Leader), oraz członka Komitetu Sterującego. Kierował także pracami zespołu międzynarodowego w projekcie DAIMON – Decision Aid for Munitions Management (realizowany w ramach programu Interreg Baltic Sea Region), gdzie pełnił funkcję lidera pakietu zadaniowego (Workpackage Leader) oraz członka Komitetu Sterującego. Tematykę bezpieczeństwa morskiego i bezpieczeństwa morskiego państwa popularyzuje wśród młodzieży nie tylko na forum AMW, gdzie pełni funkcję redaktora naukowych zeszytów naukowych Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich – „Rocznika Bezpieczeństwa Morskiego”, ale także działając na forum organizacji społecznych: Ligi Morskiej i Rzecznej oraz Polskiego Towarzystwa Nautologicznego.

Wojciech Sokolowski – kmdr doktor habilitowany nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Absolwent Wydziału Mechanicznego Wojskowej Akademii Technicznej i Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Marynarki Wojennej. Służbę wojskową pełnił w 35 Składnicy MPS MW, Dowództwie Brygady Lotnictwa MW, Dowództwie Marynarki Wojennej i Dywizjonie Okrętów Bojowych. Autor i współautor kilkudziesięciu artykułów naukowych, rozdziałów w monografiach wieloautorskich, monografii oraz opracowań w ramach projektów i grantów badawczych. Współorganizator, uczestnik i prelegent podczas licznych konferencji ogólnopolskich oraz międzynarodowych kongresów i sympozjów naukowych. Obecnie dziekan Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej. W kręgu zainteresowań naukowo-badawczych znajduje się problematyka związana z obszarem nauk o bezpieczeństwie, logistyką rynkową i wojskową, zarządzaniem kryzysowym oraz cyberbezpieczeństwem.

Katarzyna Wardin – dr hab., profesor uczelni, na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich w Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. Ukończyła politologię na Uniwersytecie Gdańskim w zakresie polityki publicznej, w 2007 r. uzyskała stopień naukowy doktora nauk społecznych a w 2014 stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, w specjalności bezpieczeństwo morskie państwa. Jest autorką licznych publikacji krajowych i zagranicznych z zakresu bezpieczeństwa transportu morskiego i jego współczesnych zagrożeń, ze szczególnym uwzględnieniem piractwa i terroryzmu morskiego. Uczestniczy aktywnie w konferencjach

krajowych i międzynarodowych. Ponadto prowadzi badania w obszarze międzynarodowych stosunków politycznych i bezpieczeństwa międzynarodowego, migracji i uchodźstwa, bezpieczeństwa zewnętrznego UE jak również zagrożeń wywołanych przez państwa słabe i dysfunkcyjne.

Szanowni Państwo,

Zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią, spróbuję zachęcić Państwa do zapoznania się z kolejną książką, autorstwa amerykańskiego generała Roberta Spaldinga. Jego sylwetkę przedstawiłem w poprzednim numerze periodyku (2024, s. 149-151).

Publikacja, którą chcę Państwu przybliżyć, pojawiła się na rynku wydawniczym pt.: „Niewidzialna wojna. Jak Chiny w biały dzień przejęły wolny Zachód”, Warszawa 2019, ss. 267.

Zdaniem autora, przez ostatnie czterdzieści lat Komunistyczna Partia Chin (KPCh) prowadzi kunsztowną grę, która jest wyrafinowana, a zarazem bardzo prosta. Jej celem jest przejęcie kontroli i wpływów na całej planecie bez uciekania się do agresji wojskowej. Jego zdaniem, zarówno Ameryka, jak i świat znajdują się w tzw. punkcie zwrotnym, lub kulminacyjnym. Stwierdza, że celem obranym przez Chiny jest osiągnięcie pełnej dominacji nad naszym światem do 2049 roku. Skąd taka data? Otóż ma to być hołd na stulecie przejścia władzy przez KPCh w Chinach i powstania Chińskiej Republiki Ludowej. Niemniej zdaniem autora jest to wszystko do zatrzymania, ale wymaga to pełnej konsolidacji zarówno polityków, jak i wielkiego biznesu. Autor uważa, że należy przyjąć cztery koncepcje, które są w stanie ten trend zatrzymać: 1/ przywództwo z zasadami - zasady wolnorynkowe; 2/ wzmocnienie Ameryki – odbudować infrastrukturę narodową, przywrócić rangę wojsku, zabezpieczyć granice i zapewnić ludziom opiekę, a jednocześnie odzyskać kontrolę nad naszym budżetem; 3/ przygotowanie do konkurencyjności, rząd musi wspierać i chronić nasze innowacje za wszelką cenę; 4/ odbudowa ładu międzynarodowego, obecny układ międzynarodowy nie staje na wysokości zadania, żeby je utrzymać.

W książce tej, autor chce pokazać mechanizmy, którymi świetnie operują Chińczycy, wchodząc na rynki państw Europy Zachodniej i USA. Potrafią swoimi miłymi słówkami przekazać informacje swoim rozmówcom w taki sposób, że nie są w stanie, lub nie chcą odczytać tzw. drugiego dna. Kiedy się zorientują, często już jest zbyt późno, na wycofanie się z obietnic, szczególnie biznesowych. Potwierdzeniem, tej myśli, jest, zdaniem autora, książka z 1999 r. o nazwie *Unrestricted Warfare*. Została ona napisana przez dwóch starszych pułkowników Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej. Przedstawiono w niej liczne strategie pozwalające przechylić szalę na korzyść Chin na całym świecie. Autor recenzowanej książki, gen. Robert Spalding uważa, że powinna ona być lekturą obowiązkową dla wszystkich departamentów rządu USA i liderów biznesu, ponieważ określa w sposób nie pozostawiający żadnej wątpliwości, strategię stojącą za programami wdrażanymi na całym świecie przez Chiny. Zdaniem chińskich autorów przywołanej powyżej książki: „Nowe zasady wojny to już nie jest używanie siły wojskowej by zmusić wroga do poddania się czyjejś woli ale raczej wykorzystywanie wszelkich środków,

w tym siły zbrojnej lub nie zbrojnej, sił wojskowych lub nie wojskowych i śmiercionośnych i nieśmiercionośnych środków zmuszających wroga do zaakceptowania czyichś interesów”.

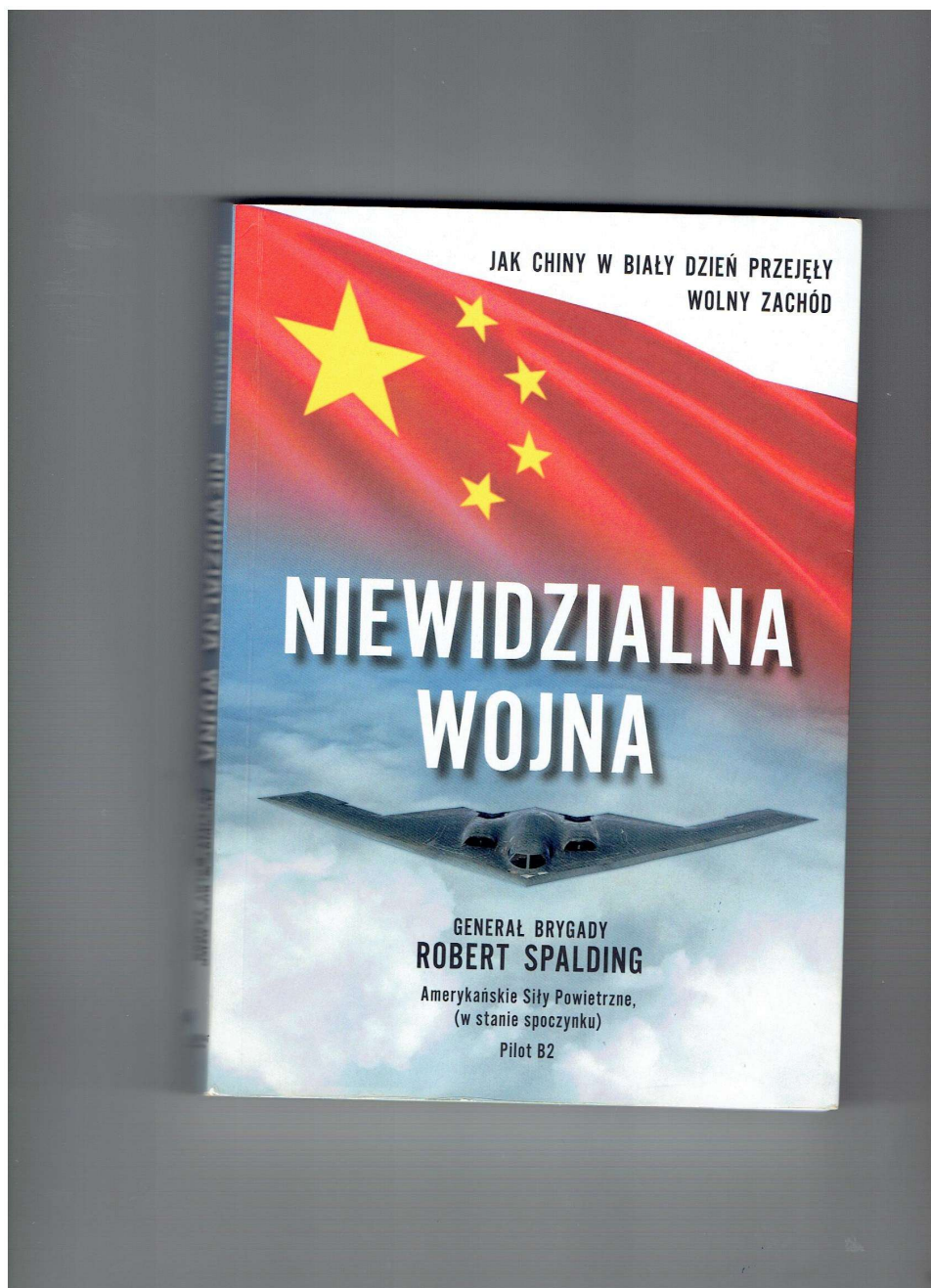
Co pokazuje KPCh, to fakt, że kraj nie potrzebuje już ogromnej armii w celu podbojów i opanowania populacji innego kraju, jego zasobów lub jego rządu. Patrząc z perspektywy, zdaniem Roberta Spaldinga, nasi przywódcy nie zrozumieli, że przywódcy KPCh wygłaszają jedynie pustosłowa o wolnym handlu i globalizacji, natomiast sami rażąco ignorują prawa rządzące wolnym rynkiem. Chiny z zadowoleniem przyjmują inwestycje, ale nie pozwalają inwestorom transferować zysków. Chińskie firmy weszły na rynki międzynarodowe na całym świecie, natomiast KPCh nakłada na zagraniczne firmy rozwijające się w Chinach, wszelkiego rodzaju ograniczenia.

W Davos publiczność usłyszała z ust Xi słowa ale nie usłyszała albo nie zrozumiała ostatecznego zamiaru Xi. Wierzyli, że jego słowa oznaczają zgodę z podstawowymi zasadami globalizacji-usłyszeli to, co chciał, żeby usłyszeli. Ale kiedy analizuje się to, co powiedział, a co przemilczał, staje się jasne, że Xi nie zobowiązał się do niczego.

Praktycznie, książka ta skierowana jest do tych wszystkich, którzy chcą zobaczyć, jak działają Chiny w polityce międzynarodowej, a szczególnie w obszarach szeroko rozumianego biznesu. Jest to ciekawy materiał, który pozwala zrozumieć, to z czym i w Polsce mamy do czynienia, chociażby z nabrzeżem w porcie kontenerowym w Gdyni. W tej książce, czytelnik zapozna się z działaniami Chin w kierunku rozbudowy swojego potencjału ekonomicznego, ale również potencjału militarnego. Pojawia się problematyka związana z tzw. cyfrowym polem bitwy. Aby to osiągnąć, zatrudniają miliony obywateli jako hakerów do monitorowania internetu. Jeszcze jedno niepokojące stwierdzenie autora Roberta Spaldinga; Jeśli Chiny będą posiadały kontrolę nad siecią 5G, to będą w stanie użyć tej technologii jako broni w całych miastach lub całych państwach, w których obsługiwałyby tę sieć. Takie państwa i miasta byłyby całkowicie na ich łasce.

Jest wiele obszarów, które przybliży autor. Wiele z nich jest niepokojących, ponieważ po części już z nimi się świat zmierza. Co robić, aby nie znaleźć się zakładnikiem jednego państwa, tzw. państwa środka? Polecam. Na niektóre pytania są odpowiedzi.

Prof. dr hab. Jerzy Będźmirowski

Szanowni Państwo,

Kolejną propozycją dla tych, którzy pasjonują się historią, polityką międzynarodową oraz kwestiami bezpieczeństwa międzynarodowego, powinna być książka Petersa Hitchensa¹ pt.: „Po co nam była ta wojna. Jak Wielka Brytania zdradziła Polskę i straciła imperium”, Warszawa 2019, s. 340.

Czy Wielka Brytania wygrała czy przegrała drugą wojnę światową? Odpowiedź na to pytanie wydaje się prosta i nie podlega dyskusji. Oczywiście, że wygrała. Była jednym z najważniejszych uczestników tzw. wielkiej koalicji antyhitlerowskiej. Niestety, problem w tym, że to tylko pozory².

W dalszej części, autor chce nakreślić to, co miało większy lub mniejszy wpływ na to, że ta odpowiedź nie jest tak jednoznaczna. Jak ocenić, czy wojna zakończyła się porażką, czy zwycięstwem? Autor uważa, że wystarczy posłużyć się logiką i porównać siłę i pozycję międzynarodową państwa sprzed wybuchu wojny i po niej. Jeśli porówna się wskaźniki ekonomiczne i polityczne, w skali makro i one pokazują, że stało się potężniejsze lub utrzymało swoje znaczenie – wojnę wygrało. Jeśli jest odwrotnie, a więc widoczne są spadki tych wskaźników-wojnę przegrało. Zdaniem autora Wielka Brytania wcale drugiej wojny nie wygrała, a wręcz przegrała. W bardzo przekonujący sposób udowadnia to Hitchens, w tej książce, pokazując trzy zasadnicze obszary:

„Wielka Brytania w wyniku drugiej wojny światowej straciła swoje imperium kolonialne,

Wielka Brytania w wyniku drugiej wojny światowej utraciła swoją potęgę gospodarczą,

Wielka Brytania w wyniku drugiej wojny światowej utraciła pozycję światowego supermocarstwa”³.

W dalszej części, autor stwierdza, że Wielka Brytania nie przegrała wojny z Niemcami, lecz ze...Stanami Zjednoczonymi, które weszły na drogę globalnej dominacji.

Książka ta jest ważna dla Polaków, ponieważ spora jej część dotyczy genezy wybuchu drugiej wojny światowej. Stara się odpowiedzieć na pytanie: czy to Polska wciągnęła Wielką Brytanię do wojny, czy też może odwrotnie - to Wielka Brytania wciągnęła do wojny Polskę? Co na tak postawione pytanie odpowiada autor? „Wielu Polaków nadal święcie wierzy w wersję numer. Czyli, że Wielka Brytania 3 września 1939 r. przystąpiła do wojny, kierując się moralnym obowiązkiem i miłością do walczącej o wolność Polski. Jest to oczywiście pomysł śmieszny. Dziecięca wręcz naiwność. Jak wiadomo, Bóg obdarzył naród polski wieloma

---

¹ Peter Hitchens, brytyjski dziennikarz i publicysta. Syn oficera Royal Navy, absolwent filozofii i nauk politycznych na Uniwersytecie w Yorku.

² P. Hitchens, dz. cyt., s. 7.

³ Tamże, s. 8.

przymiotami, ale niestety nie znalazł się wśród nich zmysł polityczny; zrozumienie tego, na czym polega brutalna gra, jaką jest polityka międzynarodowa. Tu nie ma miejsca na uczucia, tu nie ma przyjaciół. Są tylko twarde, realizowane bezwzględnie interesy”⁴.

Niestety, Polski czytelnik będzie protestował, czytając niepochlebne opinie, jakie Peter Hitchens prezentuje pod adresem ówczesnej Polski. Używa nietuzinkowych określeń takich jak min.: „małą dzielną antysemicką Polską, krajem dyktatury wojskowej, szakalem z Cieszyna”⁵. Zwraca uwagę na jeszcze jedną rzecz, a mianowicie na ocenę Polaków przez Brytyjczyków: „W Wielkiej Brytanii nikt nas nie kochał ani nie lubił. Polska miała fatalną prasę jako kraj będący piekłem dla Żydów i jako sojusznik Hitlera, który odegrał haniebną rolę w rozbiórce biednej demokratycznej Czechosłowacji”⁶.

Szanowni Państwo,

Dla polskiego czytelnika książka ta może posłużyć jako otrzeźwienie i pouczająca lekcja. Jest nie tylko modelowym przykładem tego, w jaki sposób powinno się pisać o historii. Czyli ciekawie, drapieżnie, bez przemilczeń, wbrew obowiązującej aktualnie wykładni dziejów. Hitchens nie tylko potrafi postawić ostre tezy, potrafi ich brawurowo bronić.

Dlatego też polecam ją tym wszystkim, którzy są zainteresowani szukaniem przyczyn naszej klęski wrześniowej.

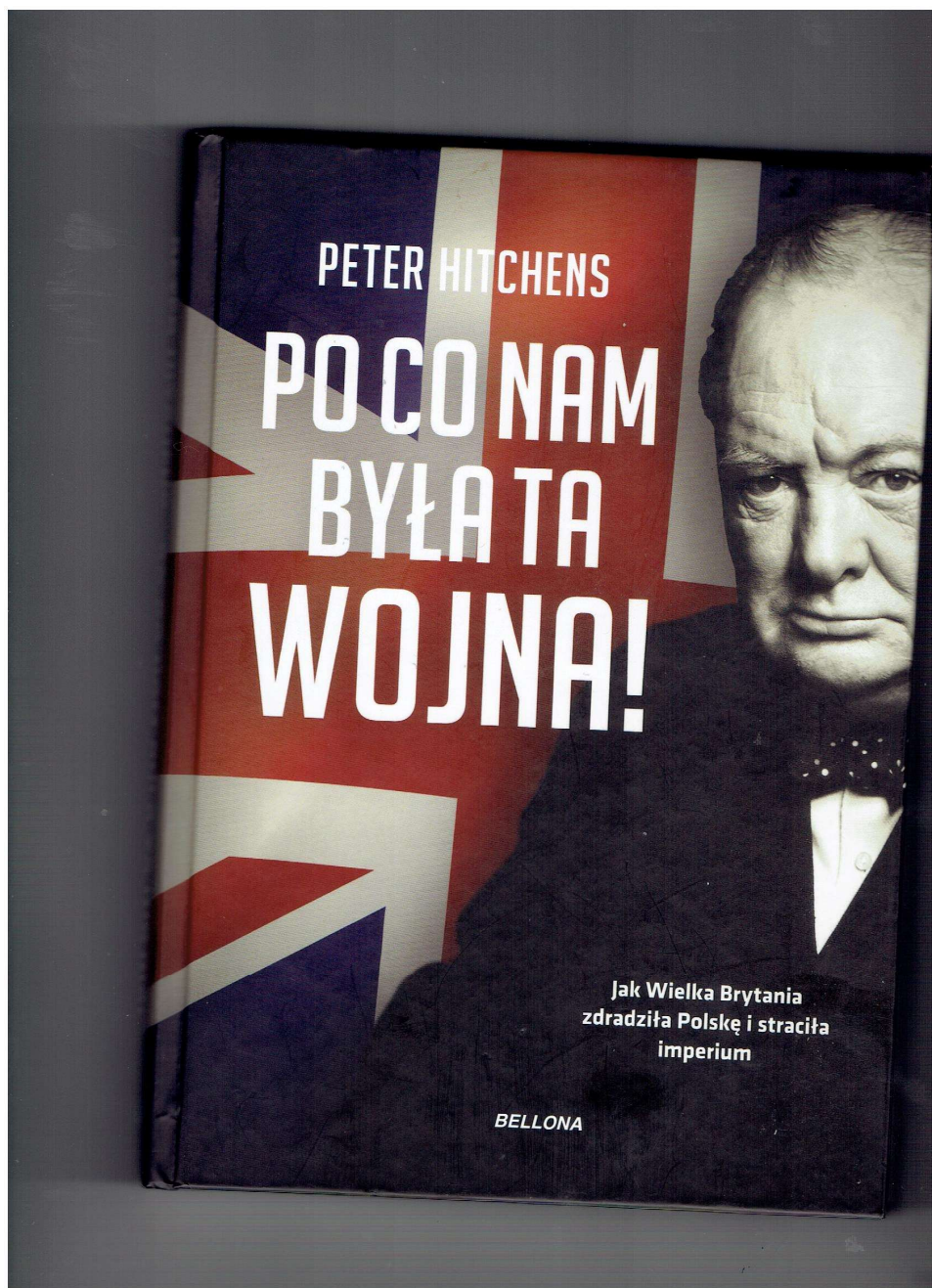
Prof. dr hab. Jerzy Będziński

---

⁴ Tamże, s. 10.

⁵ Tamże, s. 13.

⁶ Tamże, s. 13.

PETER HITCHENS

PO CO NAM
BYŁA TA
WOJNA!

Jak Wielka Brytania
zdradziła Polskę i straciła
imperium

BELLONA

Z wydawniczej półki polecam:

**ANALIZA IDENTYFIKACYJNA I MODELOWANIE SYMULACYJNE
SYSTEMU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO
W ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ**

Wojciech SOKOŁOWSKI

Szanowni Państwo,

bezpieczeństwo jako pojęcie wieloznaczne rozpatrywane jest w kategoriach zarówno filozoficznych, jak i socjologicznych, społecznych oraz politologicznych. Jest również pojęciem antropocentrycznym, czyli uniwersalnym. To wszystko powoduje, że bezpieczeństwo z jednej strony jest trudno definiowalne, z drugiej zaś ma podstawowe znaczenie egzystencjalne dla pojedynczego człowieka, całych społeczności czy też innych ożywionych i nieożywionych struktur. W tym kontekście istotna jest wieloaspektowa analiza bezpieczeństwa pod względem stopnia sprostania potrzebom zarówno indywidualnym, jak i zbiorowym. Najczęściej spotykane metody przeciwdziałania zagrożeniom oraz zwalczania związanych z nimi skutków są tylko częścią katalogu działań dedykowanych dla zapewnienia bezpieczeństwa.

W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabierają działania zmierzające do poszukiwania innowacyjnych narzędzi i metod w zakresie utrzymania bezpieczeństwa. Istotę tego zagadnienia postanowił wziąć na swój naukowy warsztat Wojciech Sokołowski, a efekty swoich prac przedstawił w opublikowanej w 2024 roku przez Wydawnictwo Akademickie AMW monografii *„Analiza identyfikacyjna i modelowanie symulacyjne systemu zarządzania kryzysowego w administracji publicznej”*, do lektury, której serdecznie Państwa zapraszam.

Książka Wojciecha Sokołowskiego to publikacja o wyjątkowym znaczeniu dla środowiska akademickiego, ekspertów ds. zarządzania kryzysowego oraz praktyków z sektora administracji publicznej. Autor, w oparciu o najnowsze osiągnięcia teoretyczne i praktyczne w obszarze badań nad bezpieczeństwem, prezentuje nowatorskie podejście do analizy i modelowania systemu zarządzania kryzysowego w Polsce, co powoduje, że zawarte w książce treści stanowią wartościowy wkład w rozwój tej dyscypliny naukowej.

Praca została podzielona na siedem logicznie powiązanych rozdziałów, co ułatwia czytelnikowi zrozumienie zagadnień i ich stopniowe zgłębianie. Pierwsze rozdziały oferują wnikliwą analizę teoretycznych podstaw zarządzania kryzysowego, w tym identyfikacji kluczowych elementów systemu oraz jego powiązań z administracją publiczną. Autor szczegółowo omawia również aspekty prawne, organizacyjne i funkcjonalne, co pozwala czytelnikowi zrozumieć kontekst operacyjny omawianego systemu.

Największym atutem książki jest jej część poświęcona modelowaniu symulacyjnemu, w której czytelnik ma możliwość zapoznania się ze złożonymi procesami projektowania i analizowania modeli symulacyjnych na potrzeby zarządzania kryzysowego. Autor, wykorzystując zaawansowane metody matematyczne i narzędzia komputerowe, przedstawia scenariusze kryzysowe oraz efektywność proponowanych działań prewencyjnych i naprawczych. Modele te są nie tylko teoretycznym wywodem, ale także praktycznym narzędziem, które może być użyteczne dla administracji publicznej w podejmowaniu decyzji.

Publikacja, łączy teorię zarządzania z nowoczesnymi narzędziami analizy danych oraz symulacji komputerowej. Wojciech Sokołowski pokazuje, że zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej to proces wymagający nie tylko intuicji i doświadczenia, ale przede wszystkim wsparcia naukowego i technologicznego.

Autor odnosi się do współczesnych wyzwań, takich jak zarządzanie kryzysami o charakterze hybrydowym, złożone systemy reagowania na katastrofy naturalne czy kwestie koordynacji międzysektorowej. Wywody te są wsparte przykładami z praktyki, co czyni książkę jeszcze bardziej wartościową i użyteczną.

Należy przy tym podkreślić, że monografia została napisana językiem naukowym, ale jednocześnie klarownym i przystępnym, co umożliwia jej percepcję również przez osoby spoza środowiska akademickiego. Liczne wykresy, tabele i schematy wizualizujące modele symulacyjne pomagają w lepszym zrozumieniu omawianych zagadnień i ułatwiają analizę treści.

Polecana pozycję wyróżnia przede wszystkim interdyscyplinarne podejście, gdzie wykazano korelacje pomiędzy prakseologią, teorią zarządzania, matematyką (teoria zbiorów rozmytych) oraz ich praktycznym zastosowaniem, tworząc narzędzie zarówno do pogłębiania wiedzy teoretycznej, jak i do wykorzystania w codziennej pracy administracji publicznej.

Publikacja jest dedykowana szerokiemu gronu odbiorców: naukowcom, studentom kierunków związanych z bezpieczeństwem i administracją publiczną, a także praktykom zajmującym się zarządzaniem kryzysowym na różnych szczeblach administracji. Szczególnie przydatna może być dla osób odpowiedzialnych za opracowywanie strategii zarządzania kryzysowego oraz dla zespołów analizujących ryzyko w ramach struktur administracyjnych.

„*Analiza identyfikacyjna i modelowanie symulacyjne systemu zarządzania kryzysowego w administracji publicznej*” Wojciecha Sokołowskiego to publikacja o wysokiej wartości zarówno teoretycznej, jak i praktycznej, która zasługuje na uwagę każdego, kto zajmuje się problematyką bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego. Publikacja dostarcza nie tylko wiedzy, ale również konkretnych narzędzi do poprawy efektywności działań w sytuacjach kryzysowych.

Gorąco polecam ją szczególnie osobom, które poszukują praktycznych, a jednocześnie innowacyjnych rozwiązań w tym, jakże istotnym dla naszego bezpieczeństwa obszarze.

Prof. dr hab. Andrzej Makowski

WOJCIECH SOKOŁOWSKI

**ANALIZA IDENTYFIKACYJNA
I MODELOWANIE SYMULACYJNE
SYSTEMU ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO
W ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ**

GDYNIA 2024

Drodzy Czytelnicy,

Z dużą przyjemnością zachęcam Państwa do lektury monografii naukowej pod intrygującym tytułem „Quo vadis securitologia Varia. Część pierwsza” wydanej nakładem Oficyny Wydawniczej Politechniki Rzeszowskiej. Zasadniczym celem monografii, określonym przez redaktorów naukowych (W. Sokołowski, H. Sommer, J. Fabisiak, G. Zakrzewski) jest kontynuacja wielowątkowej analizy problematyki bezpieczeństwa zapoczątkowanej kilka lat temu. W monografii przedstawiono wyniki badań prowadzonych zarówno przez teoretyków jak i praktyków zatrudnionych w różnych krajowych ośrodkach naukowych. W grupie tej można wymienić Politechnikę Rzeszowską, Akademię Nauk Stosowanych im. ks. Jerzego Popiełuszki w Grudziądzu, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Wyższą Szkołę Bezpieczeństwa z siedzibą w Poznaniu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Koszalinie, Uniwersytet Rzeszowski, Pomorską Szkołę Wyższą w Starogardzie Gdańskim czy Akademię Nauk Stosowanych w Kielcach.

Monografia została opracowana w układzie siedmiu rozdziałów ujętych w pięciu częściach, poprzedzonych wstępem redaktorów naukowych i podsumowanych syntetycznym zakończeniem.

Część pierwsza nosi tytuł „PRZEMIANY SPOŁECZNO-KULTUROWE WOBEC WSPÓŁCZESNYCH WYZWAŃ BEZPIECZEŃSTWA” i składa się z rozdziału, w którym autorzy: Hanna Sommer, Hubert Sommer i Grzegorz Zakrzewski przedstawiają wyniki badań na temat: kultury bezpieczeństwa w proponowanej nowej epoce geologicznej: Antropocenie, widzianej oczami studentów Podkarpacia. Autorzy wyjaśnili genezę i potrzebę wyodrębnienia przedmiotowej epoki geologicznej. Jak wskazali u podstaw takiego działania leży destrukcyjna rola człowieka, który zakłócił równowagę wszystkich ekosystemów na Ziemi i pierwszy raz od prawie 5 mld lat to nie aktywność geologiczna naszej planety determinuje potrzebę ustalenia kolejnej epoki, tylko krótkowzroczność gatunku ludzkiego. Najważniejszą część rozdziału stanowi przedstawienie wyników badań, a dokładniej sondażu diagnostycznego, przeprowadzonego wśród studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jego celem było uzyskanie odpowiedzi na pytanie dotyczące zasadności budowy „lepszego” świata kosztem niszczenia środowiska naturalnego. Bardzo istotne są przedstawione przez autorów wnioski, z których wyczytać można, że ocena roli kultury bezpieczeństwa w proponowanej nowej epoce geologicznej, antropocenie, ma kluczowe znaczenie dla sprostania wyjątkowym wyzwaniom i ryzyku związanym z tą epoką. Antropocen charakteryzuje się znaczącym wpływem działalności człowieka na geologię, ekosystemy i klimat Ziemi, co stwarza nowe obawy dotyczące bezpieczeństwa. Rozwiązanie nowych problemów związanych z bezpieczeństwem w antropocenie wymaga wieloaspektowego podejścia, które obejmuje współpracę międzynarodową, zrównoważony

rozwój, zmiany polityki oraz proaktywne strategie łagodzenia i adaptacji. Wymaga to również głębokiego zrozumienia wzajemnie powiązanego charakteru tych wyzwań i potrzeby innowacyjnych rozwiązań.

Druga część monografii zatytułowana „WSPÓŁCZESNE WYZWANIA I ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA” podzielona została na dwa rozdziały. W pierwszym pod tytułem „Bezpieczeństwo zdrowotne a kultura aktywności fizycznej” autor Sławomir, Stanisław Dębski analizuje bezpieczeństwo z perspektywy zdrowia, stanowiącego kompilację aktywności fizycznej w konfrontacji ze stanem faktycznym. Autor zwrócił uwagę na fakt, że zmianom oraz unifikacji podlega pojęcie zdrowia i jego stanu. Wspomniał także o utracie społecznego zaufania i znaczenia Światowej Organizacji Zdrowia (ang. World Health Organization – WHO) i rosnącej roli Światowej Organizacji na Rzecz Zdrowia (ang. World Council for Health – WCH). W rozdziale podkreślono także wpływ postępu cywilizacyjnego oraz zmian społeczno-kulturowych na stan zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego populacji ludzkiej oraz znaczenie kultury fizycznej, której głównym celem jest dbałość o zdrowie człowieka, poprawa jego postawy czy prawidłowy rozwój psychofizyczny. We wnioskach autor dobitnie podkreśla jak aktywność fizyczna pozytywnie wpływa na obniżenie zachorowalności na choroby nowotworowe (zwłaszcza u kobiet).

W drugim rozdziale tej części „Psychologiczne aspekty bezpieczeństwa – dylematy i propozycje edukacyjne” autor Dariusz Hybś przedstawia psychologiczne aspekty bezpieczeństwa w kontekście dylematów i propozycji edukacyjnych. Autor podjął próbę interpretacji bezpieczeństwa w kontekście zachowań ludzkich, które mogą wywoływać stan pewności, równowagi, wątpliwości czy poczucie zagrożenia. Zwrócono także uwagę na bezpieczeństwo jako jedną z najważniejszych potrzeb człowieka. Stąd też niezwykle ważna jest edukacja, szczególnie dla tak rozumianego bezpieczeństwa. Korelacje psychologii z bezpieczeństwem, a dokładniej psychologiczne obszary edukacji dla bezpieczeństwa wymagają tworzenia nowych strategii działań, w których kwestie o charakterze edukacyjnym będą uwzględnione i przełożą się na konkretne przedsięwzięcia. Autor mocno akcentuje, że na występowanie różnorodnych sytuacji kryzysowych i potencjalnych zagrożeń żadna jednostka nie ma wpływu. Jednakże można nauczyć się na nie odpowiednio reagować. Zadaniem edukacji dla bezpieczeństwa jest odpowiednie przygotowanie społeczeństwa do szukania sposobów i umiejętne sprostanie napotkanym trudnościom.

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I PORZĄDEK PRAWNY PAŃSTWA to tytuł trzeciej części monografii, w skład której wchodzi dwa rozdziały. W pierwszym, pod intrygującym tytułem „Bezpieczeństwo ochrony danych osobowych a prawo do bycia zapomnianym” autor Zbigniew Witaszek podkreśla współczesne wyzwania, typowe dla społeczeństwa informacyjnego, a mianowicie trudności związane z ochroną prywatności i bezpieczeństwem danych. Autor wątpi w możliwość kontrolowania przez człowieka swoich danych osobowych lub ich bezproblemowe usunięcie z przestrzeni informacyjnej (głównie Internet) nawet

w przypadku ich transformacji nie mającej potwierdzenia w rzeczywistości czy w sytuacji naruszania jego prywatności. Z drugiej strony wskazuje jednak przykłady działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa danych osobowych i prawa do bycia zapomnianym. Można tu wskazać wiele aktów prawnych na czele z Ogólnym Rozporządzeniem o Ochronie Danych Osobowych (RODO) w UE. W konkluzjach autor podkreśla, że bezpieczeństwo ochrony danych będące istotnym wyznacznikiem w przestrzeganiu prawa do bycia zapomnianym może być realizowane przez bezpieczne przechowywanie danych; zapobieganie nieuprawnionemu przetwarzaniu danych osobowych; uprawnienia jednostki do żądania usunięcia swoich danych osobowych zgodnie z prawem do bycia zapomnianym; ograniczanie zaniedbania w zakresie bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych.

Drugi rozdział tej części monografii zatytułowany „Współczesne wyzwania bezpieczeństwa prawnego i społecznego w kontekście problematyki zamówień publicznych” dotyczy wyzwań bezpieczeństwa prawnego i społecznego jakie kreuje rzeczywistość w kontekście problematyki zamówień publicznych. Jego autor Jakub Skowroński zwraca uwagę na fakt, że przestępczość przetargowa jest zjawiskiem wielowątkowym i wymaga analizy wielowymiarowej, w obszarze prawa, ekonomii i nauk społecznych. Powoduje to sytuację, w której ten obszar badawczy ma charakter interdyscyplinarny. Autor zwraca dużo uwagi na charakterystykę przestępstw przetargowych, omawiając ich zakres, obejmujący przyjmowanie korzyści majątkowych w zamian za korzystne rozstrzygnięcie, fałszowanie dokumentów czy naruszanie przepisów przetargowych oraz na przedstawienie istoty przetargów publicznych i ich stronę regulacyjną. Omówiono również potrzeby opracowania i implementacji efektywnych mechanizmów zwalczania tego rodzaju przestępczości oraz obecnie obowiązujące przepisy prawa karnego. Praca nad zwalczaniem przestępstw przetargowych w Polsce jest nieustannym procesem, który wymaga współpracy między różnymi instytucjami i organami odpowiedzialnymi. We wnioskach autor podkreśla, że w celu skutecznego zwalczania przestępstw przetargowych konieczne jest ciągłe doskonalenie systemu prawnego oraz współpraca między instytucjami i organami odpowiedzialnymi. Niemniej jednak równie istotne jest budowanie świadomości społecznej i promowanie wartości uczciwości, przejrzystości i etyki w procesach przetargowych.

Na czwartą część publikacji pt.: HISTORYCZNE ASPEKTY POLSKIEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA składa się rozdział autorstwa Adama Czarneckiego pod tytułem „Polska w NATO – droga do Sojuszu i bilans członkostwa”. Autor przedstawił w nim początki transatlantyckiej współpracy państw w zakresie bezpieczeństwa, którą przyspieszyło rozpoczęcie „zimnej wojny”. Narastające poczucie zagrożenia w Europie Zachodniej stało się asumptem do podjęcia inicjatywy na rzecz stworzenia międzynarodowego konceptu systemu bezpieczeństwa zbiorowego, który zinstytucjonalizował się w formie NATO. Po rozpadzie ładu bipolarnego oraz przemianach ustrojowych, również Polska weszła na drogę działań

zmierzających do włączenia jej do struktur Sojuszu. Za około półtorej roku, dokładnie w marcu 2025 roku minie 25 lat od przystąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego. W ocenie autora Polska, która w powojennych realiach znalazła się po stronie kurtyny rozciągniętej przez radzieckie mocarstwo skazana była na budowanie swojego międzynarodowego bezpieczeństwa w strukturach Układu Warszawskiego. Jego likwidacja, towarzysząca rozpadowi Związku Radzieckiego, przemiany społeczno-polityczne w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i transformacja ustrojowa w Polsce, otworzyły jej drogę do możliwości poszukiwania alternatywnych form budowania swojego bezpieczeństwa w świecie. Wytoczony kierunek wskazywał na konieczność podjęcia działań w zakresie akcesu do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Osiągnięcie wyznaczonego celu zaowocowało zapewnieniem sobie wzrostu poziomu bezpieczeństwa zewnętrznego w zmieniającym się świecie. Ponad dwudziestoletni staż i doświadczenia płynące dla Polski z funkcjonowania w tym układzie koalicyjnym, w zdecydowany sposób przemawiają za słusznością niegdyś obranego kursu.

Ostatnia część monografii nosi tytuł ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE JAKO ELEMENT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA i zaprezentowano w niej rozdział autorstwa Roberta Matysika pod tytułem „Zarządzanie kryzysowe w Gminie Chęciny w kontekście napływu uchodźców z Ukrainy”. W rozdziale autor analizuje problematykę zarządzania kryzysowego w Gminie Chęciny w kontekście napływu uchodźców z Ukrainy. Została ona poprzedzona charakterystyką Gminy Chęciny oraz syntezą aktów prawnych regulujących obszar zarządzania kryzysowego. Sporo miejsca poświęcono konkretnym działaniom podjętym w procesie zarządzania kryzysowego, związanym z napływem dużej liczby uchodźców z Ukrainy. W tym kontekście można wymienić wiele przedsięwzięć zrealizowanych w poszczególnych fazach zarządzania kryzysowego. Były to działania zmierzające do zakwaterowania obywateli Ukrainy, zapewnienia im odpowiednich warunków bytowych, zorganizowania obsługi i wyżywienia, udzielania pomocy rzeczowej, finansowej i zdrowotnej, przezwyciężania barier związanych z nieznaną języcznym zatrudnienia w Polsce. Istotnym elementem przeprowadzonych badań jest także ocena zrealizowanych przedsięwzięć. W podsumowaniu autor podkreśla, że system zarządzania kryzysowego w Gminie Chęciny zadziałał prawidłowo. Jednostki organizacyjne i służby współpracowały i starały się działać w sposób adekwatny do sytuacji. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zaspokajano podstawowe potrzeby uchodźców motywując ich jednocześnie do aktywności i podejmowania samodzielnej egzystencji.

Pozostając w głębokim przekonaniu, że opisywana publikacja stanowi doskonałe źródło wiedzy z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa jeszcze raz zachęcam Państwa do jej lektury.

Dr hab. Jarosław Michalak prof. AMW

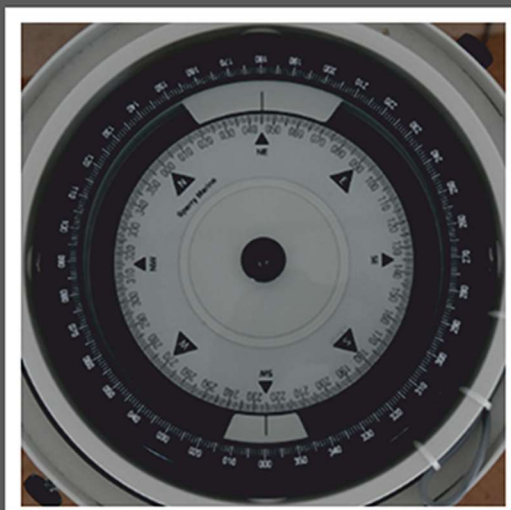
QUO VADIS SECURITOLOGIA

VARIA

CZĘŚĆ PIERWSZA

Redakcja naukowa

Wojciech Sokołowski Hanna Sommer Jacek Fabisiak Grzegorz Zakrzewski

Wydano dla uczczenia 200 rocznicy urodzin Ignacego Łukasiewicza patrona Politechniki Rzeszowskiej
100-lecia Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte
30-lecia Wydziału Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej

**POLITECHNIKA
RZESZOWSKA**
im. IGNACEGO ŁUKASIEWICZA

Rzeszów 2024

Wszelkie prawa autorskie i wydawnicze zastrzeżone. Każda forma powielania oraz przenoszenia na inne nośniki bez pisemnej zgody Wydawcy jest traktowana jako naruszenie praw autorskich, z konsekwencjami przewidzianymi w *Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (Dz.U. z 2018 r., poz. 1191 t.j.). Autor i Wydawca dołożyli wszelkich starań, aby rzetelnie podać źródło zamieszczonych ilustracji oraz dotrzeć do właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało się ustalić, są proszone o kontakt z Wydawnictwem.

Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej
al. Powstańców Warszawy 12, 35-959 Rzeszów

Ark. wyd. 11,07. Ark. druk. 11,50.
Wydrukowano w styczniu 2025 r.
Drukarnia Oficyny Wydawniczej,
al. Powstańców Warszawy 12, 35-959 Rzeszów
Zam. nr 2/25

DOCUMENT
CREATED
WITH

PDF
COMBINER

PDF Combiner is a free application that you can use to combine multiple PDF documents into one.

Three simple steps are needed to merge several PDF documents. First, we must add files to the program. This can be done using the Add files button or by dragging files to the list via the Drag and Drop mechanism. Then you need to adjust the order of files if list order is not suitable. The last step is joining files. To do this, click button Combine PDFs.

Main features:

secure PDF merging - everything is done on your computer and documents are not sent anywhere

simplicity - you need to follow three steps to merge documents

possibility to rearrange document - change the order of merged documents and page selection

reliability - application is not modifying a content of merged documents.

Visit the homepage to download the application:

www.jankowskimichal.pl/pdf-combiner

To remove this page from your document, please donate a project.